CAHİT SITKI TARANCI

ZİYA'YA MEKTUPLAR

VARLIK YAYINLARI

ZİYA'YA MEKTUPLAR • C.SITKI TARANCI

41 VARLIK

CAHİT SITKI TARANCI

ZİYA'YA MEKTUPLAR

1930 — 1946

Ziya Osman Saba'nın "Cahit'le Günlerimiz" başlıklı yazıları eserin başına eklenmiştir.

VARLIK YAYINEVİ
Ankara Caddesi, İstanbul

VARLIK BÜYÜK CEP KİTAPLARI 41

Varlık Yayınları, sayı 492
İstanbulda Ekin Basımevi'nde basılmıştır.
Nisan. 1957

CAHİT'LE GÜNLERİMİZ

İçlerinden ikisi çoktan rahmetli olmuş yedi gencin "Yedi Meşale" adlı şiir kitabı, rahmetli muallim Ahmet Halit'in yeni kurduğu kitabevinin yayınları arasında, 1928 yılının bahar aylarında çıkmıştı. "Yedi Meşale"nin hızı, aşkı ve şevki, Yusuf Ziya Ortaç'ın, bu gençleri etrafına toplıyarak çıkardığı "Meşale" adlı dergiyle aynı yılın yazında da sürmuş, güz gelmiş okullar açılmıştı. Ben, 1927 - 1928 ders yılını, Galatasaray'ın, lise birinci sınıf öğrencisi olarak tamamlamışken, belki bütün bu şiir çalışmaları sonucu, 1928 - 1929 ders yılında da aynı sınıfın öğrencisi olmaya, utançla karışık bir hüzün, kırık bir haysiyetle hazırlanıyordum. Şimdi, o sınıfı, bana bir daha okutmuş, böylelikle bana, şairlerin, arkadaşların, tek kelimeyle insanların en iyilerinden birinin en yakın arkadaşlarından olmayı nasibetmiş riyaziyeci Dellou'nun, o rakam adamının sınıf döndürücü rakamı atmış mübarek elini -o el de toprak olmadıysa şayet- öpesim geliyor.

Sınıf dönmenin utancını en çok duyacağım ders, Fâzıl Ahmet Aykaç'ın verdiği edebiyat dersi olacaktı elbette. Geçen yıldan öğrencisiyken, arkadaşlar, "Yedi Meşale"den şiirler okumuşlardı ona. Böylece, şiir yazdığımdan, hiç istemediğim halde, haberi olmuştu. Artık, onun gözünde ben, sınıfta kalmış şair taslağından başka ne olabilirdim? Allahtan ki, onun da mebus seçileceği söylentileri dolaşıyordu. Bu ümitle ve Ankara'ya bir an önce gitmesi dileğiyle, dersinden kaç kere kaçmıştım. Ama o, öğretmenlikten bir türlü ayrılamıyor, benimse dersten kaçmam gittikçe güçleşiyordu. Nihayet yüzümü kızdırıp bir dersine girmiştim. Eski sınıfımdaki yeni arkadaşlarımdan bir çoğunun koridorlarda, bahçelerde karşılaşa karşılaşa tanıyageldiğim yüzleri arasında dikkatimi çekmemiş bir yüze, hayatımda ve edebiyatımızda ne büyük yer alacak bir sanatçının yüzüne o gün, o derste ilk defa dikkatle bakacak, sesini duyacaktım. Fâzıl Ahmet, yeni öğrencilerinin edebiyatla ilgi derecelerini ölçmek için zekice bir usül bulmuştu: Her öğrenciden, Türkçe olsun, Fransızca olsun, sevdiği bir

şiirin bütününü veya bir parçasını okumasını istiyordu. Bir kısım öğrenci, eski ezber derslerinden faydalanarak bir şeyler okuyor, bazıları mısra-ı bercestelerle hattâ manzum ata sözleriyle yetiniyor, tek tük de, öğretmenimiz o hakkı da tanımış olduğu için, "ezber şiir bilmiyorum" diyerek, kalktıkları gibi oturanlar oluyordu. İşte bu ders, sırasının gelmesiyle, az kesik bir ses, arkamdan doğru, Lamartine'in "L'Isolement" adlı meşhur şiirini heyecanla okumaya başlamıştı.

Souvent sur la montagne, à l'ombre du vieux chêne, • Au coucher du soleil, tristement je m'assieds.

Bu şiir, o sınıf için bir şeydi; ilgilenerek, arkama, belli etmeden bakmıştım. Esmer, arkaya taranmış, siyaha çalar saçlı, ince dudaklı, üst dudağiyle ufak burnunun arası biraz fazla açık, kulakları kabarık, alnı darca, bütün güzelliği, koyu kestane, moğolumsu çekik gözlerinin biraz hüzünlü mânasında toplanmış, ufak tefek, temiz giyimli, çoğumuzun aksine, kıravatlı bir gençti. Halinde, duruşunda bir azim okunuyor; tipi, sol yanağındaki Diyarbakır çıbanının irice izi, onun, hiç değilse, İstanbullu olmadığını söylüyordu. Eski sınıfını doldurmuş yeni arkadaşlarımdan, isimlerini bile bildiklerim vardı. Hemen hepsi, okulun eskileriydi. 1106 Cahit efendi diye, bildiği şiirlerden birini okumaya dâvet edilmiş öğrenciyse, Galatasaray'ın yenisi sayılırdı. O, imtihan vererek, ortanın son sınıfına girmiş, şimdi de lise 1 e geçmişti. Bu bir yıllık Galatasaraylılık, ona, arkadaşları arasında, bir lâkap kazandırmaya yetmişti bile: Faşist!.. Galatasaray'dan önce devam ettiği, Kadıköy, Saint - Joseph Fransız lisesinin, anlaşılan, iyi öğrencilerindendi. Sınıfta, öğretmen bir şey sorunca hemen atılıyor, parmak değil de, el kaldırıyordu. Galatasaray'da da, alışageldiği gibi devam etmek istemiş, ikide bir el kaldırayım derken, Faşist vari selâmlar vermişti. Ama Cahit, Galatasaray usullerine; sual, doğrudan doğruya kendisine sorulmadıkça cevap vermemiye çabucak alışmıştı. Yeni geçtiği sınıfta, bu lâkabı sanki çoktan unutulmuş, tutmamış göründüğü gibi, kendisi de çoktan Galatasaraylı olmuş görünüyordu.

Şimdi, Galatasaray'ın o yılki, lise birinci sınıfını; benim yine kendim gibi bir "çakmış" la paylaştığım, kapıya yakın sırayı, bütün o sıra topluluğunu gözlerinin önüne getirmeye çalışırken, Cahit, tam arkamızda mıydı, yoksa, aramızda bir sıra var mıydı diye düşünüyorum: Aramızda bir sıra yok muydu ya; her halde, doğrudan doğruya, elime vermekten sı-

kıldığı şiirini, aramızdaki sırada oturan bir arkadaş vasıtasiyle göndermemiş miydi bana?.. Demek, daha önceden, belki Saint - Joseph'ten beri, şiire heves ediyor, şiir yazmayı deniyordu. Bana verdirdiği şiir, yanılmıyorsam, üç kıtalık, epey kötümser ve şüphesiz, acemiceydi. Adını, bir mısraının bir parçasını olsun hatırlamıyorum ama altındaki imza iyice hatırımda: Pirinççizade Cahit Sıtkı, Soyadı kanununun çıkmasına, Cahit'in, Tarancı olmasına daha yıllar vardı. Yalnız, Lâtin harfleri kanununun yürürlüğe girmesine pek az kalmış, Meşale dergisi, Arap harfleriyle dizilmiş makalelerin ortasına, arasıra, deneme ve alıştırma olarak, Lâtin harfleriyle dizilmiş şiirler koymaya başlamıştı. Çok geçmeden de Meşale kapanmış, Pirinççi zadenin, dergiyle daha çok ilgilendiği ve Yusuf Ziya'yı daha sık gördüğü için Yaşar Nabi'ye vermiş olduğum şiirinin yayınlanmaya değer olup olmadığının konuşulmasına bile hacet kalmamıştı.

O yıl, o sınıfta, Cahit'le dostluğumuzun belki yalnız tohumu atılmakla kaldı. Bunda, benim o yıl, nihayet ikinci defa okuyacağım dersleri, yatılı olarak okumaya güya hacet görmediğimden, bütün lise hayatımda ilk ve son defa gündüzlü oluşumun da büyük payı vardı. Sonra, henüz hiç bir şiirini yayınlıyamamış bir Cahit Sıtkı'nın yanında ben, iyi, kötü, bir Yedi Meşale şairi değil miydim? Cahit'in yanında kendimi yüksek gördüğümü itiraf edeyim. Dostluğumuz asıl ertesi ders yılıyla gelişmeye başladı. Lise 2 ye geçtiğimizde, yeni sınıfımızda, herkes kendine yer beğenir, çalışkanlar önleri, daha az çalışkanlar daha gerileri seçerken Cahit'le ben, birbirimizi çekmiş gibi, bir sırada yenyana buluverdik kendimizi. Yine kapıya yakın bir sıraydı. Ama artık ben yeniden yatılı olduğum için iş sırayla, sınıfla kalmıyor, yemekhane, yatakhane, tam mânasiyle okul arkadaşlığı başlıyor, günler ve gecelerimiz geciyordu bir arada... O, iple çekilen denilen haftabaşlarını sanki aynı ipin ucundan tutmuş, beraber çekiyor, Cumartesi günleri, tatlılı öğle yemeğinden sonra, yeni elbiselerimizi giymek üzere, önce yatakhaneye, sonra, tıraş olmuş, sıklaşmış, bütün haftanın ders sıkıntılarını, okul içinde giydiğimiz eski elbiseleri dolabımıza tıkıvermekle unutmuş, hafiflemiş, ucarcasına mesut, Beyoğlu caddesine çıkıyor, bir buçuk günlük hürriyetimize kavuşuyorduk. Yaz tatilleri. Diyarbakır'a giden Cahit, hafta tatillerini, dayısı, Cumhuriyetimizin ilk Nafıa vekillerinden Feyzi Beyin, Kadıköy'de, tram-

vay caddesinde, Altıyol'a varmadan sol koldaki evinde geçiriyordu. Biz de o tarihlerde Feneryolu'nda oturduğumuzdan, biraz, aynı semtli sayılabilirdik. İmtihanlara yakın, Cahit'le çalışmak üzere, belki dört beş kere gittiğim; şimdi, önünden o günleri hatırlamadan geçemediğim evden, Cahit'in, en yukarı kattaki aydınlık odasını, çok sevdiği yengesini, yine çok sevdiği emektar bir hizmetçiyi hatırlıyorum. Cahit'in bir ara yazdığı ve hepsini Cumhuriyet gazetesinde yayınladığı hikâyelerin en güzellerinden biri olan "Bir Kış Gecesi" adlısının, bu evin havasını taşıdığını, bende, bu evden ilham alınarak yazılmış tesirini bıraktığını da, yeri gelmişken, ilâve edeyim. O üst katın aydınlık odasında, şiirlerinde lüzumsuz bir kötümserlikten henüz kurtulamamış Cahit, derslerden yana hep iyimser davranıyor, "bak, göreceksin, nasıl geçeceğiz" diyordu. Ve ben, âdetimden şaşmıyarak, hep ikmalle de olsa, neticede ikimiz de terfi ediyor, bu sefer, artık son sınıfın bir sırasında yanyana oturuyorduk. Bu arada, arkadaşımın biyografisini, aile durumunu da öğrenmiş bulunuyordum. Göbek adı Hüseyin'di. Ama bu Hüseyin'le Cahit yan yana gelişi rastgele değildi. Hüseyin Cahit Yalçın'ın hayranı olan babası, ya da başka bir akrabası vermişti bu adı ona. Babasının adı Sıtkı, annesininki Ârife idi. Hüseyin Cahit, aynı zamanda amcazade olan bu karı-kocanın ilk evlâtları olarak, 1910 yılının güz aylarından birinde (ya Ekim, ya Kasım, ne yazık ki, bu ayı, hele günü unutmuşum) doğmuştu. İki kız (Nihal'le Hilâl) ve iki erkek (Halit'le Yılmaz) kardeşi vardı. İlk şiirlerinden olup ilk kitabı "Ömrümde Sükût" a aldığı, İstanbul'da gurbet yıllarında yazılmış "Odamda Sükût" adlı şiirinin, ilk,

Tavan, bir anne gibi eğilmiş üzerime,
Duvarlar, etrafımda, kardeşlerim gibidir.

beytinde kardeşleşen dört duvar, bu dört kardeşti herhalde. Evleri, çok sonra, "Âkıbet" adlı şiirinde adım edeceği "Camiikebir" mahallesindeydi. Bana anlattıklarından, hayalimde küçükken, Birinci Dünya Harbinin son yıllarında ,daha elimizden çıkmadan gitmiş olduğum Halep'in evleri canlanıyordu: "Gösterişsiz bir cephede açılmış küçük bir kapıdan girilince bir avlu, ortasında bir havuz, avluya bakan, çepeçevre balkonlu odalar... Bilmem, Cahit'in evi de böyle miydi?.. Hastalığından sonra, bu bahçe evine yapılan ziyaretleri anlatan yazıları

okurken, hayalimdeki evin, gerçektekine pek aykırı düşmediğini gördüm. Kendisi, yüzmeyi, bu evin avlusundaki havuzda öğrendiğini söylüyor; yaz geceleri, biraz serinlemek için, bu evin, taraça halindeki damına çıkılıyor, hattâ orada yattıkları oluyor ve yıllarca sonra, bu gecelerden, "Ömrümde Sükût" taki, şöyle başlıyan, "Gece Bahçelerinde" adlı şiir doğuyordu:

Gece bahçelerinde
Işıldayıp da bazan,
Olgun meyva halinde
Sallanırken yıldızlar.

Hemen hemen aynı sıcak, yıldızlı gökler altında yaşamış, Bağdat'lı Ahmet Haşim'le, Diyarbakır'lı Cahit Sıtkı yıldızlara bakarken hemen hemen aynı şeyleri duymuş olacaklardı.

Babası, o tarihlerde, daha Pirinççi zade diye anıldığı anlaşılan Sıtkı bey, pirinç tarlaları da olan, zengin; oğlu Galatasaray'da okuduğu sıralarda, arkadaşım, babasının, Dodge otomobilleri acentesi de olduğunu söylediğini hatırladığıma göre, geniş anlamda bir tüccardı. Ailenin, Diyarbakır'ın eşrafından denilebilecek bir asaletle asil ve eski bir ailesi olduğu anlaşılıyordu. Yine "Ömrümde Sükût" taki ilk şiirlerinden birinin son:

Zaman, bir kuşak gibi;
Sarıl sarıl bitmiyor.

beytini iyi anlıyamadığımı kendisine söylediğim zaman, bunun, hayal meyal hatırladığı bir dedenin o eski zaman kuşaklarına döne döne sarılışının çocuk hafızasındaki hâtırasının canlanışından başka bir şey olmadığını söylüyordu.

İlk öğretimini bu Diyarbakır'da tamamlamış, sonra İstanbul'a gelerek, demin söz konusu ettiğim, dayısının Kadıköy'deki evine yakın olan Sen Jozef Lisesine girmiş, orada dört yıl okuduktan sonra, imtihanla, Galatasaray'a geçmişti. "Harmonies poétiques et religieuses" şairinden ezbere parçalar okuyabildiği halde, ya bir frerler okulu öğretiminin özel liğinden, ya da sırası gelmediğinden, "Les Fleurs du mal" şairini okumamıştı henüz. Buadelaire'i ona tanıtan Galatasaray oldu. Bu tanışmayla, Cahit aradığım bulmuştu. Fotoğraflarındaki ve portrelerindeki gözleri, Cahit'in gözlerine, -Cahit'-

inkiler daha içli ve çok daha merhametli olmak üzere- benziyen Verlaine'le birlikte, Baudelaire onun artık en sevdiği, daha başkasını sevemiyecek kadar sevdiği şairlerdi. Bu son sınıfın sırasında, Cahit'in gözünde, Baudelaire ile Verlaine'in, nice şiirleri ezber bilindiği halde, yine de sık sık açılmadan edilemiyen kitapları, ayrı bir köşede duruyor, hafta başları izinli çıktığımızda Hachette kitabevine uğranmadan edilmiyor, Baudelaire'in, manzum ve mensur, bütün şiirlerini, bütün yazdıklarını bildiğimiz, sandığımız halde, orada, rafların birinde, bir de, "Vers retrouvés" ine rastlıyor, ben hemen uzanıp kitabı alıyor, Cahit hemen ilk sahifelerini karıştırıyor, başlardaki şiirlerden birinin ilk mısraını, bana, hayranlıkla okuyordu:

Je rêvai cette nuit qu'il me fallait mourir.

Kitabı, başka müşteriler görüp elimizden alacaklar, kapacaklarmış gibi, acele, veznenin yanındaki paketleme masasına koşturuyor, acele, parasını ödüyor, kitabevinden kaçırıyorduk âdeta. O kitap, şimdi, kitaplarım arasında, alındığı gün bembeyazken, sapsarı kesilmiş kapağiyle, şiir dünyasında ilk adımlarınızı attığımız çağın sâf heyecanını, en aziz ve mukaddesi, Cahit'in hâtırasını taşıyarak duruyor. Cahit'in, böyle, elinden düşürmiyeceği, hiç olmazsa, sırasının gözünden eksik etmediği kitaplar arasında, Ad. Van Bever'le Paul Leautaud'nun, yine, Cahit'in sevgililerinden Apollinaire'le başlayıp daha birçok sevgiliyle devam eden antolojisi vardı. Bu antolojinin de birinci cildi bende kalmış. Sevdiği Türk şairleri arasında da, o zamanlar hemen herkesin sevgilisi Ahmet Haşim'le Yahya Kemal'den başka, yine o zamanlar, bir genç şair, Necip Fâzıl Kısakürek vardı. Henüz tanışmamış olduğu Necip Fâzıl'a, hayranlığını belirten bir mektup yazdığını ve sevinçle aldığı cevabını hatırlıyorum.

Galatasaray'ın son sınıfında, bu son yılda, Cahit'in şiir denemeleri, en çok, "Muhit" dergisinin istidatlar sahifesinde, bir de, Lisenin, Akademi adlı dergisinde çıkardı. Halit Fahri Ozansoy'un edebi başkanlığı altında, her genç istidada kucak açmış Servetifünun'da da birkaç şiiri çıkmıştır sanıyorum.. Ama daha çok, "Muhit" koleksiyonlarını karıştıracak olanlar, o ilk şiirleri, uçmak için çırpınan bir yavru kuşun kanatları gibi duyabilirler. Bütün bu şiirler, yayınlanmak mut-

luluğuna ermeden önce, yanıbaşımda, sarı yapraklı bir müsvedde defterine yazılıyor, çiziliyor, yeniden yazılıyor, nihayet, bana, çoğu zaman, mütâlaa sonları yemeğe iner veya yatakhaneye çıkarken okunuyordu. O, ders notundan çok şiir karalamalariyle dolmuş sarı yapraklı defter açılınca, Cahit'i, bilhassa o zaman, hiç rahatsız etmemiye çalışıyordum. O, yazıyor, çiziyor; bazan, hava elverişliyse, sınıfın yüksek pencerelerinden en sağdakinin içine çıkıp (son sınıf öğrencileri olduğumuzdan, muallim muavinimiz bizleri sık sık yalnız bırakmaktan çekinmiyor, sonra, koridor pencerelerinden bakılacak olsa bile, bu en sağdaki pencerenin içi görülemiyordu) "olgun meyva halinde sallanan yıldızlar" ı arıyor, yıldızlara dalarak ilhamını tazeliyordu. Son mütalâa da nihayete erip yatakhaneye çıktıktan biraz sonra, Cahit'i herkesten önce, yatağına girmiş, yorganı başına çekmiş görüyordum. Belki, "Ömrümde Sükût" taki "Yatak" şiirini tasarlıyordu:

Her gün aynı sabırla dönüşünü bekliyen
Yatağının açılmış kollarına koş çabuk.
. . . . . .
Pek zalim bir gündüzün hâtırasından ırak.

Evet, daha fazla okumaya hacet yok, bu "yatak", yatılı okul yatağı, benim de, birkaç karyola ötedeki yatağımdı. Bu yatakta uykusuzluk, onun için, hep o ilk şiirlerinden, "Uykusuzluk" şiirinin son mısraı:

Koynumda boşluğunu duyduğum bir kadındır

oluyor; sonra, uyuyabilmek için, belki, deminki,

Tavan, bir anne gibi, eğilmiş üzerime,
Duvarlar, etrafımda kardeşlerim gibidir.

mısralarını tekrarlıyor ve "Odamda Sükût", nefeslerimizin birbirine karıştığı yatakhanede, daha uygun bir adla, yatakhanede sükût oluyordu.

Ya dersler ne oluyordu?

Varlık'ta çıkmış bir konuşmada da işaret etmiş olduğu gibi, "liseden itibaren riyaziye, fizik, kimya, tabiiye" Cahit'i "sıkmaya başlamıştı". Ama o, daha ekini belli etmemiş, hele

riyaziyeden, benim gibi, ipliği pazara çıkmamıştı. Ders konusunda her zamanki iyimserliği ve kendine güveniyle; dersten, imtihandan yana yılgın, canı yanık olan bana, cesaret, ümit vermeğe çalışır, "göreceksin, Ziya, nasıl geçeceğiz" der, yazılı imtihanlarda kopye vermeyi vadeder ve o kopyeyi ne yapıp edip gönderirdi. Ama ben, elime, ya elden ele ulaşan, ya önüme düşen muska gibi küçücük kâğıt parçasındaki problem çözümünün mutlaka yanlış olduğunu, ne kadar iyi niyetli olsa da, canım kardeşimin iyi bir riyaziyeci olmadığını bilirdim. Problemi, bütün arkadaşlar arasında, doğruya en uzak olmasına karşılık en orijinal tarzda halledenler, biz ikimiz olmamak, böylece öğretmenin dikkatini üzerimize çekip ikimizden biri kopyeci durumuna düşmemek için, "feuille blanche" vermeyi tercih eder; bu hareketimle, öğretmenimizi birtakım saçmalar okumaktan kurtardığımı sanırken, aksine, kızdırmış olurdum. Cahit'se, **Lui, au moins il a essayé"** olurdu hep. Karatahtada da, güya aynı filmin sözlüsü oynanır, ben verilen cebir muadelesini çözemiyeceğimi kesin olarak belirtip yerime bir an önce dönmek isterken, Cahit, kısmen hocanın yardımı, kısmen ön sıra arkadaşlarının fısıldamalariyle, ama en çok o azmiyle muadelenin hakkından geliverirdi. El yazısı uzmanı değilim ama, o azmi, ta o zamanlardaki el yazılarında görüldüğü kadar, son yazdığı yazılardan da bellidir sanırım. Kalemi nasıl bir aşkla, nasıl bir şevkle tuttuğu, Fransız Lisesinde alıştığı o Fransız "calligraphie" siyle, her kelimenin hakkını vererek, ucu nasıl bastıra bastıra yazdığı, her yazısından bellidir. O sağ elin kalem tutamaz, kıpırdıyamaz hale gelinceye kadar yazdığı, mektep vazifesi, daire vazifesi, mektup, şiir, her yazıdan, attığı her imzadan... Bütün verdiklerinden başka, bana Cahit gibi, Yaşar gibi, iki paha biçilmez arkadaş vermiş, damarlarımızı kanımızdan başka ne akıtarak bizi birbirimize bağlamış, bir kelimeyle, bizi Galatasaraylı etmiş o ocağa ait her şeyi saklamak merakımla, eski ders kitaplarımdan, defterlerimden (bir zamanki talebe sandığının defterleri) bir kısmını olsun saklıyabilmişim. Epey oluyor, o defterleri daha muhafazalı bir yere koymaya çalışırken, birinin içinden, Cahit'in bir vazifesi düşmüştü. Arkadaşlığımızın sonlı bonluluğiyle, benim defterin arasına girip orada saklanıp kalmıştı bu zamana kadar; en üstünde, sıramızın hokkalarındaki mor mürekkepten mor pırıltılı numarasiyle; gayet intizamla çekilmiş, yan yana, ikiz kardeş gibi, iki tane bir; tepesi

sanki fiyongalı, ufak bir hediye, gibi bağlanmış bir sıfır; ucu bir söğüt dalı gibi boyun eğmiş bir altı.

Cahit'in, Galatasaray'da dört yıl taşıdığı bu numarayı, artık kendinden sonrakilere bırakacağı gün yaklaşıyordu. Ama daha o yıl, numaralarımızı sahiden bırakıp bırakmıyacağımızı kestiremiyorduk. Evet, son sınıfta, fen ve edebiyat (o zaman felsefe derdik) şubeleri olarak ikiye ayrılmıştık ve biz, tabiatiyle edebiyattaydık ama, yine o zamanki usule göre, bakalorya imtihanı geçirerek mezun olacağımızdan, son üç sınıfın, yani bütün lise derslerinden, o her sınıf geçişte unutuluveren derslerden sorumlu tutuluyorduk. Hele, hendesesi, cebri, trigonometrisi ve kosmoğrafyasiyle riyaziye, karşımıza, sıradağlar gibi dikiliyordu. Riyaziyeden, yalnız bir kayıp vererek, nasıl, ne usulle geçtiğimizi, Cahit, Cumhuriyet gazetesinde çıkmış hikâyelerinin sonuncularından birinde anlattığı ve ben ondan daha iyi anlatamıyacağım için, burada, kısaca, o sıradağı da aşarak liseyi bitirdik diyeceğim. Yalnız, hatırlamışken, birkaç noktaya daha işret edeyim: Son sınıflarda Cahit, yaşı, sınıfın ortalama yaş seviyesini aşmadığı halde, bilmem neden, Cahit ağabey diye çağırılır olmuştu. Sonra, ilerde, hayatında o kadar yer tutacak, belki, hayatına başka bir yön ve son verecek rakıya, içkiye alışmamıştı henüz. Yalnız cigara tiryakisiydi. Zayıf, sıhhatsiz görünüşlü Cahit'i üstelik öksürüklü eden bu alışkanlıktan kurtarmaya çalışıyordum. Hattâ, işi o kadar ileri götürmüş olacağım ki, arkadaşımız Cihat Baban'ın "canım, bu çocuğa, niye bu kadar karışıyorsun!" deyişleri kulaklarımdan gitmemiş.

Geçen zamanla, düzeltilmesi gerekli şeyler de oluyor. İki de düzeltme yapacağım.

Önce Varlık'ta çıkıp sonra "Edebiyatçılarımız Konuşuyor" kitabına da alınmış bulunan bir konuşmada, Cahit'e ait bir hâtıramı, onun, lisenin arkasındaki çiçek bahçesinin gittikçe dikleşen duvarlarından, aşağıdaki caddeye inişini anlatmış, burada bir daha yazmak istemediğim bu hâtıramı anlatırken, bir yerde şöyle demiştim: "Meyilli başlıyan duvar, sokağa yaklaştıkça dikleşiyor, nihayet dümdüz bitiyordu. Cahit, duvarın en dik, artık ne yapılırsa yapılsın, otura otura inilemiyecek kısmına gelmişti. Aşağı atladığım, sonra doğrulduğunu gördük." Birkaç yıl oluyor belki, oradan taksiyle geçerken dikkat ettim, duvarın o dümdüz, o en dik kısmı kalmamış; birtakım moloz, kum vesaire, yapı malzemesi yığmışlar oraya.

Sonra, yine o konuşmadaki-"Refet'e, izcilerin oymak beyi olduğu için yüzbaşı derdik, şimdi Hariciyeye geçtiğinden çoktandır göremiyorum" cümlesinde ufak bir düzeltme yapmam, "Hariciyeye geçtiğinden çoktandır göremiyorum" yerine "öldüğünden ebediyen göremiyeceğim" demem lâzım.

Rahmetli Refet Oymak'ın, Galatasaray, 1931 mezunlarının, geleneğe uyarak, Lisenin iç kapısı önünde, grup halinde çektirdikleri büyük fotoğrafta, nerede, nasıl durduğunu, -ne yazık ki, o fotoğraftan bende olmadığından- yazamıyacağım. Yalnız, rahmetli Cahit Sıtkı Tarancı, uzun boylu olmadığı için, önümde bir sıra halinde dizili iskemlelere oturtulmuşlar arasındaydı.

GALATASARAY LİSESİNDEN SONRA

Galatasaray Lisesini bitirdikten sonra, Cahit, o zamanlar daha İstanbul'da, Yıldız'daki Mülkiye Mektebine girmişti. Mektep yatılı ve üstelik Cahit daimi yatılıydı ama, talebeler, biten derslerle başlıyacak mütalâa arasında birkaç saat serbest bırakıldığından, arkadaşımı, istediğim akşam üstü, yeni mektebine, görmeye gidebiliyordum. Bahçede, çimenlere uzanıveriyorduk. Bana, her seferinde de, yeni şiirlerini okuyordu. Galatasaray sıralarında yazdığı şiirlerde, belirli bir sınırın ötesine bir türlü geçememiş, zoraki diyebileceğim bir kötümserlik yüzünden -kızkardeşlerinden, çok sevdiğini söylediği Nihal'e yazdığı ve yanılmıyorsam yayınlanmamış bir manzum mektup dışında- tam mânasiyle samimî olamamış, yapmacıklı kalmış Cahit, Mülkiye bahçesinin çimenleri üstünde baş başa geçen bu saatlerimizde görüyordum ki, Baudelaire'in yardımiyle de olsa, yavaş yavaş kendini buluyor, dert veya sevinç ne duyarsa duysun, her şeyden önce samimî görünüyor, sanatı kıvama ereceğe benziyordu. Evet, Cahit'le bir arada geçen zamanımız artık günler olmaktan çıkıp bu buluşma saatlerinden ibaret kalmış olsa bile, bu birkaç saatte bütün bir haftanın şiir ve arkadaşlık alışverişini yapıveriyorduk ki, ondan her ayrılışımda, kendimi yeni bir heyecan, yeni bir imanla dolmuş duyabiliyordum. Rahmetli arkadaşım, o bitmez tükenmez, tanıyabildiğim şairlerin hiçbirinde o kadar taşkın görmediğim şiir aşkından, şair ruhundan, bana da -ne di-

yiyem bilmem ki, ancak Arapça bir kelimeyle anlatabileceğim- nefhediyordu âdeta.

İşte, Cahit, şöhretini ilk sağlıyacak şiirlerinden, "Uzak Bir İklimde", "Gece bir Neticedir" gibi birkaç tanesini, böyle buluşmalarımızdan birinde okumuştu. O şiirleri okumuş, benim de beğendiğimi, çok beğendiğimi gördükten sonra, onları, başka şiirleriyle birlikte, -ne yazık ki, Cahit'in ruhunu incitmekten korktuğum için artık adını anamıyacağım- tanınmış bir romancıya, düşüncelerini öğrenmek üzere göndermiş bulunduğunu söylemişti.

O akşam, yalnız sanat heyecanım değil, Cahit'e güvenim de artmış olarak dönüyordum. "Uzak bir iklimde" nin bazı mısralarının, Baudelaire'in "Carrespondances" ını hatırlatmaması imkânsızdı. Ama Cahit'in şiirinin sonu!.. Öyle mısra "Correspondances" ta yoktu. Böyle düşünüyor, her yeni şiirinden aklımda, kalıveren mısralardan, bu sefer, bütün ötekileri unutmuşçasına, yalnız:

Uzak bir iklimin ılık havasında
Bütün sevdiklerim hülyamı paylaşır;
Bense camlar, camlar, camlar arasında.

mısralarını, şiirimiz için yeni bir vezin sayılabilecek 6+6 nın ahengine uyarak tekrarlıyordum. Ve Cahit, hayalimde, gene aynı gün okuduğu "Güneşe âşık çocuk" şiirindeki çocuk gibi, yumruk savurduğu halde kıramadığı bu camlar, camlar camlar arasından, o mahzun, içli gözleri, o dertli haliyle bakıyordu sanki.

Cahit'in, şiirlerini yolladığını söylediği romancının, gündelik fıkralarından başka, edebiyat makaleleri de, o tarihte, Cumhuriyet gazetesinde çıkardı. Ben de aynı gazetenin muhasebe kısmında, bir yandan Hukuk Fakültesine de devama çalışan bir memurdum. Her sabah işimize geldiğimizde, masalarımızın üstünde, odacının bıraktığı bir Cumhuriyet'i bizi bekler bulurduk. İşte bu Cumhuriyet'lerden birini açtığım bir sabah, romancının, o haftaki makalesinde, şiirden söz ettiğini görmemle satırları kovalarcasına okumam bir olmuştu: Şiirimize kuşbakışı bir göz atıldıktan sonra, son satırlarda yeni bir şair müjdeleniyor, adını şimdiden defterlerimize not etmemiz tavsiye ve gelecek makalelerde bu yeni şairin şiirlerinin tenkit ve tahlilleri vadediliyordu. Romancı, geçen yılki

şair gibi, yalnız mektupla cevap vermekle kalmamış, koskoca bir makale yazmış, daha da yazacaktı işte! Cahit'in sevincini düşünerek sevinirken, Yedi Meşale'den içimde yer etmiş o kollektif hareket duygusiyle, bir yandan da gururlanıyordum. Bu makaleyi ve arkasından çıkan iki makaleyi gazeteden kesip saklamıştım. Sonra, bir gün, Cahit, kendi sakladıklarını kaybettiğini söyliyerek bendekileri istemişti. Yoksa, Cahit'in sanat âlemine takdim ve kabul edilişi bakımından önemli bu makalelerden, yalnız hâfızama dayanarak bahsetmezdim.

İş bu kadarla kalmadı. Makalelerde incelenen şiirler, Semih Lûtfi Kitabevi tarafından, Ömrümde Sükût adım taşıyan ince bir kitap halinde yayınlandı. Yıl, daha 1932 idi. Cahit, ilk kitabını, o üç makaleyi yazana, "büyük dostum" hitabiyle ithaf ediyordu. Kitabın çıkmasında "büyük dost" un büyük yardımları dokunduğu muhakkaktı. Zira Cahit, telif ücreti almamışsa da, baskı masrafını da ödememişti. Bu da o zamanlar için büyük şeydi. Yalnız, kitabevi sahibi, şaire, Ömrümde Sükût'undan, üç beş taneden fazla vermemiş olacak ki, Cahit, arkadaşlarına hediye edeceği kitapları, satış fiatı olan otuz kuruştan satın almak zorunda kalıyordu.

Bugün yirmi dört yıllık Varlık'ın ilk sayısı çıktığı zaman, bu anlattıklarım daha yeni olaylardı. Cahit, bir zamanlar Meşale dergisine gönderirken yapmış olduğu gibi, bu sefer de Varlık'a bir şiirini, nedense, gene benim vasıtamla göndermişti. O şiir, elinizdeki derginin ikinci sayısındadır. Sonradan, kendisi de, kitabına almadığına göre, bu ve bunu takip etmiş şiirler, iyi şiirlerinden değildi. Cahit'in Varlık'ta ilk büyük şiiri, şimdi Otuz Beş Yaş'ta okuyabildiğiniz o I li, II li, Ölüm şiiri oldu. İlerde. yaşama sevincinin şairi olarak da, ününe ün katacak Cahit'in, o şiirde:

Bütün ümitler sende ölüm!

diye haykırışı sebepsiz değildi. Mülkiye Mektebinde, derslerden yana başarı gösterememişti. O aksam üstü izinlerinde, yokuş aşağı kolayca iniliverilen Beşiktaş: hemen oracıkta, çarşı içindeki meyhanelerden taşan, alkol kokulu, ılık, sonunda paltomuzu çıkartıp meyhaneciye rehin bırakmaya mecbur edici olsa bile kimin umurunda, şimdilik vakamıza varışmakla kalmış o dayanılmaz hava: sonra, hafta izinlerinde, Beyoğlu'nun, daha büyük dostlarla kadeh tokuşturulan büyük

meyhaneleri, bütün bunlar, sınıf dönmelere mal olmakta gecikmemişti. Ona, böyle Beyoğlu gecelerinden birinde rastlamış, Cumhuriyet gazetesinden, Beyoğlunda oturan bir arkadaşım, ertesi sabah, bana, Cahit'in, kendisini, önünden geçmekte olduğu meyhaneye davet ettiğini, içerdeki daha başka arkadaşlara katıldığını, bu arkadaşların nihayet tam bir dostlar kadrosu teşkil etmesiyle, Cahit'in ikide bir coşup **"seul Ziya nous manque"** diye haykırdığını anlatıyordu. Demek, böyle gecelerde, dost canlısı arkadaşımın bir eksiği ben oluyordum ve o bundan yakınıyordu. Şimdi o, aramızdan büsbütün ayrılmışken, bütün o geceler, yanında bulunmayışıma da ben yanıyorum!

İçki bahsine dokunmuşken, Cahit'in, rakıyı ve daha başka şeyleri, kendi sözüyle "hayatı daha kesif yaşamak" için, hep şiir adına ve uğruna içtiğine işaret edeyim. Hattâ bir ara çektiğini de: bana, madmazel Blanche'ı tanıyıp tanımadığımı sormamış mıydı? Sonra da sâflığıma gülmemiş miydi? Bereket versin ki, Cahit, netameli madmazelle şöyle bir tanışmakla kaldı. Hem; onun, "Hayal ettiğim şey" şiirini ithaf ettiği; "Sevdalı" adlı şiirinde "İlk aşkım, ilk göz ağrımsın" dediği, "Vefasız çıktın" diye sitem ettiği bir "Beşiktaşlı" sı "ilk sevgili" si yok muydu? Neyine gerekti yabancı madmazeller!.. Cahit, "Beşiktaşlı" sının evinin bulunduğu yokuşu dört yıl, aşk heyecanları içinde inip çıktı. Dört yıl sonra Mülkiye'den, Beşiktaş'tan ve Beşkitaşlı'dan ayrılmak zorunda kalıyordu. Mülkiye'den başarısız ayrılışı için, çok sonra, 19 Temmuz 1942 tarihli bir mektubunda, o temiz ruhiyle şöyle yazacaktı: "O zaman Sıddık Sami, Üniversiteye yeni geçmişti. Biz de bu yaman ve çok değerli ve el'an çok beğendiğim ve sevdiğim (beni döndürüp Mülkiye'deki dört senemi haram etmiş olmasına rağmen) hocanın gözüne girmek için, Fakültedeki seminer kurlarına arasıra uğrardık..."

Bu Mülkiye yıllarının bir hâtırasını, kendisi, "Edebiyatçılarımız Konuşuyor" kitabındaki konuşmasında anlatmış bulunuyor. Herhalde bir değil, bir nice olması gereken hatıralarından bildiğim bir tanesini de, aklıma gelmişken, ben anlatayım: Mektebin yatakhaneleri, bana yeni şiirlerini okuduğu o çimenlik yerden de iyice gözüken ayrı bir binadaydı. Cahit, o binaya bakarak, sabahleyin vaktinde kalkmadıklarından, yetkili idare âmirî tarafından cezalandırılmalarına kadar yatakhane kapısı üzerlerine kilitlenmiş arkadaşlarını, dışardan,

pencereye merdiven dayamak suretiyle, bir bir kurtarışım anlatıyordu. İdare memuru, kapısını ne ciddiyetle açtığı yatakhanenin bomboş olduğunu görünce, kim bilir ne kadar şaşırıyordu.

Epey haşarı bir Mülkiyeli olduğu anlaşılan Cahit, o bir zamanlarki Mülkiye'nin bulunduğu Beşiktaş'a özel bir sevgiyle bağlı kalıyor, oraya sık sık gidiyor, orada yaşanmış yıllarının geri dönmemecesine geçtiklerine bir türlü inanmak istemiyordu:

YALAN

Ne var sanki park olduysa eski mezarlık?
Yalandır; yıllar falan geçmemiş aradan;
Sen bermutat on dört yaşında, ben yirmi bir.
Güzelsen, âşıksam, alışmalısın artık.
Bahar geldi işte; düğünümüz ne zaman?
Übeydullah efendi daha ölmemiştir.

Eski Abbas Ağa mezarlığı, bir kaç yıl içinde park olu vermişse ne çıkardı bu kadarcık değişiklikten! Geçenlerde, herhalde epey genç bir Varlık okuyucusunun sorması üzerine, "Okuyucularımızla Başbaşa" sütununda, bir zamanların pek meşhur bir evlendirme memuru olduğu cevabı verilen Übeydullah efendi daha unutulup gitmemişti. Hele, bu yalan dünyadan çekilmesine daha yıllar olan Cahit'in sevgilisi "bermutat on dört yaşında" ydı.

O, hep böyle küçük, kendinden yaş yaş küçük kızların peşinde, benliğinin yarısı sanki daima âşık, öteki yarısı sanki daima sarhoş yaşadı. Ta yatağa düşünceye kadar... Cahit'i "âşık" eden kızların hiçbirini, görmem kısmet olmadı. Onları ya kendi ağzından dinledim, ya mektuplariyle, şiirlerinden öğrendim. Onlar hep küçük kızlar oldular. Hattâ bazıları, kara, okul göğüslüklerini olsun çıkarmamışlardı. "Beşiktaşlı" dan önce, hakkında şiir yazmamış olsa bile, böyle henüz göğüslüklü bir Kadıköy'lüsü de vardı galiba. Sonra, on dört yaşındaki Beşiktaşlı geliyordu. Burhaniye'de askerliğini yaparken komşusu "Boşnak kızı" da aynı yaştaydı. Hemen sonra, gene askerliği sırasındaki kendi tâbiriyle "esmer güzeli yâr" inin "on yedi yaşlarında var yok" olduğunu yazdığı mektubu, 18 Temmuz 1943 tarihini taşıyor.

Cahit'in, böyle, kendi yaşından kat kat küçük yaşlarda kızlar sevmesinin sebebini, daha lise sıralarından, o, hafta başları, Kadıköy'deki yengesine gittiği zamanlardan beri biliyordum. Sormam üzerine, bir sır gibi anlatmıştı bana. Şimdi bu sırrı açıklarsam, bir emanete hıyanet mi etmiş olacağım? Ama, daima açık sözlü olmuş, kendini olduğu gibi göstermiş Cahit, şimdi ara sıraki o çapkınca bakışlariyle gözlerimin önünde; bana da gülümsüyordu: "Yaz, Ziyacığım, zararı yok" diyor, ondan yazıyorum: Cahit, kendisinin, çirkin, hiç bir kızın beğenmiyeceği, beğenemiyeceği kadar çirkin olduğuna inanmıştı. Bence, erkekte güzellik veya çirkinliğin hiç bir önemi olmadığı halde o, bu konuda aşırı bir duyarlık gösteriyor, bunu bir kara talih sayıyordu. Ta o yıllardan beri aklımdan çıkmamış, aşağı yukarı şöyle diyor: "Ben çirkinim, yetişkin kızlardan, beni beğenen olmaz. Onlar tecrübelidir. Ben, ancak, küçük yaştaki toy kızları elde edebilirim, ancak onlar bana yüz verirler." Bu sözlerinden yıllarca sonra,

Sert konuşmaya başladı aynalar

mısraını yazacak; otuz beşine geldiğinde.

Neden böyle düşman görünürsünüz
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar.

beytini düzecek Cahit, daha o zamandan, Ömrümde Sükût'un Aynalar faslında yer almış, adı bile çok şey söyliyen Dar Kalıp şiirinde:

Aynam, aynam bana bir devle bir cüce
Halinde gösterir içimle dışımı.
Bu müthiş tezadı duyup düşündükçe,
Nasıl zaptedeyim ben haykırışımı?

diye haykırıyordu. Ben de, bugün Türk şiirinin, aynalardan en çok, dikkati çekecek kadar çok bahsetmiş şairinin, aynalarla bu bir türlü alıp veremeyişinin sebebini daha o zamandan anlamış oluyordum. Aynı ruh kompleksi içinde yaşadığını işittiğim Ahmet Haşim gibi, Cahit Sıtkı da, fizik yapısından, kendi deyimiyle, dar kalıbından memnun görünmüyor:

sabah, tıraş olurken aynada seyrettiği yüzünden sonra, bu yüzden, ancak küçük kızların, "hayatımda ilk erkek" i olabileceğine inanıyor; akşam, demlendiği meyhanenin duvarlarında belki aynalar da bulunuyor, bu aynalardaki hayaline gözü ilişince, belki bu yüzden de birkaç kadeh daha atmış oluyordu.

Cahit, Mülkiye'den sonra, Yüksek Ticaret'e yazıldı. Yatılısı olmıyan bu okul, Mülkiye'de ancak kaçamak olarak ve belirli bir saate kadar uzatılabilmiş gece hayatı için de elverişliydi. Hayatının bu devresinde, Cahit'i, bir hayatını kazanma azmi içinde de hatırlıyorum. Yılını yazamıyacağım, Sümer Bank'a, bir memurluk imtihanını kazanıp girmesi bu devreye rastlar sanırım. Bir keresinde birlikte aradığımız o pansiyon odalarının da bu devreye rastlaması gibi. Ama Cahit'in, geçim masraflarını karşılıyacağını umduğu Sümer Bank memurluğu, sandığı gibi çıkmadı. Banka, ona göre değildi. Kurtarıcı bir rüzgâr çıkıversin, masasının üstündeki bütün kâğıtları alıp götürsün istiyor; akşamı, azat saatini zor ediyordu. İstifasını hemen verecekti, aksi gibi, memur olurken, ona, usulen bir taahhütname imzalatmışlardı. Şair, bankadan, sanki nefesi tıkanmış, kendini açık havaya, hürriyete atabildiyse de, o taahhütname işi, kısa bir zaman için olsa bile banka memurluğu etmenin cezası olarak, epey zaman, can sıkarak sürdü.

Benimse, o tarihlerde, daha Hukuk Fakültesinin son sınıfında olmam lâzım. Demek ki, hayatımı da, hpe Cumhuriyet gazetesi muhasebesinde, yarım gün çalışmak suretiyle kazanmaya çalışıyorum. Cahit, gazetedeki odamıza, kâh iş için, kâh sadece beni görmeye veya almaya geliyor. İş için dedim, çünkü Cahit'in, her gün bir hikâye koyan gazetede hikâyeleri çıkıyordu. O, bu hikâyeleri belki para için yazıyor, ama bu yüzden, sanatından hiç bir fedakârlık etmiyor, bir araya getirilmesini o kadar dilediğim o hikâyelerin hepsi, Cahit'in sevimliliğinden bir şey taşıdıkları gibi, çoğu, o yıllarda yaşadığı hür, her kayıttan âzade bohem hayatını da en güzel aksettiren, -Cahit'in sevdiği bir kelimeyle- aynalar oluyordu. Şimdi, Cahit'i, ya bekleyip birkaç tanesinin parasını birden almak, böylece bir çeşit tasarruf yapmış olmak istediği, ya daha çıktığı sabah, ücretini almaya koştuğu, ya çıkacaklara mahsuben para almaya niyetlendiği bu hikâyeler vesilesiyle, veya doğrudan doğruya benim için gelmiş, Cumhuriyet'in muhasebe odasında, masamın önüne bir iskemle çekip oturmuş

görüyorum. Saat on ikiye yakın olacak ki, az sonra, öğle tatili başlıyor, biz de kalkmak üzereyken o benden önce davranıyor ve odadan çıkmadan, orada, masamın karşısındaki daktilo masasında, daktilo bayanın bırakmış olduğu bir firketeyi alıyor, -ne yapacak diye biraz da hayretle bakıyorum- alıyor, kokluyor, yüzüne gözüne sürüyor, dudaklarına götürüyor... Cahit'in, Cumhuriyet'e uğramasının, belki bir sebebi daha oluyordu.

Yalnız iyi şiiri değil, usta şairi de sezmesini bilen Cahit, gene Cumhuriyet gazetesine, bir akşam üstü, zamanın kapalı yakalı üniforması içinde, genç, narin bir subayı, İran basmalarından çıkma bir şehzade gibi getirip şair Fazıl Hüsnü diye tanıtıyor, dağlarca şiir yazacak bir eli, bana, ilk defa Cahit sıktırıyordu.

Kendisini çok çabuk sevdiren Cahit, Nadir Nadi'yle Doğan Nadi'nin de sevgilerini kısa zamanda kazanmıştı. Cumhuriyet'te çıkmaya başlamış hikâyelere bu sevgi de katılınca, Cahit'e, hayatında ve sanatında büyük etkileri olacak bir yol, Paris yolu açıldı. Orada, Sciences Politiques'e devam edecek, Cumhuriyet'e de hikâyeler, makaleler yetiştirecekti. Yazacağı edebiyat makalelerine umumî bir serlevha bile bulmuştu. Edebiyattan Yana. Bu adı beğenip beğenmediğimi soruyor, tasarılarını, heyecan içinde anlatıyordu. Cumhuriyet'e, edebiyattan yana makaleler yazamadı, parası Paris'e yollanacak hikâyelerdense, kaç tane yazabildiğini; kaleminin, Paris'teki geçimine ne dereceye kadar yardımı dokunabildiğini, ben de o tarihlerde, askerliğimi yapmak için Cumhuriyet'ten ayrılmış bulunduğumdan bilemiyordum. Yalnız, Paris'ten gönderdiği mektuplardan 28 Mart 1939 tarihlisinde, bu konuda, "babam, ayda elli lira gönderiyor, Radyo'dan 1800 frank alıyorum. Mecmuen 350 frank eder. Fena para değil" diye yazıyor. Onun, Paris radyosunun Türkçe yayınlarında spikerlik ettiğini de şimdi ben size yazıyorum. Sesini dinliyememiştim. Dinliyen arkadaşlar söylüyorlardı: Kesik kesik konuşuyormuş. Tâ, Galatasaray'ın lise birinci sınıfında, Lamartine'in şiirini ezberden okurkenki gibi olacak...

Paris'te geçirdiği hayatı, önce, oradan yolladığı mektuplardan böyle parça parça öğrendim, sonra, dönüşünde, kendi ağzından dinledim.

İlk heyecan ve hayretlere yorumlanarak mâzur görülebilecek birkaç aylık bir susuş devresinden sonra, Paris'ten al-

dığım ilk, 1 Şubat 1939 tarihli mektubunda "Paris'ten elbette ki memnunum. Geldiğime o kadar isabet etmişim ki!" diye yazdıktan sonra, ilâve ediyordu: "Burada Oktay Rifat'la beraberiz. Çok hoş ve anlayışlı bir çocuk." Paris'e, Maliye hesabına okumaya gönderilmiş Oktay Rifat'la içtikleri su, bu arada herhalde içki de ayrı gitmiyordu ki, dönüşünde bana anlattığına göre, bir akşam üstü, ikisi de iyice sarhoş, bulvarlarda dolaşırken, el ilânları da dağıtan "homme-sandwich" lere (Cahit, bu kelimeyi söylerken, iki avucunu, sandviç yapar gibi üst üste getiriyor, sonra gülümsiyerek devam ediyordu) rastlıyorlar, adamcağızların ellerindeki ilânlardan alıp onlar da gelene geçene dağıtıyorlardı.

Paris'te, herhalde, Baudelaire'in mezarını ziyaret etmiş olacaktı. Ama, daha çok, Verlaine'in bir zamanlar bulunduğu yerlerde, olmayı tercih ediyor, 22 Şubat 1940 tarihli mektubunda, mektubu yazdığı yeri şöyle anlatıyordu: "Kartiyelaten'in en sevimli, kafaya ve gönle en çok hitabeden kahvesinde, bir zamanlar Verlaine'in de fréquenter etmiş olduğu La Source kahvesindeyim. Önümde, rakıya benzer sevgili aperitifim..." Sonrasını ben, İstanbul'da, kendi ağzından dinlediğim bir vakayla getireyim: Gene böyle aperitif alınan akşamlardan birinde, bir kadının, öteden, kendisine gülümsemekte olduğunu farkediyor, gülümsemeler karşılıklı olmaya, derken, "rakıya benzer aperitif" aynı masada karşılıklı içilmeye başlanıyor, masadan birlikte kalkılıyor, ama Cahit, sonrasını hatırlıyamıyor, ertesi gün bir hastanede kendine geldiği zaman ona, Seine üzerindeki köprülerden birinde baygın bulunup hastaneye kaldırıldığını anlatıyorlar, cebindeki frankların yerinde yeller estiğinin de artık kendi kendine farkına varıyor.

Ne yazık ki, İkinci Dünya Harbinin, henüz fiilen değilse bile, resmen başlamış olması, Paris'in tadını kaçırmışken; 1940 bahariyle, o muharebesiz harb devresi de sona erivermiştir. Cahit'in 7 Haziran 1940 tarihli kartının, o güne kadar bütün olanları özetleyici cümlesi şudur: "Hükûmetin tebliğatı üzerine yol hazırlığiyle meşgulüz." 23 Temmuz 1940 tarihli, Fransızca yazılmış kartında, Haziranın on üçünde Paris'ten ayrıldığını bombardıman altında, bisikletinin son süratiyle on gün kadar yolculuktan sonra, Bordeaux'ya geldiğini, orada sefirimizi ve talebe müfettişini bulduğunu, yirmi gündür, işgal edilmemiş bölgedeki Périgueux şehrinde olduklarını, yurda dönmeleri için, sefirimizin, Alman ve Fransız makamları nez-

dinde teşebbüse geçtiğini haber verirken, gene birçok şiir de yazdığım, her şeyden önce -ah, ondaki şair ruhu!- bana o şiirleri okumak için acele ettiğini ilâve etmeyi unutmuyordu. Bu kaçışı, sonra İstanbul'da da anlatmıştı: Cahit'in bir şehirden çıkmasiyle arkasından yetişen Alman uçakları, o şehrin gar vesaire gibi, askerî bakımdan önemli yerlerini bombardıman ediyorlar, pedal kuvvetiyle yol alan Türk şairinin burnunu bile kanatmıyorlardı. Nihayet İsviçre'ye kapağı atabilmiş Cahit'in, Cenevre'den yazdığı 26 Eylül 1940 tarihli mektupta, meşhur: "Robenson" şiiri bulunuyordu.

Cahit'in Paris'ten, sonra bu anlattığım kaçışta uğradığı şehirlerden gönderdiği mektuplardan -bütün o mektupların yalnız ikisinde, "imtihanlar geldi çalışıyorum", "derslerime de çalışıyorum" demesine karşılık- böyle, kâh insanlığın talihi karşısında, kâh ölüm korkusiyle yaşama aşkı arasında, en insanca sesleri bulmuş şiirler çıkıyordu.

Yaşama sevincini, bulvarlariyle, kahveleriyle, müzeleri, sanat eserleri, şairleri, kadınları ve içkileriyle tam istediği gibi, tam şairce duyduğu Paris'te; başladı derken gittikçe yaklaşan o insan, hayat, saadet düşmanı harble birlikte, ölüm korkusunu da olanca acılığiyle tadıyor; böylece hayatı, üstelik ölümü, hiç bir içkinin duyuramıyacağı kadar kesif duyarak, ne diyeyim, tam Cahit Sıtkı olarak yazıyordu o mısraları, Paris'in en yüksek okullarından alınmış hiç bir diploma, Paris'te verilmiş hiç bir doktora, vatanımız için bu şiirler kadar değerli olamamıştır. O mektuplardan çıkan şiirleri okumaya doyamıyordum. Her mısra gözümü alıyor, şaşırtıyordu beni. Mektubunda: **"Cruel bir enthousiasme** içindeyim. Bugün, yarın ölmek pek mümkün. Tayyare bombardımanları başladı. Ölmeden evvel kurtlarımı dökmek istiyorum. Yaşamanın Don Juan'ıyım; hayatı, her şeyiyle, çok, ama pek çok seviyorum. Bu akşamı tam olarak terennüm etmeden gümbürdeyip gidersek çok yanacağım, Ziyacığım, çok!" derken, o mektubundan hangi şiirler çıkıyordu biliyor musunuz?.. "Bugün Hava Güzel" le "Yanlış Bilmesinler Beni". Bu şiirleri, bir de, yukarıki satırların aydınlığında okuyun. Yaşama aşkiyle ölüm korkusunun, mısralarında, birbirine nasıl girift olduğunu daha iyi göreceksiniz. Birkaç Paris mahsulünün daha, adlarını rastgele sayayım: Sıla, Kuşlar, Bir Haritam Vardı Benim, Sulh Bir Hâtıra Oldu, İmkânsız Dostluk, Bir De Baktım Ki Ölmüşüm... Yalnız bu adlar bile benim yazabileceklerimden

daha çok söylüyor. Gene o Paris mektuplarından birinde:

Ah, yeniden başlamak hayata,
Çocukluğa, aşka ve sanata.

diye yalvarmıyor muydu bugünkü rahmetli kardeşim!..

Bir başka dünyada buluşma varsa şayet, şimdi, kim bilir, ne yaparlar orada?.. 18 Nisan 1941 de, İzmir'den yazdığı bir mektupta, Cahit Martın on ikisinden beri hazırlık kıtasında bulunduğunu bildiriyor ve ilâve ediyordu: "Burada kimle beraber olduğumu tahmin et bakalım? Aklına gelmez diye derhal söyliyeyim: Kenan Hulûsi'yle beraber. Hulûsi habire hikâye yazıyor."

Paris dönüşü, askerlik vazifesini yapmaya başlayıncaya kadar, Diyarbakır'da, baba evinde kalmıştı. Oradan, hazırlık kıtasına katılmak üzere, İzmir'e gitmiş; hazırlık kıtasından da, Ankara Yedek Subay Okulu'na geçmişti. Asteğmen Cahit Tarancı'nın ilk mektubiyse, tâyin edildiği alayın bulunduğu Burhaniye'den geliyordu. Bu mektuplar, artık, sınıf, sanat, her türlü arkadaşlığı ispatlamak, sonra da bu arkadaşlığın en sağlam belgeleri olarak kalmak üzere, biribirini kovalıyacaktı. Cahit, o mektuplarda, emellerini, ümitlerini, sanat ihtirasını (ondaki şiir aşkı, aşktan çok üstün olduğu için bu kelimeyi kullanıyorum) açığa vuruyor; sır sayılıp gizlenecek taraflarını bile saklamıyor, içini, belki kardeşine dökeceğinden çok bana döküyordu. Yeniden, tarih sırasiyle okuduğum o mektuplarda Cahit'i, aynı sırada olduğumuzdan çok daha yanıbaşımda, başucumda, sanatımın, saadetimin üstüne titrer duydum. Lisede, sınıfta kalmamam için kopye vermeye uğraştığı gibi; şimdi de, sanat alanında başkalarından geri kalmamam için, henüz yayınlanmamış şiirlerime, okuyucu arasına çıkmadan, çekidüzen vermeye çalışıyordu. Artık, ben de, onun iyi riyaziyeci olmadığı nisbette, iyi şair olduğunu bildiğimden, teklif ettiği mısraları hemen hemen gözü kapalı kabul ediyordum. Geçen Zaman'ı ne vakit açsam, onun, bu dost ilgisine mısra mısra rastlarım. İşte, Ahret adlı şiirin son mısraı! Çok iyi hatırlıyorum, o şiir, ilk yazdığımda şöyle bitiyordu:

. . . . . ve annem şaşıracak:
"Görmiyeli ne kadar büyümüş oğlum!" diye.

Cahit, Paris'ten yazdığı 1/ Şubat 1939 tarihli mektubunda, bu mısraı,

Oğlum ne kadar da büyümüş ben görmiyeli! şeklinde düzelttikten sonra, şu satırları yazıyor: "Şimdi, benim teklif ettiğim mısra şeklini, beraberce tahlil edelim. Bir kere, annen seni hemen tanıyor değil mi? Hangi anne, çocuğunu tanımaz ki! Fakat bu tanımaya bir hayret refakat ediyor: "Ne kadar da büyümüş!" ve "görmiyeli" kelimesinde bu buluşmaya tekaddüm eden hasret senelerinin uzunluğu sezilmiyor mu? Hele, senin şekildeki "diye" ye hiç lüzum yok."

Ben, "Rabbim Nihayet Sana" serlevhalı şiirimi yeni yazmış, ona, Burhaniye'ye göndermişim.

Şimdi 30 Kasım 1941 tarihli mektubundan şu satırları birlikte okuyalım: "Yalnız "artık" kelimesinin tekerrüründen çekinmeyip onun altındaki mısrada bulunan "Rabbim" yerine "ben artık korkmuyorum" desen daha iyi olur gibi geliyor bana. Çünkü ancak bir merhaleye geldikten sonra bu korkmamazlığın başlıyor. Bunun için "artık" orada elzem. "Umulmaz bir bahçeyi çevreliyor şu duvar" mısraını, haddim olmıyarak, yani kazara, mes'ut bir tesadüf eseri olarak ben yazsaydım, "Belki de bir bahçeyi müjdeliyor şu duvar" derdim. Zira, ölüme doğru giderken içimiz "belki" lerle doludur."

"Geçen Zaman" böylece yer yer, şiir şiir, biraz da Cahit'le geçmiş zamanım, biribirimizin olmuş, hâtıralaşmış şiirler değil mi? Daha nice düzeltmelerini bir yana bıraksam bile, işte, başlardan, İyilik adlı parça... Bu şiiri, o zamanlar böylesine kalabalık olmıyan bir Kadıköy vapurunun büsbütün tenha alt kat salonunda, temiz örtülü minderlerin en kuytu köşesinde, yuvarlak pencerelerin hizasında deniz köpük köpük akarken okuyuşumu nasıl unutabilirim? Cahit'in, güzelce bir mısra duyar duymaz, o mısraı kendi yazmışçasına, sevinçten âdeta aydınlanan dost yüzü hayalimden silinebilir mi?

Kadıköy vapurunun alt salonunda olduğumuz o günden yıllarca sonra, bugündense yıl yıl önce, ta 1944 te, ben,

Bu sakin öğle vakti... Mevsim taze, gün ılık.
Bir dersten çıkmış kadar içimde bir ferahlık.

diye, yeni bir şiirin ilk mısralarını okumaya başlamışken, Cahit'in, birden, kolumu tutup okumamı bir an için durduruşu; sonra bütün bir geçmişi hatırlatırken, bizi biribirimize

bağlıyan bağları da sanki bir kat daha sıkıştırmayla duyuran candan gülümseyişiyle: "Ziyacığım, bu ders, muhakkak, bir riyaziye dersi olacak" deyişi hatırımdan çıkabilir mi? O gün de, Yeni Cami'in arkasına düşen Mısır Çarşısının kucakladığı açık hava kahvesinde değil miydik?

Geçen Zaman'ı karıştırmaya devam etsem, ya düzeltme, ya hâtıra, daha, böyle Cahit olmuş kaç şiire, kaç mısraa rastlıyacağım! Ama her şeyden önce, asıl şiirlere, Cahit'in şiirlerine dönmem için o kitabı bir yana bırakmam lâzım.

Paris günleriyle, yeni bir güzelliğe yönelmiş, şiiri, askerlik günlerinde de, aynı yolda, hızını kaybetmeden ilerliyordu. Serbest nazma artık sık sık iltifat edişi, Paris'te, Oktay Rifat'la sıkı dostluğunun bir sonucu olabileceğini akla getiriyorsa da, Cahit'in serbest nazmı çok daha başka, çok daha şahsî görünmekten de geri kalmıyordu. Kaldı ki, Cahit her şiirini serbest yazmıyor, klâsik mısraların da gönlünü hoş ediyordu. Meselâ, Paris'te başlayıp Burhaniye'de tamamladığı, bütün o tehlikeli yolculuğu, hâfızasında ve herhalde ceketinin de cebinde yapmış "Ben Aşk Adamıyım" şiiri vezinsiz, uzaktan uzağa tek tük kafiyeli gibi görünürken; askerlikte, bir avcı arkadaşla çıktıkları avın hâtırası "Yoldaşlar" şiiri vezinli ama kafiyesiz oluyordu. Hep askerlik ürünlerinden vezinsiz "Abbas" beyit beyit kafiyelenirken "Nedime Dair" şiiri şekil bakımından dört başı mâmur görünüyor ve Cahit, 6 Temmuz 1942 tarihli mektubunun bir sahifesine yan yana yazdığı bu son iki şiirin ayrı şekillerde olmalarının sebebini şöyle açıklıyordu: "Burada Abbas, insanoğlunun, heyhat ki sık sık başvurmağa mecbur kaldığı "hayal" i temsil etmektedir. Şiiri ona göre okumalı. Kafiyeli olması şundandır: Abbas benim söylediklerimi ses olarak aynen tekrar etmektedir. Benim aksisadamdır. Vezinsizdir, zira, verdiğim emirlerin harfiyen yerine getirilemiyeceğini biliyorum. Zaten aksisadalarda aynı cümle bütün uzunluğiyle tekrar edilmez de, yalnız son hecenin tekerrürü kuvvetle duyulur. Vezinsizliği icabettiren, diğer bir sebep de hayatla hakikat arasındaki uçurumdur. Bu uçurumun şair tarafından duyulması ve duyurmak istenilmesidir. "Nedim'e Dair" şiirinin vezinli ve kafiyeli olması Nedim'e dair olduğu içindir. Her parçanın terse halinde gelmesi, Nedim'in Üçüncü Ahmet devrinde yaşadığını karîe tedai ettirmek içindir. Def-i gam, mest-i naz gibi tâbirler, Nedim'den bahsedildiği için lâzımdı." Bu "Nedim'e Dair" şiirini yazmasındaki,

mektubunda açıklanmamış, benim, Cahit'i yakından tanıdığımı için bildiğim sebep de şuydu: Apollinaire'in aşağıki mısraları bir ara dilinden düşmemişti:

Je passai au bord de la Seine,
Un livre ancien sous le bras.

Geçtim bir akşam Sâdabat'tan,
Koltuğumda Nedim divanı.

Nereden nereye değil mi?.. Ama Fransız şairinin sevdiği mısraları ayarında mısralarla başlıyan bir şiir yazmadan içi rahat etmemişti Türk şairinin.

Cahit, 9 Ağustos 1942 tarihli mektubunu "Edremit'in ondört kilometre batısında, Küçük Kaz dağlariyle sahil arasında, Edremit'e tren yoluyla bağlı, birkaç balıkçı evinden, yalnız kışın faaliyette bulunan bir zeytinyağı fabrikasından, tabur karargâhından ve radyolu bir kahveden ibaret küçük, ıssız, âsude bir yer" de, "romatizmaya birebir deva olan hamamiyle meşhur" Ilıca'da yazıyordu. Gene mensup olduğu tümene bağlı, Ilıca sahil muhafaza taburuna nakleri tâyin olunmuştu. Taburun hem emir subayı, hem aynyiat muhasibiydi. Ilıca'da postahane yoktu, en yakın postahane, Ilıca'dan bir istasyon evvelki Akçay'daydı. Asıl tuhafı ve bence, Cahit hesabına iyisi, Ilıca'da rakı bulunmayışıydı. Cahit, sözlerinde samimiyse, "burada rakı yok. Edremit'te de bulunmuyor. İçmediğime çok memnunum. İstanbulda da, ancak senin hatırın için birkaç duble bira içeceğim. Belki İbrahim'in ısrarına da dayanamaz, bir seksen beşlik içmeye de razı olurum. Herhalde, bir daha kendimi kaybedercesine sarhoş olmıyacağım" diyordu. Cahit, o İstanbul kokulu Ada'ya Dâvet şiirini, ilk adı olan Nisan Yağmuru adiyle bu tenha, kuş uçsa bile herhalde kervan geçmez yerde yazıyor; bu rakısız diyarda nihayet sarhoş ediciyi "şimdi esmer bir sevgilim var" diye müjdeliyor, o meşhur "misafir" şiiri, bu "esmer güzeli yâr" için Akçay'da yazılıyordu. Benimse, ailesinin, kendisini evlendirmek istediği ve kendisinin de beğendiği kültürlü bir hanım hesabına endişeleneceğimi tahmin etmiş, adı geçen şiiri yazdığı mektupta ilâve etmeyi unutmuyordu: "... hanıma hıyanet ettiğimi düşünmemelisin. Bu nasılsa bir gönül eğlencesidir."

Cahit'in, en çok askerliğinde yazdığı bu mektupları ben

okumakla doymadığım gibi, sizlere parçalar yazmakla da bıkmıyacak, bütün Varlık'ı o mektuplarla dolduracağım. Gönül diliyor ki, elimdeki, Cahit'in elinden çıkmış bu mektuplar, Avrupa'da yapılageldiği ve bizde Abdülhak Hâmit'inkiler için yapılmış olduğu gibi, başka arkadaşlarına da yazdıklariyle bir arada, bir birkaç kitap halinde yayınlansın.

Bu askerlik yılları hâtırası şiirlerin, yukarda birer vesileyle bahsedilenlerden başka, gene bellibaşlılarının adlarını sıralıyayım: Yaşım İlerledikçe, Bugün, Ben De Bir İnsanım, İnsan Oğlu, Dalgın Ölü, Bugün Cuma, Hepimize Dair, Ölüm Tehlikesi, Tereke, İnsan Hıçkırıkları, Bahar Yeli, Bir Saadet, Paydos, Bütün Bir Yaz, Can Yoldaşı, Anacığım, Hepsinden Beter, Hareket, (mektubunda, bu şiir için, "bütün estetik kıymetlerin harekette mündemiç olduğunu sezdirmek istiyorum" diyordu). Yarın Pazar Değil, Çaresiz, İlk Aşk, Gün Olur Ki, Su Sesi, Yalnızlığa Dair...

Görülüyor ki, hazırlık kıtası, Yedek Subay Okulu ve subaylığiyle, 1941 Martından 1943 Ekimine kadar, bu iki buçuk yıllık askerlik, şiirden yana, Paris'i devam ettirici berekette olmuştur.

Ben de İkinci Dünya Harbi sebebiyle çağrılmış olduğum ikinci askerlik vazifemden gene eski işime, bankaya dönmüştüm. Aynı sebeple uzun sürmüş kendi vatan hizmetini benden sonra tamamlıyan Cahit'se, şimdi, ticari faaliyetinin merkezini Diyarbakır'dan İstanbul'a naklederek, Eminönü, Yemiş taraflarında yazıhane ve Beyoğlu'nda, Firuzağa'da apartıman kiralamış olan babasının yanında kalıyor, onun ticari defterlerini tutuyordu. Sayın Sıtkı Tarancı'ya ilk defa Eminönü meydanında tesadüf ve hemen, Cahit'in, babasına, yürüyüşiyle bile, epey benzediğini fark etmiştim. Yalnız, Cahit, babasının çok daha ufak-tefeği, daha bir kavruk kalmışıydı. Sonra Firuzağa'daki apartımana bir öğle yemeğine gidişimizde, Cahit'in, birçok şiirlerinden, ne kadar çok sevdiğini ve söylediklerinden, Diyarbakır belediye meclisi üyeliği etmiş aydın bir hanım olduğunu bildiğim annesiyle tanıştım. Onu görür görmez, içimden, hemen, "benim de annem olur musun?" demek gelmişti. Cahit'in, galiba yayınlanmamış bir şiirinde, denizden söz ederken "annemin gözleri gibi lâcivert" dediği gözlerinde öylesine tatlı bir bakış ışıldıyor; oğlundan bahsederken, sesi öylesine bir şefkatle titriyordu. Küçükten anasız kaldığım için, bu konuda, duygularım beni hiç yanıltmamıştır sa-

nıyorum: Cahit'in anacığı, anaların, muhakkak, en iyilerindendi. Onun annesi, başka türlü de olamazdı zaten. Sofrada Cahit'in en küçük kızkardeşi de vardı. Biz yemekten kalktıktan sonraydı galiba, bir başka kızkardeşi daha geldi. ((Cahit'in kızkardeşleri bahsinde, ilk yazımda yaptığım yanlışlığı. burada, sırası gelmişken düzelteyim: o yazıda Hilâl ve Yıldız isimleri üzerinde hâfızamı yoklarken bu iki göksel adda tereddüde düşmüş, biribirine karıştırmış bulunmak korkusiyle, Nihal'e kâfiye de olduğu için yalnız Hilâl'i almıştım. Halbuki bir de ortanca kızkardeş Yıldız'ın varlığiyle, kardeş sayısı yarım düzineyi bulurken, ana-babanın, evlâtlarına verdikleri isimler de büsbütün şiirleşiyor: Cahit, Halit, Nihal, Yıldız, Hilâl, Yılmaz.

Bizimse, o öğle yemeğine gidişimiz Hasan Şimşek'le olmuştu. Cahit, Hasan Şimşek'i, askerliğinde, birliğine yakın bir birlikte o da, askerliğini yaparken tanımış ve İstanbul'a geldiğinde, ilk fırsatta, bana tanıtmıştı. Evet, mükellef bir yemek odasında, büyük, güzel, bir kelimeyle, zengin bir sofra, yahut bir zengin sofrası başında olanca sıkılganlığımı duyar ken, Hasan Şimşek'leydim. Yalnız Hasan Şimşek'le mi? Cahit'le de... Cahit, demin salonda, şimdi de bu sofra başında oturduğum, o günlerin modasına uygun koltuktan; rahat, yüksek arkalıklı iskemleye; bir elimin tuttuğu çataldan, öteki elimin değdiği sofra örtüsüne; gözüme ilişen avizeden, kristal vazoya kadar her şeyde kendini gösteren zevkle birlikteki parayı en az benim kadar yadırgamış; bir fakirin, fakir odasını misafirine göstermekten çekineceği gibi, sanki o da, evinde göze batan zenginlikten âdeta utanmış, baba ocağında yabancılaşmış, bize katılmış, bizden yana çıkmıştı. O kadar ki, kısa bir zaman sonra, Cahit'in, her baba gibi düşünen babasının elbette haklı olarak, oğlunun eve gecenin geç saatlerinde içkili gelmesine kızmasını bahane edip Firuzağa'daki apartımandan ayrılmasına şaşmamıştım.

Cahit ,tam istediği yerde, Beyoğlu'nun göbeğinde bir pansiyon bulmuştu: Bugün, bir köşesinde Kitapsaray'ın bulunduğu genişçe sokakta çok gitmeden sağda, eski, sağlam bir yapı, demir bir kapı. Merdiveni çıkar çıkmaz, yani zemin katından sonra ilk kat. Büyük, çift kanatlı bir kapıdan girilince, yüksek tavanlı bir oda. Karşıya gelen cumba. Solda karyola; sağda, yüksek, kendinden aynalı, konsol nev'inden mobilya. Loşluğa göz alışınca, cumbanın içindekini minderin üs-

tünde, yarısından çoğu içilmiş bir rakı şişesiyle, yarısından çoğu okunmuş Fransızca bir şiir kitabı ve... daha Otuz Beş Yaş şiirini yazmamış Cahit'in, meğer, yarısından ne kadar çoğu yaşanmış ömrü... Ne çabuk unutuvermişti o mektupta yazdıklarını!.. Hani, İstanbul'da, o da ancak benim hatırım için, birkaç dublo bira içecekti. Hani, bir daha "kendini kaybedercesine" sarhoş olmıyacaktı. Kendini kaybettiğinin gene kendisi farkında olmuyor, kendini kaybettiğini kabul etmek istemiyordu ki!.. Kaç meyhaneye uğramış, kaç meyhaneciyle, kaç garsonla merhabalaşmış bulunduğumuz, Cahit kim bilir ne kadar içmiş ki, artık ayakta duramaz hale gelmiş olduğu halde, onu, ne, nasıl tutacaksa, bir türlü tutmuyordu. Ben, demin anlattığım pansiyonuna götürmeye çalışırken, o, mağazaların inik kepenklerinin dibine oturu oturuveriyor, ısrarla, inatla "tutmadı" diyordu. Çöktüğü yerden kaldırmaya uğraşırken, tırnaklarını -hani benim hatırım!- avuçlarıma geçiriyor, yalnız bir tek kelime bilirmişçesine tekrarlıyordu: "tutmadı!" Onu, bin güçlükle, odasına çıkarıp yatağına yatırıyor, oradan, kalbim paramparça ayrılıyordum. Oğlunu o halde görecek bir baba, kalbini daha iyi anlıyor; bir babanın, oğlunun iyiliği uğruna sert davranmasını yerinde buluyordum. Cahit'in, meşhur Garip Kişi'si bu bekâr odasının hâtırasıdır. Şimdi o günleri düşünürken, Cahit biraz da zorla -öyle ya, ailesi yanıbaşında değil miydi?- kim bilir, belki de o şiiri yazmak için, kendini garip kişi ediyordu diyorum. Gündüzleri, gene babasının yazıhane işlerine bakıyor; gece bıraktığım Cahit olmaktan çıkmış, çalıştığım bankaya, sessizce, bir iş sahibi gibi giriyor, işlerinin görülmesini bekliyenlerin oturdukları, tahta kanapeye sessizce oturuyor, öyle ki, onu, geldikten, oraya oturduktan çok sonra fark ettiğim oluyordu. Paydos saatini, kim bilir neler düşünerek, hangi mısralarına şekil vererek bekliyordu. Bazan onun geldiğini, bir kız arkadaş -daha karım olmamış- haber veriyordu: "Ziya bey, şair arkadaşınız gelmiş!" Önümdeki müşterinin işini bitirir bitirmez, koşuyordum. Yanına oturmamla o sıcak, candan dostluğunu duymam bir oluyordu: "Artık seni frêle yenge'yle (karıma öyle derdi) Beyaz Ev'e kapatıp kapıyı üzerinize ben kilitliyeceğim." Bazan biz otururken frêle yenge'nin önümüzden geçeceği tutuyor. Cahit o zaman yüzüme bakıp mânalı mânalı gülümserken, burda kelimelerle seslendirilemiyecek "ı-lii" gibi bir ses de çıkarıyordu. Haydi bu ses kulaklarına varmadı di-

yelim, kızların gözünden bir şey kaçar mı? Bu sefer, frêle yenge'nin, "ben önünüzden geçerken arkadaşınız niye size bakıp gülümsedi?" gene sorusuna cevap vermek tek başıma bana düşüyordu. Bazan Cahit'i, sabah sabah, bankanın kapısından, elinde bir dergiyle girer görüyor, sevinçli yüzünden anlıyordum ki, o dergide, o sıralarda yeni çıkmış bulunan Sebil ve Güvercinler kitabımı öven bir yazı vardır. Bazan da geceler, Cahit, o zamanlar tek başıma oturduğum apartımanımsı binanın kapısını çalıyordu. Sokak kapısını yukardan açıcı düğmeye basmadan, pencereden şöyle bir bakınca, yanında uzun boylu birini görüyordum. O uzun boylu, biri, çıka çıka Orhan Veli çıkıyor; her iyi şiiri bana da tattırmadan edemediği gibi, her iyi şairi de tanıttırmadan içi rahat etmiyen Cahit, Fâzıl Hüsnü'den, Hasan Şimşek'ten sonra bu sefer Orhan Veli'nin elini sıktırıyordu. Bazan Cahit'in, o apartımanımsı binadaki tek odama, gene gece, geç bir saatte getirip bırakacağı, "odamı şenlendirecek" genç bir kadın bile bulunuyordu. Cahit'le günlerimiz gene birleşmiş -o, arasıra, benim için âdeta acılı sarhoşluk geceleri dışında- böyle, "ne de olsa memnun yaşamaktan" akıp gidiyordu. Gene, onunla, Yüksekkaldırım'da, eski, Hachette'te yeni kitap avcılığı ettiğimiz oluyor; o, Paris kaynağından faydalanmış, başta Supervielle olmak üzere, Vincent Muselli, Patrice de La Tour du Pin... şimdi, adları birden aklıma gelmiyen daha nice yeni Fransız şairini bana, hattâ bazılarının en güzel şiirlerini önceden işaret ederek okutuyor; yetişen Türk şairlerinin çabucak ezberleyiverdiği mısralarını, benim için, her fırsatta tekrarlıyor, meselâ Yüksekkaldırımdan -Tünelin, harb dolayısiyle, kayışsızlıktan işlemediği zamanlardı galiba- çıkarken, "Ziyacığım" diyordu, "dinle, Behçet Necatigil ne demiş:

"Bir gün gelir bu yollardan
Şahit ister geçtiğime."

Artık ondan büsbütün yoksun olduğum, ben de kalan ömrümü, yeryüzünde artık onsuz tamamlıyacağımı bildiğim bu günlere yaklaştıkça, Cahit'le buluşmalarım; konuşmalarımız da, mektuplaşmalarımız da gitgide seyrekleşiyor; o korkunç son, beni ayrılıkların en büyüğüne yavaş yavaş alıştırmak istercesine, sanki ta o zamandan, gizliden gizliye, hazırlık yapıyordu.

1944 yılı, geçen yazımda anlatmaya çalıştığım gibi geçmişti. 1945 yılı, ikimizi de, yeni hayatlarımızın eşiğinde buldu. "Frêle yenge" siyle evlenmemi, mutluluğumu öylesine candan dilemiş Cahit, "daha evvel Baki Süha'yla bir akşam Yeşil Fıçı meyhanesinde kafa çekerken" yolladığı tebrik telgrafının arkasından yazdığı 4 Ocak 1945 tarihli mektubunda, adres olarak da, kısaca, çalıştığı yeri göstererek, "Anadolu Ajansı mütercimlerinden" diyor, Ankara'daki bu ilk vazifesi hakkında, daha iyi niyetlerle dolu, şu bilgiyi veriyordu: "Evvelsi akşama kadar gündüzleri çalışıyordum. İki gündür gece mesaisi yapmaktayım, yani akşam yediden gece bir ilâ bir buçuğa kadar çalışıyorum. Bu çalışma şeklinin daha çok işime geleceğini takdir edersin. Bir kere akşamın o tehlikeli saatlerinde meyhanede ifna-yi ten edeceğime, Ajansta ıslâh-ı hal ederim; saniyen bütün gün boş olduğuma göre, şiirle, hikâyeyle ve tercümeyle uğraşmaya vakit bulabilirim. Şimdilik Şahap'ta misafirim, fakat bugün yarın bir oda bulmak ümidim kuvvetlidir."

Aynı yılın kışı çıkmadan, ben de, çalıştığım Bankanın bir azizliğiyle, Ankara'ya tâyin ediliveriyordum. İstanbul'da, başta karım olmak üzere bıraktıklarıma karşılık, Ankara'da, askerliği dolayısiyle kalan bir yakın akrabamdan başka, beni yalnız varlıklariyle avutabilecek birkaç da arkadaş bulunuyordu: Yaşar, Cevdet ve Cahit. İşte, Anadolu Ajansı -şimdi de, daha Ulus meydanına varmadanki o binada mıdır bilmemyerinden ötürü ilk uğrağım oluyor; çağırtmam üzerine, arkadaşını görmekten daha da güler yüzlü oluveren bir Cahit, beni beklediğim holde buluyordu. Her seferinde olduğu gibi, onu öpmek için biraz eğiliyordum. Yeni tıraşlı yanakları yanaklarıma değiyor ve o an ilk defa fark ediyordum ki, Cahit in ağzı, sabah sabah rakı kokuyor. Ajans'ta, o "ıslâh-ı hal" ettirici çalışma saatlerine, bütün iyi niyetine rağmen uyamamış mıydı? O sabah, bir "akşamdan kalma" mıydı? Yoksa, en fenası, "akşamcılık" a, bir de "sabahçılık" mı katılmıştı?..

Mektubunda; "bugün yarın bulmak ümidinde" olduğunu söylediği odayı, -bilmem oraya gene öyle mi diyorlar?- Hergele meydanına yakın bir yerde bulmuştu. Cahit'i göremediğim bir gün, odasında bulurum ümidiyle gitmiştim. Yolunu, bana önceden tarif etmiş olduğu, han gibi açık kapılı bir binada, Cahit'in kaldığı odanın kapısı, vurduğum halde açılmamıştı. Kapı, galiba camlıydı da, üzerine yapıştırılmış kâğıdın bir sıy-

rık yerine gözlerimi uydurarak içeri bakmıştım, belki de anahtar deliğinden. Görebildiğim, hiçbiri yarısından fazla içilmemiş cigara izmaritleriyle tepeleme dolu bir tablaydı. O yılın Ankara'sından, gene Cahit'le birlikte gittiğimiz bir şair odasını daha, Ceyhun Atuf Kansu'nun, biraz da doktorluk kokan odasını hatırlıyorum. Bir de, yanımızda, artık Ankara'ya, aldırtmış bulunduğum karım, Cevdet Kudret'in, Maltepe'deki apartımanına, içkili Cahit'in kılavuzluğiyle, gece vakti gitmeye niyetlenip yolumuzu kaybedişimiz, sola gidecek yerde hep sağa yürüyüp galiba şimdi anıt-kabrin bulunduğu ıssız arazide Robenson durumuna düşüşümüz. Nihayet, yalnız "göreceksin, bulacağız" deyip duran Robenson şairinden kaptanlığı devralmamla, Cevdet Kudret'in, gecenin ilerlemiş saatinde çalabildiğimiz kapısı... Sonra, mektubunda adım ettiği o Yeşil Fıçı'ya galiba, beni karımla birlikte -öyle yerlere kadın girer miydi bilmem, ama mademki Cahit götürüyordu- götürüşü. Karşımızda, bizi mesut görmekten mesut, içişi, sarhoşluğa sapmadan, hep güzel güzel, karımın benim kadar rakı düşmanı (evet, en çok Cahit'e zararı dokunduğu için düşmandım rakıya) olmadığına sevinerek tatlı tatlı demlenişi.

Bir mektubunda yazdığı gibi, eline 157 lira 9 kuruş geçen Anadolu Ajansı mütercimi Cahit Tarancı, o yılların klâsik tercümeleri hamlesine de katılmak istiyerek, bir zamanlar,

> Je suis le ténébreux, le veuf, l'inconsolé,
> Le prince d'Aquitaine à la tour abolie.

mısralarını dilinden düşürmediği Gérard de Nerval'in Voyage en Orient'ını dilimize çevirmek işini üstüne almıştı. Ama Türkiye'yi anlatan kısımlarını olsun tercüme edemedi bu eserin. Tercüme edemedi deyişim yanlış anlaşılmasın, elinin değdiği her şey gibi mükemmel yapabileceği bu iş için vakit bulamadı. Cahit'in, o yaz, asıl emek verdiği, başka bir eser, bir şiirdi: Otuz Beş Yaş. Bazı kıtalarını okuyor, "uzun olacak" diyordu, "yedi kıta, her kıta beşer mısra, beş kere yedi: Otuz beş" Evet, şiirin mutlaka yedi kıta olması, yazıldığı yaşa, adına uygun olması gerekti. Otuz beş yaş'ın, bilinen mükâfatı kazanışında Ankarada değildim. Eş dost yardımiyle, İstanbulda yeni iş bulmuş, doğduğum şehirden en çok uzak kaldığım, altı aya yakın ayrılık çilemi doldurmuştum. Yaşar da arkamdan geldi, daha doğrusu, göç etti ve en yakın bir arkadaşı-

mın kurduğu yayınevinin ilk yayınladığı kitap, gene en yakın bir arkadaşımın eseri oldu. Kitap işinde o kadar tecrübe sahibi rahmetli Muallim Ahmet Halit'in, eski talebesine, "aman, ilk bastığın kitap şiir kitabı olmasın!" tavsiyesine rağmen basılmış Otuz Beş Yaş, Varlık Yayınevinin uğurlu temel taşıdır.

Artık, Yaşar büsbütün İstanbullu, Cahit de, gittikçe seyrekleşmek üzere, arasıra İstanbul'a gelir olmuştu. Böyle gelişlerinden birinde (Otuz Beş Yaş çıktıktan sonra, İstanbul'a ilk gelişiydi), herhalde bir pazar olacaktı ki, Kadıköy'de, Misakımillî sokağında, bir katının kiracısı olduğum evde, pencere önüne oturmuş, sokağa bakıyordum. Birden, Cahit'in geldiğini gördüm. Başı dik, gözleri ilerde, sert adımlarla, sevinçli, hızlı hızlı yürüyodu. Hemen kapıya koşmuştum. Bakmıştım ki Cahit geçip gidiyor, numarada yanılmış olacağını düşünerek seslenmiştim. Dönmüştü. "Numarayı unuttun galiba" demiştim. Hayır, numara aklındaydı. Meğer, "ilk sevgili" si bu sokakta oturmuştu bir zamanlar. Şimdi Cahit de o günlerin hayaline dalmış, herhalde bizimkinden yukarda olan o eve doğru -sanki o evde o sevgiliyi gene bulacakmışçasına- ilerliyordu. "Nasılsın?" lar, "iyisiniz inşallah" lar arasında ve karımın yanında soramamıştım. "İlk sevgili" Beşiktaşlı olduğuna göre, "Beşiktaşlı" mı bir zamanlar Kadıköy'de oturmuş ve bana Galatasaray'dayken bahsettiği öğrenci olmuştu; yoksa, "Beşiktaşlı", sonradan Kadıköy'e geçerek, Misakımillî sokağında mı oturmuştu?.. Diyeceğim, bir şaire, arkadaşının kapısında durmayı unutturan sevgiliyi öğrenemedim gitti.

O zamanlar, Yaşar da, Mühürdar da bir evdeydi. Elbette, bir akşamımız da Yaşar'da geçecekti. Karım, Cahit, ben, iyice yürümeye başlamanın başarılığı içinde oraya buraya saldıran ilk oğlumla gitmiştik dâvete. Cahit'in tayını bir şişe Kulüp'tü. Yemiş, içmiş, geç vakitlere kadar kalmıştık. Cahit, dikkat ediyordum, gayet yavaş içiyor (usül öyleymiş), ama böylelikle, rakıyla birlikte, muhakkak, zamanın da tadını çıkarıyordu. Yaşar'a, Allah rahatlık versin demek saati çoktan çalmıştı. Kalktık. Cahit, yolda, oğlumu kucağına almış, bağrına basıyor, ikide bir öpüyor, taşıma işini kimseye bırakmıyordu. Karım, Ankara'da, Cevdet Kudret'in apartımanını arama hâdisesinden, içine bir kere kurt düşmüş, ne de olsa analık, zaten yalpalıyan Cahit'in ayağı bir yere takılıp düşmesinden ve kucağındakini düşürmesinden korkuyordu. Ben, Ca-

hit'in sarhoşluk derecesini, hem esaslılarına kıyasla, ölçebildiğimden, hem onun en sarhoş haliyle de, arkadaşının çocuğunu düşürmiyeceğinden emin olduğumdan, bir ihtiyat uğruna kalbini kırmamak için aldırmıyordum. Yalnız, Cahit'in çocuk severek gidişi epey yavaş olmuştu ki, iskele caddesine nihayet çıkmamızla vapurun kalkma zili de çalmaya başlamıştı. "Cahit, bırak, o vapura yetişemezsin" demiştim. "Yetişirim" cevabını vermiş, çocuğu bize teslim etmişti. Ben daha, "nasıl yetişeceksin!" deyip durayım, o, kollarını, mevlevi dervişleri gibi, iki yana açarak garip bir koşuya geçmişti. Bana öyle geliyor ki, bütün o cadde boyunca koşmamış, dumanlı kafasiyle, sanki bir kuş olmuş, uçmuştu vapura.

Cahit'in, hayatının bu meğer son devresinde, İstanbul'a gelişleri kadar, mektupları da seyrekleşmişti. Elimdeki, mektup denilebilecek son mektubu, gene, Otuz Beş Yaş'ın yayınlanması vesilesiyle Varlık'ta çıkmış bir yazıma teşekkürdür. Cahit zaten İstanbul düşkünü değildir ki, dostlarla içilebilen her yer onun için İstanbul'dur diye düşünüyor; benimle ancak mektuplaşmayla yapabileceği sanat, şiir tartışmalarını orada o dostlarla karşı karşıya, çok daha kolaylıkla yaptığını kestiriyordum. İstanbul'a hiç gelmese de, tek mektup yazmasa da, bir uzak şehirde, beni unutmamış, unutmıyacak, görünürdeki bütün vefasızlıkları ancak ve ancak mâzur görülebilecek bir arkadaşın, o zamanlar, hiç olmazsa varlığını biliyordum. İşte, Ankara'ya yeni gidip gelmiş genç bir arkadaşa Cahit'i sormamla, "Cahit ağabey" in, şimdi, yeni işi olan Çalışma Vekâleti Fransızca mütercimliğinde "hep âşık" bulunduğunu, "hep içtiğini" öğreniyor; derken, Yaşar'a, Varlık için gönderdiği yeni bir şiiri vesileyle yazdığı kısa mektupta, benim için de ilâve etmeyi unutmadığı, sanki sahifelerce mektubun özeti, her seferinde de değişik sevgi cümlelerinden biriyle daha gönlü alınmış oluyordum.

İstanbul'a son gelişinde -galiba az kalacaktı ki- oturduğum eve değil de, çalıştığım yere uğramıştı. Aşağı, kapıya inmiş, sonra Cahit'in orada sıkılacağını düşünerek, nizam dışı bir hareket olsa da, birlikte çıkmakta tereddüt etmemiştim. Sultanahmet kahvelerinden birinin açık kısmında oturmuştuk. O gün, şiir ve şair konusunda, Cahit'i, görmiyeli ve mektuplaşmıyalı, daha güç beğenir bulmuştum. Galiba, hemen ertesi gün dönüyordu Ankara'ya. Geçirmek üzere gittiğim Hay-

darpaşa'ya ondan önce varmıştım. Vapuru az sonra iskeleye yanaşmıştı. Üzerinde, iyi terzi elinden çıktığını belli eden bir elbise (giyimine itina ederdi), garın merdivenlerini, o da beni görmüş, gülümsiyerek çıkıyordu. O zamanlar, erkek şapkalarının kenarları genişlemişti. Modaya uygun olarak aldığı böyle bir şapka, başında, daha da geniş kenarlıymış gibi duruyordu. Motörlü trenler de işlemeye yeni başlamış olacaklardı. Cahit böyle bir trenin vagonuna bir otobüse oturur gibi yerleştiğinden mi bilmem, fazla bir ayrılık hüznü de duymamıştım. Oysa, onu ayakta, giyimli ve hele konuşur olarak son görüşümdü.

Şimdi, yeni bir haber alma devresi başlamıştı. Aldığım bu haberlere göre, Cahit, bu sefer, görevli bulunduğu Vekâlette bir bayana âşıktı. Hoş, bunu, o zaman biribiri arkasına aşk şiirleri de haber veriyordu ya!.. İçimden, "Cahit, yeni bir şiir kaynağı buldu" diyordum. Ama bu aşk, öyle birkaç şiir vesilesi, gönül eğlencesi olacağa benzemiyor; iş, bilinen deyimiyle, "kızı babasından istemeye" kadar varıyor, bu işte de, hep Ankara'ya gidip gelenlerden işitegeldiğim ve bir yandan da yeni şiirlere vesile olmaktan geri kalmadığını gördüğüm türlü zorluklar çıkıyor; Cahit, bu zorluklar içinde, sevgilisine kavuşmak için çırpınırken, muhakkak, yalnız, yazdığı şiirlerle avunabiliyor, nihayet bir davetiye, "Kızımız Caviden Tınaz'la oğlumuz Cahit Sıtkı Tarancı'nın 4 Temmuz 1951 Çarşamba günü, Ankara Halkevi'nde yapılacak nikâh törenlerine şeref vermenizi rica eder" ken bütün bu zorlukların da yenildiğini bildirmiş oluyor ve şiir bu zaferi,

Aşk ile koskoca dağları düz ettim
Avladım sonunda o civan kekliği

mısralariyle kutluyordu.

Artık, yeni evli Cahit -hep bana anlattıklarına göre- hanımının hayırlı tesiri ve nüfuziyle rakıyı bırakmış veya çok azaltmış, o yol kesici meyhanelerin önünden cesaretle geçerek, evine, karısına, bir an önce kavuşmaya bakıyordu. Artık, yeni evli Cahit -hep şiirlerine göre- mazbut bir ev erkeği olmaya gayret ediyor, bugün hepsi Düşten Güzel'deki bu şiirlerin hemen hepsi de herhalde bundan tam bir biçim kaygısiyle yazılmış oluyordu.

Bütün bunları ya öğreniyor, ya Cahit'i yakından tanıdı-

ğım için kolaylıkla tahmin ediyor; böylelikle, yaşadığı günlere de biraz ortak olabiliyor, yalnız dost yüzünün hasretini çekiyordum. Sahiden, kalb kalbe karşı olacak ki, o da Düşten Güzel'ini bana, 7 Ocak 1955 te, sadece, "Bir tane Ziyacığ.ma, hasretle gözlerinden öperek" ithafiyle yolluyordu.

O kadar göreceğim gelmiş; Cahit i meğer ne halde görmem kısmetmiş!.. Cahit, İstanbul'a gene gelmemiş, getirilmişti. Bana -artık ne eve, ne çalıştığım yere- uğrıyacak halde değildi. Onu, yatırıldığını öğrendiğimiz, Nişantaşı, İşçi Sigortaları hastanesine görmeye gidiyordum. Tramvaydan, Harbiye'de inmiştim. İlerlediğim kadar, ayaklarım geri geri de gidiyordu. Yıllar, yıllar öncesi, onunla, -tuhaf, nedense bir akşam üstü- bu caddeden, konuşa konuşa geçişimizi hatırlıyordum. Bana, aşağı yukarı şöyle diyordu: "Ziyacığım, şiirlerin, aklına hep sone olarak mı geliyor senin? Neden hep sone yazıyorsun? Otomobilin olsa bile evine bir akşam da tramvayla veya yayan dönmek istemez misin? Hérédia hep..." Evet, ne otomobille, ne tramvayla, yayan gidiyordum şimdi... Bir zamanlar, bu yollarda bana hemen hemen bu sözleri söylemiş Cahit'i hasta yatağında, kim bilir ne halde görmeye, kendi yürüyen ayaklarımla, yayan gidiyordum. Beni, şimdi bir manavın önünden geçiren ayaklarım, hep geriye doğru da yol alıyordu ki, Cahit'in en çok hangi yemişi sevdiğini düşünürken, gözlerimin önüne, Galatasaray Lisesinin bir zamanlarki son sınıf yemekhanesi geliyordu. Masasındaki çiçekliklere, pencerelerimizden görünen arka, çiçek bahçesinin çiçeklerinden konulmuş küçük yemekhane... O yemekhanenin ılıklığı, kokusu, arkadaş seslerinden örülme gürültüsü... Cahit'le bir nevi anlaşmamız yok muydu? Tahin helvası olduğu günler, o bana helvasını verirdi, ben de ona, portakal günleri, portakalını... Portakal severdi Cahit. Tatlı, içini mi bayıltırdı sahiden, yoksa, tatlıyı çok sevdiğimi bildiğinden, bana mahsus mu öyle derdi. Kim bilir, belki de mahsus derdi. Öylesine iyiydi Cahit.

Hastahanenin merdivenlerini, bu sefer kendi hastalığımı da düşünerek, güya, doktor tavsiyelerine uymuş olmak için, daha da yavaş çıkıyordum. Ama, yanlış döndüğüm taraf, odayı sormam, nefes almak, heyecanımı yatıştırmak için şöyle bir durmam, her şey, her hareket nihayet açtığım kapıya varıyordu: Beni birden tanıyamamış gibi baktı, sonra yaklaşmamla, aramızda birkaç metre kalmasiyle, tüyler ürpertici,

kulaklarımdan gitmiyecek bir sesle bağırmaya başladı. Demek o ses bütün konuşması olmuştu. O sese, bir eski arkadaşını görmekteki sevincini, onunla konuşamamaktaki ıstırabını, belki, o arkadaşı görmesiyle dilinin çözülüvermesi ümidini bile katıyor; ondan, ağzını açabildiği kadar açmış, sevinçle bağırır gbiyken bir yandan da hıçkırıyor, hıçkırırken de Tanrıya yalvarmaktan geri kalmıyordu. Boynuna sarılmakla susturabilmiştim. Sanki o ses de birden göz yaşı oluverip görmiyeli büsbütün mahzunlaşmış gözlerinden, biribiri arkasına yuvarlanmaya başlamıştı. Bir eski arkadaşını görmesi de beklediği mucizeyi yaratmamış, olanca sesiyle bağırmasına, kıpırdamayı, bütün güciyle bir daha denemiş olmasına rağmen, ne dilini bağlıyan uğursuz düğümü çözebilmişti, ne de elini kolunu saran bağları. Şimdi, yapabildiği birkaç şeyden birini yapıyor, hep dilsiz, hep hareketsiz, ağlıyordu yalnız. Cahit değil, adamın biri değil, önce çıkarmış olduğu o insan dışı sesle, arkasından bu konuşamayışiyle, bir başka yaratık oluvermişti. Ben bu korkunç duyguyla ürperirken, Cahit bana gene dilsiz cevap veriyor, kara gözlü bir kuzununki gibi gözleri, bu başkalığa da ağlar gibiyken, bir yandan da, "ben insanım" "hem de insanların en bahtsızlarından" diyordu.

Odada yalnız annesi vardı. Oğlunu heyecanlandırdığım için ona karşı mahçup düşmüştüm. O da bu duygumu anlamış olacak ki, artık, ikide bir, dilin damağa değdirilmesiyle çıkarılan o "tçık, tçık" lar ve tamamlanabilirse, "Allah, Allah" olabilecek, fakat ilk hecelerde kalan seslerle hayret ve aczini ifadeye uğraşan Cahit'i bir an önce yatıştırmaya bakıyordu. Yatağının başındaki masada, tanıyabildiklerimden, sinir ilâçlariyle vitaminler vardı. Konuşamıyan hastayı bırakarak, annesiyle konuşmuştum. Arife hanım, en çok, oğlunun iştahsızlığından, az yemesinden şikâyet ediyor, "üç yaşındaki bir çocuk bile Cahit'ten çok yer" diyordu. İstanbul'a, Cahit'in, profesör Frank'a gösterilmesi, bir konsültasyon yapılması için gelmişti. Annenin söylediğine göre: "babası her türlü fedakârlığı yapacak; doktorlar, Avrupa'da tedavisine lüzum gösterirlerse, Avrupa'ya da gönderecek" ti. Konuştuklarımızı dinliyen Cahit, yavaş yavaş sükûnet bulmuş, hattâ, arasıra, tasvibedici sesler çıkarır, gülümser bile olmuştu. Ben de, ikide bir başımı döndürerek, gülümsemelerini cevapsız bırakmamıya çalışıyordum. Hattâ, annesi bana bir ara, "siz de şair misiniz?" diye sorunca, Cahit'in yüzü, "ah, şu annem, şair

arkadaşlarımı tanıyamamış" der gibilerden bir ifade almıştı. Arasıra şiirler de yazmakla beraber, her şeyden önce, Cahit'in eski bir arkadaşı olduğumu söylemiştim. Demek istiyeceğim, Cahit'in yüz ifadeleri, dinlediklerini anladığını gösteriyordu. Hattâ, bir ara, annesi onu konuşturtmaya bile çalışmıştı. Şiirde Türkçeyi en iyi kullanmış şairlerden biri olan Cahit, bütün dillerin olduğu gibi, muhakkak, Türkçenin de en güzel kelimesini, "anne" yi öğrenmişti meğer. Bu kelimeyi, yıllardan sonra, ikinci defa öğretmek de gene bahtsız anaya kısmet olmuştu. O, şimdi, bütün analığiyle, yıllarca önceki sabır, ümit, hattâ sevinç ve gururla: "Anne de, Cahit" diyordu. Küçücük bir çocuğa, bir zamanlar kucağındaki minik Cahit'e ısrar etmiş olacağı gibi tekrarlıyordu: "Anne de de arkadaşın duysun!" Mefluç Cahit, o ana için, tekrar konuşturulacak, tekrar yürütülecek, tekrar büyütülecek bir evlâttan başka bir şey değildi. İçimden bir şey çekiliyordu.

Cahit'i, bu hastanede yatarken, birkaç kere ziyaret edebildim. Her ziyaretimde, olup bitenleri biribirine karıştırıyorum. Yaşar'la birlikte de gitmiştik. Yaşar'ın cebinde, son çıkmış Varlık vardı. Cahit'e uzatmıştı. Kapağına, önce ilgiyle, en üstten beş altı isim okuyabilecek kadar bir zaman baktıktan sonra, sanki adını görememekten üzgün, başını çevirmişti. Bir keresinde, herhalde profesör Frank'a verilmek üzere hazırlanacak rapor için, genç doktorlar, hastayı umumî bir muayeneden geçirmişlerdi. "Aslan elim" dediği sağ elinin hiç kıpırdamamasına karşılık, sol elini, şöyle, saçlarına kadar götürebiliyordu. O gün ben de Cahit'in, kız eli gibi küçücük, ince parmaklı ellerinin ne kadar şair eli olduğuna dikkat etmiştim. Bir ayağına, kendisine sezdirmeden, iğne batırmışlardı. Kıpırdatmamıştı ayağını. O ayağın parmakları da öyle yumuk duruyordu zaten. Henüz gömülmemiş, gün ışığındaki ölüyü, nasıl bir başka âlemin malı hissedersek, Cahit'i de, ölüm değil ama, ölüme yakın bir âlemin malı olmuş, yokluğun eşiğine öyle dilsiz, kolsuz, kanadsız çöküvermiş görüyordum. Şiirlerini de bildikleri anlaşılan genç doktorlarsa, hastayı biraz neşelendirmek için, "bu akşam Abbas var mı?" diye takılıyorlardı. O zaman, hemen yüzü gülüyor, "hahhh" gibi bir ses çıkarıyordu. Asıl bu yarım seslerle ve gözlerle konuşma, bir keresinde, annesinin bizi biraz uzunca bir zaman için yalnız bırakıp çıkmasiyle başladı. Baş başa kalınca, önce, olup bitenlerden bahsetmiş, nihayet, elinden tutup susakalmıştım.

O zaman Cahit, yüzünün değişen ifadeleriyle, değişen bakışlariyle ve arada sırada, gene çıkarabildiği, o eski tek heceli ünlemlerle konuşmaya başlamıştı. Ta Galatasaray Lisesinin arka duvarından inenden başlayıp Ankara'da, gece vakti, Cevdet Kudret'in apartımanını arıyana; sonra Kadıköy vapuruna güya kanad açmış uçana kadar nice Cahit'leri, gözlerimin önüne getiriyor, sonunda, "ya, işte böyle" demek ister, der gibi acı acı gülümsüyordu. İşte şimdi, muhakkak, bir sanat tartışması yapıyorduk. O, şiirde, yalnız ses, deyiş taklidini kabul ederken, ben işi daha geniş tutarak, pekâlâ, mâna taklidi de olabileceğinde ısrar ediyordum. Ama bakışlarında bir değişiklik, âdeta bir kararma sezmemle, ısrarımdan vazgeçmem de bir oluyordu. İşte şimdi onun da, bir arkadaşın, güzelce bir şiirini dinlemiş gibi, gözlerinin içi yeniden gülüyor, "olmuş", "tamam" mânasına alınabilecek bir ses çıkarıyordu. İşte, minute papillonne diyordu sanki. İşte, şimdi, o bankadaymışız da, önümüzden "frêle yenge" geciyormuşçasına, eski "i-iii" sesini gene aynen çıkarırken, gözlerimin içine de o günlerdeki gibi bakıyor; bu sesle, bu bakışla, artık karımı, çocuklarımı sormak istiyordu belki de.

Annesi, belki bir saate yakın bir zaman sonra gelmişti. Sizi alıkoydum diye özür diliyordu. Oysa, ben, daha saatlerce kalabilirdim Cahit'le. Birbirimizle o kadar kolaylıkla, öyle tatlı tatlı konuşmustuk. Yüzünden, gözlerinden öperek ayrıldım. Ta odanın kapısından çıkıp epey uzaklaşıncaya kadar, arkamdan, dudakların o öpücük hareketi ve sesiyle öpücük yolladı. Hayalimdeki son Cahit, yattığı yerden, öpücük gönderen bu yüz; kulaklarımda, ondan son kalan ses bu öpücük sesleridir.

Bu sonun da bilinen daha sonunun acısı henüzün içinde.

Ben, yalnız, Cahit'in, ciltler yazılmaya değer ve herhalde bir gün gelip yazılacak insanlığı, şairliği ve arkadaşlığı yanında çok güdük kalmış bu birkaç yazıya son verebilmek için, gene onun vardımına başvuracak, iki mektubundan parça alacağım. 1942 yılı Aralık ayının on dördüncü günü bana yazılmış mektubundan alacağım satırlar şunlardır:

"Her felâketi, muhabbeti, sevinci, saadeti, dünyanın en büyük hâdiselerinden en küçük vak'alarına kadar her sevi, şiir için bir vesile telâkki ediyorum. Bana kalırsa, Valéry gibi: "Tout est prétexte à mon chant" demeli. Bu cümlede hayatımın sonuna kadar ısrar edeceğim."

Öbür mektup, bana değil ama, tarihine ve yazıldığı mürekkebe göre, yüzde doksan dokuz benim yanımda, "Muhterem babacığım ve şefkatli anneciğim" hitabiyle ana-babasına yazılmış. Kızkardeşi Nihal Erkmenoğlu'nun, çok ince bir düşünüşle, okumam için gönderdiği bu mektup, 1929 yılının, tuhaf bir tesadüfle, gene Aralık ayının, sadece bir gün farkla, on beşi tarihini taşıyor. O kış günü, daha lise öğrencisi Cahit, herhalde akşam mütalâası saatlerinde şöyle yazmış: "Babacığım, hayatta muvaffakiyet yalnız aç kalmamakta değildir. Asıl muvaffakiyet göçüp gittikten sonra ardında bir eser bırakmaktadır. Bu eseri meydana getirmek için saadeti memnu telâkki etmeli. Benim de çizilmiş bir mefkûrem vardır. Ben, her şeyden evvel, yaşamış olduğuma delil olmak için, bir eser meydana getireceğim."

Uğrunda ölürcesine yaşayıp gene uğrunda öldüğü bu eseri, ilk deneme ve son hastalık yılları çıkarılırsa, yalnız yirmi yılda meydana getirdiğine işaret ettikten sonra, yapabilecek tek hareketi yapıyor, o ufacık vücudun kısacık ömrü boyunca, büyüklükte biribiriyle boy ölçüşmüş insanlığı, şairliği ve arkadaşlığı önünde saygıyla eğiliyorum.

MEKTUPLAR

1

Diyarbekir: 29.6.1930

Ziya,

Mektubunun sadeliği ve samimiliği, kullanacağım bütün kelimeleri şimdiden mahkûm ediyor. Senin kendini bana gösterdiğin gibi ben de kendimi sana gösterebilsem ne mutlu bana Ziyacığım!

Mektubunda hoşuma giden bir şey varsa o da mütemadiyen fizik ve kimyadan bahsedişindir, Bu, mektubuna hususi bir renk veren belki en parlak meziyetindir: feragat. Bu hususta şana gıpta ettiğimi ve meşru bir kıskançlık duyduğumu söylersem bunu da en samimi bir takdir hissi olarak karşılamalısın. Arkadaşlığı inkâr eden bedbinler, geleceğim gün seni görmeliydiler; belki o vakit bu kelimenin ne büyük şeyler ifade ettiğini anlıyacak kadar utanırlardı. O günkü sen, Ziya, hâfızamdan silinmiyecek bir çehresin!

Çalışmak hususunda yaptığın terakkiyi talihsiz arkadaşına aşılamalısın Ziya! O buna muhtaçtır, bu kendisi için bir zarurettir. Bunu, beraber geçirdiğimiz bir sene zarfında sen de gördün ve belki de acıdın, lâkin işte o kadar... İşte buraya geleli nerdeyse yirmi gün olacak, iki gün muntazam iki saat çalıştım dersem gülme Ziya! Müsellesattan otuz beş sahife kadar okudum fakat egzersizlerini bir türlü yapamıyorum. Bir niyetim var: Diyarbekirde bulunduğum müddetçe kimyayı adamakıllı öğrenmek, fiziki hâkeza, İstanbul'da da müsellesata ve fizik meselelerine çalışmak... Hendese haiz-i ehemmiyet değildir.

Şimdiye kadar çalışmadığıma göre bir şeyler yazdığımı zannedersin. Heyhat! O hususta da yaya kaldım. Ne yaptım? bol bol uyumak, günde iki üç dondurma yemek, akşamları parka gitmek (parkın resmini gönderiyorum), bazen sinemaya uğramak (şimdiye kadar iki kere gittim. İlk gördüğüm film Şehvet Diyarı oldu. Perdede oynıyan Nils Asther'i görmüyor, ben mütemadiyen seni görüyordum... İkinci film Uçan Donanma'ydı... Yakında, Semalar Hâkimi, Casus Kadın, Şehvet Kur-

banı, Bağdat Hırsızı oynıyacak. Görüyorsun ki Diyarbekir'de öyle alelâde filmler oynamıyor); gündüzleri eyvanda oturuyorum. Havuz kütür kütür akıyor, sinekler vızıldıyor, bir tek rüzgâr bile yok... Sıcak, bunaltıcı bir sıcak. Bazen kütüphaneye gidiyorum, gazetelere göz gezdiriyorum... İşte sana sıkıcı bir hayat! Seni şimdiden haberdar edeyim ki, ben sevdiğim kimselere uzun mektup yazmaktan hoşlanırım. Hitabet-tiğim kimsenin azıcık sıkılacağını bile bilsem bu zevkten kendimi mahrum edemem...

İkmale kalmak çok fena şey Ziya! Hele babamın mütemadiyen söylenmesi beni kudurtuyor... Ya imtihanını veremezsen, diyorlar... Ben de kafamı avuçlarım arasına alarak mırıldanıyorum: ya veremezsem! Çok feci Ziya! Düşün, on üç seneden beri mektebe gidiyorum... Böyle bir felâket karşısında ne yapılır, ne yapılabilir ki sanki? Bazen de je vois tout en rose (1)... İkmal imtihanımı, imtihanımızı vermişiz... Mektebe nihari olarak devam ediyoruz. Mektebe girerken beraber, çıkarken beraber, vapurda beraber (bazen sen Kadıköy vapuriyle geliyorsun, bazen ben, Kalamış vapuruna biniyorum), sınıfta tabii beraber...

Geçeceksin, geçeceğim, geçeceğiz Ziya! İkmale kalmak gibi mânasız şeyler bizlere mev'ud daha nice sıkıntılar yanında hiçtir... Bir çakıl taşı kabilinden bu gibi mânialar bize engel olamaz; daha neler yapacağız, Ziya, düşün! Önümüzde daha lâakal yirmi sene var. Çalış, Ziyacığım, çalış! Arkadaşına nümune olmayı bir saadet bil!.. Ben de arkadaşlığını hak etmek için, hak etmişsem eğer, onu daima muhafaza etmek için çalışacağım ve ikmal imtihanı günü geldiğimiz yol gibi dönüşte de yolumuz aynı olacak Ziya! Yani muvaffakiyet, muvaffakiyetsizlik gibi ayrı ayrı yollardan yürümiyeceğiz... Ümit geçidinden geçerek, Dellou ve Bayen eşkiyalarının elinden kaçmaya muvaffak olarak, asıl muvaffakiyet şosesine çıkacağız. Şimdiden o şosede yürüyoruz kanaatindeyim... Senin bir şeyine cidden kızıyorum Ziya! Matematik, fizik, kimya ilimlerini sevmiyen veya onları yapamıyanları aşağı görüyorsun ve fizik veya kimya öğrenmekle ancak âlim olunacağını zannediyorsun. Bunlar, kökünden sökeceğin mânasız kanaatlerdir. Şiirin zevkini tatmış bir adamın bu gibi fikirler taşıması şiir perisine gizliden gizli bir hıyanettir. Seni şim-

(1) Herşeyi pespembe görüyorum.

diden ikaz ediyorum ve bir daha böyle şeyler işitmemek isterim...

Biraz da alaya bir chapitre (1) tahsis edelim... Mektubunda beni kızdıracak (aklınca) şeyler yazmışsın. Ufak toplanışlar filân olduğu yok... Bu seferlik sana parkın resmini gönderiyorum. Mektubundaki kelimeler çok şeffaf, Ziya... Ben her kelimeyi okurken seni başka başka pozlarda gördüm ve bir sinema filmi seyreder gibi bedii bir zevk duydum. Düşün senin hangi pozların mühim ve enteresandır, saymaya lüzum görmüyorum... Mektubumda, oldukça sade olmaya çalıştım... Bu senin bana verdiğin en faydalı bir derstir. Vakıa insan, sevdiği kimselere mübalâğalı hitaplarda bulunsa bir kusur sayılmaz. Eğer bir gün, şair olduğumu bana inandıracak derecede bir kari kitlem olursa ve şiirimin mezayasından bahsedilirse, bu mezayayı sana medyun olduğumu herkese ilân etmekliğimde bir mahzur görmezsin değil mi? Ve bazen sana üstad diye hitabettimse gücenmediğini bilmek ve anlamak isterim. Bu ne bir alay ve ne de bir istihzaydı! Bu, sana olan arkadaşlığımın sana hitap hususunda münasip gördüğü içten gelen bir kelimeydi!..

Bak işte dört sahife doldu da... sanki ben doydum mu? Ne gezer... Fizik, kimyadan sonra mektubun bir dessert yerine geçerse ne mutlu bana! Göreceğin arkadaşlara selâmlar... İkinci mektubunu sabırsızlıkla bekler, hasretle ve iştiyakla ellerini sıkarım kardeşim,

Cahit

9

Beşiktaş: 2.11.1931

Ziyacığım,

Dün akşam Zübeyr'le sana kısa bir mektup gönderirken bugün senin sesini duyacağımı hiç hatırıma getirmemiştim. Hatıra getirilmiyen neler neler oluyor değil mi Ziyacığım? Senin bugünkü vaziyetin; benim, Mülkiye'ye girmekliğim hiç düşünmediğim şeylerdi. Fakat oldu.

Beni evde bulamadığına ne kadar üzüldüğümü tahmin edersin. Mamafih bundan sonra beni evde değil yalnız ve yal-

(1) Fasıl, bölüm.

nız mektepte aramaklığını rica edeceğim, çünkü mektepte bekârım.

Sana mektebe nasıl gelineceğini tarif edeyim. Nereden tramvaya bineceğin meçhulümdür. Fakat Beşiktaş tramvay istasyonunda muhakkak inmelisin. Biraz yürüdükten sonra sol tarafta Beşiktaş tramvay garajiyle karşılaşırsın. Garajın bitişiğinde bir sokak vardır. Oraya saparsın ve biraz yürüdükten sonra sokağın şoseye takavvül ettiğini görürsün. Bu şoseyi ve zigzaglarını takibede ede yürürsün. Yirmi dakikalık bir tenezzühten sonra carrefour (1) gibi bir yere vâsıl olduğunu fark edersin. Sağında Harb Akademisi vardır ve önünde diğer bir bina. Sola saparsın, karşında eski bir bina, bahçesi ve parmaklıklariyle arz-ı endam eder. İşte mektebimiz. Kolay çıkaracağını tahmin ediyorum. Bundan sonrasını sana bırakıyorum. Bakalım ne olacak? Acaba gelecek misin? Ne vakit geleceksin? Cuma, perşembe, ve salı günleri müstesna olmak üzere, haftanın diğer dört gününde beşle sekiz arasında mektepteyim. Doğrusu bu dört günde üçte de, dörtte de gelsen beni mektepte bulman ihtimali vardır. Fakat ekseriya, mektebin yakınındaki bir kahveye müdavim olduğumuz için, bu saatlerde gelmesen lehinde olur. Mamafih, eğer ne günü geleceğini sarahaten yazarsan o gün seni ne büyük bir sabırsızlıkla bekliyeceğimi elbette bilirsin.

Aynı şehirde bulunduğumuz halde mektuplaşmamız garip değil mi? Yalnız, Ziyacığım, zarfın üzerine Pirinççi zade diye bir ibare koymamanı rica ederim. Adresim şudur: Cahit Sıtkı, No: 352 — 1 inci Sınıf — Mülkiye Mektebi — Yıldız. Şimdilik hararetle gözlerinden öper ve yolunu beklerim vefakâr arkadaşım.

Cahit Sıtkı

8

Diyarbekir: 7.8.1933

Ziyacığım,

Hareketimden iki gün evvel seninle vedalaşmaya geldimse de seni bulamadım. Kim bilir gene nerelere gitmiştin? Hadi ben serseriyim. Ziyacığım, ya sana ne oluyor? Sakın daha şimdiden muhterem ve sevgili yengeme hiyanete kalkış-

(1) Birkaç yol veya sokağın birleşme noktası.

mıyasın?.. Şaka, Ziyacığım, şaka, senin ne temiz bir çocuk olduğunu ben herkesten iyi bilirim.

Eh, ne âlemdesin bakalım? Dairede, sıcaktan mı yoksa işlerin kesretinden mi terliyorsun, yoksa Moris'in veya Nakıye hanımın muzipliklerinden mi? Burada müthiş sıcak... Her gün havuzda banyo yapıyorum. Bizim memlekette su bir nimettir. Evlerimizin alçak, dört etrafı kapalı olduğunu düşünürsen, taş bir avluda küçük bir bahçenin ve gene o nisbette bir havuzun ne kadar dinlendirici ve iç açıcı bir manzara olduğunu takdir edersin... Havuz kenarındaki rüyadan bahse lüzum yok...

Sevimliliği nisbetinde değerli mecmuanızın -pardon, mecmuamızın- ikinci sayısını gördüm. Buraya muntazaman geliyor. Yazını ne kadar sevinçle okuduğumu biliyorsun. Nasıl teşekkür edeyim Ziyacığım... Hani elmaslı, kömür saçlı bir şiirim vardı ya, onu tashih ettim ve ismini "Kuyuya Düşen Çocuk" koydum. Sana ithaf etsem, hoşlanır mısın? Üçüncü nüshaya tabiî ki yetişmez. Dördüncü nüsha için gönderirsin. Üçüncü nüshada senin şiirin olacak mı? O "Gitmek, bir yere gitmek, kalbim, artık bu gece — Artık burdan ayrılmak, burdan ayrılmak gerek!" şiirin ne oldu? Hazırlıklarını tamamladın mı? Ne vakit yola çıkıyorsun? Nereye gideceksin? Uzak bir iklime bana misafirliğe gelir misin?.. Neyse Ziyacığım, şaka bertaraf, sahiden, o şiirin bitti mi? Mektubunda onu bana yazacaksın.

Ben burada hiçbir şey yazamadım. Kafa işlemiyor ki! Tembellik, insanı, bir kadın gibi, baştan çıkarıyor. Hiçbir yere çıkmıyorum ve henüz çalışmaya da başlamadım. Eylülün haftasında oradayım. Büyük Ziya beye, Nakıye hanıma, Moris'e selâmlar... Yenge hanımemendiye de gıyabî hürmetlerimi takdim edersin, emi Ziyacığım. Mektubunu dörtgözle bekliyorum. Gözlerini öperim, kardeşim.

Cahit Sıtkı

4

Diyarbekir: 20.8.1933

Ziyacığım,

Farkında olmadan, merakını tam zamanında teskin etmiş olduğuma cidden sevindim... Mamafih ben yazmış olmayıp da senden bir ihtar mektubu almış olmayı isterdim! Ney-

se, kısmet değilmiş, doğrusunu istersen ben sabırsızlandım ve senin yazmanı bekliyemedim.

Benden, avlulu, havuzlu, bahçeli bir şiir istemen hoşuma gitmedi Ziyacığım. Ben, senden, apartmanlı, tramvaylı, otobüslü bir şiir istesem, hoşuna gider mi? Hele "Diyarbekir kokulu" tâbirin hakiki bir şairin ağzından çıkacak lâf değil. Diyarbekir kokulu, Kayseri kokulu, Trabzon kokulu şiir olur mu Ziyacığım? Hani bazı mecmualarda şiir kitapları tenkid edilirken şöyle denir: **Il chante son pays natal** (1). O gibi yazılara şiir demiyeceğini biliyorum ve hele benim gibi onlardan tiksindiğini de biliyorum... Burada da bana soruyorlar: "Cahit bey, Diyarbekir hakkında bir şey yazmadınız mı?" Cevap vermek istemiyorum, verecek olsam, suallerinin saçmalığını yüzlerine vurmak lâzım... Senin bunu, şaka diye, kaleminin ucuna gelmiş olduğu için yazdığına eminim. Diyarbekir'i benim şiirlerimle tanımak hevesinden vazgeç Ziyacığım. Ben, senden "Gitmek" şiirini istemiştim, hiç bahis bile etmiyorsun... "Kuyuya Düşen Çocuk" şiirim "Güneşe Âşık Çocuk" serisinden olacaktı. Onun için ona o ismi vermiştim ve zannedersem, isim fena değildi. Mamafih, değiştirdiğine kızdım veya alındım zannetme... Yalnız başına "Kuyu" da iyi... Mamafih, ben o şiiri yazarken sen hatırıma gelmemiş değildin... Öyle, hiç meydana çıkmaman, kendi kendine çalışman, sahiden bir kuyuya düşmüşsün vehmini veriyordu bana... Neyse... Al sana küçük bir şiir:

G E C E L E R

Akşamleyin güneş ardından geceler
Görününce en son bu yolun ucunda,
Aksimdir sanırım, başı avucunda,
Düşünceye dalmış bir insan geceler.

C. S.

Ve zannedersem, bundan sonra yazacaklarım da bu cinsten olacak... Şiirde teferrüatı filân sevmediğimi bilirsin. Kabil olduğu kadar **condenser** etmeli (2)... Nazariye yürüteceğimiz zaman henüz gelmemiştir... Hayırlısı... Desene, Burhan Ümit'-

(1) Memleketini terennüm ediyor.
(2) Teksif etmeli.

ten ümidi kesmeli... Mamafih beis yok. Hem zaten bu nüsha üç ay gecikti... Yalnız ben sana karşı mahçup bir vaziyete düştüm. Affedeciğini ümidediyorum.

Ahmet Kutsi'nin şiirini beğenmedim... "Yarasa", "Nerdesin?", "İhtiyar Aslan" şairinden bu gibi şiirler beklenemez. Buna mukabil, geçen nüshadaki Ahmet Hamdi'nin şiiri fena değildi. "Başım, sükûtu öğüten — Ucsuz, bucaksız değirmen". Güzel değil mi?... İstiyorum ki, her şiirde bütün bir hayat tecelli etsin. Hissolunsun ki, şair onu yazarken, göğsünden bir şeyler koparmış ve o şiirin içerisine koymuş... İşte senin şiirlerinde bu vardır Ziyacığım. Yalnız, daima söylediğim gibi, bazen teferrüata kaçıyorsun ve bazen de soneyi doldurmak için lüzumsuz ve tekerrür kabilinden mısralar yazıyorsun... Zaten hep aynı şekil tarzında ısrar etmene de itiraz ettiğimi hatırlarsın.

O Şevket Hıfzı'yı beğeniyorum doğrusu... Şimdi yazdıklarında fevkalâdelik yoktur, fakat ilerde olacaktır zannediyorum. Ahmet Muhip de, malûm şeyleri güzel kalıplara dökmesini bilen mahir bir çocuk... Mamafih, birinci nüshadaki şiirinde çok güzel mısralar vardı. Sabri Esat'ın "Köyümde Öğle" sini beğenmedim.

Ziyacığım, şiirlerini dudaklarımdan düşürmediğim birkaç sayılı şairden birisi de sen olduğunu biliyor musun?

Biz o kadar o kadar ağladık ki beraber...
Ben hiçbir şey duymadan ben yalnız seviyorum...
Ben, ben ölmüşlerimi kaldırmak istiyorum,
En derin kuyuların içine haykırarak...

ilh... Ziyacığım.

Ben, haftaya, pazar günü hareket ediyorum. Bir veya iki eylûlde görüşebileceğiz zannediyorum. Ahbaplara gene selâmlar ve hürmetler... Senin de gözlerini öperim Ziyacığım.

Cahit Sıtkı

Sana, o "Sönen Lâmbalar" isimli şiirimi de yazıyorum:

Beklenmiyen akşam, umulmaz bir cenk;
Bırakıp gökleri isler içinde,
Işıklar saçmanın son sevincinde
Sönerken lâmbalar birbirine denk.

Mermerden kaçınan hisler içinde,
Artık nihayete ererken ahenk,
Kalmaz birbirine benzemiyen renk;
Şekiller kaybolur sisler içinde.

O sönen lâmbalar, birer ikişer,
Meçhul gecelerin yalnızlığında,
Boşluğun koynuna üst üste düşer;

Ve olur onların hayali, artık,
Yanan lâmbaların aydınlığında,
Donuk akislerle titriyen ışık.

C. S.

5

Diyarbekir: 15.9.1935

Sevgili Ziyacığım,

Annem, babam ve kardeşlerim, yani bir kelimeyle, sevdiklerim arasında olduğum halde, senin gibi, dostluğuna en fazla güvendiğim ve ehemmiyet verdiğim bir arkadaşın bu muhabbet çemberinin dışında, şimdilik camlar ötesinde kalmasına gönlüm razı olamıyor... Seni çok arıyorum Ziyacığım. Gelirken de vedalaşamadık. Mamafih, on beş gün sonra tekrar ellerini sıkmaya gelecek, güleryüzüne kavuşmuş olacağım. Senin de şimdi imtihanların var. İnşallah hepsi iyi gidiyor. Ah, Ziyacığım, bu imtihan heyûlâsından ne vakit kurtulacağız?

Ankara'da altı gün kaldım. Bana pek ikram ettikleri halde, intibalarım o kadar nikbin değildir. Orada sana tafsilâtiyle anlatırım. Şevketçiğim şaheser bir çocuk. O da bu günlerde İstanbul'a gelecek sanıyorum. Herhalde görüşürsünüz.

Babam beni çok iyi karşıladı. Hemen hiç azarlamadı desem yalan söylemiş olmam. Lâkin benim mahçubiyetim, biliyorsun, çok büyüktür.

Buraya geleli beş gün oluyor. Haftaya hareket edeceğim. Hep evdeyim. Misafirden, okumaya ve yazmaya vakit kalmıyor.

Diyarbekir'e Varlık 'gelmediği için, senin şiirini görmek ancak İstanbul'da kısmet olacak. Hoş, benim ezberimdedir, mecmuada görsem de görmesem de benim için aynı şeydir.

Diyarbekir çok sıcak. Değil şiir yazmak, senin gibi değerli ve sevgili bir dosta mektup yazmak bile zor oluyor.

Yaşar, benim "Ölüm" şiirim için Ulus'ta bir yazı yazmıştı. Bilmem gördün mü? Ankara'da Yaşar'a yükleniyorlar. Neyse dilimi tutayım da orada karşı karşıya geldiğimiz zaman doya doya konuşuruz.

Yengeme nihayetsiz hürmetlerimi ve o geceki o unutulmaz misafirperverliği için teşekkürlerimi söylersin Ziyacığım.

Sana da muvaffakiyetler temenni eder, hasretle gözlerini öperim.

Cahit Sıtkı

6

Paris: 1.2.1939

Ziyacığım,

İstanbul'dayken içime sıkıntı bastığı zaman sana koşardım, çünkü sen benim için yalnız vefakâr ve halden anlar bir dost değil, aynı zamanda, açık havayı, güneşi, baharı, iyiliği de temsil eden, nasıl olup da insan kalıbına girdiğine daima hayret ettiğim bir meleksin. Melek olduğun şundan da belli ki bana "vefasız" demeye dilin varmıyor: Hoş, ben de vefasız sayılmam pek. Paris'e gelirken seni kucaklamak için ne kadar çırpındığımı tahmin etmiş olacaksın ki benim uzatmamı beklemeden tasımı âb-ı hayatla doldurdun. Günlerdir içiyorum içiyorum bitmiyor. Ne diyeyim, bana senin gibi bir dost verdiği için Allaha hamd-ü sena etmekten başka ne gelir elimden! Allahın sevgili kullarından biri olduğuma yavaş yavaş kanaat getiriyorum. Emin ol ki, seni tanıyanlar için yeryüzünde senden daha büyük bir révélation (1) yoktur. Bu satırları seni çok özlediğim için yazdığımı zannetme. Bunları daima düşündüm, ancak bugün söylemek fırsatını buluyorsam, bu gecikmeyi mâzur gör. Bilirsin ki öteden beri şifahî bir sıkılganlığım, dil tutukluğum vardır. Fakat seni özlemeye gelince, bunun ne yaman bir hasret olduğunu Paris'e geldikten sonra anladım. Meğer İstanbul'un en büyük cazibesi, istediğim zaman seni görebilmek imkânını bana bahşetmesiymiş. Paris'in bu primordial (2) cazibeden mahrumiyetine zor

(1) Keşif, ifşa.
(2) Pek önemli.

katlanıyorum. Canım İstanbul! Nasıl tütmesin ki gözümde, on iki şerefeli minarelerinin üzerinde senin dost çehren gülümsüyordur. Ziyacığım, yaşamakla ölmek arasında ter döken bir adam olduğumu ve birçok defalar ölüme teslim olmaya kadar gittiğimi yakından bilirsin. Her seferinde beni eteğimden tutup geri çeken mukaddes "el" in parmaklarından biri de sen olduğunu gene bugün burada itiraf edeceğim. Hayata her dönüşüm biraz da senin eserin olmuştur. Zaten ben, seni tanıdıktan ve sana hayran olduktan sonra, derbederliğim, içki iptilâm ve vurdumduymazlığım hariç, şiir aşkımla, şiirlerimle, açık gönüllülüğümle ve çok veya az mevcut bütün meziyetlerimle **intégralement** (1) senin eserin değil miyim? Söylediklerimin hakikat olduğuna gülümsemeden inanmam rica ederim.

Hariciye imtihanını kazanmadığına üzülmemiş olduğumu bilmek isterdim. İmtihan hususunda biraz benim gibi olsan ya! Emlâk ve Eytam Bankasındaki işini, tahminin hilâfına, sana lâyık bulmakta bir mahzur görmüyorum. Niçin o işi hor görmeli? Nasılsa **secondaire** (2) bir iştir, o veya ötekisi, arada fark mı var sanıyorsun? Senin bence asıl işin şiir yazmaktır. Onu yaptıktan sonra gerisi **prose** (3) dan başka bir şey değildir.

Kadıköy vapurunda beni hatırladığına inanıyorum, çünkü sabahları ve akşamları sık sık kulağım çınlıyor. Yalnız ..... dan ve ..... dan kaçmana bir mâna veremiyorum. İnsanları sevmeyi bana sen öğretmiştin, şimdi aym dersi ben mi sana tekrarlıyayım? Yoo Ziyacığım, onları da hoş gör, muhabbetini onlara da bezlet. Mukabele etmesini bilmezlerse ne kaybedersin? Seven adam, sevilmese de, servetine halel gelir mi? Binaenaleyh, Kadıköy vapurunda ..... da, ... da görecek, onlara iltifat edecek ve benden selâm söyliyeceksin. Söz, değil mi?..

Şimdi gelelim şiirine: Dördüncü terse'ye kadar bir fevkalâdelik yok. Hattâ, pek malûm hisleri gayet çetrefil ve acemice söylüyorsun. "İndir perdelerini şu biten günümüzün" mısraını söyliyen şairin ustalığı nerde?.. Fakat son terse, ifa-

(1) Mutlak surette.
(2) İkinci derecede.
(3) Nesir.

denin istediğim mükemmeliyette olmadığı kayd-i ihtirazisini ilâve etmeyi unutmıyarak söylüyorum, harikulâde!

. . . . ve annem şaşıracak:
"Görmiyeli ne kadar büyümüş oğlum!" diye.

Bu bir buçuk mısra, his hamulesi bakımından, "Rabbim, ben bu sabah da, Rabbim, ben yine sağım!" mısraiyle atbaşı gidiyor. Fakat ah senin bu 7+7 ve takti taassubun yok mu, canım şiirin bütün lezzetini berbadediyor. Meselâ son mısra şöyle olamaz mıydı: Oğlum ne kadar da büyümüş ben görmiyeli! Şimdi benim teklif ettiğim mısra şeklini beraberce tahlil edelim: Bir kere, annen seni hemen tanıyor, değil mi? Hangi anne, çocuğunu tanımaz ki! Fakat bu tanımaya bir hayret refakat ediyor: "ne kadar da büyümüş!" ve "görmiyeli" kelimesinde bu buluşmaya tekaddüm eden hasret senelerinin uzunluğu sezilmiyor mu? Hele, senin şekildeki "diye" ye hiç lüzum yok:

ve annem şaşıracak:
(C'est une merveille poètique) (1)
Oğlum ne kadar da büyümüş ben görmiyeli!

Ne dersin, acaba haksız mıyım? Ah Ziyacığım, çok şairliğin seni bu şekil aksaklıklarına düşürüyor. Ne olur biraz kendinden çıksan, vezin değiştirsen, takdim ve tehirlere başvurmasan, icabederse kafiyeyi de kapı dışarı etsen! **Table rase** (2) zaruridir. Bunu gün geçtikçe idrak ediyorum.

Bana gelince: Paris'ten elbette ki memnunum. Geldiğime o kadar isabet etmişim ki! Avrupayı yalnız kitaplarla ve mecmua resimleriyle tanımak, tanımak sayılmaz. Gelip görmek şarttır. Gelecek mektuplarıma mevzu kalsın diye, intibalarımı döşek altı ediyorum. Gelelim yazdığım şiirlere. Henüz bitirmiş değilim. Mamafih müteferrik birkaç mısra yazayım:

KIŞ OLMUŞ

Kış olmuş. Lâpa lâpa kar yağar.

---

(1) Bir şiir harikası bu!
(2) . Her şeyi silip süpürmek.

Bulutlar mı yaprak döküyorlar,
. . . . . .
Hava gitgide dumanlanıyor.
* Ağaçlar tomurcuk yolundalar,
* İnsanlar çocukluk yolundalar.
* Ah! yeniden başlamak hayata!
* Hayallere, aşka ve sanata
* Kış olmuş. Lâpa lâpa kar yağar.
* Çocuklar kar topu oynuyorlar.

HOŞ GÖR GECELERİ

* Ben hangi âlemdeyim, sen hangi âlemde!
Aklından geçer mi aklımdan geçen şeyler?
Sen kendi gecendesin, ben kendi gecemde;
Aramızda sıradağlar gibi geceler.

* Geceler ki ancak ölümle aydınlanır,
* Hoş gör geceleri, yaşamak aşkımızdır.

BULUTLAR

Sizinle beraberim bu seferde,
Boşlukta çırpınan yoldaş kanatlar.
Neden sonra gördüm bulutlar nerde...
Geç kaldık. Boştur bu telâş, kanatlar.

Düşeceğiz... Arzın cazibesi var.
* Bütün felâketimiz şu bulutlar.

İstanbul'dayken şöyle bir şiire de başlamıştım:

* Kaybettiğim aynayı buldum,
* İşte ben, özlediğim adam.

* işaretli mısralardan gayrısı değişebileceği için hiçbir şiire bitmiş nazariyle bakılamaz. Mamafih hiçbirini beğenmediğimi ve bunlardan er geç kurtulacağımı söylemem lâzım. Başka, başka, başka şeyler yazmak lâzım. Bunlar hep malûm. İşte Ziyacığım sana Köprü'yle Kadıköy arasında vapurda okuya-

bileceğin bir mektup. Muhip'e, Şevket'e, Baki'ye selâmlar. Yengeme arz-i hürmet ederim. Senin de hasretle gözlerini öper, mektuplarını sabırsızlıkla beklerim.

Cahit Sıtkı Tarancı

Yaşar'a bir kart yazdım ve bana "Varlık" göndermesini rica ettim. Sen de hatırlat. Bu şiirlerden biten olursa gönderirim. Eline geçen yeni edebiyat mecmualarını gönderirsen memnun olurum. Burada Oktay Rifat'la beraberiz. Çok hoş ve anlayışlı bir çocuk. O da senin şiirin sonunu çok beğendi.

C. S. T.

7

Paris: 4.5.1939

Ziyacığım,

İkinci mektubuna cevap yazmadığımın yegâne sebebi tembelliktir. Kusura bakma. İbrahim geldi, birkaç gece kaldı, epey eğlendik. Sen burada olsaydın, muhakkak ki bizi paylardın. İmtihanlar geldi, çalışıyorum. Yakında mufassal yazacağım. Şimdilik hasretle gözlerinden öper, sevgili yengeme arz-ı hürmet ederim.

Cahit Sıtkı Tarancı

9

Paris: 22.2.1940

Hakikaten dost Ziyacığım,

Hakikaten dost olduğunu bin türlü vesileyle hatırladığım halde, uzun müddettir sana yazamamış olmaktan ne kadar utandığımı, üzüldüğümü, kendime zulmettiğimi anlaman için beni hatırlaman kâfidir. Dünyada riyasız iki insan tanıdım, biri annem biri de sen. Bu kadar irremplaçable (1) olduğunuz halde ve ikinize de iştiyakım her an tazelendiği halde, ikinizi de ihmal etmemi bir türlü izah edemiyorum. Vakaa anneme on beşte bir filân yazıyorum; ya sana? Yazmıyorsun diyemezsin Ziyacığım, zira şiir yazdığım zamanlar, başını omuzumdan uzatıp mısralarıma bakışlarının baharını serpen sensin; ve her zaman şiir yazdığıma göre her zaman beraberim se-

(1) Yerine konulamaz, eşsiz.

ninle. Senin hayatımdaki bu **présence** (1) ın, kendine rağmen bile olsa, tutunduğum sayılı dallardan biridir, belki de en yeşili, en güzel çiçeklisi ve en çok meyvalısı. Biliyor musun şimdi neredeyim? Kartiyelaten'in en sevimli, kafaya ve gönle en çok hitabeden kahvesinde, bir zamanlar Verlaine'in de **fréquenter** (2) etmiş olduğu **La Source** kahvesindeyim. Önümde, rakıya benzer sevgili aperitifim, ağzımda sigaram, cebimde annemden aldığım son mektup, kafamda günün bin türlü acı, tatlı hâdisesi, dudaklarımda güftesi henüz yazılmamış bir beste ve gözbebeklerimde senin şafaklar membaı yüzün, indimde sulhü temsile en salâhiyettar hayal, anneminkiyle beraber.

Bu anda sana yazmam bir zarurettir, keyif nev'inden, sarhoşluk nev'inden bir zaruret. Ziyacığım, şimdiye kadar sana yazmamak acısına katlanmış, katlanabilmiş olmamın sebebini kolaylıkla tahmin edebilirsin, şiirlerimi bitirmeyi beklemek sabrım, emin ol, bereketli, velût bir sabırdır. Bitirdiğim birkaç şiiri herkesten evvel sana okumak, şimdiye kadar hiç zararını görmediğim, bilâkis birçok faydalarını idrak ettiğim en emektar, en sadık itiyatlarımdan biridir, belki de birincisi. Mükemmele varmak gayretimin bir vakıa olduğunu biraz sonra göreceksin, kollarımın, şiiri kucaklamak için açılmış olduğunu **vérifier** edeceksin. Şiirlerim hakkındaki mütalâalarının, tenkidlerinin ne kadar hüsn-i kabul göreceğini söylemeyi zait addediyorum. Beklerim Ziyacığım, şiirlerimin senin tarafından okşanmaya, hırpalanmaya, azarlanmaya, fakat herhalde sevilmeye ihtiyacı vardır. Mektubunda yalnız gönlünü değil, kafanı ve şiir salâhiyetini de konuşturmalısın. Bu karanlığı aydınlatmak için senin mehtabın şart. Ziyacığım, hayatı sevmekle geçiyor ömrüm, az daha gençliğim diyecektim, gene de diyebilirim, zira yaş oldu otuz. Desene ki, Dante gibi ortasındayız ömrün. Fakat bu an ne güzel! Bu kahve, bu aperitif, karşı masada gülümsiyen **mildinette**, (3) annem (görüyorsun ki sıra gözetmeden, rastgele söylüyorum), sen, Beşiktaş'taki vefasız fakat gene de sevgili sevgilim, şiir iştahım ve daha bir sürü nimetler! Hakikaten, Hâmit'in hakkı var: "nüsha-i saniyesi yoktur bu dünyanın!" ve öldüğümüzde muhakkak ki **"C'était le temps inoubliable où nous étions sur la**

(1) Varlığın.
(2) Devam ettiği.
(3) Hafifmeşrep kadın.

Terre" (1) diyeceğiz. Buna rağmen, hayatın tadını kaçırmakta insanlar birbirleriyle yarış ediyorlar. Ne ise geçelim. Ziyacığım, melfufen gönderdiğim şiirlerden "İmkânsız Dostluk" şiiri, söylemeye lüzum var mı, senden başka, hemen hemen bütün dostlarımı viser ediyor. (2) Zira seninle kucaklaşmamız için aynı gemide olmaya da ihtiyacımız yoktur, değil mi?.. Ziyacığım, belki biraz çakırkeyfim, fakat çok samimiyim.

Sen ne âlemdesin? Yeni şiirler var mı? Şüphesiz ki vardır, hayatta olan bir adama "yaşıyor musun?" diye sorulur mu? Beklerim... İkinci aperitifim bitmek üzere, yemeğe gitmek lâzım, "vakit dar olsa gerek". Muhip keratası ne âlemlerde? Hiç sesi sedası çıkmıyor. Yeni şiirler yazdı mı? Şevket Hıfzı (3) ne yapar? Tarafımdan kulağını çekmeyi ihmal etme, gözlerinden de öperek. Bu sohbet, şarkılarım gibi, yarıda kaldı Ziyacığım. Müsaadeni istihsal edeceğim. Yengemize saygı ve sevgilerimi, afiyet ve saadet temennilerimi takdim için senden kompetan murahhas yoktur. Sana gelince; seni, sadece, milyar defa kucaklıyor, şiirlerini ve mektubunu bekliyorum Ziyacığım.

Tarancı

EKİ ŞİİRLER

SILA (Otuz Beş Yaş'ta var);
Değişik mısrai:

Belki de rüzgârda namaz bezidir ihtiyar annemin!

KUŞLAR (Otuz Beş Yaş'ta var); Bir Haritam Vardı Benim (Otuz Beş Yaş'ta var); İmkânsız Dostluk (Otuz Beş Yaş'ta var). Sulh Bir Hâtıra Oldu (Otuz Beş Yaş'ta var)
Değişik mısraları:

Kuşlar ve çiçeklerdi besliyen neşemizi;
Gün sakindi, gece yıldızlı ve hayat güzel;

Ziyacığım, dört beş tane daha var, fakat henüz tam olduklarına hükmetmediğim için, yazmaya cesaret edemiyorum. Hele bir tanesinde şöyle bir parça var, bitiyorum:

---

(1) O yeryüzünde bulunduğumuz unutulmaz zamanlardaydı.
(2) Kasdetmiyor. — (3) Rado.

Kar olmuşum yağıyorum,
Kimse farkında değil,
Dağlara, ovalara, şehirlere...

Bir diğerinde, göğü komşu arsa sanıp balkondan atlıyorum ve çocukken kaybettiğim bilyaları topluyorum, ceplerim dolup taşıyor, dünyanın bütün çocuklarına sesleniyorum:

Koşun çocuklar koşun,
Avuçlarıma sığmıyor yıldızlar.

Hâsılı, Ziyacığım, başladı bitmez bir şiir hasretim var. Bir başka şiirde, geceyi bir kapı gibi omuzlıyarak şafaklara fırlıyorum. Ne görsem!.. Başını ağrıtmıyayım, bu akşam sana yazmak ekmek gibi mübrem ve mukaddes bir ihtiyaçtı. Yazdım.

İbrahimin, (1) maliye müfettişi muavini olduğunu duydum. Tebriklerimle beraber, gözlerinden öptüğümü söyle.

Yaşara selâmımı ve teşekkürlerimi yaz. "Kuşlar" şiirini alıkoy, diğer beşini Yaşar'a gönder ve mümkünse hepsinin bir nüshada çıkmasını temin et.

Tarancı

9

Paris 28.3.1940

Canım Ziyacığım,

Yetmiş iki gözle beklediğim mektubunu aldığım gün aperetifsiz bir gündü, fakat o gün gene sarhoş oldum mektubunla. Bugün de aperitifsiz bir gündür, fakat gene sarhoş olmak istiyorum, yani sana mektup yazmak. Yazıyorum.

Evvelâ, şiirlerime karşı gösterdiğin anneliğe ve ablalığa çok teşekkür ederim. Hele itinayla ve ponctuation (2) a dikkat ederek temize çekip Yaşar'a göndermen, mukabelesinden daima âciz kalacağım en şirin hizmetindir. Yaşar'a 43. Rue des Ésoles adresimi de yazarsan mecmua almam yüzde yüz garanti edilmiş olur. Hâsılı Ziyacığım, minnetinin altından kalkamıyacağım sayılı birkaç kişiden birisin.

(1) Ziya'nın kuzeni İbrahim Mostar. (2) Noktalama.

Hâlâ şiir banlieue (1) sünde olduğumuza göre, derhal ilâve edeyim, serbest yazmak Oktay Rifat'la mübahaselerimin neticesi değildir. Zaten Oktay'ın veya Orhan'ın şiirleriyle Sıla şiirimi karşılaştırırsan, aradaki farkı derhal görürsün. Benim serbest vezin anlayışım büsbütün başkadır. Gerek eski aruz vezniyle yazılmış nisbeten serbest şiirler, gerek Nâzım'ın serbest vezni, gerekse Oktay'ın ve Orhan'ınkiler, hepsinde gene vezinli kafiyeli şiire benzemek gayretleri vardır: mısraların kesilişinde, takdim tehirlerde ve hattâ bazan lüzumsuz suniliklerde. Halbuki benim istediğim şey, içten geleni en tabiî, en külfetsiz lisanla kâğıda geçirmektir. Hoş, bence asıl mesele, söylemek istediğimiz şeyi, kullandığımız dilin imkânları dahilinde en mükemmel şekilde söylemektir. Mükemmeliyet ne aruzun, ne hecenin, ne de serbest veznin inhisar altına aldığı bir nesnedir. Mükemmeliyet, şairin, kullandığı dilden âzamiyî koparmasıdır. Zaten kafiye, vezin filân bu mükemmeliyet iradesinin emrinde çalıştıkları nisbette elzemdirler, yoksa daima değil. Bütün bunlardan artık hep serbest yazacağım mânasını çıkarma. Onu da yazarım, onu da yazarım. Evime bazen yaya, bazen atla, bazen otomobille gitmek keyfime, tabiî kimse karışamaz, değil mi? Ve itiraf edelim ki, her türlü gidişin, kendine mahsus charme (2)ları vardır. Sonra bazı şiir vardır ki, vezinli kafiyeli gelir, bazısı daha başıboş gelir. Hepsine hoş geldin safa geldin demek en güzeli değil mi? Aslolan şey, kelimeleri yaşatmaktır, sen onlara hayat verdikten sonra gerisine karışma. Hattâ ufak tefek kusurlarını da hoş görmek bazen şiirin çok lehinde oluyor. Çünkü şiir; daima, en ummadığımız yerdedir. Zaten, yeni vezinler kullanmamdan, taktii kaldırmamdan filân böyle bir tekâmül takibedeceğim gayet tabiîydi. Yani ben, filân veya filân şaire benzememek için, ona karşı cephe almak için filân değil, kendi teşekkülümün normal ihtiyaçlarını tatmin ederek ve bu ihtiyaçların yavaş fakat emin tekâmülünü takibederek adım atıyorum. Yani hep kendim, kavgam, öfkem, dâvam, her şeyim kendimdir. Kendi kendimle kozumu paylaşıyorum. Elimde, Türkçe gibi güzel bir silâhım var, mâneviyatım sağlam mı sağlam, hüsnüniyetimden şikâyetim yok, içimde homurdanan ifriti amana getirmemek mümkün mü?.. Kusura bakma, Ziyacığım, gene hep kendimden bahsettim, ne yapa-

(1) Banliyö. (2) Zevk.

yım. Önümdeki bardak ayna, tabak ayna, masa ayna, kâğıt ayna, kalem ayna, hep kendimi görüyorum, sen'in gözlerinde bile Ziyacığım. Kendimden gına getirmedim değil, fakat vazgeçemiyorum. Yârdan geçerim, fakat serden asla. Bu mektubu, daha ziyade, senin yeni şiirlerini bir an evvel okumak için yazıyorum.

Merak ve tecessüslerine gelince; kısaca yazayım: Babam ayda elli lira gönderiyor. Radyodan 180 frank alıyorum, mecmuen 3500 frank eder. Fena para değil. Fakat, tabii, idare etmesini bilmiyorum. Pasif müdafaada çalıştığım filân doğru değil. Derslerime de çalışıyorum. Aperitifimi, olduğu günler, içiyorum, şiirimi yazıyorum, senin gibi dostlarım var. Eh, pek de bedbaht sayılmam, değil mi? Şevket'in, Turgut vasıtasiyle gönderdiği mektubu aldım. Bir aperitif günü cevap yazacağım, zira o sarhoşken yazmış. Umarım ki, bankadan memnunsun. Hanım yengemin selâmlarına teşekkürle mukabele ederim. Seni de kucaklar, bana İstanbul baharını yaşatacak olan şiirlerini beklerim.

Tarancı

Ziyacığım, aşağı yazacağım şiirlerin bir kısmı bitmiştir, bir kısmı tamamlanacaktır. Hâsılı, farzet ki, Kadıköy vapurundayız ve ben sana, hazırladığım şiirlerden bahsediyorum, mısralar okuyorum. Yani hep aramızda.

EKİ ŞİİRLER :

Nûr (Otuz Beş Yaş'ta var); Öyle Dalmışım Ki (Otuz Beş Yaş'ta var).

ŞUBAT SABAHI

Uyandım ki kar yağıyor...

Daha sigaram bitmeden,
Birdenbire,
Kendiliğimden,
Dedim elveda
Yatak, sigara vesaire;
Düştüm yollara.

Kar olmuşum yağıyorum,

Kimse farkında değil,
Dağlara, ovalara, şehirlere.

Yatağımda kardan bir adam,
Yarı bıraktığım sigarayı tamamlar.

C. S. T.

Sevsen Beni Çocuğum (Sonrası'nda var); Her Gece Mi Bu Uykusuzluk! (Sonrası'nda var); Bir Nehir Bilirim (Sonrası'nda var); Harb Baharı (Sonrası'nda var); Yeniden Başlamak (Bu şiir "Çocuk Bahçesinde Gezerken" adiyle, Otuz Beş Yaş'ta bulunmaktadır); Bir Ölünün Tekzibi (Bu şiir "Bir Ölünün Ağzından" adiyle, Otuz Beş Yaş'ta bulunmaktadır).

Güneş battı filân diye değil,
Ben düşündüğüm için gecedir.
Uykusuz kalanlar bana gelsin,
Şafağın anahtarı bendedir.

C. S. T.

Bir şiirin son mısraı:

Öldüm diyemiyeceğim, öldü diyecekler!

C. S. T.

"Kuşlar" la "Nü" yü Yücel mecmuasına verebilirsin. Geri kalanını hiçbir mecmuaya verme. Ben, zamanında, icabeden yerlere gönderirim.

Tarancı.

10

Paris: 2.5.1940

Bir tane Ziyacığım,

Evet, anne gibi, sevgili gibi, dost örneği bir tane Ziyacığım. Sana medyun olduğum güzel dakikaları cemediyorum da bu altın hazinelerine bedel yükün altından nasıl kalkacağımı, bu borçların vâdesi hulûl ettiği zaman, ne halt karıştıracağımı düşünüyorum. Eyvah! sana olan bütün muhabbetimi ve

hayranlığımı seferber etsem de gene borçlu kalacağım. Hayatla şaka edilmiyor. Sen alacaklılar sınıfındansın, ben borçlular sınıfından. Mamafih gene ne mutlu bana ki alacaklım sensin, celp göndermezsin, haciz koydurmazsın ve geceleri uykumu kaçırmazsın. Bütün borçlulara senin gibi bir alacaklı dilerim.

İki mektubunu birkaç gün arayla aldım. Her ikisine de ne kadar sevindiğimi tafsil etmek niye? Sen o mektupları kaleme alırken benim ne kadar sevindiğimi biliyordun. Binaenaleyh bildiğin bir şeyi sana tekrar etmeye lüzum yok, değil mi? Hele "Geçmiş Günler Arayan Mısralar" ile "Geç Kaldık" şiirlerin dostane neşeme poétique (1) bir tad da kattı. Cümlemize müşterek hasretleri terennüm etmekte cidden yektasın. "Geçmiş günleri Arıyan Mısralar" yalnız senin, benim, Şevket'in, şunun veya bunun değil, Polonyalıların Finlandiyalıların, Norveçlilerin, hasılı herkesin şiiridir. Anasından babasından olan çocukları düşünmekten kendimi alamıyorum. Ve bu çocukların, küskün ve boynu bükük dolaştıkları bahçelerde, arada bir gözleri meçhul bir noktaya dalarak :

Sizler rüya mıydınız, sizler yaşadınız mı?

dive mırıldandıklarını duyuyorum. Bütün şiir baştan başa sıcak ve dokunaklı:

Babam, annem, evimiz, bahçem, çitlenbiklerim!

Hey gidi günler hey! Merak etme Ziyacığım, bu şiiri yazmakla hepsine kavuşmuş gibisin. Ve seni gidi kâfir seni; evimiz diyorsun da, bahçeyi ve çitlembikleri inhisar altına alıyorsun. Ciddî söylüyorum, evimiz dedikten sonra, bahçem, çitlembiklerim demekle çocukluğun en doğru ve güzel köşelerinden birine ışık serpmişsin.

"Geç Kaldık" ı selâmlamakta geç kalmıyacağım. Kusursuz bir şiir.

Koşup sana hesap vermeye
Geç kaldık, Yarabbi geç kaldık.

Yalnız, "Yarabbi" yerine "Yarab" deseydin daha iyi ve tabiî olurdu gibi geliyor bana. Dalgın bir anında, hece meselesini aklına getirmeden, bu beyti oku, göreceksin, farkında

(1) Şairane

olmadan "Yarab!" diyeceksin. Geçen gün Lüksemburg bahçesinde dolaşırken bu şiirini mırıldanıyordum, gayri ihtiyarî:

Koşup sana hesap vermeye
Geç kaldık Yarab geç kaldık.

diye okudum. Bir tecrübe et. Külfetsiz bir şeydir sanıyorum. "Yaşamak Artık Rabbim..." şiirin de tasavvur olarak güzel. Fakat söylenişte insanı tatmin etmiyen bir eda var. "Kaybolmuş baharıma beni götür hâtıra" mısraı gayet güzel. Yalnız, hâtıralar deseydin daha tesirli olurdu. "Düşünce" kelimesini de yadırgadığımı saklamıyacağım. Bunlara mukabil, "hareket edeceğiz" çıkışı gayet kuvvetli. Ve "gün, hakkını helâl et!" baştan başa **pathétique**. Sırf bu yarım mısra için, yanımda olsaydın şayet, seni şapur şupur öperdim. İkinci mektubunda da birkaç şiir veya mısra yazabilirdin. Ben sana natamam ve tashihe muhtaç şiirlerimi de yazmadım mı? Gelecek mektubunda ihmal edersen sahiden darılırım.

Biraz aşağıda, yalnız son yazdığım şiiri değil, tasavvur ettiğim veya mısra halinde olan şiirlerden de yazacağım. Bunda utanılacak bir taraf göremiyorum. Hele bahusus biz ki şiirlerimizin kirli çamaşır hallerini bile birbirimizden saklamamış adamlarız. Böyle adamlar nadirdir ama, işte biz bu adamlardanız.

Daha evvel, Nurullah Ataç'ın ve Şevket'in yazılarını kesip göndermene teşekkür edeyim. İkisi de gentil (1) yazılar. Çok hoşuma gitti. Hele Nurullah Ataç'ın "çoktandır onun sevimli yüzünü göremiyorum" cümlesi çok hoş, gönülden geldiği belli. Hınzır Şevket, ayaküstü, Yahya Kemal'in de beğendiğini ilâve edivermiş. Kerata oğlana tarafımdan teşekkür et ve gözlerini öp. Belki ben de yazarım. Muhip'in **indirectement** (2) gelen iltifatına da sevindim, fakat kerata oturup mektup yazsa, yeni şiirlerini gönderse daha münasip olmaz mı? Ona da bir kalayname döşenmek boynumun borcu olsun.

"Şubat Sabahı" şiirimde Halit Fahri'yle karşılaşmış olmana üzüldüm. Mamafih, olabilir de. İlk tecrübelerim olduğunu unutma. Küçük sendeleyişler beni korkutmaz. Hiç kimsenin serbest nazmına benzemiyen —bana öyle geliyor— şu şiir hakkında mütalâanı merak ediyorum:

---

(1) Sevimli
(2) Vasıtalı bir şekilde

Rakı Sofrasında (yahut Çilingir Sofrası)
Otur ki sandalye hatırlasın
Sandalya olduğunu
Masa da unutur masalığını,
Elini komasan üstüne.
Sen bakmadın mı
Sürahi boşalır suyundan.
Kadehim, kadehim dediğin şey,
Sen dudağım değdirmedikçe kadeh değildir.
Mezeler de bilmez renklerini, lezzetlerini,
Çatalını dokundurmazsan!
Fakat farkındamısın ki...

C. S. T.

Bu şiiri, "Rakı Sofrasında" serlevhasiyle beraber düşün, sempatik bulacağını zannediyorum. Diğer bir şiirin birinci tersesi

Bir de baktım ki ölmüşüm,
Öteye götürülmüşüm,
Köprüler kalkmış aradan.

Bir başka şiirden de ancak şu mısraı yazabileceğim:

Kırkıncı odanın kapısındayım.

Zannedersem, senlik ve Şevket'lik bir mısra. Bütün şiirin böyle olmasına çalışacağım. Tasavvur halinde olan —ki yazabilirsem çok keyifleneceğim— şiir de şu: Geceleyin, yatakta, uyumak üzere gözlerimi kapadığım zamanla uyuduğum dakika arasında bazan bir saat, bazan iki saat filân geçiyor. Gözlerim kapalı olduğu zaman, karanlıkta birtakım şekiller beliriyor, ekserisi sisler içinde. Fakat bazen bir ev, bir bahçe, bir cadde, bir dükkân filân da oluyor. Bazen koca bir şehir de, evlerinin pencereleri sayılacak kadar sarahatle gelip karşıma dikiliyor. Gene bazen köpekler, kediler, kuşlar, atlar filân da resmigeçit yapıyor. Fakat uyuyamıyorum. Ne zaman ki bütün bu câmit eşya veya hayvanlar arasında bir insan çehresi beliriyor, ancak o zaman içim ferahlıyor ve uyuyabiliyorum. Birkaç gece, şuurumu uyanık tutmağa çalıştım ve şuna şahit oldum; bu insan çehresi annem, dostum,

sevgilim yahut tanıdığım olmıyabilir, yeter ki insan çehresi olsun. Senin anlıyacağın, bütün huzur o çehrede. Baudelaire'in, insan çehresinin bir işkence olduğundan bahsettiğini hatırlarsın. Benimki tamamen aksi. Ancak o çehrede sükûnet buluyor, huzur duyabiliyorum ve arkasından uyku, canım uyku (sükûtun tadılması gibi bir şey demiştin, çok güzel bravo Ziyacığım). Tasavvur fena değil sanıyorum, çok dikkatle ve ustalıkla yazılırsa, iyi bir şiir olabilir. Tabiî serbest nazımla. Başını fazla ağrıtmıyayım Ziyacığım, seninle sohbete başladım mı doyamıyorum.

Ben, Yaşar'a birkaç şiir gönderiyorum, hep bildiklerin. Hem bu münasebetle kendisine teşekkür etmek ve hatırını sormak fırsatını bulmuş oluyorum. Gavsi Halit Ozansoy'a, "Sevsen Beni Çocuğum", "Harb Bahârı ve "Bir Ölünün Tekzibi" kıtalarımı verebilirsin, şayet münasip görüyorsan. Zahir Sıtkı'ya alâkası için teşekkürlerimi ve selâmımı söyle. Salih Zeki'yi görürsen, keza.

Sen ne âlemlerdesin, şekerim? Bankanın seni üzdüğüne ve yorduğuna müteessir oldum. Mamafih contre- partie (1) si var. Emeklileri filân da hoş gör.

Sache qu'il faut aimer sans faire la grimace
Le pauvre, le méchant, le tortu, l'hébété (2)

Sevmek Ziyacığım, bütün insanları sevmek.

Yücel'e verdiğin şiirler için de teşekkür ederim. Tabiî, mecmua göndermelerini de temin etmişsinizdir. Hanım yengeme hürmet ve selâmlar. İbrahimin gözlerinden öperim. Seni de binlerce defa kucaklar, evvelâ Allaha sonra yengeme emanet ettiğimi, şiir yüklü mektuplarını beklediğimi hatırlatırım, Ziyacığım.

Tarancı

Fazıl Hüsnü'yü sen veya Şevket hanginiz görürseniz, bana bir kitap göndermesini söyleyin. İhmal etmesin. Şevket'in aldığı parçalar hoşuma gitti.

Tarancı

---

(1) Karşılığı

(2) Bilki yüzünü buruşturmadan sevmek lâzım yoksulu. huysuzu, densizi, salağı.

II

Paris : 13.5.1940

Ziyacığım,

Son mektubumun cevabını almadan sana tekrar yazmak arzumu hoş gör. Arzu ne demek? İhtiyaçların en dayanılmazı.

Bahar, harb, bir ay süren **idylliqu**e (1) bir aşk, Fransızca okumaktan mütevellit Türkçe yazmak ihtiyacım ve bütün bunların beni **extase** dan **extase** (2) a atması, tutuk dilimi çözüverdi, yazdım ve yazdım. Bu şiirlerin bir çırpıda yazıldığını, fakat **extase** halinde yazıldığını tahmin edersin. Onbeş, yirmi gün bekletmiş olmamın sebebi kontrol imkânını bulabilmekti. Küçük rötuşlardan sonra bugünkü hallerini aldılar. Çıkaracak veya ilâve edecek bir kelime bulamadığım için sana göndermekte ve senin de Varlık'a göndermeni rica etmekte mahzur göremiyorum. Şiirde, istediğim konuşma tarzını bulduğuma câhibim. Yer yer ufak tefek aksayışlar -şayet ömrüm vefa ederse- düzelecektir. Sana gönderdiklerimden gayri dört beş tane de hazırlamaktayım. "Şubat Sabahı" şiirini çok değiştirdim ve bir hayli uzun oldu, hem de hayli sevimlileşerek. Gelecek mektubuna hasrediyorum.

Cruel bir **enthousıasme** (3) içindeyim. Bugün, yarın pek mümkün. Tayyare bombardımanları başladı. Ölmeden evvel ötmek kurtlarımı dökmek istiyorum. Yaşamanın Don Juan'ıyım, hayatı her şeyiyle çok, ama pek çok seviyorum. Bu aşkımı tam olarak terennüm etmeden gümbürdeyip gidersek, çok yanacağım, Ziyacığım, çok. **Je me laisse faire par la destinée** (4). Başka çare yok. Sen ne âlemlerdesin? Bu günlerde beni mektupsuz bırakmamalısın. Şevket'e geçenlerde yazdım. Yeniden selâmlarımı gönderirim. Hep aklımdasınız. Hanım yengeme bermutad hürmetlerim. Seni de hasret payı artan bütün sevgimle kucaklarım Ziyacığım.

Tarancı

---

(1) Şairane.
(2) Cezbeye varan bir haz.
(3) Acı bir coşkunluk.
(4) Kadere boyun eğiyorum.

EKİ ŞİİRLER :

YANLIŞ BİLMESİNLER BENİ

[Otuz Beş Yaş'a alınırken hayli kısaltılmış olan bu şiirin ilk uzun şeklinin tamamını veriyoruz.]

Ağacı ağaç bilirim,
Taşı taş, çiçeği çiçek.
Fakat bilmem ki onlar beni bilirler mi?
Bilseler de insan mı bilirler?
Kuşlar, kuşlar,
Siz ki ağaçlara konarsınız
Ve pencereme;
Siz ki yem yersiniz taşlar üstünde
Ve avucumda;
Sizin ki bütün şarkılarınızda
Biraz çiçeklerin kokusu,
Biraz da benim neşem kederim var;
Siz söyleseniz kuşlar,
Bu ağaç, bu taş, bu çiçek tanır mı beni?
Kendilerini düşündüğümü
Fakat bir gün düşünemiyeceğimi
Anlatsanız onlara.
Bahçem ağaçlardan, çiçeklerdendir;
Evim taştan yapılmış.
Annem, kardeşim gibi severim hepsini;
Hepsine dair hâtıralarım var,
Kimi acı, kimi tatlı hâtıralar.
Bu ağaç selvi olmadan,
Bu taşa kitabem yazılmadan,
Bu çiçek kabrime çelenk diye getirilmeden,
Söyleseniz beni onlara kuşlar,
Yanlış bilmesinler beni.

C. S. T.

BUGÜN HAVA GÜZEL (Otuz Beş Yaş'ta var)

Değişik mısraları:

Elimi uzatsam su bardağı dudaklarımdadır.

Sondan dördüncü "Helâllaşmaya vakit kalmadan" mısraından sonra:

— Olur a, insan hali bu —

AYRILIK VAKTİ (Bu şiir, "Affet Bizi Lâmba" adiyle Otuz Beş Yaş'ta bulunmaktadır.) BİZ NERDEYİZ SEVGİLİM (Otuz Beş Yaş'ta var)

Değişik üçlü kıtası:

Kim demiş çiçek zamanla solar?
Kuşlar yorulur mu hiç şarkıdan?
Kimdi aşk ebedî değil diyen?

BİR DE BAKTIM Kİ ÖLMÜŞÜM (Otuz Beş Yaş'ta var)

Yanlışsız çıkmalarım senin, Yaşar'ın müteselsil himmetinize bırakıyorum.

Tarancı

Mecmua filân göndermek imkânı varsa, ihmal edilmemesi ehemmiyetle rica olunur. Varlık'ı alamıyorum, bildiğin adresime gönderilmesini temin et. Sana zahmetlerim, hududu aşıyor, sevgilerim de atbaşı gidiyor. Canım Ziyacığım.

Tarancı

12

Paris: 7.6.1940

Ziyacığım,

Mektubunu alalı on gün kadar oluyor Vaziyetimizin meşkukiyetinden dolayı mahsus cevap yazmadım. Şimdi hükûmetin tebligatı üzerine yol hazırlığiyle meşgulüz. On beş güne kadar kucaklaşacağımızı umuyorum. Şimdilik, başta Şevket olmak üzere, cümleye selâmlar. Mevsimin en güzel ayında İstanbulda olacağıma sevinmiyor değilim, Ziyacığım. Hâsılı à bientot (1).

Tarancı

13

Périgueux 23.7.1940

Mon cher Ziya,

Vu les derniers évènements, nous avons dû quitter, Paris, le 13 Juin. Depuis nous avons roulé une dizaine de jours sur les routes de France, fuyant à toute vitesse - à bicyclette- sous les bombardements. Enfin nous avons atteint Bordeaux où

(1) Yakında görüşürüz.

nous avons trouvé l'ambassadeur et notre inspecteur. Ça fait plus de vingt jours que nous sommes à Périgueux, chef lieu du département de la Dordogne, en zone non occupée. Notre inspecteur étant avec nous, nous ne manquons de rien et, Dieu merci, nous sommes tous bien portants. Je ne dirai pas que nous menons une vie brillante mais enfin on tâche de ne pas perdre espoir quant à notre retour en Turquie. D'ailleurs l'ambassade a déjà fait des démarches auprès des autorités françaises et allemandes en vue de nous repatrier le plus tot possible. Je travaille à ma façon, j'ai écrit quantité de vers. J'ai hâte de te les lire. J'espère que ça viendra. Embrasse Şevket de ma part. Dis bonjours à tous les amis, surtout aux poètes. "Patience" est le mot d'ordre du jour. A très bientot, mon cher Ziya. Ja'i la ferme conviction que des jours meilleurs naitront pour nous tous. Je t'embrasse.

Tarancı

Kartın tercümesi

Périgueux : 23.7.1940

Ziyacığım,

Son hâdiseler üzerine, Paris'ten, haziranın on üçünde ayrılmak zorunda kaldık. O günden beri, Fransa yollarında, bisikletle, bombardımanlar altında olanca hızımızla kaçarak, on gün kadar yol aldık. Nihayet Bordeaux'ya vardık. Bu şehirde, sefirle talebe müfettişimizi bulduk. Yirmi günden fazladır, işgal edilmemiş bölgedeki, Dordogne vilâyetinin merkezi Périgueux'deyiz. Müfettişimiz de başımızda bulunduğu için, her ihtiyacımız temin ediliyor ve Allaha şükür, hepimiz sıhhatteyiz. Parlak bir hayat sürüyoruz demiyeceğim; Türkiye'ye dönmekten ümit kesmemiye çalışıyoruz işte. Zaten sefaret de bizi vatanımıza bir an önce kavuşturmak için, Fransız ve Alman makamları nezdinde teşebbüse geçmiş bulunmaktadır. Ben gene kendi bildiğimce çalışıyorum; birçok şiir yazdım. Onları sana okumak için acele ediyorum. Umarım ki o gün de gelecek. Şevket'i tarafımdan kucakla. Bütün dostlara, bilhassa şairlere selâmlar. Günün parolası "sabır" dır. Pek yakında buluşmak üzere, Ziyacığım. Hepinizin daha güzel günler göreceğimize kesin inancım var. Seni kucaklarım.

Tarancı

14

Lyon: 25.8.1940

Ziyacığım,

Périgueux'den gönderdiğim kartı herhalde almışsındır. Orada pek az kalacağımızı tahmin ve zan ettiğim için mahsus, adresimi bildirmemiştim. Halbuki bir buçuk aydan fazla Périgourdins (1) olduk. On iki günden beridir ki, Lyondayız. Hükûmet, bütün talebenin memlekete dönmesini kararlaştırmış, fakat dönüş tarihimizi Allah bilir. Şu var ki, daha hiç değilse onbeş gün Lyon'dayız, zira çıkış vizesini bu müddetten evvel vermiyorlar. Bunun için bu sefer adresimi de bildirerek senin mektubunu beklemeye koyulacağım.

Ziyacığım, Paris'ten bisikletle çıkış tarihimiz olan 13 haziran'dan beri neler gördüğümüzü mümkün değil tasavvur edemezsin. Bilirsin ki, herhangi bir şeyi tasavvur veya tahayyül edebilmek için daha evvel onun bâzı unsurlarını tanımak, görmüş olmak lâzımdır. Bu sefer gördüklerim beni on senelik normal bir hayat tecrübesinden daha fazla zenginleştirdi. Tasavvurlarım arasında o kadar yazılacak şeyler var ki, hangisinden başlıyacağımda müteredditim. Mamafih hiç acele etmiyorum, biliyorum ki, sanatkârlığın ilk şartı, olmamış bir meyvayı koparmamak ve beklemek sabrını gösterebilmektedir. Sana Paris'ten yazdığım son mektuptan beri, birçok şiirler yazdım, fakat hiçbirine tam ve bitmiş nazariyle bakamadığım için senin tenkid ve tahliline arzedemiyeceğim. İnşallah İstanbula ayak bastığım zaman bitmiş olurlar da Kadıköy vapurunda bol bol okuruz.

Ziyacığım, Paris'te birçok kitaplar bıraktım, elbise ve çamaşırlarımdan ziyade, onlara yanıyorum. Görseydin ne güzel kitaplarım vardı! Ve tabiî, yüzde sekseni şiire dair.

Burada günlerimiz kahvede, sinemada geçiyor. İmkân oldukça ufak tefek kitaplar da alarak mütalâayı ihmal etmiyorum. Şiir faaliyetiyse kendiliğinden devam ediyor. Diyarbekirle mektuplaşıyorum. Bizim Oktay, Hikmet (Vefik'in kardeşi) ve Medhî yarı yoldan Paris'e dönmüşler, oradalar. Burada, tanıdıklardan bizim Ragıp var, benim kuzenim olan Diyarbekirli Vedat var, Galatasaray'dan.

Sıhhatçe iyiyim. Lyon'da canımız sıkılmıyor diyebilirim,

(1) Périgeux'lü.

Paris'in küçük çapta bir eşi. Sizler ne âlemdesiniz? Bu yaz mevsimini herhalde iyi geçirdin ve tabiî birçok şiirler de yazdın. Mektubunda bu hususlarda tafsilât isterim. Şevket ne yapıyor? Muhip İstanbul'a düştü mü? Her birini de hasretle kucaklarım. Varlık ve Yücel'in içlerinde benim yazılarım olan nüshalarını bana göndermeni de ayrıca rica edeyim. Zaten bütün zahmetlerimi hep sana yüklüyorum. Peşinen teşekkürlerim Ziyacığım. Hanım yengeme hürmetlerim lâyezaldir. Seni, hanım yengeme, şiir perisine ve Allaha emanet eder, yakında kucaklaşacağımız ümidile, şimdilik uzaktan bile olsa, selâm ve sevgilerimi gönderirim, Ziyacığım.

Tarancı

Günlerden pazar filân olup olmadığına bakmadan derhal cevap yazmayı ihmal etme, Ziyacığım.

15

Cenevre : 26.9.1940

Ziyacığım,

O kartı gönderdiğimden üç gün sonra, Lyon'a yazdığın mektup geldi. Geçen gün de ikinci mektubunu ve Küllük mecmuasını aldım. Bütün bu zahmetlerine bir nebze olsun teşekkür edebilmek için birkaç şiir göndermekten başka bir şey gelmiyorsa elimden, bu fakrımı mâzur ve hattâ hoş gör.

Cenevre'de her türlü istirahatimiz yerinde olmakla beraber, her gün gazete okumak gibi kötü bir itiyadım yüzünden, içimi, arzu ettiğim aydınlık ve sükûnet iklimine bir türlü kavuşturamıyordum. Bu bahtiyarlığa ancak İstanbul'da ve olsa olsa dostane delâletinle nail olacağım. Hayırlısı olsun. Küllük mecmuası şiir bakımından pek bir şey söylemedi bana. Gene en kusursuz ve güzel denilebilecek şiir Orhan'ın şiiri. Dinamo'nun bütün şiirleri öyle lâf kalabalığından ibaretse yazık! İlhan Berk'in şiirinde hoş şeyler var, fakat canım Türkçeyi o kadar aksak, nâkıs ve nahve aykırı olarak konuşuyor ki insan âdeta sinirleniyor. Sabahattin Kudret'in hikâyemsi nesri fena değil. Şiirlerini pek hatırlamadığım için bir şey söyliyecek vaziyette değilim. Şimdiye kadar bana göndermiş olduğun mecmualar içinde gene en hoşuma giden ve hakikaten şiir olan şiir, içinde,

Yosun kokardı evleri,
Çarşıları midye kokardı

gibi güzel mısralar olan manzumedir. Şairin ismi pek hatırımda değil. Bu çocuğun diğer şiirleri bu ayardaysa yahut buna yakınsa bravo, tereddütsüz kucaklıyacağım bir adam. Herhalde, İstanbul'da bana sen veya Şevket birçok yeni simalar tanıştıracaksınız. Ümidederim ki her birinin ezberliyeceğim bir şiiri vardır. Ve ne keyifle ezberliyeceğim!

Gelelim mecmualar meselesine: "Hamle" mecmuası "Küllük" e akseden şekildeyse oraya şiir vermeye değmez. Serveti fünun'un adam olması ne dereceye kadar mümkündür; bilmiyorum. "Ses" mecmuasını henüz görmedim, umarım ki diğerlerine benzemiyor. Ankara'da çıkan "Oluş" mecmuasının da bugünkü vaziyeti hakkında malûmatım yok. "Yücel" in kapanmış olması cidden yazık. Gene kala kala bizim emektar ve sevgili "Varlık" ımız kalıyor. Bravo Yaşar'a doğrusu. Yaşar dedim de aklıma geldi. Cevdet ne âlemde. Yeni şiirleri var mı? Zanneredim Ankara'dadır. Muhip'ten ses seda çıkmıyor. Feridun'dan ve Baki'den de keza. Melih Cevdet'in askerliği bitti mi? Bütün bu arkadaşlara gerek sen, gerek Şevket, selâmlarımı söylemeyi unutmayın. Cumhuriyetin bilâmüddet kapatıldığını duydum. Peyami nerede şimdi? Akşam gazetesi Şevket'in malikânesi olmuştur sanıyorum. İstanbul'a geldiğimde sarı saire —Arif Dino'nun tâbiridir— biat etmekten başka çare kalmıyor galiba. Hınzır ve şeker oğlanın —Şevket'in demek istiyorum— gözlerinden öperim.

Ya sen Ziyacığım, ya sen, ismiyle müsemma olarak tanıdığım yegâne adam, sen ne âlemlerdesin? Bankadaki hayatından şikâyetlerine müteessir oldum. Ne yaparsın kardeşim, yaşamak için şart. Tabii, bu arada, benim bilmediğim birçok şiirler yazılmıştır. Son Yücel'deki, ekseri şiirlerinin damgasını taşıyordu: cömert bir fond zenginliği ve buna mukabil forme hususunda noksanlık. Ziyacığım, şiirde olsun bu mahcubiyetten, sıkılganlıktan kurtulmalısın. Ben seni bu défaut'ndan (1) kurtarabilirsem ve sen de benim ifratlarımıa gem vurabilirsen. a nous deux oeuvre saine (2) yapabileceğimizi ümidediyorum. "Desem ki" şiirim hakkındaki tenkidle-

(1) Kusurundan.
(2) İkimiz birlikte sağlam bir eser.

rinden birincisini kabulde müttereddit olmakla beraber, ikincisini tereddütsüz benimsiyorum. Zaten o iki satırcık beni de rahatsız etmeye başlamıştı. Sen de çıkış vizesi verdikten sonra mesele yoktur.

İşte böyle, Ziyacığım. Asıl mühim mevzuları Kadıköy seferlerimize saklıyorum. Buradaki konsolosun temin ettiğine göre, bir hafta yahut on güne kadar memleket yolunu tutabileceğiz. Artık sabrımız da son dereceye gelmiştir, hasretimiz gibi. Bahsettiğin Nihal abla, ağustosta benim kuzenlerden biriyle nişanlandı. "Ziya abi" sini o da tanır, hattâ birkaç şiirini ezber de bilir. Bak Ziyacığım, senin meçhulün olan ne cici bir karim varmış! Az daha unutuyordum, şiirleri hiçbir yere verme ve yalnız Şevket'e göster. Hanım yengem de okumak isterse keza, hürmetlerimi de beraber söylemek şartiyle seni kucaklamıya yer bıraktığı için bu kâğıda teşekkür etmek saati gelmiştir.

Tarancı

EKİ ŞİİRLER

Akıllı Robenson'um (Otuz Beş Yaş'ta var); Hastanede Ziyaret Günü (Otuz Beş Yaş'ta var); Hey gidi Güneşli Uykular (Sonrası'nda var); Okşamaya Vakit Kalmadı (Sonrası'nda var); Ölü (Sonrası'nda var); Ölmek İstemiyen Adam (Sonrası'nda var).

16

Diyarbakır 20.11.1940

Ziyacığım,

Geldiğim günden beri sana yazmak istediğim halde, bu güzel tasavvuru ancak bugün filliyat sahasına çıkarabiliyorsam bu teehhürün elde olmıyan sebeplerini yakından bildiğin için her vakitki büyüklüğünle beni mâzur göreceğine eminim. İlk günlerim, sevdiklerim arasında bulunmaktan mütevellit sevinç içerisinde geçti. Sonradan sonraya can sıkıntısı kendini göstermeye başladı. Askerlik işimin de uzaması bu sıkıntıyı körüklemekten hâli kalmıyor. Gündelik gazetelerden başka bir şey de okuyamıyorum. Şiir yazmak şöyle dursun, bir mısraın bir kelimesini bile değiştiremedim. Hâsılı, keyfim yerinde değil. Hoş, kimin keyfi yerinde ki!

On beş gün evvel Yaşar'a bir mektup yazarak üç de şiir gönderdim, ne mektubuma cevap geldi, ne de Varlık'ın 15 Teşrinsani nüshasını alabildim. Yoksa Varlık da kapandı mı?

Kalemle parmaklarım arasında o kadar asikâr bir geçimsizlik var ki, Doğan'a vadettiğim yazıları bile yazamadım. Bir bahane uydurmaktan başka çare yok. Bugün gelen Cumhuriyet'te, Yahya Kemal'in "Perestiş" isimli bir gazeli vardı. Hoşuma gitmedi. Çok kolay ve gevelenmiş bir şey. Hamle mecmuasının son sayısını dün gördüm. "Yeni Neslin Tenkidi" isimli ve Doğan Rüşenay imzalı bir yazı, sahte şairlere yerinde bir ihtar olduğu için, hoşuma gitti. Muhip'e de bir mektup yazdım ve Ankarada iş bulmak imkânlarını bana bildirmesini rica ettim; zira askerliğim, bu gidişle, kendiliğinden mayısa kalacak görünüyor.

Sen ne âlemdesin. Şevket ne yapıyor? Selâmlarımı söyle.

Başka yazacak şeyim yok Ziyacığım, meğer ki sana olan hasretim.

C. S. Tarancı

17

Diyarbakır: 30.12.1940

Ziyacığım,

Mektubunu alalı epey oldu. Cevabımın gecikmesinden bermutad keyfimin yerinde olmadığı neticesini çıkaracağına eminim. Öyledir. Huzurun fazlası insanı sıkıyor. Hele askerlik vaziyetimin hâlâya kadar takarrür etmemiş olması, bu sıkıntıyı büsbütün arttırmaktadır. Sana mektubumla beraber taze şiirler de göndermeyi ne kadar arzu ederdim! Fakat heyhat! Diyarbakır'da şiir yazmak benim için memnu bir mazhariyet olacak ki bir türlü bu isteğime nail olamıyorum.

Geçen gün Yaşar'dan da bir mektup aldım, şiir istiyordu. Henüz neşredilmemişlerden elimde birkaç tane varsa da, kusursuz olduklarına bir türlü kanaat getiremediğim için gönderemiyorum. Artık bakalım. Sen ne âlemdesin? İstanbulda Yenilik diye bir mecmua çıkacakmış. Yücel çıktı mı? Hamle'nin son sayısı bugün geldi. Sana, Oktay'a ve Melih

Cevdet'e dair olan satırların ne kadar canımı sıktığını kolayca tahmin edebilirsin. Oktay İstanbul'dadır. Acaba görebildin mi? Görememişsen de Şevket'ten haberini almış olacaksındır.

Ziyacığım, sen bari yeni şiirlerinden birkaç tane gönder ki ben de harekete geleyim. Yoksa bu kısırlık beni çıldırtacaktır.

İstanbul Şehir Tiyatrosunda, Muhip'in tercüme ettiği Aptal piyesi oynamıyor, gördün mü? Belki Muhip de bu vesileyle İstanbula gelmiştir. Görürsen selâmımı ve mektubuma cevap vermediği için gücendiğimi söylersin.

Şevket ne yapıyor? Akşam gazetesini göremediğim için yazılarını okuyamıyorum. Selâmlarımı söylersin. Yenge hanımın vaziyeti nasıl? İnşallah biraz salâh kesbetmiştir. Seninki malûm. Ziyacığıma sabırlar, sıhhatler ve muvaffakiyetler diler, yeni senesini kutlular ve hasretle gözlerinden öperim.

C. S. Taranca

13

Diyarbakır: 12.1.1941

Ziyacığım,

Mektubuma derhal cevap vermen çok hoşuma gitti. Diyarbakır'da senin mektuplarını okumak biraz da benim elimde olduğu halde, tembelliğim ve ihmalkârlığım yüzünden, bu nimetten kendimi ekseriya mahrum edişime dehşetli kızıyorum. Bundan böyle ıslâh-i hal edeceğimi umuyorum. Allah vere de umduğum gibi çıka!

Hele bu mektubunda yazdığın şiire de çok memnun oldum. Şiiri **Dernière bouchée** (1) yapmak üzere, şimdilik şuradan buradan konuşalım. Yücel mecmuasının çıkacağını, Vedat Günyol'un bana yazdığı bir mektuptan öğrenmiştim. Kendilerine yalnız bir şiir göndermiş bulunuyorum. Eskiden gönderilmiş diğer bir şiirim de olmadığına göre, senin yazdığın gibi onlarda iki şiirimin bulunmasına şaştım doğrusu. Bir su-i tefehhüm olsa gerek. Her neyse... Muhtar'ın selâmına teşekkürler ve bilmukabele selâmlar. "Yenilik" mecmuası-

(1) Son lokma.

nın çıkacağını "Hamle" de görmüştüm. Yoksa, Varlık dururken —yahut bundan böyle Yücel— başka bir mecmuada şiir neşretmeyi asla hatırıma getirmedim. Senin de söylediğin gibi, hele bir çıksın da bakalım. Zahir Güvemli dostumuz Babıâli'de epey faaliyet gösteriyor galiba. Gördüğünde selâmımı söylersin.

Bankada gene bir hayli sıkıldığını ve başını kaşıyacak vakit bulamadığını anlıyorum. Hayat sana karşı çok haksızlık ediyor, Ziyacığım. Fakat sen, Namık Kemal'in şu beytini benimsiyebilirsin :

Felek her türlü esbab-ı cefasın toplasın gelsin,
Dönersem kahbeyim sanat yolunda bir azimetten.

Muhip'ten bermûtad ses seda çıktığı yok. Tercüme ettiği piyes hakkında yalnız Şevket'in bir fıkrasını gördüm, o da piyesten dolayısiyle bahsetmekteydi. Selâmi İzzet'in makalesini göremedim. Herhalde Kudsi'nin piyesini kaçırmazsın. Mamafih senin gibi Boğaz'da oturan bir adam için Şehir Tiyatrosuna gitmek de meseledir.

Gelelim şiirine; evvelâ, cesaretini canügönülden alkışladığını söyliyeyim. İçinde çok güzel yerler var:

Her gün yediğim ekmek, susayıp içtiğim su,
Kolundan tutup gitmek istediğim kadın.

Şiirin akışı da güzelce. Yalnız "Rabbim" ler çok. Bazı yerlerin daha développé (1) olmasını gönül istiyor. Bilhassa sona doğru

İnsan şeklinde görünürüm,
Terlerim yazın, üşürüm kışın,
Düşünürüm, düşünürüm...

mısraları çok gerçek mısralar. Kendi kendini biraz daha engager etsen, harikulâde bir şiir olacak. Mamafih bu şekliyle de neşrinde zerre kadar mahzur yoktur. Neşrettiğimiz şiirleri bile sonradan değiştirmek daima elimizde olan bir şeydir. Ümidederimki şimdi bir ikincisini bile yazmışsındır. Herhalde önümüzdeki bahar gene hep beraber coşmak imkânını bulacağız. Bana öyle geliyor ki, serbest nazımla şiir

(1) İşlenmiş.

yazmak daha ziyade bahara ve yaza mahsustur, yani tabiatın bile coşup yayıldığı mevsimlerde. Nitekim kışın —yani bu günlerde— hep vezinli kafiyeli şeyler aklıma geliyor. Hâsılı, bütün hürriyet iddialarımıza rağmen, içinde bulunduğumuz dünyanın zaruretlerine ve kanunlarına tabiiz. Nitekim sen de, farkında olmadan, bu şiirin birçok mısralarını kafiyeli düşürmüşsün ve ekserisi kafiyeli olmuş.

Bana gelince; Diyarbakır'da namevcut gibiyim. Âdeta nebatî bir hayat yaşıyorum. Hiç memnun olmadığımı söylemeye ne hacet! bir tek satır yazı yazmak iktidarından âciz bulunuyorum. Bunun için, İstanbul'da ve Ankara'da olanlara gıpta ediyorum. Pekâlâ bilirsin ki, yazı yazmak biraz da atmosfer meselesidir.

İşte böyle Ziyacığım. Ancak senin mektubunla biraz kendime gelebiliyorum. İstanbul'da olduğuna şükret. Bu bir mazhariyettir. Şevket'e selâm. İbrahim İstanbul'daysa selâm ve sevgilerimi söyle. Başka soran olursa, keza selâmlar. Sana da rahatlık ve huzur, diler, gözlerinden öperim, Ziyacığım. Acele cevap yazarsan hayır işlemiş olursun.

C. S. Tarancı

19

İzmir: 13.4.1941

Sevgili Ziyacığım,

İzmir'de ne arıyorum diye hayret etme. Sadece askerliğimi yapıyorum. Herhalde sen beni Ankara'da zannediyordun. On iki mart'tan beri hazırlık kıtasmdayım. Haftaya Ankara'ya Yedek Subay Okuluna gidiyoruz. Şimdilik askerî disiplinden şikâyetim yok. Fakat talim, insanı yalnız bedenen değil zihnen de yoruyor. Burada kimle beraber olduğumu tahmin et bakalım? Aklına gelmez diye derhal söyliyeyim : Kenan Hulûsi'yle beraber. Hulûsi habire hikâye yazıyor. Halbuki ben bir türlü kalemi elime alamıyorum. Ancak gönderdiğim şiiri tamamlayabildim. Bu şiiri Muhtar'a verirsin ve mümkünse bir sahifede çıkmasını rica edersin. Yücel mecmuası İzmirde iyi satış yapıyor. Bizim hazırlık kıtasındaki çocuklar da mecmuayı çok beğeniyorlar. Muhtar'a bu müjdeyi verebilirsin, selâmlarımla beraber.

Kıtada temas ettiğim çocukların ekserisi bizi tanıyor, hatta şiirlerimizden ezbere mısralar okuyacak kadar. Tabii,

bu keyfiyet hepimizin hesabımıza çok hoşuma gitti. Şiir ve hikâye meraklıları da yok değil. Hâsılı askerlikte sıkılmıyorum. Yedek Subay'da daha birçok arkadaşlar (Oktay, Orhan v.s.) iltihak edecekleri için, oradaki hayatımızın daha enteresan olacağı muhakkak. Siyasî vaziyet pek de inşirah verici olmamakla beraber hâdisatın seyrini sükûnetle takibetmek lâzım. Belki seni de tekrar kıt'a hizmetine çağırmışlardır, kimbilir belki bu mektubum eline de değmez. Mamafih daha sevinçli günlerde tekrar görüşeceğimizi ve kucaklaşacağımızı ümidediyorum. Şarkılarımızın yarıda kalmasına Tanrı elbette ki müsaade etmez. Şevket'e selâm. Onun da senin vaziyetinde olduğunu sanırım. Güzel şiirler yazmak işimize, her şeye rağmen devam etmek lâzım. Hasretle gözlerinden öper, seni Allaha emanet ederim, Ziyacığım.

C. S. Tarancı

Gerek geçen sayıdaki şiirin, gerekse şimdi göndereceğimin bedelini —on lira, tutar— sen al Ziyacığım. Beş lira sana borcum olduğuna göre, diğer beş lirayı sen bana gönderirsin. Ankara'da Yedek Subay Okuluna, yahut Muhiple gönderirsin, ben ondan alırım. Tabiî, parayı koparabildiğin takdirde.

C. S. T.

20

Ankara 1.5.1941

Ziyacığım,

Mektubunu Ankara'ya geldiğimin ikinci günü aldım. Muhip'e uğramıştım, baktım mektup masanın üzerinde duruyor. Derhal açıp okudum. Başın sağ olsun Ziyacığım. Çocukluk yaşını coktan geçmiş olduğuna —olduğumuza hêlâ— göre. sana sabır ve metanet göstermeni tavsiye edecek değilim. Kaynının malûm elîm vaziyetinden sonra, babanın bu ânî ayrılışı, şüphesiz zaten hassas ve melânkolik olan ruhunu yepyeni bir elemle doldurmuştur. Sevdiğimiz bir adamın ölümü bizi de bir parça öldürür diye bir söz vardır zannedersem. Bu sözün doğruluğunu şimdiye kadar tecrübe etmediğime memnunum. İnşallah sen de bu tecrübeden başkasını görmezsin. Hayata karşı hazırlıklı ve her hususta mücehhez olmamız lâzım. Ben senin ruh müdafaa hattının asla yarılmıyacağına

kanlım. Ölüme dair güzer bir şiir yazmakla, ölen babana karşı bütün vazifeni yapmış olacaksın. Sen ona ancak bu suretle rahmet okuyabilirsin. Nur içinde yatsın. Bana öyle geliyor ki şimdi babanı daha çok sevmektesin!

Bana gelince; Ankara'da mektep henüz hazırlıklarını bitirmiş değildir. Üç gündür ki serbestiz. Yarın mektebe gideceksek de tedrisatın ne zaman başlayacağı henüz malûm değildir. Sınıfımı soruyorsun, tahmin ettiğin gibi, şimdilik piyadeyim. Mektepte sınıfımı değiştirip değiştirmiyeceklerini bilmiyorum.

Şiir'i Yücel'e verdiğine teşekkür ederim. Bu sefer epey gecikti. Galiba "Yenilik" de kapandı. Ankarada eş dost çok. Her akşam beraberiz. Yaşar'la Cevdet'i henüz göremedim.

İşte böyle Ziyacığım. Askerlik bana epey yaradı. Bakalım Ankarada şiir yazmak imkânını bulabilecek miyim? Bankadaki işine sükûnetle devam et ve şiirini yazmaya bak. Fazla düşünmeye, tasa etmeye gelmez bir zamandayız. Sıhhat ve afiyetini diler, hasret ve muhabbetle gözlerinden öperim, Ziyacığım.

C. S. Tarancı

21

Burhaniye: 11.11.1941

Canım Ziyacığım,

Demin anneme yazdım, şimdi de sana yazıyorum, bunu tabii ve yerinde bulacağını umuyorum. O akşam senden ayrıldıktan sonra o eve girdim, aradığımı buldum, bir buçuk saat oturduktan sonra eve döndüm (yani otele) ve ertesi sabah da vapura bindim. Balıkesir'de üç gün otobüs beklemek zarureti hâsıl olduğu için ancak dün buraya gelebildim. Alay kumandanı, tahminlerim hilâfına, hiçbir şey söylemedi, ben kendiliğimden bu teehhürün sebeplerini anlattım, muharrir olmamdan memnuniyet beyan etti, tercüme yapabiliyorsun demek, diye sordu, hâsılı iyi karşılandım. Beni ikinci tabur beşinci bölüğe verdi. Hayırlısı olsun. Burası küçük bir kaza merkezi, merkezden dört kilometre içerde. Şimdilik oteldeyim, oda arıyorum.

O akşam iskele gazinosunda bira içerken (ve şiirler okurken çok dolu olduğumu söylüyordum, inanır mısın, üç dört şiire birden başladım, sana şimdi parçalar yazayım;

İlân-ı Aşk ("Yaşım İlerledikçe" adiyle Otuz Beş Yaş'ta var). Bu şiiri kısmen okumuştum. Bu haliyle bitmiştir. Yaşar'a gönderiyorum. Yaşar'a tashih ettiğim şiirlerden de ayrıca bahsedeceğim. Buraya Varlık filân pek gelmez sanıyorum, bunun için, bana her nüshayı muntazaman göndermesini de rica edeceğim. Sana bir küçük ve biraz fantezist bir şiir daha: ha:

Kadın Göğsü (Sonrası'nda var)

Bu da böyle ve bitmiş gibidir sanıyorum. Bir üçüncüsü: İnsan Oğlu (Bu şiir Otuz Beş Yaş'ta bulunmaktadır. Değişik mısraı: "Za'fım ondan kadim elma dalına.")

Bunda biraz tereddüdüm var, belki değişen yerleri olur. Şimdi asıl başladığım şiir

B U G Ü N

Bugün bir masal kadar güzel,
Neye baksam henüz açmış gül gibi gülümser.
Bugün ayaktayım,
Asfalta amut
Akasyaya muvazi,
İnsanlarla omuz omuza
Hâsılı memnun yaşamaktan.

Ve devam edecek. Mühim bir şiir olmak istidadındadır sanırım. İşte böyle Ziyacığım. Ayakta oldukça yazacağız. Ben buraya yerleşince ve para vaziyetimi tanzim edince, senden birçok ricam olacak. Şiire ait ricalar olduğu için memnuniyetle yapacağına eminim. Sen şimdi ne âlemdesin. İbrahim keratası nişanlısına sadakat göstersin, gözlerinden öperim. İstanbul ve edebiyat âlemi hakkında malûmat edinmek ümitlerim bermûtad sendedir. İçine,parça halinde bile olsa, şiirler de karıştıracağın canım mektubunu sabırsızlıkla bekliyor, hasret ve teşekkürle gözlerinden öpüyorum.

C. S. Tarancı

22

Burhaniye: 30.11.1941

Ziyacığım,
Mektubunu üç gün evvel aldım, annemin ve Yaşar'ın mek-

tıbiyle beraber. Ne çok sevindim, tahmin edersin. Canını sıkabilecek hiçbir halim olmadığını -maaşımın yanmadığım, rakı içmediğimi, otelden çıkıp güzel, sabah güneşi alan şirin, mahfuz bir eve yerleştiğimi- derhal müjdeliyebilirim. Je suis bien installé en un mot. (1) Şüphesiz, asıl müjde, yazdığım, yazmakta olduğum şiirlerdedir. Bu hususta keyfim tam yerinde. Sıkıntısız, emniyetle, şuurla, hazla, ... sine yazıyorum (tâbiri hoş gör). Senin de şiirlerine çok memnun oldu, dostun Cahit demek istiyorum.

"Rabbim, nihayet sana..." şiirinin yosunlu bir deniz altı kadar rüyalı ve o kadar temiz derinliğine keyifle daldım. "Çok şükür öleceğiz" epey güzel ve derin. Yalnız "artık" kelimesinin tekerrüründen çekinmeyip onun altındaki mısrada bulunan "Rabbim" yerine "ben artık korkmuyorum" desen daha iyi olur gibi geliyor bana. Çünkü ancak bir merhaleye geldikten sonra bu korkmamazlığın başlıyor. Bunun için "artık" orada elzem. "Umulmaz bir bahçeyi çevreliyor şu duvar" mısraını, haddim olmıyarak, yani kazara, mesut bir tesadüf eseri olarak ben yazsaydım, "belki de bir bahçeyi müjdeliyor şu duvar" derdim; zira ölüme doğru giderken, içimiz "belki" lerle doludur. Ondan sonraki mısralar mükemmel:

Birer ağaç altında sevgilimiz, annemiz;
Gece değmemiş sema, dalga bilmiyen deniz.

Çok güzel. Var ol Ziyacığım. Ölümde, hakikaten, bu bahsettiğin haz hazinesi sükûnet varsa ölmek bir nevi saadet olur. Yahya Kemal'in Rindlerin Ölümü şiiri çıktığı zaman, Yahya Kemal insana ölümü sevdiriyor demişlerdi. Aynı şeyi senin şiirin için tekrar etmek daha yerinde olur sanıyorum. Son mısraa geçerken yaptığın enjambement (2) da ustaca. Yaşa. Yazmakta olduğun şiir henüz tamamlanmadığı, üzerinde işleneceği için kati bir şey söylemek pek mümkün olmamakla beraber, bahsettiğin mahalleyi ve gerçek hasretler mahsulü o güzel hayatı hakkiyle verebilirsen -ifade edebilirsen demek istiyorum- hoş, o mahalledeki namuslu bir Türk kadını kadar sağlam ve güzel olabilir. İyi başlamışsın. İhtiyar komşu da pek sevimli. Ben olsaydım o komşuyla rakı içerdim.

(1) Kısacası rahatım yerinde.
(2) Mısradan mısraa bağlayış.

Kapıyı ben çalmadan açıverirdi karım

mısraı çok hoşuma gitti. Onun altındaki mısraı daha sıkıntısız, takdim ve tehire lüzum kalmadan, daha tabii ve sade bir şekilde söyliyebilirsin.

Boynuma atılarak "baba!" derdi çocuğum.

mısraı da hepimizin hasretini çektiğimiz o çocuk kadar güzel. Son mısraa da ilişeceğim, onu da Türkçede daha iyi söylemek mümkün gibi geliyor bana. Belki şimdi değiştirmişsindir bile. Devam et Ziyacığım, ekmek kadar, su kadar, yemişler kadar, gökler ve bulutlar kadar, bizim şiirlerimizin de bir gün kadri bilinecektir. Bu husustaki emniyet ve itimadının sağlam ve sarsılmaz olmasını isterim. Vigny'nin **La bouteille à la mer** (1) şiirini düşün. Benim karalamalarım hakkındaki tenkidlerinin yüzde doksanında haklısın. Yalnız "kadim" sıfatını zaten değiştirmiş bulunuyorum. Âdem ve Havva fikrine gelince; eski bir şiirimden hatırlattığın kıta ile arada yakın bir münasebet olmakla beraber, bu şiirde bu elzem. Hem sonra, fikirlerden ziyade, sesler üzerinde çalıştığımıza göre pek de mahzurlu olmadığını zannediyorum. "Kadın Göğsü" şüphesiz fantezist bir şey; o kadar ciddî şiirler arasında fanteziye de bir pay ayırmak icabetmez mi? Nihayet hayatımızda fantezinin de yeri yok mudur? Neşrinde, senin kadar mahzur görmediğimi söyliyeceğim. Mamafih, onun gibi birkaç şiir daha var elimde. Hepsini bir arada neşretmek daha münasip olur. Bugün, inanmanı istiyorum, elimde yirmi şiir var. Hepsini sana yazamıyacağım; işlenmesi icabedenleri bir tarafa bırakarak, Yaşar'a gönderdiğim dört şiirle bitmiş olanları yazıyorum, intibalarını ve tenkidlerini bermûtad sevinç, emniyet ve sabırsızlıkla beklerim.

Bugün (Otuz Beş Yaş'ta var).

Değişik beyti:

Masaldan daha güzel;
Bugün gerçek;

(1) Denize atılan şişe.

Ben De Bir İnsanım (Otuz Beş Yaş'ta var).

Etraf Konuşurken (Sonrası'nda var); Mademki Güzelsin (Sonrası'nda var); Hâtırası Yeter (Sonrası'nda var); Bugün Cuma (Otuz Beş Yaş'ta var); Nedendir Yarab (Otuz Beş Yaş'ta var); Dalgın Ölü (Otuz Beş Yaş'ta var); Bir Yemiş Olacak (Sonrası'nda var); İmkânsız Vuslât (Sonrası'nda var).

İşte böyle ziyacığım. "Ben Ölecek Adam Değilim" diye elli dört mısralık uzun bir şiiri, bitmiş olmasına rağmen, gelecek mektubuma bırakıyorum. Onu bilhassa seveceksin. Yazdığım şiirler sana son çalışmalarım hakkında vazıh bir fikir verir zannındayım. Tenkidlerinle beraber, yeni şiirlerini, sıhhat ve neşe haberlerini, İstanbul'dan müjdeler, hattâ dedikodular beklediğimi bir kere daha hatırlatarak muhabbet ve hasretle gözlerinden öperim canım Ziyacığım.

C. S. Tarancı

23

Burhaniye: 15.12.1941

Ziyacığım,

Mektubun, bu seferki şiirlerimden birinde okuyacağın gibi, beni ihya etti, şâd etti. Burhaniye'de, sayısı mahdut eğlencelerimden biri de sana mektup yazmak ve senin mektuplarını okumaktır. Mektubunu bugün alır almaz hemen cevap yazıyorsam bunu susamışlığıma hamlederek, şaşmamalısın. Şiirlerim hakkındaki tenkidlerinin, lehte olanları kadar aleyhte olanları da hoşuma gitti. Hiçbirine itirazım yok, yalnız "Ben de Bir İnsanım" hakkındaki sözlerinde yanılıyorsun sanırım.

Seninle son defa beraber olduğumuz gece, çok dolu olduğumu ve bol bol şiir yazacağımı söyledimdi, yani bütün bu şiirler Galatadan vapura bindikten sonra başladı. Eskiden, bilirsin ki, daima elimde bitmemiş ve üzerinde çalıştığım bir, iki veya üç şiir bulunurdu. Paris seyahatimden beri artık böyle yapmıyorum, daha doğrusu böyle olmuyor. Beş, altı ay, bazen bir sene hiç yazmadığım halde birdenbire on beş yirmi şiir birden çıkıveriyor. Şiirlerin, belki ben de farkında olmadan, kendi kendilerine hazırlanmış, olgunlaşmış olmalarına şüphe yok. Bu, serbest vezinle yazdığım şiirlerde olduğu kadar diğerlerinde de vârittir. Bu türlü yazışta en çok hoşuma giden cihet, söylemek istediğimi, kekelemeden, rahat rahat,

kolay söyliyebilmektir. Zamanla, bugünkü kusurlarımın -kî farkındayım- düzeleceğini, şiirde çok daha yeni meziyetler keşfedeceğimi umuyorum. Bu nikbinliğimi hoş göreceğine, hattâ paylaşacağına eminim. Cevdet Kudret'ten ben de mektup aldım ve alelâcele şiir istediği için, "Ben Ölecek Adam Değilim" şiirimi, bitmiş olduğu için, gönderdim. Cevdet de kaprisini yapsın bakalım. Biz, şiirimizi yazarız, hangi dost isterse buyur deriz. Senin pek hoşuna giden "Bugün Cuma" şiirini "İnkilâpçı Gençlik" e gönderdim. Sana bir şey sorayım, bura halkevine bir sürü mecmualar geliyor, bu arada Servetifünun da. Son nüshalarından birinde benim de şiirlerim çıkacağı ilân ediliyordu. Acaba sen mi Gavsi'yi gördün ve Cahit'in şiirleri var diye bahsettin de... Her neyse... Herhalde benden habersiz bir yere şiir vermiyeceğini bilirim, zaten sana şiirlerimi yazarken içlerine sonradan değiştireceklerim olanlar bulunması mümkündür. Tam bitmiş nazariyle baktıklarımıyse Yaşar'a yolluyorum.

Buradaki hayatımda bir değişiklik yok. Arasıra ata biniyorum, ava meraklı bir arkadaşla bir kere ava gittik, onun hâtırası olarak "Yoldaşlar" şiiri kaldı. Soğukta ve rüzgârda talim yaptırırken birdenbire çıkıp hepimizi sevindiren kış güneşinin de aynı isimde bir şiire kaynak olduğunu söylemem lâzım. "Ben Aşk Adamıyım" isimli şiirse, Paris'teyken kısmen yazılmıştı, bu sefer derleyip toparladım, ilâve edilen kısımları, ben aşk adamıyım diye başlıyan parçadır. "Neden Sonra" ise bir yalnızlık ânının nağmesi. İkinci kıtayı beğeneceğini, hattâ seveceğini umuyorum. "Ben Ölecek Adam Değilim" şiiriyse bildiğin ben.

Beş tane daha var, onları da gelecek mektubuma saklıyayım. Gene halkevine gelen mecmualardan "Yeni Türk" diye Eminönü halkevinin çıkardığı mecmuada -galiba teşrinisani nüshası- on sekiz yılın edebiyatı başlıklı uzun bir tetkik yazısı vardı. Hepimizden oldukça sitayişle bahsedilmekte. Radyoda şiir gecelerini maalesef dinliyemiyorum. Şiirlerimizin okunması gayet tabiî değil mi?

Bugün tayın bedelimizi aldık. Sana olan on lira borcumdan beşini bu ay gönderiyorum. Beşini de gelecek veya daha öbür aya gönderirim. Para hususunda hiç sıkıntı çekmiyorum. Hamdolsun. Böyle ufak tefek borçlarımı da peyderpey ödiyerek büsbütün ferahlıyacağım. Bizim Nihâl abla vardı ya

-kız kardeşim- şimdi babamla ve Yıldız ismindeki ortanca kardeşimle İstanbuldalar. Nihâl ablaya çeyiz yapılmaktadır. Yakında düğünü var. Anneciğim, diğer kardeşlerimle Diyarbakır'da.

Sen ne âlemlerdesin? Bankadaki, başına konmak üzere olan devlet kuşundan bihaber yengemiz nasıllar? Yavaş yavaş kalbinden şiirine doğru hulul ettiğini görüyorum. Haydi hayırlısı, "Sevgiler" şiirin hoş; biraz daha uğraşılmak ihtiyacında samrım. Birinci mısraı şöyle yapsan:

İnsanlar, hepinizi seviyorum.

Daha tabiî olmaz mı? "Aranızda sevgilim var" mısraı güzel. "Şu fakir mahallede bir göz evim olsaydı" şiiri ne oldu? Evin temeli atılmış olduğuna göre, şimdi bitmiş olması lâzım. Nasılsa yenge hanım da hazır. Çocuğu da dokuz ay sonra bekleriz. Belki de o zamana kadar terhis edilmiş oluruz. Buradan bütün dostlara yazdım. Dedim ya, bir yer ki insan ancak uzaktaki âşinalarla sohbetten zevk alıyor. İbrahim'e çok selâmlar. Hınzır ve şeker oğlan ne âlemlerde? Nişanlısiyle arası nasıl? Tekrar tekrar gözlerinden öperim. Şevket'e de yazdığım halde henüz cevap alamadım.

Bugün nöbetçiyim. Şimdi mahfilde sana şu satırları yazmakla günümün en güzel saatini geçirmekteyim. Bütün yalnızlığıma, şuna buna rağmen, ne de olsa memnunum yaşamaktan. "Bugün" hakkındaki sözlerin beni çok mütehassis etti. O şiir gibi bir şiir daha yazmış kadar sevindim. Yazacağız, Ziyacığım, Karaman beyinin Osmanlı padişahı huzurunda ettiği yemini bilirsin: "Bu can bu tende oldukça padişahım..." Biliyorsun, koynunda bir kuş varmış. Yani yemini sahte. Padişahın elinden kurtulur kurtulmaz tekrar isyan çıkarırmış. Fakat "bu can bu tende oldukça" sözünü benimsiyerek diyebiliriz ki: "Bu can bu tende oldukça, Türkçe diliyle daha ne güzel, ne yeni, ne harikulâde şiirler yazacağız!" Öyle değil mi? Öyle yapalım ki Ziyacığım, Türkçe bizden hoşnut olsun. Gerisi kolaydır.

Neyse başını ağrıtmıyayım, şiire devam, devam, devam tavsiyemi tekrarlıyarak sıhhatler, neşeler, güzel projelerin tahakkukunu (!) diler, hasret, sevgi ve teşekkürlerle gözlerinden öper, beni mektupsuz bırakmamak hususundaki dostane gayretinin, keza, devamını dilerim.

C. S. Tarancı

"Herkesin Gecesi" şiirimi hatırlatıyorsun. Bu sefer İstanbul'da çocuklardan öğrendiğime göre, bizim Hilmi Ziya, rakı içtiği bir akşam bu şiiri okuyup ağlamış, ne dersin?

EKİ ŞİİRLER :

BEN AŞK ADAMIYIM

(Bu şiir, Otuz Beş Yaş'ta bulunmaktadır).
Değişik mısra ve parçaları:

Hayır sahibi omuzlarda sallanarak giden tabut.
. . . . . .
Derdim ki: Elbet benim de bir ağlıyanım olur;
Ramazan geceleri yasin okuyanım da
Ve belki
- Bilinmez ki! -
Baharda kaburime menekşe getiren de bulunur.
. . . . . .
Gidersem severekten gideceğim.
Ve mademki ölüm her aşkın kemalidir,
O kemale vardığım gün,

Yoldaşlar (Otuz Beş Yaş'ta var); Kış Güneşi (Sonrası'nda var); Neden Sonra (Sonrası'nda var); Ben Ölecek Adam Değilim (Sonrası'nda bulunan bu şiirin ilk, değişik şeklinin tamamını alıyoruz):

Kapımı çalıp durma ölüm,
Açmam;
Ben ölecek adam değilim.

Gökyüzü olmazsa edemem;
Ağaçlar da şart,
Kuşlar da türküleriyle;
Yoksa içim sıkılır.
Yağmur mu yağıyor,
Güneş mi var,
Fark etmeliyim
Baktığım pencereden.
Deniz görünmeli
Çıksam balkona;

Tamamlamalı manzarayı
Karlı dağlarla altın başaklı tarlalar.
Ekmekten olamam doğrusu,
Nimet bildiğim;
Sudan da geçemem,
Tuza aşkım yüzünden;
Ben melek değilim.
Ya nasıl dururum olduğum yerde,
Öyle upuzun yatmış,
İki elim yanıma getirilmiş,
Hareketsiz,
Sükûta râm olmuş?
Ben olamam o devrilmiş heykel!
Ellerim ne der sonra bana?
Cevapsız bırakmak olur mu onları?
Utanmaz mıyım ayaklarımdan?
Kalkmalıyım,
Dolaşmalıyım
Sokaklarda, parklarda.
El sallamalıyım
Giden trenlere,
Kalkan vapurlara.
Bilmeliyim,
Gölgelerin boyundan,
Saatin kaç olduğunu.
Islık çalmalıyım,
Türkü söylemeliyim
Canım isterse.
Oturmalıyım
Seçtiğim kanapeye,
Yorulduğumu hisseder etmez.
Kaşınmalıyım,
Duyunca bu ihtiyacı.
Ne zevktir bilemezsin!
Kim beni inandırabilir
İnsan olduğuma,
İnsan yüzü göremezsem!
Kendimi gurbette sanırım,
Duymazsam adımı
Dost bir ağızdan!

Ayrı düşmek değil mi ölüm
Âşinalardan?

Kapımı çalıp durma ölüm,
Açmam;
Ben ölecek adam değilim.

C. S. T.

24

Burhaniye: 29.12.1941

Ziyacığım,

Bana annem kadar muntazam mektup yazmakla gösterdiğin dostluk ve alâkanın burada beni ne kadar mütehassis ettiğini elbette tahmin etmektesin. Bu kış hattâ bütün bahar mevsimi için şimdiden benimsemiş olduğum uzleti, birbirinizden habersiz olarak, annemle beraber şenlendirdiğinizi anneme yazmış olduğum gibi sana da yazmam lâzım. Beni aradığınız, sorduğunuz, postacıya muhabbetimi arttırdığınız için Allah ikinizden de hoşnut olsun dilerim. Hele senden, müstakbel yengemin de hoşnut olmasını ayrıca dilemekteyim. Bu bahse dair vereceğin haberleri sabırsızlıkla beklediğimi, başka bahislere girişmeden, peşinen söyleyim. Üçüncü mektubunu da sence malûm istikbal merasimiyle karşıladım. Şiire hürmet edilmesi hususunda gösterdiğin titizliğe hayran oldum doğrusu. Ama cemiyet makinesi şairin kapris zannedilen arzularını tatmin için işlemiyor, bunun için, bize tevekkülle boyun bükmekten başka yapacak şey kalmıyor. Yoksa Varlık'ta çıkan şiirlerimin perişan haline, kızmam, köpürmem icabederdi. "Sarhoş öylesine" mısraı, tahmin ettiğin gibi, mürettip hatası olarak, sona düşmüş; "Etraf Konusurken" şiiriyse tanınmıyacak bir halde; mısraların yeri mi değişmemiş, mısra mı tamamen düşmemiş, mısra mı lüzumsuz yere tekrar edilmemiş! Neler de neler! Bir zamanlar Ahmet Hamdi'nin şiirleri hep hatalı çıkardı, galiba, şimdilik Hamdi şiir nesretmediği için benimkiler onlara vekâlet ediyorlar! Haydi hayırlısı! Dört şiirin bir sahifeye sıkıştırılmış olması da ayrıca can sıkmaya kâfi bir sebeptir sanırım. Ne yaparsın, Ziyacığım, kısmet böyleymiş. Seni lüzumsuz yere endişeye sevk eden Servetifünun meselesine gelince; sonradan hatırladım, kabahat,daha doğrusu gevezelik bende. Zira, Salâh Birsel'e

olan on lira borcumu gönderirken bir de mektup yazmış ve söz arasında, elimde on beş, yirmi şiir bulunduğunu söylemiştim. "Yeni Türk" teki yazısiyle, senin ikazından sonra tekrar okumak istedimse de bulduramadım. Kim bilir mecmuayı kim alıp götürmüş. Söylediğin gibiyse yazık. Zaten bütün o yazıda bir yüksekten atma edası sezmemiş değildim, benden sempatiyle bahsetmesine rağmen.

Geçen seferki şiirlerime itirazlarına gelince; "Ben Ölecek Adam Değilim" de lüzumsuz bulduğun yerler, yeknazarda hakikaten lüzumsuz gibi görünmektedir. Fakat onları kasten koydum, zira bu suretle, yaşamanın yalnız fizik hareketlere inhisar etmeyip daha ziyade connaissance (1) olduğunu sezdirmek istedim, aksi takdirde bütün hayat kalkmaya, dolaşmaya, el sallamıya, ıslık çalmıya filân, inhisar etmiş olmaz mıydı? Bunlar da güzel şeyler, başka mesele. Fakat gölgelerin boyundan saatin kaç olduğunu bilmek mısraları, söylemek istediğim şeyi, ukalâlık hudutlarına varmadan, söylemiyor mu? Kaşınmak fiilini de alelâdeliği için kullandım; kaşınmanın bazen hakikaten bir zevk olduğu bir yana dursun, bir ölü bu en alelâde harekete bile hasret çekemez mi? Bu şiirde şimdi beni tatmin etmiyen bir noksanlık var ama, daha sarahatle farkına varamadım. Mamafih, bir şiire etiket yapıştırabilmek için aradan biraz zaman geçmesini beklemek daha iyi olur. "Aşk Adamıyım" şiiriyse, "Bugün Hava Güzel", "Yanlış Bilmesinler Beni" gibi şiirler sınıfındandır; zaten Paris'te başlamıştım. Kendi kendine bir akışı, bir muhabbet mırıldanışı var sanıyorum. Sembolik filân tarafları ikinci plânda kalır. "Neden Sonra" üzerinde mutabık kalacağımızı tahmin etmiştim. Yanılmamışım. "Yoldaşlar" ve "Kış Güneşi" şiirleriyse "Ben Aşk Adamıyım" şiirinin zeyilleri sayılırlar; Yaşar'a göndereceksem, bu üçüne gene o mealde bir dördüncü şiir ilâve ederek göndereceğim.

Seninkilerden, ikincisini çok sevdim, ufak tefek tashihlere muhtaç olduğu kaydiyle. Meselâ "çaresiz" sıfatı fazla; "toprakta yatan annem" demen kâfi. "Öğle" kelimesi de tek başına olmuyor. Öğle üstü daha iyi ve consistant (2) olmaz mı? "Şu musalla taşında bir öğle yatacağım" mısraı "Rabbim ben bu sabah da, Rabbim, ben gene sağım" mısraı gibi

(1) Bilgi.
(2) Daha canlı.

harikulâde güzel bir hissi söylemesine rağmen söyleyiş tatminkâr değil. Meselâ, haddim olmıyarak:

Ben de bir öğle üstü yatacağım
Şu musalla taşında.

filân gibi bir şey aklıma geldi. Sen tabiî daha iyisini yaparsın. O zaman ondan evvelki mısra üzerinde biraz oynamak lâzım. Herhalde "musalla taşında" mısraın sonu olmalı. Bana öyle geliyor ki bu şekilde daha tesirli olur. Fakat,

Eski bir evde olmak orda, Eyüpsultan'da.

diyebilirim ki, şimdiye kadar yazdığın en derin, en mükemmel ve en évocateur (1) mısralarından biri. Loti ve Haşim den maada annen ve baban da -sahiden orada yatıyorlarsa, bilmiyorum- sana ne kadar minnettar kalacaklar! Türkçenin ve şiir sevenlerin memnuniyetleri zaten sence malûm! Sonra ne güzel, ne taze bir 7+7 vezni! Var ol Ziyacığım! Ya yalnız Eyüp demeyip Eyüpsultan demen harikulâde bir şiir intuition (2) una malik olduğunu ne açık gösteriyor! "Nostalgie de Paris" adında yeni bir kitabını okuduğum Francis Carco Türkçe bilseydi bu mısraa muhakkak bayılırdı! Günün birinde İstanbula hasret diye bir kitap yazacak adama şimdiden senin bu eşsiz mısraını salık veririm. Ciddî söylüyorum, insanı sarhoş edecek kadar güzel bir mısra! Yükte ve pahada ne kadar ağır! Adeta bir hazine, bir deve yükü altın! Bu mısraını, kıskanıyorum -gıpta ediyorum mânasına- dersem samimiyetime bağışla. Herhalde çok, çok, çok memnun oldum. "Rabbim ben bu sabah da Rabbim, ben gene sağım" mısraını da ve yukarda bahsettiğim "musalla taşında" mısraını da bu kadar mükemmel ve pürüzsüz, tam söyliyebilirsen ben kendi hesabıma sana minnettar olurum.

Birinci şiirinde "özentisiz" ve "kaygu" kelimelerinden şüphe etmekte haklısın. Onları herhalde tezelden değiştirmek lâzım. Sonra "olsaydı" ve "adı" kafiyeleri biribirlerinden çok uzak. Sesleri biribirine ulaşmıyor, biribirlerinden fazla açılan gözcüler gibi. Mamafih şirin ve sıcak bir şiir! Öyle ümidedi-

(1) Düşündürücü, hatırlatıcı.
(2) Sezgi, önsezi.

yorum ki elnde daha başkaları da vardır. Bu akşam arefe. Yarın bayram. Mektubu yarın postaya vereceğim için 29 tarihini attım. Maalesef İstanbul'a gelemiyeceğim. Ne yapalım, kısmet böyleymiş. Sağlık olsun da! dedikleri gibi. Yenge hanımlar meselesini muhakkak yaz. Yeryüzü, senin gibi müstesna bir sakininden hiçbir nimetini esirgememek mecburiyetindedir. Şimdiye kadar sana yüklediği külfetlere artık bir nihayet verip seni güldürmek arzusunu beslediği muhakkak! İnşallah sözünde durur. Gelecek mektubun, şiire dair charmeları (1) bir taràfa, müstakbel hayatına dair müjdeleri de havi olsun. O gün elimde tutacağım mektup elbette beni değiştirecektir. İşte böyle Ziyacığım. Sana bu sefer de üç şiir yazayım ki hiçbir mektubum şiirsiz olmasın. İbrahim'in teşekkürlerle gözlerini öper, bayramını kutlarım. Senin de dilediğin, gönlünden geçtiği gibi bir bayram ve yılbaşı geçirmeni, Eyüpsultanlı mısralar yazmanı diler, gözlerinden öper, mektubunu beklerim, Ziyacığım.

C. S. Tarancı

Abdülhak Şinasi'nin yazılarını okuyor musun? Muhkem olmıyan Türkçesine rağmen bayılıyorum. Büyük nasir doğrusu. Ne yazık ki, "Fahim Bey ve Biz" kitabını Ankara'da bir arkadaşa bıraktım.

C. S. T.

Hepimize Dair (Otuz Beş Yaş'ta var); Kura (Sonrası'nda var); Uyku (Sonrası'nda var).

25

Burhaniye: 15.1.1942

Ziyacığım,

Postacının tavassutuna mahal kalmadan, İstanbul'da, evinde, yanında okuduğum mektubuna cevabımın bu kadar gecikeceğini, her ihtimali hesaba katanlardan olduğuna göre, tahmin etmişsindir. Sirkeci istasyonunda seni Bakırköyüne değil maziye uğurlarken, diyebilirim ki, hayli müteessirdim. Bu teessür senden ayrılmaktan ziyade -ölmezsek buluşmak daima mümkün olduğuna göre söylüyorum- sende müşahede et-

(1) Hoşluklar.

tiğim hayat aşkiyle, geçmiş ve artık imkânsız bir aşka bu sefer vazife ve iyilik kılığına giren bağlılık arasındaki, tabii olduğu kadar haklı ve azaplı tereddüdündü. Bu tereddüt insanlık bakımından çok lehine olmakla beraber, ondan kurtulman, hayatın davetine icabet etmen gerektiğini de sana hatırlatmak, dost sıfatımın bana verdiği bir haktır sanırım. Şüphesiz bunu söylerken, Bağdat caddesindeki evinize geldiğimde bir iki saat misafiri olduğum o örnek yuvanın temiz ve sıhhatli saadetini unutmuyorum. Hele senin rahatsız olduğun bir akşam Nermin'in nasıl çırpınaraktan eve koştuğunu, bana telâşlı sualler sorduğunu ömrüm oldukça hatırlıyacağım. Fakat bunlara mukabil senin otuz iki yaşın var, mesut olmak hakkın var, elini uzatsan elinden tutacak ve belki de seni tahmininden fazla, seven bir havvacık var. Gide keratası ne yaman söylemiş: **Tout choix est difficile.** (1) Her şeye rağmen **choix**'yi yapmak ve Emlâk ve Eytam Bankasında karar kılmak lâzım. Teşebbüse geçmekte de acele etmek şart gibi geliyor bana, zira vakit dar olsa gerek, yarın müphem olsa gerek. İnşallah gelecek, mektubunda **initiavite**'i (2) ele aldığın müjdesini verirsin.

Senden ayrıldığımın ertesi günü vapura bindim; vapurda Doğan Nadi de vardı, İzmir'e gidiyordu, Balıkesir'e kadar beraber yolculuk ettik. Balıkesir'de ilk gece Elif Naci'yle beraber oldum. Görsen ne iyi ve mütevazı bir adam! Ertesi gün de otobüs bulamadığım için o akşam da Elif Naci'ye gittim ve ancak çarşamba günü akşamleyin geç vakit Burhaniye'de olabildim. Bereket versin kimse, İstanbul'a gittiğimin farkına varmamış. Yolların kapanmış olması da üç günlük gecikmeme güzel bir mâzeret oldu. Dokuz gündür ki buradayım. Hayatım mutat seyrini almış bulunuyor. Buraya geldiğimde bir sürü mektup beni bekliyordu. Tabii, dehşetli hoşuma gitti. Zaten alayda benden fazla mektup alan yok. Bunu da kısmen olsun dostlarıma medyunum.

Varlık'ın 1 kânunusani 1942 nüshasında çıkan ikinci parti dört şiir, bereket versin yanlışsız. Üçüncü parti olarak gönderdiğim beş şiirin de aynı mazhariyete ermesini diliyorum. Tabii, yazmaya devam ediyorum. Sen elindekileri ne yaptın? Ben amcalarım memnun edecek derecede mükemmel olmala-

(1) Seçimin her türlüsü güçtür.
(2) Teşebbüs.

rını isterim. Burada havalar yumuşadı. Birkaç gün yağmurdan sonra güneşe kavuştuk. Bugün güneşli bir gündür, yani yeni yengeden yana olacağın bir gün.

İbrahim geldiyse selâmlar. Şevket'i görebilirsen keza. Bu mektubumda da sana İstanbul'da okuduğum iki şiirle yeni yazdığım iki şiiri yazıyorum. Gözlerinden öper, müjdeni ve şiirli mektuplarını beklerim, Ziyacığım.

C. S. Tarancı

BAZAN GINA GELİR

Yâr imiş, dost imiş, memleket imiş!
Bâzen gına gelir âşinalardan.
Bir yol düşünüp hiç ayak değmemiş,
Başım alıp gitmek ister insan,
Daha tazesine her güzelliğin;
Dünyadan daha çok kâm almak için.

C. S. T.

Ölüm Tehlikesi (Otuz Beş Yaş'ta var).
Değişik mısraı:

Cadde kalabalıktır, hızla geç;

Kırkıncı Oda (Otuz Beş Yaş'ta var).
Değişik şeklinin tamamı:

Kırkıncı odanın kapısındayım;
Ne varsa bu kapı arkasındadır.
Açsam ya açmasam kaygısındayım;
Başım belâsında, Mevlâsındadır.

Yâr senin yüzünden düştüm bu derde;
Ha ben ha masaldaki o şehzade;
Dev uyanmış homurdanır içerde;
Bu can ölüm dirim dâvasındadır.

C. S. T.

Tereke (Otuz Beş Yaş'ta var).

26

Burhaniye: 4.2.1942

Ziyacığım,

26.1.1942 tarihli tarihî mektubunu dört gündür ki güzel bir şiiri tadar gibi keyifle okuyorum. Açıkça söylemediğin halde, küçük yengeyle yeni bir hayat ve saadet tecrübesine girişmeye karar verdiğini seziyorum. Bu tecrübende muzaffer olduğunu görmek beni umduğum saadete erişmiş kadar sevindirecektir. Zira nasılsa benim böyle tecrübelere girişmeye -hiç değilse şimdilik- ne salâhiyetim, ne de cesaretim vardır. Küçük yengeye büyük geçmişler olsun. Üşüdüğünü, zayıfladığını filân bir daha duyarsam seni mesul ederim. Elbette bilirsin ki onu korumak, memnun etmek kendi kendini şâd etmek demektir; ve dolayısiyle benim gibi yakın dostlarını. Haydi bakalım, görüyorsun ki, bir sürü insanın bahtiyar olması senin elinde. Artık tereddüde, olurmuşa, olmazmışa filân mahal yoktur. Benim gibi "eserken yelken açmadığım rüzgâr" demeni ve dizini dövmeni istemediğim için böyle konuşuyorum.

Kız kardeşim Nihâl'in düğünü de bu ay içerisinde olacağı için, sen kardeşimin de nişanlandığın müjdesini bu ay içerisinde almak isterim. Arkasından, Verlaine'in,

N'est-ce pas en dépit des sots et des méchants,
Qui ne manqueront pas d'envier notre joie,
Nous serons fiers parfois et toujours indulgents (1)

mısralariyle başlıyan şiirler cinsinden şiirler yazarsın. Görmelisin o zaman benim keyfimi.

Aklıma gelmişken, Verlaine'in bütün şiirlerini, bir araya toplıyan bir kitap çıkmıştı vaktiyle. Bulabilirsen al ve bana gönder. Nasılsa gelecek ay sana para çıkaracağım. Sevgiline,

Votre âme est un paysage choisi (2)

---

(1) Saadetimizi kıskanmaktan geri kalmıyacak ahmaklarla kötülere rağmen arasıra mağrur ve her zaman müsamahalı olacağız, değil mi?

(2) Ruhunuz seçkin bir manzaradır.

mısraiyle başlıyan şiirler de yazman lâzım. Hâsılı senden, benim yazamadığım aşk şiirleri bekliyorum.

"Ölüm" şiirim hakkındaki fikirlerin kısmen isabetli oldukları kadar ancak dost bir şairden umulabilecek muhabbetli bir alâkayı aksettirdiği için de hoşuma gitti. Zaten bütün bu şiirler daha tashihlere uğrıyacaktır. Neşredilen şiirden hangimiz memnun olduk ki! Şiir aşkımızı besliyen, yazdıklarımızdan ziyade yazacağımızı umduğumuz şiirler değil midir? Bunun için, yanlış çıkan şiirlere bile artık üzülmüyorum. Yaşar'ın bize ve şiirlerimize karşı gösterdiği yakınlık beni ve herhalde seni de çok mütehassis etmektedir! Çok ince ve hele çok correct (1) adam doğrusu. Bana da ne güzel, ne sıcak mektuplar yazdığını bilsen!

Ben de neler istemiyorum! Değil mi? Düşün ki ölmemek bile istiyorum. Ne yapayım, istemekten başka bir şey gelmiyor ki elimden; bir de sevmek.

Mehmet Kaplan'ın yazısına aldığı şiirde o mısra tabiî yanlış; doğrusu ve güzeli senin hatırlattığın gibidir. Karikatür mecmuasındaki yazının Ertuğrul Şevket tarafından yazıldığını bilseydin herhalde senin o bedbaht şiir hakkındaki fikrini teyidettiğine sevinmezdin! Senin herhangi fikrinin başkası tarafından teyidedilmesine ne lüzum var? Sen, kendisine o kadar inandığım adamlardan birisin ki, aleyhimde olan fikirlerinin bile benim için kıymeti vardır.

Sonra, Nurullah Ataç'ın şimdi eski şiirle meşgul olmasından bana ne? İstediği şiirle meşgul olmakta serbest değil midir? Ve nihayet Orhan ve Oktay Nurullah Ataç için mi yazıyorlar? Hiç zannetmem. Hele Orhan gibi halis bir şairi alaya alan yazılarda ciddiyet aramana ve onlara kıymet vermene, şairliğini korumak maksadiyle, müsaade edemem.

Biz "güzel" i arıyan adamlarız, bazen yanıldığımız olabilir, mümkündür. Fakat bu aşkımızdan ve bu yoldaki gayretimizden haberi olmıyanların uluorta yürütecekleri fikir, elbette ki, bu av partisini yarıda bırakmamıza sebep olamaz, olmamalıdır. Muhip gibi, kendi şiirinden başka türlü bir şiir olabileceğini kabul etmiyen şair égoisme ini (2) de hakiki bir şaire yakıştıramam doğrusu.

Attığımız her adımda, bastığımız her taşta nice şiir ha-

(1) Dürüst.
(2) Bencilliğini.

zineleri mevcut olduğunu birbirimize kaç defa tekrar etmişizdir!. Bütün mesele bu hazinelerin sahicilerini sahtelerinden ayırdedebilecek **instinct poétique** (1) sahibolmakta ve o sahici hazinelerin kapısını Ali Baba'nın "Açıl Susam açıl" anahtarlariyle açabilmekte. İlk bakışta bir dağınıklık ve şahsiyetsizlik manzarası arzeden bu şiir halinde bütün insanî ve hayatî dört tarafından kucaklamak arzusu var kanaatindeyim. Yoksa Yahya Kemal gibi, bir sazın yalnız bir telini işlemek ve o telden hep aynı sesi çıkarmak — bu ses çok güzel olsa bile — ya aza kanaat etmek, yahut fazlasını yapamamak demektir.

Bilmem, benim niyetim, Türkçedeki bütün ses imkânlarını yoklamaktır, hiç akla gelmiyecek şeylerin şiire girebileceğini ve girdiğini müstakbel yazılarımda görürsen, bendeki bu "olanla kanaat edememek" haletine âşina olduğun için, herhalde şaşmazsın. Dikkat edersen, Baudelaire'deki o mütenevvi vezinler filân hep bu ihtiyacı duymanın neticesidir. Verlaine'deki keza. Yalnız Baudelaire de Verlaine de hep aynı şekilde duymak kusurundan kurtulamamışlardır, zaten onun için değil midir ki **Vocabulaire** (2) leni de kıttır. Bana öyle geliyor ki, bugün, yapılacak şey, Victor Hugo'nun Fransızcada yaptığını daha şuurlu, daha ölçülü ve hele daha salim bir zevkle yapmaktır. Türkçenin müsaadesi nispetinde buna çalışmak, aza kanaat etmek ve istemiyen her şairin, vazifesi olmalıdır bence. Her vakit söylediğim gibi, şiir nihayet dil ve kelime işidir. Duygular, fikirler, buluşlar filân sonra gelir. Yahya Kemal bunu anlamış, fakat gücü yetmediği için bir sesle iktifaya mecbur kalmıştır. Hayırlısiyle, askerlikten sonra, bir rakı ve şiir meclisinde bu itirafı Yahya Kemal'den çok ustalıkla koparmayı sana vadediyorum. Gene sözü fazla uzattım, ne yapayım zayıf tarafım bu; benim sevgilim de şiir. Sakın küçük yenge şiir sevgilini kıskanmaya filân kalkmasın. Artık onu yetiştirmek senin elinde olan bir şey.

Gelelim, sevgili "Ölüler" imize. Gene söyleyişe ilişeceğim. Daha kuvvetli söylemek lâzım. "Eski bir evde olmak orda, Eyüpsultanda" mısraındaki Türkçe hâkimiyetini ve söyleyiş mükemmeliyetini bu şiirde de tesis edebilirsen, mesele

(1) Şiir sezgisi.
(2) Vokabüler, söz haznesi.

yok. Sonra, vezinlilik vezinsizlik, kafiyelilik kafiyesizlik arasında müterediddit görünüyorsun. Bu da şiirin ses birliğini ihlâl ediyor. Zaten her zaman tamamladığımızı zannettiğimiz şiir asla tamamlanmamıştır. Ben de, "Ben Ölecek Adam Değilim" şiirimde bir hayli değişiklikler yaptım. Cevdet'in mecmuasının çıkmamış olmasına bunun için seviniyorum.

Geçenlerde Şevket'ten, kendi gibi zarif ve centilmen bir mektup aldım. Hazırlamakta olduğum yeni şiirleri gelecek mektubuma bırakarak sana Şevket'in son şiirini yazayım:

Senin yaşadığını biliyorum,
Mektubun gelmekte haftada bir.
Resminin üstüne eğiliyorum:
Neden bana hep yoksun gibi gelir?
Ah beni dört döndüren bu hal nedir?

Şevket Rado

Tabiî, bitmemiş bir şiir; fakat şirin, değil mi? Hele son mısraı çok seviyorum, çığlık bir mısra!

Mektubunu, müjdeni, yeni şiirlerini beklediğimi hatırlatarak, İbrahim'in gözlerinden öptüğümü unutmamanı temenni ederek, gözlerinden öperim, Ziyacığım.

C. S Tarancı

27

Burhaniye: 19.2.1942

Ziyacığım,

Divan şiirine Yahya Kemal kadar vâkıf ve âşık olaydım, günümüzde kendisine kasideler yazacağım sayısı mahdut adamlardan biri de postacı olurdu. Maddi ve manevî yalnızlığımı bir düğün kalabalığının neşesine ulaştıran bütün güzel haberleri ondan alıyorum. Annemin sıhhatte olduğu, kız kardeşimin evlendiği, senin yeni bir hayatın eşiğinde bulunduğun müjdelerini bana getiren postacıyı, inanır mısın, şahsen tanımıyorum bile. Sevimli, iyi kalpli, babacan bir adam olduğu muhakkak. Burhaniyede en çok sevdiğim adam olduğunu, şüphesiz bilmez. Ben bile, postacıya olan aşkımı ve minnettarlığımı ancak zaman zaman idrak edebiliyorum. Dertli midir? Bahtiyar mıdır? Dertliyse yardımına koşmadığıma, bahtiyarsa saadetinin sırlarını öğrenmediğime üzülü-

yor ve utanıyorum, senin anlıyacağın, meçhul ve âşina çehresi gözlerimin önünde bütün çizgileri ve ışığiyle, belirdiği zaman, onu kucaklamak, bugünkü çirkef cemiyetin en halis, en temiz, en iddiasız, en çok hizmet eden, hayır işleyen adamı olduğunu ilân etmek istiyorum. Namına heykeller dikilecek, ihtifaller yapılacak bir meçhul kahraman, bir isimsiz aziz, aramızda Hızır gibi tebdil-i kıyafet dolaşan bir veli, bir ermiş olduğuna artık hiç şüphem kalmamıştır.

Mektubuma postacıyı selâmlamakla başladımsa, buna, bu gecikmiş aşk ve şükran itirafına, kız kardeşimin evlendiğini müjdeleyen telgrafla, senin, Nermin hakkında bir şiir, bir dua kadar güzel düşüncelerini bildiren son mektubun sebep oldu. Nermin'i yalnız bırakmanı, aramamanı bir dakika bile aklımdan geçirmedim. Hattâ daha ileri giderek, onu küçük yengeyle de ziyarete gidebileceğini düşünüyorum. Bunun mahzurlu olup olmadığını şüphesiz sen benden daha iyi bilirsin. Benim senden istediğim, küçük yengenin saadetini daha fazla geciktirmemendir. Nermin kadar onun da sana ihtiyacı var. Hiç değilse onu projelerinden haberdar etsen! Eminim ki, senin bu jestini sabırsızlıkla beklemektedir. Ve belki de onu bankada ziyarete gittiğin haftalar kalbi bu ümitle çarpıyor. Bu ümit, taravetini kaybetmeden, vakitken eğilip onu bir gül gibi okşaman, koklaman lâzım. Bunu söylerken senin hesabına da konuştuğumu unutma. Uzayan bir sükûtun gecikmiş bir jestin insana ne acılara, ne felâketlere mal olduğunu bedbaht aşk tecrübelerim bana öğretmiştir. İstediğim senin böyle bir hatayı tekrar etmemen, bu tecrübende bir an evvel muvaffak olmandır. Haydi Ziyacığım, bahar da geliyor, baharın geldiği müjdesini senden alsın. Papatya tarlalarında beraber dolaşırsınız. Unutma ki o seni hem koca, hem ağabey bilecek. Onu sen, kendini yetiştirdiğin gibi yetiştirirsin. Senin, şiirlerinde de pek güzel söylediğin gibi, kardeşin, yavrun, sevgilin, genç annen, hâsılı herşeyin olur. Onun saffeti, aşkı ve taravetiyle senin olgun ve tecrübeli gençliğin bir araya gelirse, kuracağınız yuvanın sağlamlığını ve güzelliğini, müsaadenle ben garanti edeyim.

Sahi söylüyorum, Ziyacığım, elimizin altında olan saadetleri göz göre göre kaçırmak gafletimize artık bir nihayet verelim, yaşadığımız günlerin hakkını vererek yaşıyalım. Ölülerin sükûnetleriyle bizi ikaz ettikleri doğrudur. Doğrusunu istersen biz değil,

Les morts, les pauvres morts ont de grandes douleur! (1) Zira, ölünciyedek, telâfi imkânlarına kısmen olsun sahibiz. Bu mazhariyetimizi idrak edecek yaşa da geldik. Artık attığımız her adımdan, yaptığımız her jestten, söylediğimiz her cümleden mesulüz. Neticelerini de kabullenmemiz icabeder. Artık bekleme ve bekletme Ziyacığım. Sen, artist hüviyetine has sabrın ve sebatınla belki daha bekliyebilirsin, fakat karşında bulunanın sabırsız bir genç kız olduğunu unutma. Belki benim, dostane olduğundan şüphe etmediğin bu ısrarlarımı yersiz bulduğun anlar olur. Fakat, çoğu zaman, bu ısrarımın yerinde olduğunu kabul edersin kanaatindeyim. O halde

De la pensée à l'acte (2)

ne kalıyor?

Rien qu'un geste (3)

değil mi?

Faites - le. (4)

Verlaine'in bahsettiğim şiir külliyatı herhalde bugün bulunmaz. Ben Avrupaya gitmeden evvel Muhip almıştı, onda gördümdü. Verlaine'in **choix** (5) dan okunması fikrın doğru. Fakat bu **choix**'yı okuyanın bizzat yapması kanaatindeyim. Artık başkalarının fikirlerine ve zevklerine körükörüne iştirak edecek çağı aştık. Koparacağımız çiçeği, altına uzanacağımız ağacı, ağzımıza alacağımız yemişi kendimiz seçebiliriz. Öyle değil mi? "Kura" şiirimin **huitain** leri (6), senin de işaret ettiğin gibi maalesef yer değiştirmiş. Tekrar neşri için Yaşar'a yazman, o şiiri hoşnudetmeye yeter. Benden de, onun hesabına teşekkür. Diğer şiirlerde bereket versin —şeyta kulağına kurşun— yanlış yoktu. Seninki de, hâfızamdaki berraklığını ve güzelliğini muhafaza eder bir şekilde yanlışsız çıkmış. Bu hususiaki talihine imrendiğimi söylemeden geçmiyeyim. Orhan'ı beğenmemene hayretim devam etmektedir. Belki onda hoşuna gitmiyen şey, sende bende

(1) Ölür, zavallı ölüler büyük acılar içindeler!
(2) Düşünceden fiile.
(3) Tek bir hareket.
(4) Yap onu.
(5) Seçim.
(6) Sekizlik kıta.

mevcut olmıyan **humour** unsurudur. Ben de **humour** (1) u pek sevmem; fakat bu, çocuğun çıkardığı şahsi ve güzel şiirlerin üzerinde **néfaste** (2) bir tesiri olduğunu söylerken, Vasfi Mahir'in, mahut kitabında, Muhip'in ve benim Necip Fazıl'ın tesiri altında kaldığımızı iddia etmekle düştüğü hataya düşüyorsun sanırım. O, Necip'te gördüğü temelleri bizde de görünce, ses şahsiliğine ve ayrılığına dikkat etmeden, onun tesirindeler diye kestirme bir hükme varmıştı. Sen de, ayakkabıdan, traştan filân bahseden her şiirin, Orhan'ın tesiri altında yazıldığına inanırsan, seni bu sakat kanaatinden ayırmak, benim hem dost hem de şair vazifem olur. Sen de, Vasfi Mahir gibi, sesi —ki esastır— ihmal ederek motiflere takılmaktasın. Halbuki böyle değil. Senin fikrini hareket noktası olarak alırsak, bütün divan şairlerinin ilk divan şairini taklidettikleri, Verlaine'in, Rimbaud'nun, Baudelaire'i taklidettiğini, bütün halk şiirlerinin kopye olduğu neticesine varırız. O zaman böyle bir neticeyi sen de kabul etmezsin. Şevket'in ilk şiirlerinde Necip'in tesiri olduğunu, Faruk Nafiz'in Suda Halkalar'da Yahya Kemal'in sesini taklidettiğini, İlhami Bekir gibi şairlerin Nâzım'ın sesine vâris çıktıklarını söylersen, âmenna, seninle beraberim; zira burada ses mevzuubahistir, eda mevzuubahistir. Sonra, Orhan'ın vehmettiğin tesirini, Nurullah Ataç, Ahmet Hamdi, Peyami ve daha şiirden anladıklarını kabul edeceğin hiç kimseden duymadım. Bunun için, daha birkaç kişinin — ki kim olduklarını bilmiyorum — seninle aynı fikri taşıması bir mâzeret teşkil etmez. Senin gibi, şiiri hayatının esaslı fonksiyonu haline getirmiş bir halis şair için, şiirin esasına dair bir meselede yanlış bir görüşe sahibolmak, elbette ki beni üzer. Yoksa ben, icabederse bütün yazdıklarımı feda edebilirim. Zira daha iyilerini yazacağıma imanım vardır. Hem, "Baudelaire'i o kadar sevmeme rağmen, onun tesirinde kalmıyayım da, Orhan gibi, benden sonra gelmiş ve şüphesiz bence kıymetli bir şair arkadaşın tesirinde mi kalacağım? Ve bahusus benim gibi şiir ihtirasına — aşkına demek istiyorum — hudut olmayan bir adam. Bilmem, ikna edebildim mi?

Gelelim şiirine; baş tarafları hoşuma gitmedi. "Yaşadık,

---

(1) Mizah.
(2) Zararlı.

Rabbim, seni görmeden" mısraından sonra, şiirin güzel kısmı başlıyor. Burada da, içimiz yerine kalbimiz daha iyi olur zannındayım. "Varmadı", "bulmadı" dan elbette ki daha güzel ve doyurucu. Varmak fiilinde bir mesafe katediş, bütün bir yolculuk tohumu var. Bulmak fiilindeyse bu meziyetleri göremiyorum. Son mısradaki "ümit", "umidimiz" olsa, mısraın tannaniyeti artar. Baş tarafları düzeltebilirsen, hatta şiiri biraz uzatabilirsen — ki lâzım, zira bütün bir insan ömrü mevzuubahis — ve construction (1) daha sağlam, ifade daha serbest ve kuvvetli olursa, şiir, düşüncendeki güzelliğe ve mükemmeliyete varır. Unutmamalı ki Verlaine, Sagesse'i yazmıştır.

Ha, sırası gelmişken söyliyeyim, René Lalou'nun "Histoire de la littérature contemporaine" isimli nefis ve çok kıymetli bir kitabı var. Ben Paris'ten getirmiştim. Şimdi yanımda. Açıp okuyorum. Hachette'te de gördümdü. Kimse almamışsa ilk işin gidip o kitabı edinmek olsun.

Bugün Şevket'ten mektup aldım. Hınzır oğlan, İstanbul'a sık sık gidip geliyor. Ona da birkaç gün sonra yazmak istiyorum. "Ölürse helâllaşarak ölür" mısraiyle biten şiirim Gençlik'te çıkmış. O nüshayı bulup bana gönderirsen memnun olurum. Buradaki halkevine artık Ülkü'den başka mecmua gelmiyor. İşte böyle Ziyacığım. Diğer hususlarda, bildiğin gibiyim. Maalesef bir haftadır her akşam içiyorum. Bugünden itibaren keseceğim ve daha seyrek içmeye gayret edeceğim. Elimde birkaç şiir var. Bitmiş zannettiğim ikisini sana yazıyorum. Maalesef henüz hiçbirine münasip bir isim bulamadım. Muhabbet ve hasretle gözlerini öper, küçük yengeye, yeni saadetine dair müjdeler beklerim, Ziyacığım.

C. S. Tarancı

[Mektupta söz konusu edilen iki şiirden ilki, Otuz Beş Yaş'ta, Çocukluk adiyle bulunmaktadır.

Değişik mısrağı :

Oyuncakçıya para saydım.]

[Mektupta söz konusu edilen iki şiirden ikincisi, Otuz Beş Yaş'ta, İnsan Hıçkırıkları adiyle bulunmaktadır.

Değişik mısraı

Yalnız insanların hıçkırıkları]

---

(1) Yapı.

23

Burhaniye: 15.3.1942

Ziyacığım,

Son mektubunu aldığım zaman — evvelki akşam — yemeğe oturmak üzereydim. Mektubun nefis bir salata yerine geçti. Bir dost mektubunun insanın iştahı üzerinde hayırlı tesirleri olabileceğini bundan evvelki tecrübelerimle bildiğim için şaşmadım. Sadece, Valéry'nin, ağza atılan lokmayla o anda duyduğumuz ve düşündüğümüz şeyler arasında karşılıklı tesir bakımından sıkı bir münasebet mevcut olduğu sözünü hatırlayarak, insan psikolojisinde gene en sahih müşahedelerin şairler tarafından yapılması keyfiyetine sevindim. Hani şu bahtsız dünyamızın idaresini de şairlere bıraksalar diyeceğim geliyor. Evlerimizde, hâtıralarımızın nöbetçiliğini yaparak, ümitlerimizi yemiş ağaçları gibi aşklı bir ihtimamla yetiştirerek ne sakin günler geçirir, ne deliksiz uykular uyuyabilirdik! Yeryüzü, hülya ile hakikatin birbirinden ayırd edilemiyeceği kadar sahih bir cennete dönerdi. Baudelaire'in "La chambre double" mensuresinin ikinci kısmını, iğrenç, realitenin gaddar ikazını anlatan satırları, burada hatırlamamak mümkün mü? Koca Baudelaire! Hepimizin namımıza ne güzel konuşmuş! Şiire Baudelaire'i anlıyarak sevmekle başlamış olmamızın bizim için sahiden bir talih eseri olduğunu zamanla idrak ediyorum. Türkçede "Les Phares" gibi bir şiir yazabilirsem, muhakkak Baudelaire'i de zikretmek lâzım. Baudelaire muhabbetimin, tesir unsurlarından sıyrılarak, mücerret bir istiklâl kazandığına öyle memnunum ki! Birçok şiirlerinin hakiki güzelliğini ve ehemmiyetini de şimdi anlıyorum. Mallarme'nin şiirleri de yanımda. Her okuyuşumda yeni güzellikler keşfetmekteyim. Rimbaud yanımda değil maalesef. Supervielle'i de arıyorum. Bayılıyorum şu şairlere vesselâm. Hele sen aklıma geldikçe en kâmil insan tipinin şair olduğuna hükmedeceğim geliyor.

Gelelim geçen mektubumdaki şiirler hakkında yazdıklarına: Horoz şekerinin, aslında güzel bir şey olmadığı doğrudur. Bu noktada haklısın. Bunu ben de biliyorum. Fakat, realitede çirkin olan şeylerin san'atta güzel olabileceği, bir güzellik yapısında harç olarak, taş olarak, tahta olarak kullanılabileceği bedihî bir hakikat değil midir? O mısrada, çocuk-

lük vehmiinin temadisini söylemek istedim; horoz şekerinin emilerek yenilen ve uzun süren şekerlerden olmasını nazarı itibara alarak, şiire soktum. Zaten senin fikrinle hareket ederek, otuz yaşındaki bir adamın, bir elinde uçurtma, bir elinde çember, ceplerinde bilyalarla çocuk parklarında görünmesi hayatta ve realitede yalnız çirkin değil, aynı zamanda komiktir de. Fakat şiirde güzel oluyor işte. Çirkin bir kadının portresi güzel olamaz mı? Quasimodo hayatta ne iğrenç bir adamdır! Fakat filmde bu rolü oynayan artistin onu bize bütün çirkinliğiyle vermesi bir muvaffakiyet değil midir? Ona "güzel" demiyor muyuz. Hep güzel şeylerle güzellik yapılara inşaya kalkışsaydık, hep mermerden, billûrdan filân saraylar yapmak icabederdi. Halbuki alelâde tuğlayla ne harikulâde binalar inşa edilmektedir! İkinci şiirde fil kelimesine itirazın da bu cevaplarımla karşılanabilir. Hele kelimeleri şiirli ve şiirsiz diye ikiye ayırman büsbütün yanlış gibi geliyor bana. Francis Jammes'ın âne (eşek) gibi çirkin bir hayvanı ifade eden bir kelimeyle ne candide (1) ne beşerî, ne güzel mısralar yaptığını, şiirler yazdığını benden iyi bilirsin. Fiili böcekli mısrada, geceyle beraber bütün mahlûkatın, en büyüğünden en küçüğüne kadar bir emniyet havası içinde olduklarını söylemek iştiyakındayım. Belki mısra olarak biraz kurudur. Son mısraa "duyulmaz" sıfatının ilâvesi bence lüzumsuzdur. Zira bu şiirde şair objektif kalmakta ve her insanın yapabileceği hazin müşahedeyi yapmaktadır. Gecenin o saatinde yalnız insanları hıçkırmasını ve inlemesini kari de şair kadar duyabilir. Zaten ben de/ bunu söylemek istedim. Bu satırları okurken: "Bu Cahit de hiçbir fikrimi kabul etmez; ille kendi fikrini kabul ettirmeye kalkar" diyeceksin. Öyle değil mi Ziyacığım. "Tanrımla başbaşa" hakkındaki mütalâalarına tamamiyle iştirak etmekteyim. Zaten ben, kendi şiirimden ziyade, sahîhliğini şahsî tecrübelerim neticesi olarak müşahede ettiğim bâzı güzellik kaidelerini müdafaaya çalışıyorum. Sen de falan filân şeylere itiraz ederken, güzellikten yana konuşmaktasın. Birbirimizle fikir teatisinin bir faydası olursa — ki oluyordur — ikimiz de maksadımıza ermiş, muradımıza nail olmuş oluruz. En güzel şiirlerimizi henüz yazmadığımızı, yaşımız ilerledikçe yazacağımızı söylerken, daha keşfedememiş olduğumuz

(1) Saf.

birçok güzellik prensipleri mevcut olduğunu söylemek istiyorum. Yavaş yavaş hepsini keşfedeceğiz.

Şiirde form'dan ne anladığımı da, sırası gelmişken söyliyeyim. Söylemek istediğim şeyin — his, hayal, fikir intiba, ... ilh. — nasıl (1) söylenmek istediğimi sezerek, keşfederek, onu o şekilde söylemeye form diyorum. Tabiî bunun için de, ifade vasıtamız olan kelimelere gözümüz, kulağımız, elimiz ayağımız imişler gibi muamele etmek, onları uzviyetimizin parçaları olarak kabul etmek lâzımdır. Kelimelerle bu kadar içli dışlı olduktan sonra, hangi hissin müphem söylenmesi, hangi fikrin kuvvetle ifade edilmesi, hangi hayalin kırık dökük anlatılması gerektiğini, sezmek ve ona özlediği form'u bahşetmek, biraz dikkate, biraz çalışmaya mütevakkıftır. Şiirde, hiçbir vezinle, hiçbir peşin hükümle eli kolu bağlı olmamak icabeder derken bu fikirle hareket etmekteyim. Yani şiir, şairin kaprisinin, itiyadının filân esiri olmayıp kendi hayatını yaşamalı, istediği form'u şaire empoze etmelidir ve şair, şiirinin bu hasretini sezip ona o form'u verebilmelidir demek istiyorum. Hep aynı vezinle, aynı koşma veya gazel veya mani tarzında yazanların yanıldıklarını da iddia etmekle kalmayıp ispat de edebilirim. Zannediyor musun ki Hérédia'nın her aklına gelen şiir, muhakkak sonnet olarak geliyordu? Fakat o, hepsini bu şekle sokmak fikr-i sabitine nasılsa saplanıp kalmıştı. Tabiî, yanılıyordu. Baudelaire'in, Verlaine'in, Mallarmé'nin, Valéry'nin, Rimbaud'nun ilh... hep mütenevvi vezinlerle yazmasını, şiirlerinin mütenevvi topografik şekillerde olmasını bu hakikatı ve zarureti anlamış olmalarında aramak lâzım gelir. Hâsılı, şair, çocuklarına hep aynı renk ve biçimde elbise giydirmek isteyen babadan ziyade, küçük kardeşlerinin hangi renk ve biçimde elbise içinde daha güzel, daha sevimli olabileceklerini, onların hareketlerinden ve sözlerinden anlıyarak onlara istedikleri renk ve biçimde elbiseler giydiren bir ağabey, anlayışlı bir ağabey vaziyetinde olmalıdır. Şiirlerimdeki ses ve mimarî tenevvüünün sebebi de budur. Bu hakikati tâ ilk şiirlerimden beri anlamışım ki daha o zaman yeni vezinler aramaya, taktii kaldırmaya, kullanılmış vezinlerden alışılmamış sesler çıkarmaya çalışmıştım. Bu çalışma bugün daha sarih bir şuurla, daha reşit bir idrakle devam ediyor. Daha da edece-

(1) Mektupta bu kelimenin altı iki çizgiyle çizilmiştir.

gine şüphe etmemelisin. Şimdi sana bir itirafta da bulunabilirim: Form meselesine bu kadar takılıp kalmam, onun hakiki mahiyetini araştırma yolunda bu kadar çalışmam fizik çirkinliğimin mahsulüdür. İnsan, mahrum olduğu şeyin kıymetini ve mânasını daha iyi anlıyabiliyor. Formsuz da güzellik olmıyacağı, olamıyacağı bedihîdir. Güzellik, ancak form'da apparition yapabilir (1). Mektup uzadı bir kere. Oldu olacak, sana "Hep Yaşadığıma Dair" başlıklı şiirimi nasıl ve ne gibi endişe ve zaruretlerle yazdığımı kısaca anlatayım; çalışma tarzım hakkında ve dolayısiyle şiire karşı davranışıma dair bir fikir sahibi olmuş olursun:

Bu gölge yer pazar günü,
Bu şehir, bu tiren sesi,
Gök bildiğim bu mavilik,
Yeşil dallardan süzülen;
Oturduğum rahat koltuk,
Beyaz örtüsü masanın,
Sigaram, kahvem, gazetem,
Elimin çizdiği kavis,
Kovmak için sinekleri.
Kolumda işleyen saat
Ve esnemem arada bir,
Hep yaşadığıma dair.

Galiba ağustos ayındaydı, Ankara'da, Yenişehir'de bir pazar günü gölgelik bir kahvede tek başıma oturuyordum. Kahve tenhaydı. Şiir yazmak için daima pusudayım. O gün de içimde bir şeyler olup bittiğini vaguemont (2) hissediyordum. Derken, sigaramı yaktım, şöyle bir daldım, "bu gölge yer pazar günü" diye mırıldanmaya başladım, âdeta kendiliğimden. Ve arkasından, soyunan bir kadının bir bir görünmeye başlayan uzuvları gibi, öteki mısralar da dudaklarıma geldi. Baktım hep aynı vezinde geliyorlar ve fakat kafiyesiz. İlle kafiyeli olsun diye ayak diretemedim; şiiri, tabiî seyrine bıraktım. Son beyit kendiliğinden kafiyeli geldi. Ben farkında olmadan şiir bana formunu ve mimarisini emroze etmişti. Dikkatimi toplayarak bunun niçin böyle olduğunu tahlile çalıştım ve şu neticeye vardım: Bu gölge yer pazar günü, o-

(1) Kendini gösterebilir.
(2) Müphem bir şekilde.

turduğum rahat koltuk, kolumda işleyen saat, bütün bunlar realitede biribirlerinden ayrı ve müstakil şeylerdir; bunun için ayrı mısralar halinde geldiler. Fakat aynı vezinde olmaları neden? Peki ya son beyit niçin kafiyeli? Şiir son beyte gelinciye kadar her mısraın bana söylemek istediği, anlatmaya çalıştığı hakikati ancak tahteşşuurumda duyabiliyorum, fakat son beyte geldiğim zaman bunu tamamiyle idrak ediyorum, yani bu hakikat şuura çıkıyor ve bunun için son iki mısra kafiyeli olarak aynı sesi çıkarıp şiirin başından beri hazırlanmakta olan müşterek nağme ".... arada bir" "... dair" kafiyesiyle doğmuş oluyor. Ve kari, şiiri bitirdikten sonra, bütün mısralarda tadadedilen eşya, hareket ve intibaların hep aynı şeyi anlatmak, duyurmak istediğine son beyitteki bu ses birliğiyle agâh oluyor. Meselâ, "sigaram, kahvem, gazetem" mısraında bu üç ayrı şeyin toplanması her üçünün de masa üzerinde olmasından ileri gelmiştir.

İşte böyle, hemen her şiirimde bu cinsten endişeler, hesaplar, şiiri kendi tabii seyrine bırakışlar vardır.

Yenge hanım hakkında yazacağın, belki de şimdi başlamış bulunduğun şiirin güzel olması lâzım. Sabırsızlıkla bekliyorum. Yenge hanımı sık sık arayıp sorman ve alâkanın mahiyetini ona ihsas ettirmen icabeder.

Bu mektubumda sana son şeklini almış ve sence kısmen malûm ve beğenilmiş bir şiirimi yazmakla iktifa edeyim:

Yâr imiş, dost imiş, memleket imiş!
Bazan gına gelir âşinalardan.
Bir yol düşünüp ayağın değmemiş,
Başını alıp gitmek bu diyardan!

Kalbe şifa veren rüzgâra doğru;
Geceyle başlıyan bahara doğru,

Süzülüp taze bir gün ışığından,
Yepyeni, doklarla çıkmak yarına,
Yarab! nasıl şevkle atılır insan,
Daha güzel bir yârin kollarına!

Menbaına her hâzzın, her sevincin,
Dünyadan daha çok kâm almak için.

Eski şeklinden daha iyi ve tamam oldu sanırım. Gözlerinden öper, gecikmemesi temennisiyle mektubunu beklerim.

C. S. Tarancı

29

Burhaniye : 1.4.1942

Ziyacığım,

Yürek bulandıran şeylerin hep de senin bulunduğun yerlerde cereyan etmesini tesadüflerin tatsız muzipliğine hamlediyorum. Canım dünyayı kendimize zehrettiğimiz iki kere iki dört eder gibi kesin bir hakikattir. "Dünyaya nâ-ehil" ler tâbirin çok hoşuma gitti. Öyledir. Güneşe, suya, toprağa hamdetmek (Oktay'ın şiirini hatırla) şöyle dursun, bilâkis nankörlük eden insanlara adım başında rastlamıyor muyuz? Hemcinsinin ayağına çelme takıp onu düşürmekle hedefine daha çabuk ve daha emniyetle varacağını sanan sefil ruhlu kimseler maalesef çoktur. İçinde yüzdükleri çirkeften bizim üstümüze çamur sıçratmasınlar da nehalt karıştırırlarsa karıştırsınlar, ettiklerini er geç bulurlar. Bu gibilerine kızmakla beraber sevmemiz, onlara acımamız da icabeder.

Sache qu'il faut aimer sans faire la grimace,
Le pauvre, le méchant, le tortu, l'hébété,
Pour que tu puisses faire à Jésus, quand il passe,
Un tapis triomphal avec ta charité.

Bir de Baudelaire'i insanları sevmemekle itham ederler. Yukardaki mısraları yazan şair kadar insanları seven az bulunur. Sana bir şey söyliyeyim mi Ziyacığım? En ileri, en mükemmel insanlık kaidelerinin gene san'atkârlar tarafından vaz'edildiğine inanacağım geliyor, sanatın gayesi ahlâk mükemmeliyeti olmamakla beraber. Meselâ, yalnız Baudelaire'den, bir insanın cemiyet içerisindeki hareketlerini tanzim edecek bir kaideler mecmuası çıkarmak pekâlâ mümkündür. Oscar Wilde gibi insan tarafı sanatkâr tarafı tekemmül etmemiş sanatkârların bizi yüzde yüz tatmin etmemesi de bundan olsa gerek. Bir Goethe'nin o olempiyen kemalinin sırrını da sanatkârlarla insanı sarmaş dolaş ettirmesini bilmiş olmasında aramalıdır. Bizde ise maalesef, meselâ Yahya Kemal'in, Haşim'in aleyhinde bulunduğunu duyduğum zaman

ondan nefret edeceğim geliyor. Eserindeki o parnasyen yani ruhsuz mükemmeliyetin sebebi de budur; insan payı noksan. İnsandan şaşmamalı Ziyacığım; başımızın belâsı da Mevlâsı da insandadır. Bak Verlaine'e; en büyük günahları işlemiş olmasına rağmen sonradan Allahla ne güzel konuşmuş! Mallarmé ve Valéry'nin o kısmî soğuklukları herhalde "insan" ı ihmal etmiş olmalarından ileri gelmektedir. Mücerret şiirden, bunun için kaçınmak lâzım. Ben kendi hesabıma mücerretten müşahhasa doğru yaptığım tekâmülden memnunum. Şair, ressam, müzisyen, mimar.. ilh.. olmadan evvel insan olduğumuzu bir dakika bile hatırımızdan çıkarmamalıyız.

Sanat hakkında güzel, olgun, anlayışlı yazılarını benim de memnuniyetle takibettiğim Mehmet Kaplan'ın bir makalesini kesip göndermişsin. O makaleyi Gençlik'te gördümdü. Buradaki Halkevine artık her mecmua muntazaman gelmektedir, Radyo mecmuası, Kooperatif mecmuası bile. Hemen hemen bütün neşriyatı muntazaman takibedebiliyorum. Yalnız Yücel'den ses seda yok. Çıkıyor mu, çıkmıyor mu? Yurd mecmuasını da aldımdı. Geçen mektubumda yazmayı unutmuşum. Yayla mektebi tasnifi fena değil, değil ama, herhangi bir sanat tezahüründe ille memleket rengini ve havasını aramaya teşne bir kalemden çıktığı belli. Ceyhun'un yaptığını ben de tahmin ettimdi. Benim tuhafıma giden cihet, şiirde hâlâ güzellikten başka bir gaye güdülmesi keyfiyetidir. Bu memleketin çocuğu olmak hasebiyle, elbette ki senin şiirlerinde Anadolu vardır. Bu gayet tabiîdir. Muhip "Ve anam mahzun ölünceye dek" mısraında elbette Türk anasından bahsetmektedir. Ceyhun'un yaptığı malûmu ilândan başka bir şey değildir. Mamafih zamanla ve yaşı ilerledikçe bunun lüzumsuzluğunu anlayacağını umuyorum. Fakat Kutsi'nin bu yola sapmasını (Ülkü'deki şiirlerini görüyorsun şüphesiz) izahtan âcizim. Yazık etti kendi kendine. Halbuki Kutsi'den gerçek ve güzel şiirler beklemek pekâlâ hakkımızdı. Mademki hep şairlerden konuşuyoruz, uzun müddettir hastalığını merak ettiğimiz Ömer Bedrettin'in iyileşip Ankara'ya döndüğünü sana müjdeliyeceğim. Ömer Bedrettin' in şiirleri malûmumuz. Fakat öyle terbiyeli, efendi ve insan bir hali var ki görsen hayran olurdun. Arzu ettiğimiz şekilde şiirler yazmasını öyle istiyorum ki! Fazıl Hüsnü de o dağınıklıktan bir kurtulabilse! Bedri Rahmi keza. Her ikisinde de, kelimelerden ziyade duydukları ve düşündükleri şeyin gü-

zelliğine ehemmiyet vermek hatası aşikâr. Rilke gibi onların da Rodin gibi bir heykeltraşın yanında bir müddet çalışmaları, haklarında pek hayırlı olurdu. Oktay'la Orhan'dan maalesef haberim yok. Neler yazdıklarını, neler yaptıklarını pek bilmiyorum. Oktay'a her hususta itimadım vardır, fakat Orhan'ın fantezi tarafı beni korkutuyor. Ahmet Hamdi'nin yeni şiirleri olup olmadığından, keza, haberdar değilim. Fakat, şüphelenmemem. Şekil endişesi kadar şiir anlayışının da temelli olduğunu biliyorum. Sabahattin Kudret, Cahit Külebi, Rıfat Ilgaz gibi şairlerden de ümitvar olduğumu bilirsin. Şimdi sana Ahmet Necati (1) isminde yeni bir genç şair tanıtabilirim. Ankara hukukunu bu sene bitirdi. Şimdi ankarada bir yerlerde memurdur galiba. Oktay, Orhan, Şahap Sıtkı ve ben bu genci beğenmekte müttefikiz. Sana bir şiirini yazayım, sen de bir fikir edinmiş olursun:

YENİ BİR AŞKTAN ÖNCE

O zamanlar ben her gün,
Vapurları karşılamaya giderdim,
İstasyonlarda dolaşırdım
Tiren saatlerinde.
Vaktimi parklarda,
Caddelerde geçirirdim.
Ah, nerden bileyim,
Yeni bir aşktan önce gezildiğini
Böyle yerlerde?

Ahmet Necati

Şekil bakımından aksadığını saklamıyacağım. Fakat söylemek istediği şeyin Türk şiirinde yeni olduşu aşikâr. Lâlettayin bir şair olmadığı muhakkak. Bu genç şairi beğenmekte, yukarda da dediğim gibi, şimdilik dört kişiyiz. Sen de iltihak edersen beş kişi oluruz. Bizim ikazımız üzerine Nurullah Ataç da, Necati'nin şiirlerini okudu, o da bizimle hemfikir.

Sana bir haber daha. Şahap Sıtkı, "Cahit Sıtkı'dan Ahmet Necati'ye" başlığı altında, son on yılın Türk şiirini tetkik yollu bir kitap hazırlamaktadır. Şimdiye kadar benimle

(1) Necati Cumalı.

Muhip'i yazdı ve makaleler Servetifünun'da çıktı. Umumiyetle fena değil. Enteresan bir kitap olmak şansı var. Şahap Sıtkı'yı Beyoğlu'nda bir akşam üstü sana tanıtmıştım galiba.

İşte böyle Ziyacığım. Ankara ve İstanbul'dan uzak olmama rağmen sana bir sürü havadis verebilirim. Sen de meselâ Para piyesinin mahiyeti ve kıymeti hakkında beni aydınlatabilirsin. Peyami'yle Necip in er geç tutuşacaklarını, kapışacaklarını sana birkaç yıl evvel söylediğimi herhalde hatırlarsın. Bunda Necip'in şöhrete düşkünlüğü kadar Peyami'nin hasedinin de tesiri vardır. Bizim nesilde bu gibi şeylere meydan vermiyeceğiz. İstiyorum ki bizim nesil mensuplarında insan ve sanatkâr atbaşı yürümesini, birbirini desteklemesini bilsin. İnşallah sütü bozuk birisi çıkmaz da, Türk edebiyatında en efendi nesil olmak pâyesini ihraz ederiz.

Şevket'ten üçüncü bir mektup alamadım. Görürsen selâmlarımı söylersin. Benim buradaki meşguliyetim bermûtad şiiridir. Elimde beş altı tane var. Neşretmeden evvel sana peyderpey yazacağım. Horoz şekerli mısraı taşıyan şiiri, hatırın için bir müddet bekleteceğim. Şayet oraya seni de tatmin edecek bir mısra talip olursa ne âlâ, yoksa şiirin o şekli muhafaza etmesi mukaddermiş der geçeriz. "Ben Ölecek Adam Değilim" şiirimin 1 Nisan tarihli Varlık'ta çıkacak yeni ve tashihli şeklini eskisinden daha iyi bulacağım umuyorum. "Bahar Geliyor" isimli bir şiirimi Ülkü'de görürsün. "İlk Cemre" yi de gene ya Ülkü'de yahut Gençlik'te.

Senin yenge hanım hakkında yazdığın şiire umduğum kıymeti verip üzerinde uğraşman çok hoşuma gitti. Benim şekil titizliğimi de susturacak derecede mükemmel olmasını, aşkın ve saadetin kadar dostluğumuz namına da bilhassa rica ediyorum. Aranızda münasebatın ve konuşmaların şayanı arzu mecraya girmiş olması ayrıca sevinilecek bir hâdisedir. Necati'nin "Yeni bir aşktan önce" şiirini de bu kasıtla seçip sana yazdım. Benim bu mektupta sana yazacağım şiirlerde de aşktan bahis vardır, mühim olmamakla beraber. Burada havalar kâh açmakta kâh kapamakta. Fakat artık bahara girmiş sayılırız. Nisan ayında epey şiir yazacağımı umuyorum.

Senin İbrahim ne âlemde? Selâmlarım. Başka soran olursa keza. Herhalde artık her hafta İstanbula inebilmektesin. Hani İstanbul hasretim de yabana atılır hasretlerden

değildir. Mektubunu geciktirmezsin ümidiyle tekrar tekrar gözlerinden öperim Ziyacığım.

C. S. Tarancı

EKİ ŞİİRLER :

Aşk (Otuz Beş Yaş'ta var); Bahar Yeli (Otuz Beş Yaş'ta var.)

30

Burhaniye: 23.4.1942

Ziyacığım,

Kavak'tan iki saatlik bir mesafede başka bir bataryaya tâyin edildiğini bildirerek acele yazdığın mektubun cevobı, mûtadım hilâfına, geciktiyse, kabahat havaların münasebetsizliğindedir. İstanbul'dan bir parça daha uzaklaşman benim de İstanbul'a hasretimi arttırdı dersem bundan İstanbulda seninle beraber olmak ve olduğum vehmimin bir gemi gibi karaya oturmasındaki acılık ve çaresizlik mânasını çıkarmalısın. Bugün yirmi üç nisan. Sabahleyin saat onda hükûmet konağının önünde kasabanın iki ilk mektep talebelerinin ve muallimlerinin, bugüne dair ezberlenmiş konferanslarını (söylevlerini) dinledik. Dolayısiyle, bütün kış göremediğimiz Burhaniye genç kızlarını doya doya gördük. Hani Anadolunun her köşe bucağında ne kadar da güzel varmış! İnsanın yirmi yaşında ve azılı bir delikanlı olacağı geliyor. Heyhat!.. Neyse uzatmıyayım, gördüğüm güzel gözlerden, göğüslerden, boylardan, hele bacaklardan cesaret alarak eve geldim ve emir erime seksen beşlik (250 gram) rakımı almasım ve soframı hazırlamasını söyledim. Leyleklerin takırdısı ve komşu evdeki kızın perdeyi aralayıp gülümsemeleriyle şenlenen soframı temizlemiş, sade kahvemi içmiş ve sana doğru yola düşmüş bulunuyorum. Bu arada, Burhaniye'ye geldiğimden beri bana yazmış olduğun mektupları tekrar okudum. Bir insan, bir dost, bilhassa bir şair karşısında duyulan ve duyduğum hayranlık, sevinç ve muhabbet dünyamı yeniden yaşamış oldum.

Bu akşam, artık seni anmıyan İstanbul'un
Bomboş bir camiinde uyumak istiyorum.

Allaha inanmayan ve bunu bütün iğrenç patırdı gürültüsiyle

haykıran İstanbul'u senin kadar Yahya Kemal bile (Elli yedi yaşına rağmen) duymamıştır. Yaşar'ın o beyti değiştirmek mecburiyetinde kalırken duyduğu ezayı tahmin edebiliyorum. Burada şiire dair bir hakikate işaret edeceğim. Aklım fikrim bu vâdide faaliyette bulunduğu için, söyliyeceğim şeye şaşmıyacağını biliyorum. Dikkat etmekteyim, hoşa giden, kalan, güzelliğini cümleye kabul ve tasdik ettiren şiirlerde bir genç kızın gülümsemesi, bir arabanın sokaktan geçmesi, bir çocuğun şunu bunu isterim demesi, bir dostun koluna girilmesi, bir fakire sadaka verilmesi gibi kendiliğinden ve vasıtasız oluveren hayat faaliyetlerinin beşer davranmalarının tabiiliği ve samimiyeti mevcuttur. O halde şiirde bu sırra varmak ve bu hakikatten şaşmamak lâzım. Fanteziler, grandiloquance lar (1) filân, Verlaine'in,

Le ciel est, par-dessus le toit,
Si bleu, si calme! (2)

mısraları yanında sıfırdır.

Mehmet Kaplan'ın, yazılarında, tecrübeyle keşfettiğim şiir hakikatlerini müdafaa etmesine bayılıyorum doğrusu. Geçenlerde Kutsi'nin, halk edasiyle yazılmış şiirlerinden bahsediyordu. Tact sahibi adam olduğu için, Kutsi'yi hırpalamıyorsa da, köylü veya şehirli olsun, her şiirin güzel olması lüzumunda nasıl sanatkârane bir ısrarı vardı!.

Üç gün evvel Şahap Sıtkı'dan bir mektup aldım. Melih Cevdet'ten bahsediyordu. Melih şimdi Maarif Vekâleti Neşriyat Müdürlüğünde Şahap'la yanyana çalışmaktadır. Onun beğendiği şu kıtayı ben de tereddütsüz sevdim (Melih'indir)

Senden utanıyorum deniz kenarı,
Böyle parasız kaldığım zamanlar mı
Ziyaretine geleceğim?

Orhan'ın yeni şiiri pek yokmuş. Oktay'ın keza; yalnız Oktay'ın annesi ölmüş. Zavallı çocukçağız Ankaradaymış ve müteessirmiş. Elbette!

Şahap'ın son Varlık'taki "Yorga" başlıklı hikâyesi çok hoşuma gitti. Çalışırsa ve devam ederse, Sabahattin Ali'yle Sait Faik'in meziyetlerini şahsında meczetmeye muvaffak olacak gibi geliyor bana.

---

(1) İri iri lâkırdılar.
(2) Gök, damlar üstünde öyle mavi öyle sakin!

Abdülhak Şinasi, İstanbul'u, bilhassa Boğaziçi'ni anlatan harikulâde yazılarına halis bir san'atkâr emniyetiyle ne güzel devam ediyor! Hayran olunacak bir adam doğrusu. Varlık, hakikaten dolgun çıkıyor. Senin, Bedri Rahmi'den ve Baki'den bahseden yazın da güzel! Biraz dostane ama, gene şiir titizliğinin hâkim olduğu bir yazı. Nesir bir tarafa, yenge hanım için yazacağın şiir ne oldu? O şiir namına konuşuyor ve geç kalıyorsun diyorum. Ah! ben bugünkü halimle bir âşık olsam! Bu sırra tekrar erebilsem! Müsaadenle:

Ah! yeniden başlamak hayata!
Çocukluğa, aşka ve sanata!

İnanmazsın; fakat mütemadiyen kendimi, adımlarımı, duygularımı, düşüncelerimi, görüşlerimi tazelemek, yenilemek arzusu ve hasreti içindeyim. Benim karakteristik vasfım, zannederim, yavaş bir aşk, sevdalılık, Mecnunluk, Ferhadlık.. ilh.. Gene aklıma geldi (hoş geldi safa geldi)

Eski bir evde olmak, orda, Eyüpsultanda!

Ziyacığım, bu kabil mısralardan şaşma! Bu mısradaki duyuş samimiyetini, hasret gerçekliğini, söyleyiş pürüzsüzlüğünü ve şair ustalığını her şiirinde her mısraında aramak ve görmek istesem, bu jestim, seni kendi kendine müjdelemek için olmuştur, oluyor ve olacaktır.

Şiir, bu tatlı belâ, bu ilk gözağrımız, ilk ve son aşkımız, bu teneffüs saadetimiz, bu şehvetli kalb çarpıntımız, ona vardığımız nispette çok yaşamış, tatmış, kâm almış olacağız. Şiir! Şiir! Şiir! Şiir! Şiir! Şiir! Şiir, fikrisabitimiz olmalı, bizi tımarhanelik edebilmelidir. "Delilere Selâm" isimli bir şiir var elimde. Hele bir bitsin! Gérard de Nerval'e selâm yollamak, şiirden behresi olan her şair için bir vazifedir.

Demin, sana yazacağım şeyleri tasarlamıştım. Unuttum, daha doğrusu onlar gafil bir anımdan istifade ederek, dağıldılar.

Bu mektup kâğıdını ve zarfını Edretmit'den Mustafa Seyit'in mağazasından aldım; dün oraya bizim alaya erzak ve eşya getirmeye gitmiştim de. Mustafa Seyit'in şahsı, maalesef, şiirleri kadar samimî değil. Yazık! Ben ki Edremit'te bir insan avına çıkmıştım! Her neyse...

Kısa mektubunu saymıyorum. Bu seferki mektubun her iki mektubuma birden cevap olmalıdır. Hele yenge hanıma yazdığın şiir, mektubun birinci sahifesini işgal edebilsin!

Elimde dört beş şiir var. Bitmedikleri için kıtalar, beyitler, mısralar yazmaya lüzum yok. Yeni kıtanın seni memnun etmiş olmasını diler, mektubunu beklediğimi bildirir, gözlerinden öperim Ziyacığım.

C.S. Tarancı

81

Burhaniye: 14.5.1942

Ziyacığım,

2 Mayıs tarihli mektubunu 10 Mayısta aldım. Dileğimi yerine getirip şiirini birinci sahifeye yazdığına teşekkür ederim.

Bu şiiri ilham eden kalbî sebeplere benim gibi âşina olmıyanlar, benim kadar titiz bir şiir okuyucusu iseler, dikkatlerini yalnız netice üzerinde toplayıp, şiirin aralıklı güzelliklerine, rağmen, genel olarak, aceleye geldiği, consistance'tan (1) mahrum bulunduğu kanaatine varacaklardır. Fakat bana, yani bu şiirin doğum şartlarına dostluğunun müsaadesi nisbetinde vâkıf Cahit Sıtkı'ya sorarsan, intibalarımı şöyle hülâsa edebilirim: Her vakitki şair Ziya Osman, bu şiirinde, yaşamak ve mesut olmak iştiyakını bütün samimiyetiyle açığa vurmuş. Herhangi bir işe samimiyetle başlamak bir meziyettir. Ama işte, gönül isterdi ki, şairin poétique ve estetik dikkati ve titizliği de samimiyeti ve gayretiyle atbaşı gitmiş olsun. Bereket versin, dikkatinin uyanık olduğu zamanlarda araya serpiştirdiğin ve gerçek bir duyuşun eksiksiz ve tatmin edici ifadesi olan cidden güzel mısralar, şiirin talihini, kısmen bile olsa, düzeltmektedir. Bir kere, atmayı asla aklına getirmemen icabeden şu canım ve lezzetli beyit:

Yatak odamız, yemek odası, kiler;
Raflarında ellerinle yapılmış reçeller.

şiirde lâyık olduğu yeri derhal almalıdır. Tatma hassamıza ilk defa olarak hitabediyorsun. Bu, sende rastladığım yeni bir şiir meziyetidir. Ev hayatının muhabbetle çekilmiş enstantaneleri olan:

(1) Sağlamlık.

Çıkacağın üç basamak,
Ellerinden sıyırıp atacağın eldiven.

gibi mısralar, sembolle konuşmaya ve yalnız mücerredi, muhayyeli terennüm etmeye bizi alıştırmış bir şairin şiirinde, fazla mühim olmamakla beraber, nisbî bir yenilik addedilebilecek cinstendirler. Hele, evinin mimarı, taşçısı, marangozu, amelesi kadar, senin de o yuvada el emeğin, alın terin, zevkin (goût) olacağını, haber veren iddiasız fakat sade, fakat gerçek, fakat patetik mısralar:

Ellerimle asacağım camlarına perdelerini.
Yatak odasında düşüneceğiz bir an,
İki kişilik karyolanın yerini.

beni sarhoş etmeye kâfidir. Dahası var:

Sürahide ışıldıyan su,
Paylaşacağımız ekmek, ("bölüşeceğimiz" daha iyi gi geliyor bana)
Yazın rüzgârlara bırakacağımız testi...

gibi mısralar, **quotidien** (1) hayatın huzur ve saadet neticesi itiyat ve hareketlerinin mütevazı fakat güzel ve gerçek mısraları, âsude bir **intérieure** (2) e olan hasretini (hasretimizi) ne tabiî ve kandırıcı (tatminkâr) bir şekilde ifade etmektedir! Şiirin son mısraları da, aynı kandırıcı ifadeye kavuşabilecekleri için (küçük bir gayretle), şimdiden güzel sayılabilir.

Gelelim muadelenin "menfi" lerine:

Evvelâ, şiirde **consistance** sahiden yok. Hani şu, ele alınınca dağılıveren, ufalıveren ve bu yüzden, camekândaki duruşiyle vadettiği lezzete bir türlü varamadığımız börekler (ah o canım sulh günleri!) var ya; onlara benziyor. Şiirin yufkası, yağı, kıyması, peyniri... ilh, arasında daha sıkı bir bağ, bir lehim lâzım. Serbest vezinde bunun güç olduğunu biliyorum. Ve kısmen mâzursun (sanatkâr için mâzeret olmaz ya!), neyse, zordur. Çünkü, aruzda ve hecedeki kafiye, vezin, takti',

(1) Günlük.
(2) Ev içi.

bu consistance'ın binalarda, duvarlarda gördüğümüz harç kabilinden, göze görünür işaretleridir. Serbest vezinde, benim anladığım serbest vezinde, göze görünür bir harç olmadığına göre, mısralar biribirlerine gizli bir harçla (bu, biten mısraın son hecesiyle, başlıyan mısraın ilk hecesi arasında tutkal mahiyetinde bir ses, mâna ve tedai bağı olabilir) perçinlenmelidirler. Bu Nâzım'da kısmen vardır; fakat o farkında olmamıştır. Zaten kafiyeye başvurması, bazı mısraları tekrar etmesi, bazı heceler üzerinde durması, bazı kelimeleri hecelere ayırarak okutmaya gayret etmesi hep bu consistance endişesinin mahsulüdür. Senin şiirinde böyle bir endişe hüküm sürdüğünü zannetmiyorum. Bu da, yani senin bu ihmalin de izah edilebilir: Avrupaya gitmeden önce, Alain'in "Les Beaux-art en vingt leçons" isimli ve estetiğe, şiire, mimariye, musikiye, resme... ilh. dair çok faydalı ve yer yer gerçek sanat ve güzellik hakikatlariyle parlıyan güzel bir kitabını okumuştum. O cidden hazine kitapta, insanın kol hareketleri, adım atışı, gerinişi, oturuşu, kalkışı... ilh ile şiiri, heykeli, resmi... ilh. arasında müşahede edilebilir bir münasebet mevcut olduğuna işaret edilmekteydi. Senin mahçubiyetin, insanlar arasındaki âdeta fizik rahatsızlığın, konuşurken kızarışın, kadınlar nezdinde utanıvermen, kahveye tereddütle âdeta korkarak girmen, meyhaneye adım atmaman... ilh. bütün bunlar şiirlerinde, ne yalan söyliyeyim, lehine sayamıyacağım akisler bırakmıştır; bilhassa bu serbest vezinle yazdığın şiirlerde ve bu sonuncuda. Benim "Ömrümde Sükût" taki şiirlerim de, o zamanki halimin aynasıdır. Bunun çaresi, Ziyacığım, evvelâ, hayatında ve cemiyet içindeki davranışlarında o ürkekliği üzerinden atmaktır. Alain'in çok mühim bir sanat hakikati üzerinde durduğuna katiyen şüphe etmemelisin. Sonra, şiirinde, nefesi yoran uzun mısralar var. Bunları da kısaltmak lâzım. Nasıl ki tabiî yürüyüşte en uzun adım yetmiş beş santimetredir, mısrada da en uzun hece, nihayet on beş, haydi bilemedin on altı olsun. Zaten aruzda ve hecede bu noktanın nazari dikkate alındığını bilirsin. Bir de, Ziyacığım, az kelimeyle söylenmesi, mümkün bir hayali, bir duyuşu, bir hasreti fazla kelimeyle söylemeye lüzum yoktur. Meselâ başlangıç mısraları pekâlâ şu şekilde kısaltılabilir ve nesir edasından, dolayısiyle kurtulmuş olur:

Gözümde hep aynı beyaz ev;
Her dağ yamacına kurduğum;
Oturttuğum her su kenarına.

Dağ yamacındaki evle su kenarındaki evin manzarası, ab ü havası başka başka olduğuna göre, birer müstakil mısrada söylenmeleri, mahiyetleri icabıdır. Buna benzer, daha ufaktefek şiir dikkatsizlikleri yok değil. Fakat uzatmıyayım, malzeme olarak elinde birinci sınıf bir un var. Hani sokakta hizmetçinin koltuğunda görüp de kenarından bir lokmacık olsun koparmaya dayanamadığımız sıcak, pişkin, lezzetli, besleyici bir ekmek yapabilmek iktidarındasın. Seni fırına, yani iş başına dâvet etmeyi bir vazife bilirim. Tenkidlerim biraz kıyarcasına olduysa, bunu sevgime ve seni çok daha mükemmel şeyler yazmış görmek arzuma bağışlamalısın. Bahsettiğim şiir dikkatsizliklerinin çoğu hepimizde, bugünkü her şairde mevcuttur. İşte bunlardan kurtulmak lâzım. Şiir üzerinde kafamızı işletmeliyiz ki yazdıklarımız, Fuzuli'nin, Bakî'nin, Nedim'in diktiği, Yunus Emrelerin, Karacaoğlanların suladığı ağacın bu emeklere lâyık yemişleri olabilsin. Hani bir şiir seferberliği aklımdan geçmiyor değil. Gene fazla uzattım, değil mi?

Zaten talime de bir çeyrek var. Sorduğun suallere kısa cevaplarım:

1 — Şahap Sıtkı, tahmin ettiğin gençtir. Benim hakkımdaki iki makalesi daha evvel çıktı. Artık, hayırlısiyle, kitapta görürsün.

2 — Ahmet Necati'yi Mehmet Necati'yle karıştırıyorsun. Ayrı ayrı şairlerdir.

3 — Melih'in kıtasında **chant** (1) tarafı olmadığını söylüyorsun. Bu **chant** bahsine başka bir sefer temas etmek istiyorum.

Ankara'da Millet adında yeni bir mecmua çıkıyor. Benden de şiir istediler. "Hep Yaşadığıma Dair" şiirimi sana ithaf etmiş olarak gönderdim. Vakıa Gençlik gazetesinde çıkmıştı ama, yanlışlarla çıkmıştı.

İşte böyle Ziyacığım, benim şiirler henüz bitmedi. Elbet biterler. Şevket'in dediği gibi, başlanan şiir, bitmeye mahkûmdur.

---

(1) Şarkı, ahenk.

Ben bildiğin gibiyim. Biz de ordugâha çıktık (bu sabah). Senin, yeni yerinden memnun olmana sevindim. İstanbul a da sık sık inebilsen daha iyi olur.

Şiirini belki bu arada mesut bir şekilde rötuş etmişsindir bile. Yenge hanımla bölüşeceğin emeğin neticesine âzami itina göstermelisin.

Haydi bakalım, seni Allaha, yenge hanıma, şiirine emanet eder, sıhhat, saadet ve muvaffakiyet dileklerimle gözlerinden öperim.

C. S. Tarancı

32

Burhaniye: 30.5.1942

Ziyacığım,

Daha ne kadar müddet devam edeceğini bilmediğim bu gurbet ve uzlet hayatımda, mektuplarını okumak, bir saadet fedakârlığı yapmadan, yapamadan vazgeçemiyeceğim en sevgili itiyatlarım arasında yer almış, bence ferahlık hazinesi bir vâkıadır.

Bir haftadır ki subayları da -bekârlarını- ordugâhta kalmaya mecbur eden alay emri meriyette bulunuyor. Buna rağmen, ben, evimi -bekâr evimi demek istiyorum- bırakmamış olduğum için, arada sırada -hattâ ekseriya- kaçamak yapıp evde yatıyorum; annemin Diyarbakır'da eliyle doldurduğu canım şilteye, ve üstüme örtündüğüm gene onun müşfik ve mahir eliyle dikilmiş yorgan olduğu gibi, yorgun başımı koyduğum yastık da onun dizlerinin yumuşaklığını ve sıcaklığını taşımaktadır. Annemi hatırlatan her eşya parçası gözümde daha azizdir. Onlarda, o eşya parçalarında, en gizli yaralarımı sarmaya hazır bir elin şifa ve saadet vadeden müşfik tehalükünü seziyorum. Şimdiye kadar bir iki kere sevdim, bundan sonra da Mecnuncasına, Ferhatçasına sevebilirim. Fakat şimdiye kadarki sevgililerimden ancak birisi -belki aşkıma kısmen mukabele etmiş olduğu için- hâlâ hayal halvetnamemde hüküm sürmektedir. Fakat bilfiil hayatıma, evime, koluma, saadet tasavvurlarım arasına girmiş bir kadın, yahut genç kız henüz yoktur. Zaten hayatımın, kadınsız filmlerdeki tatsızlık ve sıkıntı ile akışı bundan ilerigeliyor. Bereket versin annem var; kızkardeşlerim de umduğum kadar müşfiktirler bana karşı. Kısmen avunuyorsam da, gündüz kolum-

da, gece koynumda boşluğunu duyduğum o renk, ses, koku ve etten mürekkep dişi mevcudiyete hasretim gittikçe artmaktadır. Bana öyle geliyor ki, herkese, tabiî görünen evlilik hattâ gayrimeşru beraberlik hayatı, benim hayatım olmaya başlarsa, büsbütün başka bir insan olacağım; bakışımdan, adım atışımdan mırıldandığım şiirlere kadar her şeyim değişecek, varlığımda şimdiye kadar idrak edemediğim bir müstesna ve devamlı bahar hüküm sürecektir. Fakat bakalım böyle bir saadete, bahtım, mukadderâtım müsait mi? Tuhaf bir felsefem var: attığım her adımı, başıma gelen her nahoş hâdiseyi fal-i hayır addediyorum. Mülkiye'de sınıfta kalışlarım, sonra Ticaret'e devam edemeyişlerim, aşkta türlü felâketlere katlanışlarım, Avrupadaki maceram, hepsi hepsi bence lehimle neticeler doğuracak geçmiş veya geçmekte olan hâdiselerdir. Yani mukadderatımda bir esas gaye var, hayatım o gayeye doğru ilerlemektedir; gerisi teferrüat vesairedir.

Gelelim şiirlere; evvelâ şu Ev'den bahsedelim. Sözlerimden, serbest vezinde muvaffak olamadığın mânasını çıkarmaktasın. İstediğim kadar, senden beklediğim kadar muvaffak olamadığın mânasını çıkarıyorsan doğrudur. Zaten bunu ben de söylüyor, saklamıyorum. Cevdet Kudret in, serbest nazımlı şiirlerini beğenmesi ilk bakışta hoşuna gidebilir; teslim ederim. Fakat ben senin edebi mukadderatını kendi edebî mukadderatımdan ayırdetmediğim için, seni daha güzele, daha mükemmele dâvet ediyorsam, bu da seni hiç değilse o derece memnun ediyor -zannındayım diyecektim- kanaatindeyim. Hece vezninde, bir güzellik unsuru olarak kullanılmadıkları zaman insanın canını sıkan kafiye ve vezin esaretinden kurtulup serbest veznin enginlerinde kulaç vurmaya başladığında sevindimdi; dedim artık Ziya daha serbest ve tabiî konuşacak, hece veznindeyken Yedi Meşale'nin o sunî ve yapmacık edasını bırakacak; her mısraı ille 7+7 ye sokmak gibi lüzumsuz bir gayretkeşlik göstermiyecek ve nihayet her şiirin bünyesine göre bir form bulmaya savaşacak. Ümidettik'lerimden yarısı tahakkuk etti. Daha serbest ve tabiî bir edaya kavuştun, 7+7 taassubundan kurtuldun; fakat her şiirin bünyesine göre bir form aramak, söylenen şeyden ziyade söyleniş şeklinin, edasının, bir kelimeyle ifadenin mühim olduğunu tamamiyle idrak hususunda bence matlup aydınlığa henüz çıkmış değilsindir. Zaten serbest nazmın güçlüğü burada. Aruzu veya heceyi tecrübe etmemiş müptedilerin hemen bu vezinde

yazmaya kalkışırken düştükleri gülünç vaziyet bundan ileri geliyor. Bir kere serbest nazmın bir ihtiyaca cevap verdiğini aruzda da serbest müstezatların bulunmasiyle izah edebiliriz. Serbest müstezatlara vezinsiz demeyip bugünün serbest nazmına vezinsiz diyenler, bu işin ehli olmasalar bile, kısmen haklıdırlar; çünkü serbest müstezatta gene aruzun bahirlerine ve o bahirlerin muhtelif vezinlerine riayet edilmektedir; nihayet her mısra ayrı vezinde oluyor, fakat gene hepsi aruz vezninde ve o veznin cümle kavaidine uyaraktan. Halbuki bugünkü serbest nazım daha ziyade hecenin bir an coşiye uramasından doğmuştur. Nâzım'ın tecrübeleri pek tatminkâr olmamakla beraber, serbest müstezat'a mukayesede en fazla lâyık örneklerdir. Benim serbest vezinden beklediğim, aruzun ve hecenin kelimeler arasındaki ahenk münasebetlerine riayet edilmek şartiyle, daha geniş, kafiye vesaire kaide'erinden âzade, daha canlı, daha hayati, beşerî bir ses zirvesine çıkmak imkânlarıdır. Valéry'nin bahsettiği o gülüşler, o bakışlar, o hançerede kalan çığlıklar... ilh. hakikaten ancak böyle bir veznin havasında vazılabilecek nağmelerdir. Dahası var, gene bu bahiste, kelimeler arasındaki münasebetleri çoğaltmak, yalnız ahenk münasebetleriyle iktifa etmemek, mısralarda resim, mimarî, heykeltraşlık gibi güzel sanatların mezziyet'erinden de istifade etmek ve her şeyden evvel kül mü'emmeliyetini elde etmek lâzımdır. İtiraf edelim ki, bu kadar güzel bir serbest, hakiki serbest şiir henüz yazamadık. Senin serbest şiirlerin, bugünkü serbest şiiri tenkidime vesile oluyor. Bu arada, senin kadar Orhan'ın, Oktay'ın, Melih'in ve benim gayretimizi unutmuyorum. İşte bu gayretimizi daha da hızlandırmak, kılçıklarından kurtarmak lâzımdır. Sonra, yalnız sana has bir kusur: kelime tasarrufunu ihmal ediyorsun. Halbuki Brémond'un sözlerini hatırlamalısın. Şiir öyle bir nesnedir ki, kelime çıkardın mı, hattâ kelimenin yerini değiştirdin mi, büvüsü bozulur, sihri kaçar. Canım, hayatın herhangi bir faaliyet sahasmda da böyle değil midir? Askerlikten başlıyalım. Saf halinde bir manganın erlerinden birinin azıcık ileri çıkması, hizayı, dolayısiyle o manganın ahengini, mükemmeliyetini bozmaz mı? Bankada, hepiniz çalışırken, iltimaslı birkaç memurun çalışmayıp gazete okuması, durmadan sigara, kahve içmesi çalışma ahenginizi ihlâl eden bir keyfiyet değil midir? Zaten cemiyet içinde bile, tufeylilere karşı hepimizde bir istikrah yok mudur? Yediğimiz yemeklerde bile aynı keyfiyet vâkidir. Meselâ salatada, yeşil salata, zeytin

yağı, sirke, mevsiminde domates filân bu salatanın lezzet unsurlarıdır, zarurî unsurlardır. Fakat bu salataya şeker ektin mi ne olur? Canım salata rezil, kepaze olur. Halbuki şeker gayet kıymetli, tatlı, güzel, mugaddi bir şeydir. Şiirde de aynı şey vâkidir. Meselâ güzel bir duyuş, bir hayal, bir bilmem ne, yerini ve terkibini bulamadı mı salatada şekerin gülünç vaziyetine düşer. Yağı fazla kaçmış pilâv da lezzetini kaybetmiş demektir. Mısrada da fazla kelime aynı neticeyi doğurur, mısraın edasını çirkinleştirir, bozar, mısraı mısralıktan çıkarır. Her kelime, hissesine düşen sesi, mâna, tedai ve daha bir sürü vazifeleri ifa edemedi mi lüzumsuzdur; o mısrada yeri yoktur. Senin serbest son iki şiirinde böyle tufeyli kelimeler (meselâ "Yarabbim" ler, "biz" ler... ilh.) var. İfadede gevşeklikten kurtulup gerginliğe varmak lâzım. Bir kadın bacağında bizi çeken, çileden çıkartan şey, çorabın gevşekliği değil, gerginliğidir. Umumiyetle şiirde, hazır elbiselerden kaçınmalı. Ismarlama elbiseden şaşmamalı. Hep aynı vezinde yazan şairlerin ses monotonluğu buradan geliyor. Halbuki her şiirin -şiiri bir insan farz edersek- boyu, teneffüs kudreti, omuz genişliği, göğsü vesaire ayrıdır. Her şiirin bu ölçülerine göre ısmarlama, kusursuz, tam üzerine oturacak formunu, elbisesini yapmak lâzım. Makastarlık şart. Yoksa her duyduğunu failatün, failatün, failatün, fa'lün kalıbına, hazır elbisesine döken şair elbette ki yanılmakta, yazdığı şiirin şahsiyetine, nefes almak, yaşamak hakkına tecavüz etmekte, onu âdeta hiçe saymaktadır. Hazır elbise nihayet aynı boyda ve ende birkaç kişinin üzerinde iyi durabilir; diğerlerinin üzerinde maskaraya döner. Şair, her şiirin müştâk olduğu vezni (edayı, elbiseyi, formu demektir) keşfeden adamdır dediğim zaman şiire canlı bir uzviyetin arzu, hasret, vuslât faaliyetlerini, jestlerini izafe etmiştim. Hakikaten de öyledir. Eski şiirlerimden birçoğunun karşımâ dikilip elbiselerinden şikâyet ettiklerini: "Utanmıyor musun bizim bu halimizden?" dediklerini düşündüğüm, hayal ettiğim çok olmuştur. Bayram yerine gönderdiğimiz çocuğun elbisesine gösterdiğimiz itinayı, neşrettiğimiz şiirin formunda da gösterdiğimiz, gösterebildiğimiz gün mesele yüzde doksan halledilmiş denebilir.

Ev şiirinde "İki kişilik karyolanın yerini" mısraını fazla realist ve choquant (1) buluyorsun. Değil. Bir kere mısra

(1) Yadırgatıcı.

olarak, "karyolamızın yerini" mısraından daha dolu, daha doyurucu bir sesi, tannaniyeti var. Saniyen, iki kişilik karyola demek hem daha doğru, hem de halk arasında taammüm etmiş bir tâbir, dolayısiyle bir realitedir. Salisen, henüz evlenmediğinize göre, ancak iki kişilik karyola diyebilirsin, karyolamız diyemezsin. Ve nihayet iki kişilik karyolayı tasavvur da güzeldir. Bu güzellik, mısraa da hiç fire vermeksizin geçmiş bulunuyor. Ve fazla kelime yoktur, tam söylenmiş, doymuş bir mısra.

Neyse gene uzattım. Herhalde "Yaşıyoruz" şiirin, zaten taslak olduğuna göre, tashihe, daha dikkate ve hele kelimelerde daha titizliğe ve tutumluluğa muhtaç. Haydi bakalım. İnşallah bir şeylere benzer.

Ben iyiyim. Burada sıcaklar başladı, talim güçleşti demek istiyorum. Temmuz ortalarına doğru izinli gelmek istiyorum. Diyarbakır'a da, Ankara'ya da, İstanbul'a da uğrıyacağım. Zaten benim için ancak bu üç şehrin mânası var. Sebepleri malûm.

Oktay'cığımızın annesi öldü, iki ay evvel. Yazdığım tâziye mektubuna aldığım cevapta, son şiiri de var. Sana kendi şiirlerimle beraber onu da yazıyorum. "Eski bir evde olmak, orda, Eyüpsultanda" mısraını aşacak mısralar hazinesi şiirlerine hasretim. Gözlerinden öperken bu hasretimi unutmamanı rica ederim.

C. S. Tarancı

GÜNLER SU GİBİ GEÇTİ

Ben de beşikte yattım,
Meme emdim;
Geceleri arpa boyu büyüdüm.
Adam oldum, elim ekmek tuttu.
Bütün sevdiklerim öldü.
Günler su gibi geçti;
Anasız babasız kaldım böyle.

Oktay Rifat

Paydos (Otuz Beş Yaş'ta var); Bir Saadet (Otuz Beş Yaş'ta var).
Değişik mısraı:

Etimize varıncıya dek,
Delilere Selâm (Sonrası'nda var).

C. S. T.

83

Burhaniye: 22.6.1942

Ziyacığım,

Bu seferki mektubun hayli gecikti. Hani az daha gayret etsen kulaklarını çekmeye mecbur edeceksin beni. Hele kabahati Bankadaki fazla mesaiye (?) yüklemene bayıldım. Bari yenge hanımdan bahsetseydin! Nedense ondan da bahis yok. Acaba bu hususiaki sükûtun kasti mi, yoksa dalgınlık ve unutkanlık eseri mi? Bana kalırsa sana bankacı yengeyle beraber şiir yengeyi de unutturan dişiler gördün Florya da. Ve belki de şimdi aklın fikrin onlardadır. Bu seferlik bir tevbih cezasiyle iktifa ediyorum. Tekerrürü halinde seni ya Bankaya yahut Florya plâjı kabinelerinden birine kırk sekiz saat habsetmek salâhiyetim bâkidir. Bu cezayı infaz edecek adam da Şevket Rado dostumuz olabilir. Ev ne oldu? İnşaat uzun sürüyor galiba. Biter bitmez, seni ve yengeyi eşikten içeri itip kapıyı arkanızdan kilitlemek ve anahtarı yıldızlardan birine teslim edip "ne haliniz varsa görün" demek boynumun borcu olsun. Balayınızı geçirmek üzere sizi Venedik'e, Nis'e, Rio dö Janeiro'ya nefyetmek de isterim. Artık talihinize!.. Venedik dedim de aklıma geldi, Ankara caddesine uğradığın zaman Ahmet Halit Kütüphanesinin camekânına bir göz gezdiriver, bakalım bizim Venedik'te Ölüm tercümemiz çıkmış mı çıkmamış mı? Hoş nasılsa parasını aldık yedik ya! Benimkisi de âdet yerini bulsun diye sormaktan başka bir şey değil.

Son haftalarda Baki (1), Ömer Bedrettin ve Fethi Giray, kitaplarından birer nüsha gönderdiler. Akıllarına gelip de ta Burhaniye'ye kitap yollamaları şüphesiz hoşuma gitti. Geçen gün, Baki'den bir de mektup aldım. Biliyorsun, yedi sekiz aydan beri evlidir. Çok mesut olduğunu yazıyor. Ne güzel şey değil mi? Senin de beni böyle bir müjdeyle sevindireceğin günü sabırsızlıkla bekliyorum. Baki'nin verdiği haberler arasında, radyoda şiir saatlerinin tekrar açıldığını, Muhip'in Yedek Subay Okuluna hazırlanmak üzere kıta hizmetini yani neferliğini yapmakta olduğunu en mühimleri olarak sana bil-

(1) Baki Süha Ediboğlu.

direbilirim. Bundan başka, Baki Muhip'ten de şikâyet ediyor. Şu Muhip'in, dostlarını böyle kırmasına bir türlü mâna veremiyorum. Yazık ediyor kendine! İnşallah askerlikte pişer de, hayata ve dost sofrasına daha olgun ve daha gönül adamı olarak döner. O zaman, bu güzel dönüşü biz de sevinçle kutlularız. Son iki cümleyi Baki'ye de aynen yazdım.

Bir evlenme hasreti içinde olduğumu söylüyorsun. Tabii değil midir? Kendimi bildim bileli gurbet ve hasret peşimi bırakmıyor. Sılanın nasıl bir cennet, vuslâtın ne çeşit bir saadet olduğunu yalnız hayal etmekle sürdüğüm ömrün daha fazla uzamasına mâni olmak biraz da hakkımdır sanırım. Fakat bakalım bu işi nasıl becereceğiz? Böyle bir teşebbüste beni en çok düşündüren cihet, alacağım kızı mesut edip edemiyeceğimdir. Yoksa ben, şahsen, mihnetlerin türlüsüne talimliyim. Hâsılı halli güç bir muadele. "Paydos" şiiri, lâübali olmak şöyle dursun, bilâkis, senelerdir süregelmekte olan bir gafletten uyanıp nedamet içinde yanmanın nağmesi olmak maksadiyle yazılmıştır. Senin, bu şiire lâübali demen, içkiden ve kumardan bahsedildiği için olacak. Halbuki, ben, mevzular ve temler arasında hiçbir hiérarchie'ye taraftar değilim. Değilim, çünkü sanat eserinde güzelliğin bahsedilen şeyden ziyade ondan nasıl bahsedildiği keyfiyetiyle alâkalı olduğuna inanmışımdır. Bence, ölüm, aşk, Allah, vatan, dostluk, evlilik, sefâhet, sefalet... ilh... mevzuları arasında hiçbir fark yoktur. Hepsi de insanın duyduğu, yaşadığı, felâket veya saadetlerinin müsebbibi olan şeylerdir. Zaten, bunun içindir ki "mevzularınızı nasıl seçersiniz?" gibi bir suale cevap vermek lüzumunu hiçbir zaman duymadım. Valéry de, şiirde mevzuun ehemmiyeti yoktur, demiyor mu? Bir hikâye veya roman yazar gibi, şiir yazılmaz. Şiir nağme halinde gelir. Paydos şiirine başladığım zaman nasıl biteceğini bilmiyordum. Demek istediğim, mevzua katiyen ehemmiyet vermemeli! Sana bunu senin en hoşuma giden Eyüpsultanlı mısraınla izah edeyim. Mezkûr mısraın medlûlü şu: şair, Eyüpsultan'da eski bir evde olmak istiyor. Realitede bunun hiçbir güzelliği yoktur. Eğer mevzu bakımından düşünmek ve ona göre hüküm vermek icabetseydi, diyecektik ki: "Şair de, canım İstanbul'da oturacak yer mi bulamadı? Suadiye'de, Büyükada'da, Boğaziçi'ndeki köşkleri, konakları, yalıları hiç görmüşlüğü yok mu?. ilh..." ve mısraa berbat diyecektik. Halbuki şiir karii olduğumuz için böyle düşünmiyeceğiz. "Eski", "ev", "olmak", "orda", "Eyüpsultanda" kelimelerinin bir araya gelip elbirli-

giyle yarattıkları ses dünyasının güzelliğine dikkat edeceğiz. Ne varsa o dünyadadır. Ancak bu ses sayesindedir ki, şairin, hakikaten eski bir evde değil de, fakat içinde doğduğu evde olmak istediğini anlıyoruz. Annesi Eyüp mezarlığında yattığı için Eyüpsultan'da diyor. Fakat, hakikatte Eyüpsultan burada, maziyi temsil eden bir mahal olduğu için mısrada ehemmiyet kazanmaktadır. Bütün bunlar, yukarda da söylediğim gibi, mısradaki şiir seyalesinden anlaşılıyor. Bu şiir seyalesiyse, mısraın inşasındaki şair ustalığiyle elde edilmiştir. Gene kelimelerde saklı bulunan şiir meziyetlerine gelmiş oluyoruz. 'Eski" sıfatı burada çok yerinde kullanılmıştır. O kadar yerinde ki, gözümüzün önüne getirdiği ev harap bir evden ziyade eski zaman mimarisi tarzında inşa edilmiş, içi şark usulü döşenmiş bir evdir. Senin böyle bir evde doğduğun böylelikle meydana çıkmakta. "Orda" kelimesi, bugünle çocukluğun arasındaki mesafeyi ses halinde vermeye muvaffak olmuştur. Hele Eyüp demeyip Eyüpsultan demekle, çocukluğunun Osmanlı imparatorluğunun son zamanlarına rastladığını kariie ne güzel sezdiriyorsun! Dedim ya, bu mısradaki ses hazinesinin anahtarı şairin elindedir. Bu da onun ustalığından başka ne olabilir? Şimdi farzedelim ki, senin kadar hassas bir şair o mısraı şöyle yazmış olsun:

Orda, Eyüpsultanda, eski bir evde olmak!

Bu mefruz şairle aynı şeyi duyduğunuz ayân beyan, değil mi? Fakat duyurmak, karii, duyduklarına firesiz iştirak ettirmek bahsine gelince; mefruz şairimiz kaybederdi. Dikkat edersen, onun mısraında Eyüpsultan semti mısraın sonunda eski bir evden ibaret oluyor. Halbuki sen, eski evle başlıyorsun. İnsan merak ediyor: acaba bu ev nerede? Ve sen, "orda" kelimesiyle uzakları gösterirken kari hâlâ merak içindedir. O uzaklar neresidir? "Eyüpsultan'da!" diyerek boş görünen ufukta birdenbire canlı bir semtin silûetini halkediyorsun. Ve "sultan" kelimesiyle bütün bir tarih, mısraa dolmuş oluyor. Senin mısraında merkezden daireye doğru genişleyiş var.

Görüyorsun ki, her iki mısrada da aynı şeylerden bahsedilmektedir. Fakat bahsedilen şeye, şiir karii olarak, ehemmiyet vermediğimiz için, nasıl bahsedildiğine, söylendiğine bakıyoruz. Bu mukayesede, mefruz şairin mısraı, on üzerine iki numara alırsa, seninki tam numara alır. Güzellik numarası-

nı böylelikle, kompozisyona, ifadeye, edaya vermiş olduk. Zaten şairi şair yapan da bunlardır. Şüphesiz, herhangi bir kafi, mısraın bu iki şekli arasında bir fark göremez. Bir evvelki yahut bir sonraki mısrala kafiyeli olsun diye mısralardan birinin "sultanda", diğerinin "olmak" kelimeleriyle gittiğini sanır. Zaten mefruz şair de, solmak, dolmak fiillerine kafiye bulmak için "olmak" fiilini sona atmış olabilir. Hâlbuki ince şeylerdir. Hakiki şiirin ve şairin nedreti de bundan değil midir? Brémond'un, bir mısrada bir kelimenin yerini değiştirdiniz mi, şiirin büyüsü bozulur sözünü elbette bilirsin. Sana bu hususta başka bir misal daha:

Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz!

mısraında, "hatıra" yerine "aklıma" diyebiliriz. Vezin bozulmaz

Ağlarım aklıma geldikçe gülüştüklerimiz!

Vezin bozulmaz ama, şiir sırra kadem basar. Bunun tek sebebi, "hatıra" kelimesinin "aklıma" kelimesinden daha zengin, **évocation** (1) unsuru olarak daha kuvvetli olmasıdır. "Hatıra" kelimesinin telâffuzunda da tahattür hâdisesine hürmet eden bir **discrétion** (2) ve **objectivité** (3) edası vardır. Demek ki mısraın şiiriyeti vezniyle kaim değilmiş. İşte şair bu **nuance** (4) ları seçebilecek bir şiir **intuition** (5) una, bir şiir zekâsına sahip olmalı, bir kelimeyle, **instinct poétique** bulunmalı kendisinde. Şüphesiz, bu şiir meziyetlerinin bir kısmı fıtrî ise de, büyük bir kısmı çalışmakla, şiir üzerinde düşünmekle elde edilir. Baudelaire'in: **"L'inspiration est la soeur du travail"** (6) sözü benim söylemek istediğim şeyin başka türlü bir ifadesidir sanırım. Bütün büyük şairlerde müşahede ettiğimiz müşterek meziyet, **lucidité poétique** ten başka bir şey değildir.

Şimdi de, serbest vezin taraftarlarının hor gördükleri ka-

---

(1) Tedai.
(2) Mahremiyet.
(3) Objektiflik.
(4) Nüans.
(5) Sezi.
(6) İlham çalışmanın kardeşidir.

fiyenin bazan şiir seyalesini **déclancher** eden (1) bir güzellik unsuru olduğunu, senin ezberinde bulunan bir beyitle görelim, Rimbaud'nun şu beytiyle:

O saisons, ô châteaux!
Quelle âme est sans défaut? (2)

Şiir meziyetlerine -dehasına diyelim- benim kadar agâh olduğun Rimbaud, birinci mısrada "châteaux" yerine "forêts" deseydi -ki vezin bozulmaz- şiir birdenbire kaybolur, beytin lezzeti kalmazdı. Bu beytin iki şeklini aklında mukayese et. Söylemek istenen şey gene söyleniyor: "Kişi noksansız olur mu?" mealinde bir şey, değil mi? Demek mevzu ve ana fikir aynıyle baki kalmakta. Ama neye yarar? Fikrin, şiir seyalesine nakillik vazifesi görebileceğini, kim söyledi? Mallarmé, şiir fikirlerle değil, kelimelerle yazılır, demiyor mu? His de, hayal de, mücerret olarak, güzellik ve şiir unsuru değillerdir.. Biz, şairden, hikmetler yumurtlamasını, hayatımızda, prensip ittihaz edeceğimiz ahlâk kaideleri vaz'etmesini, gençliği ve müstakbel nesilleri irşat yollu vaızlarda bulunmasını istemiyoruz ki! Şiirin kendisi, bünyesi ve mahiyeti icabı, bu gibi şeylere tercüman olmaktan imtina eder. Haşim'in bülbül misali ne güzeldir! Evet şiir yalnız ve yalnız nağmedir. Şairden bize nağmeler dinletmesini istiyoruz. Ormanlı beyitte, cereyanı kesilen bir elektrik lâmbasının birdenbire etrafı karanlıklara gark etmesi gibi hazin bir hâdise, bir vakıa karşısındayız. Zaten, içine insan girmiyen, yahut insanı hatırlatan emareler bulunmıyan ıssız bir tabiat parçası, tabiat olarak belki güzeldir, fakat sanat plânında güzel olamıyor. Sanat = tabiat + insan değil midir?.. Halbuki beytin asıl şeklinde **châteaux** kelimesini telâffuz eder etmez, o şatolarda yaşamış, hâtıralar bırakmış olan insanlar gözümüzün önüne geliyor ve anlıyoruz, hiç değilse seziyoruz ki Rimbaud o insanlara hitabediyor, kişinin noksansız olup olmıyacağını onlara soruyor. Bana kalırsa bir tek şato kelimesiyle, mısraa bütün bir ortaçağ dolmaktadır. Bütün bir tarih ve insan kalabalığı. Bunu, Rimbaud muhakkak duymuştur ve duyarak yazmıştır. Rimbaud'nun, şato kelimesinin nasıl bir tedai ve ta-

(1) Harekete getiren.
(2) Mevsimler, konaklar - Kusursuz can olur mu?

hattür hazinesinin anahtarı olduğunu bilmemesine imkân mı var? İkinci mısraı okuduğumuzda "... faut" hecesinin "... teaux" hecesiyle aynı sesi çıkarması, şairin duyduğu nağmenin okuyucu tarafından da duyulmasını temin ediyor. Bu beytı, kelimelerin hakkını vererekten oku, göreceksin ki,

Quelle âme est sans défaut?

derken, şatonun pencerelerinden yüzlerce baş uzanıp "evet öyledir" demektedir. Karide bu vehmi -ki beytin şiiriyeti ve güzelliği buradadır- uyandıran "... teaux" ve "faut" hecelerindeki aksisada tannaniyetidir. Hakikaten, Rimbaud, bu beyitte, aksisadanın bütün uğultu, mesafe ve zaman charme'larından istifade etmesini bilmiştir.

Şimdi kabul et ki, kafiye düşmanı olan bir şair, Rimbaud'nun bu beytini, mümkün değil, senin benim kadar duyamaz, tadamaz. Demek karide de bazı meziyetler olmalı. Zaten şiirin nadir kimseler tarafından anlaşılması -tadılması demek istiyorum- bundandır. Rakı içmiyen bir adama Kulüp rakısı ikram etsen, adamcağız o rakıdaki lezzeti şüphesiz ki tadamaz. Damağı böyle bir lezzete alışmamıştır. O halde, şair, karii güzel bir odada dolaştırırken, pencereyi işaret ederse, kari o pencerenin perdesini açmasını, dışardaki manzaranın letafetini görmesini bilmelidir. Şair, akşam karanlığında, masanın üzerindeki lâmbayı mı gösteriyor? Kari o lâmbayı yakıp duvarlardaki, tavandaki tezyinatı seçebilmelidir. İşte kari bu şiir meziyetlerine sahip olmalı ki, şiir, şairle kari arasında bir el sıkışma, bir kucaklaşma, bir mesaj olabilsin. Öyle değil mi, Ziyacığım? Rimbaud'yu, yahut Baudelaire'i, Verlaine'i, Mallarmé'yi tatmak için, onların ruhunu şâd etmek için, kari alelâde bir kimse olmamalıdır. Meselâ onların karii Türkiyede Ahmet Hamdi, Nurullah Ataç, sen, ben ve daha birkaç kişi olabilir. Tabii, bu kadarcık bir meziyetimizi söylemek böbürlenmek filân sayılmaz.

Gelelim "Delilerle Selâm" şiirine; bu şiiri yanlış tatmışsın gibi geliyor bana. Delilerin hakikatte öyle olmadıklarını söylüyorsun. Doğrudur, öyle değillerdir. İyi ama, ben fotoğrafçı değilim ki onları oldukları gibi aksettireyim; hele bir hakikati söylemeye hiç iştahlı değilim. O halde? Mesele basit canım: Ben, sadece, en akıllı kimselerin bile, bazı zamanlarında, delilere karşı bir gıpta duyduklarını, nağme halinde duyurmak istedim. Bu gıpta bir saniyecik sürmüş olabilir. Fa-

kat onu duymıyan yoktur diyemeyiz. Zaten, dikkat edersen, delillerin hakikaten mevcut olduklarını söylemiyorum, vehmediyorum.: "Çok daha fenah olmalıdır" diyorum, "elbette ki daha fenahtır" demiyorum. Bu nuance'ı sezmek lâzım. İşte şiiri, nağme olarak, mütalâa edersen, deliller böyle değildir demezsin. Bırak ki, aramızda dolaşan sessiz delilerin şen ve tınmaz halleri, dudaklarından eksilmiyen tebessüm gibi bir vakıadır. Demek istediğim, şiirin nağmesine kulak vermeli. Bu nağmenin pek matluba muvafık olduğunu ben de iddia etmem, edemem şüphesiz. Hattâ şiirde, ilerde, bazı ses değişiklikleri yapabilirim. Yani o şiiri beğenmemene ve sevmemene itiraz etmiyorum. İtirazım bu beğenmemek ve sevmemek keyfiyetinin sebeplerinedir.

"Bir Saadet" şiiri için de aynı şey vâkıdır. Bu şiirde, hayat çerçevesinde güzel veya çirkin, ince veya kaba, asil veya âdi bellenen şeyleri müdafaa ederek, "etimize varıncıya dek" mısraının plâtonik bir aşkta yer alamıyacağını söylemek istiyorsun. O aşkın ve sevişmenin plâtonik olmadığı, bilâkis ete kadar dayandığı şiirde söylendiğine göre bu itiraz vârit olamaz. Sonra, işaret çekmenin argo olmasını hiç düşünmedim. Ben, "ne işaret çektik birbirimize" mısraının çıkardığı sesi kastediyorum. Sen mealini düşünüyorsun. İşte bu hususta anlaştığımız gün mesele kalmıyacaktır. Birbirimizin şiirlerine olduğu gibi, diğer şiirlere de hep nağme zaviyesinden bakmayı, şiire ona göre not vermeyi itiyadettik mi belki sen de ben de, birçokları da kaybederler ama, şiir, yazmak istediğimiz ve muhakkak yazacağımız şiir kazanır. Onun nağmeliği garanti edilmiş olur. İşte Fuzuli, Nedim, Naili... İşte Ziya Paşa, Âkif, Fikret... ilh... Birinci grup şairleri nağme peşindedir er, ikinci grup şairleriyse ya hikmet yumurtlarlar, ya dini müdafaa ederler, yahut istibdada isyan ederler. Her iki grup şairleri de aruz veznini kullanmışlardır, hepsi ustalıkla. Ama, birinci grup şairleri sahiden şairdirler, ikinci gruptakilerse nâzımdırlar. Şair olmak lâzım, şair! Hakikat profesörlüğünü bırakıp güzellik mübdii olmaya bakmalı. "Aldanma ki şair sözü elbette yalandır!" Olabilir. Fakat güzeldir ya! Cocteau da, **"Le poète est un beau mensonge"** (1) diyor. Öyledir. Güzellik ve lezzet ticaret yapıyoruz. Bu kubbede bâki kalan bir hoş sadadır, diyor şair. Bu hoş sadayı çıkarmaya çalışalım.

---

(1) Şair güzel bir yalandır.

Şüphesiz, bu sadayı çıkarırken, hayat tecrübelerimizi, aşklarımızı, hüzünlerimizi, hayallerimizi, inkisarlarımızı söyliyeceğiz. Zaten çıkardığımız ses insan sesi olduğuna göre bu gayet tabiîdir; fakat bir Fuzuli'yle bir Ziya Paşa nın bu hayat tecrübelerini bize nasıl anlattıklarını göz önünde bulundurmak şartiyle. Bu iki anlatış arasındaki farkı idrak ettiğimiz gün edebî istikbalimiz garanti edilmiş demektir. Ben hoş bir sada bırakacağım diyen ve bunu şuurla söyliyen bir genç, diğer hayat fonksiyonlarım da bu gaye uğrunda seferber ederse, mesele kalmamıştır. Gerisi biraz da kabiliyet ve hüsnütesadüf işidir. Mallarmé gibi, hayatı bir şiir kitabında, bir nağme demetinde hülâsa edebilmekten daha güzel ve tatminkâr bir saadet tasavvur edemiyorum. Haydi bakalım Ziyacığım, iş başına! Türkçenin ses vekâleti bizim uhtemizdedir. Yüklendiğimiz işin altından kalkmaya çalışalım. Ve şair olmanın her saniye nasip olmıyan bir avantage (1) olduğunu unutmıyalım.

Gene sekiz sahife oldu. Fakat bereket versin bu gevezeliklerimiz pek de faydasız sayılamaz. Zarfa sığmıyacağından korkuyorum, yoksa sana yazacak iki şiir var. Neyse, gelecek sefere. Sırası gelmişken söyliyeyim, seninle mektuplaşmak, şiir üzerinde düşünmek aşkımı ve gayretimi arttırıyor. İlerde, şiire dair bir kitap yazmak icabederse, şüphesiz sana ithaf edeceğim. Gözlerinden öper, mektubunu ve şiirlerini beklerim.

C. S. Tarancı

Dikmen'de ilân edilen yazı çıktı. Ziya İlhan, o nüshayı bana gönderdi. Dostane bir yazı. Şiirlerimden ziyade hayatımdan ve tabiatımdan bahsediyor. Buna da eyvallah denir, değil mi? İznim, umduğum gibi çıkarsa, on beş ilâ yirmi Temmuza doğru İstanbul'dayım. Ben ne yapar yapar, seni bulurum. Fakat bu, mektubumu cevapsız bırakmaya vesile olmamalıdır.

C. S. T.

34

Burhaniye: 6.7.1942

Ziyacığım,

Mektubunu dün aldım; pazar olduğu için kâğıt buldura-

(1) Üstünlük.

madım ve dolayısiyle cevabım bir gün gecikti. Özür dilerim. Şiirini umumiyetle beğendiğimi derhal söylemeliyim. Ufak-tefek noktalara itiraz hakkım bâki kalmak şartiyle, diyeceğim ki, bu şiirde, duyduğunu, düşündüğünü ve dilediğini okuyucuya da duyurmak, düşündürmek ve dilettirmek işini muvaffakiyetle başarmışsın. İşte şiirde rahat ve serbest konuşmak, mısraların ses istiklâline hürmet etmek, şiirin heyet-i umumiyesine bir senfoni ahengi -şüphesiz ses tenevvüleriyle- vermek böyle olur. Kelimeler komşu kelimelerden, mısralar hâl ve vakitlerinden, şiir çıkardığı sesten memnun görünüyor. Okuyucunun sevincini de burada aramak lâzım. Ufak-tefek dediğim noktalara gelince: Bir annem... ilh. demeye lüzum yok. Annem vardı babam vardı demek kâfi. Bülbülle bulutu ayrı mısralarda söylemek zannedersem daha estetik. "Geniş bir bahçeydi yaz" mısrai daha uzun olmak ister; zira "ılık bir odaydı kış" mısraiyle aynı vezinde olması yazla kış arasındaki espace (1) farkını unutturuyor. "Geniş bir bahçe gibi uzardı yaz günleri!" kabilinden bir mısra, yaz mevsiminin genişlik ve ferahlık hakkını vermeye daha müsaittir sanırım. Hâsılı, çizdiğin tabloya biraz da ressam gözüyle bakarsan şiir herhalde kazanmış olur. Görüyorsun ki, mevzuuna tem'ine, mealine filân itiraz etmiyorum. Lüzum yok. Senin bu çocukluk hasretini bir sakız gibi çiğnediğini söylesem bile ne çıkar? Aradığım, mevzu filân değil ki! Her sanat eserinde olduğu gibi, her güzel şeyin imalinde -şerbet, kokteyl, herhangi bir tatlı- olduğu gibi, tertip, tanzim, kompozisyon, terkip... ilh. beni ilgilendirir. Ben çıkardığın sesin lezzetine bakıyorum, déguster ettiğim, beni mest eden odur. Et la poésie n'est rien que celâ! (2) "Bir şiirde ses kadar mealini de düşünsek daha iyi olmaz mı?" diyorsun. Zaten öyle olmuyor mu? Zira sesin teşekkülünde kelimelerin yalnız heceleri, telâffuzları değil, ifade ettikleri hisler, fikirler, hayaller de ve dolayısiyle tedai kabiliyetleri de rol oynamaktadır. Şiirde meali sesten ayrı düşünmek rakıda üzümü rakının lezzetinden ayrı düşünmeye benzer. Sökmez. Zaten, mevzu mu, tem mi, meal mi, bütün bunlar ses içerisinde -suda hidrojen ve oksijen gibi- vazifelerini yapmış, işlerini bitirmiş bulunuyorlar. Su içerken hidrojenden bahsetmek ne kadar tuhafsa, şiir okurken de mevzu-

(1) Mesafe, uza.

(2) Şiir de bundan başka bir şey değildir.

dan, tem'den vesaireden bahsetmek o derece gariptir. Bana öyle geliyor ki, bütün dünya edebiyatında çok şair yetiştiği halde, cins şairlerin azlığı bu şiir hakikatinin maalesef pek az kimseler tarafından anlaşılmış olmasındandır. Seni de şiirde yalnız ses arayıcısı olarak görmek isterim, son şiirinde ve daha evvelki şiirlerinin bazı yerlerinde olduğu gibi. Kendini kabul ettiren şairlerin muvaffakiyetini burada aramalıdır.

Böyle olduğuna göre, . . . i, . . . i, şahıslarına karşı duyduğum sempati ve sevgiye rağmen beğenmemekte mâzurum. Pek nadiren, güzelce şiirleri oluyorsa bu tesadüfidir. Her kumsalda altın zerreleri bulmak mümkündür. Fakat kâfi mi ya? . ve . . . . ise âdeta intihar edercesine yazıyorlar. Ya . . .? Şiire karşı âdeta saygısızlık ediyor. Etrafa bir avuç leblebi fırlatır gibi, kelimeleri rastgele kullanıyor. Onları şahsiyetsiz zannediyor. Halbuki bir kelime başlı başına bir âlemdir. Celâl Sılay, şeklin ehemmiyetini idrak etmişe benziyor. Bu idrak bakımından, Sabahattin Kudret'le aralarında bir yakınlık var. Celâl'in Gençlik'teki şiiri iyiydi. Heyeti umumiyeye şekil vermesini biliyor da mısraları ihmal ediyor; bazı mısraların nesre kaçması ve **plat** (1) olması bundandır: Son kıtasının, Rilke'den olduğunu söylüyorsun. Tuhafıma gitti. Yoksa askerlikte boş durmayıp Almanca mı öğrendin? Zira, Rilke'yi ancak Fransızca tercümelerinden okuduğunu -benim gibi- biliyorum. Acaba her iki kıta arasındaki ses müşabehetini nasıl keşfettin? Eğer hâlâ meal müşabehetinde ısrar ediyorsan, mühim değildir. Aynı kumaştan usta bir terzi harikulâde bir pantalon yapabilir. Bir kasaba terzisiyse gene aynı kumaştan şalvara benzer acayip bir pantalon yapabilir. Asıl sanat, terzinin makasında, parmaklarındadır. Celâl Sılay'ın kıtası hiç de fena değildir. Fakat Rilke'nin bahsettiğin kıtasiyle bir müşabeheti olduğunu pek zannedemiyorum doğrusu (daima ses bakımından!).

Fethi Giray'ın kitabını da beğenmedim. Mehmet Kurşunluoğlu, Fethi Giray'ın arkadaşıdır ve ondan daha iyi, daha ciddî bir şairdir; Ankara'dan tanırım. Gelelim bizim kırk yıllık Necip Fâzıl'a! Otuz sekiz yaşında susması hazin değil midir? Dante, otuz beş yaşında, **La Comédie divine**'i (2) yazma-

(1) Yavan.
(2) Tanrısal komedya.

ya başladı. Valéry aynı yaşlarda, **Le Cimetière marin**'deki (1) olgun, kamil çığlıkları savurmaya hazırlanıyordu. Necip in kabahatı, şiirin bütün hayat tecrübelerini terennüm etmek bakımından kifayetsiz olduğunu zannedip tiyatroya heves etmesindedir. Halbuki şiir kıskanç bir sevgilidir. Onun üstüne gül koklanmaz, yâr sevilmez. Allah vere de Muhip aklını başına topluya ve bir an evvel soframıza avdet ede! Ahmet Hamdi nin, fıtrî kısırlığına rağmen, köşesinde sessiz ve emin çalıştığına şüphe yoktur. . . . . den ümidi kesmiş bulunuyorum. Bari . . . . . olduktan sonra, ... gibi susmasını bilse! Yahya Kemal, yaşadığına göre elbette ki yazıyordur. . . . . vesaire gibi yerinde sayan şairlerden bir şey beklediğimi elbette aklına getirmezsin ve Oktay, Melih, Orhan ve onlar gibi daha birkaç kişiden niçin hoşnut olduğumu gene elbette takdir edersin. Her zaman söylediğim gibi, Ziyacığım, bir işte muvaffak olmak için sonuna kadar gitmek lâzım; tabii, ... gibi şiirden bîbehre bir vaziyette olarak değil; o da Türk şiirinde acınacak bir tiptir. Yazık.

Son sahifeyi şiirlere tahsis edeceğim için kısa keseyim. İzinli gelmek işim Ağustosa kaldı. Daha iyi. Herhalde o zamana kadar daha birkaç mektubumuz gider gelir.

Dördüncü sahifedeki şiirler hakkında bazı izahat şarttır sanırım. "Abbas" isimli şiir: Çocukluğumda dinlediğim bir masalda, bedbaht bir şehzade, bu haline acıyan ak sakallı bir adamla karşılaşır (Hızır aleyhisselâm); şehzadeye bir saadet parolası verir; ona der ki: "Canın sıkıldığı zaman, Abbas! diye seslenirsin, derhal karşına gaibden bir harem ağası çıkar, sofranı kurar, sevgilini getirir, geçmiş günlerini yeniden yaşattırır!" Ve şehzade bu parolayla kendini avutur. Burada Abbas, insan oğlunun heyhat ki sık sık başvurmaya mecbur kaldığı hayal'i temsil etmektedir. Şiiri ona göre okumalı. Kafiyeli olması şundandır: Abbas, benim söylediklerimi ses olarak aynen tekrar etmektedir, benim aks-i sadamdır. Vezinsizdir, zira, verdiğim emirlerin harfiyen yerine getirilemiyeceğini biliyorum, müdrikim. Zaten aks-i sadalarda aynı cümle bütün uzunluğiyle tekrar edilmez de, yalnız son hecenin tekerrürü kuvvetle duyulur. Vezinsizliği icabettiren diğer bir sebep de, hayatla hayal arasındaki uçurumdur, bu uçurumun şair tarafından duyulması ve duyurmak istenilmesidir.

---

(1) Deniz mezarlığı, Valéry'nin ünlü şiiri.

"Nedim'e Dair" şiirinin vezinli ve kafiyeli olması, Nedim'e dair olduğu içindir. Her parçanın terşe halinde gelmesi, Nedim in Üçüncü Ahmet devrinde yaşadığını karine tedai ettirmek içindir. Def-i gam, mest-i naz gibi tâbirler, Nedim den bahsedildiği için lâzımdı. Nedim gibi konuşmak icabetmez mi? Nedim in bir isyanda kaçarken damdan düşüp öldüğü de mezarının bilinmemesine sebeptir. Diğer küçük şiir, nağmesinin hikmet-i vücudunu açıkça söylemektedir. Gözlerinden öperek şiirlere geçiyorum:

Abbas (Otuz Beş Yaş'ta var).

Değişik mısraları:

Akşam diyorduk işte oldu akşam.
Kur bakalım soframızı;
. . . . . .
- Böyle istiyor Cahit! -
. . . . . .
Gençliğimi yenibaştan
Yaşamak lâzım
Değil mi Abbasım?
Değil mi?
Bütün gençliğimi!

Nedim'e Dair (Otuz Beş Yaş'ta var); Ajans Dinlerken (Otuz Beş Yaş'ta var).

Yenge hanımdan gene bahsetmiyorsun. Geç kalıyorsun Ziyacığım, geç kalıyorsun. Ne yazık ki, mesut olmak hususunda sana örnek olabilecek talih şartlarını haiz değilim. **Tâche d'être heureux.**

C. S. Tarancı

35

Burhaniye: 19.7.1942

Ziyacığım,

Bu hafta sıra bendeydi, sabahleyin dokuz buçukta ordugâha gidip bölüğün temizlik muayenesini yaptım, çocukların (erlerin) çamaşır, potin, çorap vesaire ihtiyaçlarını bir liste halinde bölük komutanıma arz ettim, yorgunluk çayımı içtim, mısralar mırıldana mırıldana dönüp geldim. Şimdi yemeğimi yemiş bulunuyorum. Kahvem de geldi. Kapı çalındı an-

sızın. Başımı pencereden uzatınca, teğmen Ziya Saba'yla karşılaşmıyayım mı? Merdivenleri dörder dörder atıyarak kapıya koştum, aziz dostumu yukarı aldım, gündüzleri sedir vaziyesini gören yatağımda yer gösterdim. Arkasına bir yastık verdim, yak şu sigarayı dedim ve başladık konuşmaya. Sen şimdi o güzel garletinle kendini İstanbul'da sanırsın. Halbuki buradasın, Burhaniye'de, asteğmen (yıldızlarımız daha gelmedi) Cahit Tarancı'nın, perişanlığı bütün pokerci subaylarca malûm bekâr odasında. Mamafih, gafletine hürmet ederek seni İstanbul'da farz edip ona göre idare-i kelâm edeyim. Sahiden, ben de senin tabur yahut alay komutanın olsaydım, Boğaziçi'nin nöbetçiliği gibi, insandan Boğaziçi kadar güzel ve esaslı meziyetler istiyen bir vazifeyi sana verirdim; zira ancak bu sayededir ki, Abdülhak Şinasi Boğaziçi'nin herhangi bir yalısında veya konağında o canım nesirlerini emniyetle yazabilir, Yahya Kemal Küllük'te divan şairlerine selâm gönderebilir, Sinan'dan, Itrî'den, Tamburi Cemil'den mahalle arkadaşlarından bahseder gibi bahsedebilir, Peyami Tasvir'deki yazı masasının başında, sesi henüz kalınlaşmaya başlamış çocukların o güzel serkeşlığıyle, hikâyelerini ve makalelerini yazabilir, Şevket Rado, Florya pâjında sanatkârane flörtlerine endişesiz devam edebilir, Beşiktaş'taki sevgilim gençliğimi tarumar etmek oyununa cinsiyetinin bütün incelikleriyle devam etmek gafletini gösterebilir ve ben buradan "rüyada gördüm ki İstanbuldayım" mısraiyle başlıyan şiirler düşünerek teselli bulabilirim. Sayıp dökmeye lüzum yok, daha birçok vatandaşları memnun ve müteşekkir bıraktığın artık bir vâkıadır. Koca Fatih'in, Barbaros'un bile, mezarlarında, sana minnet ve şükran hisleriyle müsterih uyuduklarına emin bulunuyorum. Seni makamında yahut evinde tebrik etmek İstanbul seyahatimin ilk sebeplerinden biri olacaktır. İzin istidam, formülüne muvafık şekilde yazılmadığı için, tümenden geri geldi. Bugün muvafık şekilde yazıp yeniden göndereceğim. İzin verilecektir ve sağ kalırsam, İstanbul'da seni kucaklıyacağım, Florya'da kumlara uzanacağım, Beyoğlu'nda sarhoş gezeceğim, istediğin gazinonun dost sırlarını açmaya elverişli, âsude bir köşesinde, sana türlü türlü şiirler okuyacağım, sonra, daha lezzetlilerini dinliyeceğim ve her şeyden evvel küçük yengenin saadeti meselesini sana rağmen halledecek, Ankara'nın Yenişehir tarafına, Kutlu'ya koşacağım. Ondan sonrası malûm.

Gelelim senin, çocukluk cennetine sık sık yaptığın seyahatlerin en güzeli olan son şiire: Bir evim vardı, bir ümidim vardı, bir sevgilim vardı dediğimiz doğrudur. Fakat ana ve babaya teşmil edilen bu geçmiş mülkiyet hakkı "bir" sıfatına asla ihtiyaç göstermiyor. Hele ben olsam sadece "anam babam" da diyebilirim, daha **serré** (1), daha **plein** (2) olacağı gibi, çocukluğumuzda, "anneni mi seversin babanı mı?" suali karşısında duyduğumuz tereddütten sonra verdiğimiz, "ikisini de!" cevabını bütün tedaileriyle canlandırır. Dahası var: ana baba birdir, Allah gibi. Onların yeri doldurulmaz. (Geçmiş matemlerini tazelediğim için beni affet!) Fakat ev, köpek, kedi, ümit, sevgili, elbise öyle mi ya? Dün büyük yengeydi, bugün küçük yenge. Güneşli aylı mısraın da ikiye bölünmesi zaruridir. Kafiyenin uzak kaldığı doğru. Artık aradaki mesafeyi mâkule indirmek şairin işidir, yani takım komutanının. "Ta çocukluğumdan kalmış" ta "ta", çocukluk günlerinin senden uzaklığını ses halinde duyurduğu için orada görmek istedim. Her vakit tekrar ettiğim gibi, şiirde karie duyurmak istediğimiz şeyleri ses halinde duyurmakla mükellefiz. Şairin mesuliyeti ve şerefi sesle başlar, sesle biter. Yoksa kelimenin tek başına mânasından beklenen güzellik, nesir hudutları içine girer. Var mı yok mu ses! Şiir madeni, güzellik hazinesi, şairin Panthéon'u "ses" tir.

Rilke'nin şiirini daha evvel görmüştüm. Paris'teyken, Rilke'nin Fransızcaya tercüme edilen bütün şiirlerini bir arada toplıyan bir kitabım vardı, Maurice Betz'in, hatırımda kaldığına göre. Bu adam şair değildir. Rilke'yi sevmek güzel, çok güzel bir şey; fakat onu tercüme etmek, yani Fransızcada onu yaşatmak, nefes aldırmak, yürütmek, konuşturmak için şair olmak şarttır. Âlişanzade İsmail Hakkı beyin Baudelaire tercümelerini bilirsin. Fazla söze lüzum yok. Muhip'in, pek iyi olmamakla beraber, gene de zararsız sayılabilecek Baudelaire tercümeleri de malûmundur. Şairi ancak şair temsil edebilir. Şairden başkasına vekâletname vermek hiçbir şairin aklından geçmemelidir. Celâl belki bu şiiri görmüştür. Belki ilhamı ondan almıştır. Zaten bir şiirin göze görünmiyen güzelliklerinden biri de başka şiirlere gebe kalabilmek kabiliyetinde olmasıdır. Bu hususta kı son şahsî tecrübem "Nedim'e Dair"

(1) Toplu.
(2) Tam.

şiirimdir. Apollinaire'in évocation (1) hazinesi bir beyti var:

Je passai au bord de la Seine,
Un livre ancien sous le bras. (2)

Sonunu ben de bilmiyorum, René Lalou'nun edebiyat kitabında gördüm. Fakat işte bu beyit beni dolaştıra dolaştıra Sâdabada getirdi. "Koltuğumda Nedim divanı". Elbette ki bu ne intihal, ne tesir, ne de taklittir. Sadece, şairden şaire, şiir yoliyle geçen bir patrimoine -mamelk- sayılabilir. Mademki Apollinaire'i yâd etmekteyiz, onun, bilmediğin bir küçük şiirini de sana yazayım, hoşuna gideceğine emin olduğum için:

Je souhaite dans ma maison:
Une femme ayant sa raison,
Un chat passant parmi les livres,
Des amis en toute saison
Sans lesquels je ne peux pas vivre. (3)

Gelelim bedbaht, kardeşimiz Jules Laforgue'a; bir şiirini tercüme ettim, adı L'Impossible (4) dir. Türkçede: "Bensiz olacak her şey!" dedim. Şiir hem muhteviyat hem eda itibariyle mizacıma hayli yakın olduğu için, bahtsızlıktan yana kardeş sayılabilecek iki şairi, Laforgue'la Cahit i kucaklaştırmak istedim; nasılsa birbirlerinin dilinden ve halinden anlarlar diye. Mısraların, asıllarındaki kırık döküklükten enjambement'ına kadar, edadaki mâsumiyet ve safiyet gibi hasretteki samimiyet de dahil, şaire her plânda sadık kalmaya çalıştım. Antolojilerde bulabileceğin asliyle karşılaştırırsan, şairler arasındaki yakınlığın şiirler arasında ne dereceye kadar tecelli ettiğini görebilirsin. Universel kelimesine Türkçede karşılık en münasip ve telâffuzu itibariyle Fransızcasına en yakın kelime "evrensel" dir. Cihanşümul diyemiyeceğimi pekâlâ takdir edersin.

---

(1) Hatırlatma, tedai ettirme.

(2) Koltuğumda eski bir kitap, Seine kıyısından geçiyorum.

(3) Evimde aklı başında bir kadın istiyorum. kitaplar arasından geçen bir kedi, her mevsimde dostlar istiyorum, bunlarsız yaşıyamam.

(4) İmkânsız şey.

"Kıtadan Mektup" şiiri için izahata lüzum görmüyorum. Sanatla samimiyetim ne dose'larda kucaklaşabileceğini göstermesini istediğim ve hayatıma, düşüncelerime, yaptıklarıma, uykusuzluklarıma şahadet eden buğusuz bir aynanın sadakatini vermeye çalıştığım sade bir şiir; bir mektup sadece. (Beşiktaş'taki sevgiliyedir.) Haydi burada bir parantez açayım. Nasılsa beşinci, altıncı sahifeyi de doldurmak şart oldu.

Mülkiye'de bulunduğum o tasasız günlerimdi. Bizim küçük hanımla her nedense dargın bulunuyorduk; daha doğrusu o darılmıştı bana; yoksa benim kimseye darılmıyacağımı pekâlâ bilenlerdensin. O zaman Sıddık Sami Üniversite'ye yeni geçmişti. Biz de, bu yaman ve çok değerli ve el'an çok beğendiğim ve sevdiğim (beni döndürüp Mülkiye'deki dört senemi haram etmiş olmasına rağmen) hocanın gözüne girmek için, Fakülte'deki seminer kurlarına arada sırada uğrardık. Bir gün bir kaza oldu. Çocuklardan -Hukuklulardan- birinin cebindeki bir tabanca nasılsa patlıyarak benim sınıf arkadaşlarımdan Cahit isminde bir çocuğun bacağına kurşun isabet etti. O akşam Haber gazetesinde bu kazadan birinci sahifede bahsedildi. Birçok eş dost beni zannetmişler; bu arada küçük ve her zaman için aziz sevgilinin de, herkes gibi, vurulanın ben olduğumu zannetmesi tabiî değil midir? Nitekim öyle oldu. Ertesi günü bir mektup aldım. Benden özür dilemeler, bana geçmiş olsunlar, beni nasıl sevdiğine dair yeminler vesaire vesaire... Hâsılı bu kaza barışmamıza vesile oldu. Hikâyeyi anlattığım zaman ikimiz de bir hayli gülüştüktü. "Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz!"

Bereket versin o arkadaşın da yarası çabuk kapandı, fakat heyhat ki benim saadetim bir aydan fazla sürmedi, gene münasebetsiz bir rüzgâr esti aramızda ve ben gene mûtad uzletime dönmek mecburiyetinde kaldım. O bir aylık saadet günlerimden birinde Kadıköy iskelesinde senden iki lira borç aldığımı bilmem hatırlar mısın? İşte böyle. Yazmakta olduğum bir şiirin son mısraı: "İşte böyle! Mesut olamadım gitti." "Sevenlere kurşun işlemez" mısraı bunun için mâzur görülmelidir.

Senin "İnsanlarla", şiirin müsvedde halinde gibi geldi bana. Bermûtad gönül adamı, âlicenap Ziya Osman konuşmakta. Hayırlısıyle mısraları kemale ersin de sonra konuşuruz. Benim de düşmanlık ve dostluk hakkında bir şiirim var, nâ-

temam. Bir mısraı: "Düşman gelir dost gider kapımızı çalanlar."

Anlıyamadığım bir nokta, küçük yengeyle münasebetinizin bir türlü gelişmemesidir. Nedir bu reddin, daha doğrusu temerrüdün? Mesut olmak için âdeta naz ediyorsun. Dizini döveceğin günler olursa karışmam sonra, Ziyacığım. Senin için:

Le vierge, le vivace et le bel aujourd'hui (1)

küçük yengeden (ve tabiî şiirden) başka kimse ve şey olmamalıdır. Elinin altında bulunan taze dalın yemişlerini âfiyetle yemeye seni davet ederken, bankaya yani küçük yengeye bir an evvel avdetini dilemekte ve gözlerinden öpmekteyim.

C. S. Tarancı

İbrahim'i de özledim. İnşallah onu da seninle beraber kucaklarım ve karısına rağmen beraberce kafa çekeriz. Haydi hayırlısı! Ağustosun haftasından evvel yola çıkamıyacağıma göre bu mektubu cevapsız bırakmamalısın. Zarfın âdiliğini mâzur gör. Başka zarf bulduramadım.

C. S. T.

EKİ ŞİİRLER :

Kıtadan Mektup (Sonrası'nda var); Bensiz Olacak Her Şey (Sonrası'nda var).

C. S. T.

36

Ilıca: 9.8.1942

Ziyacığım,

İstanbuldaki festivallere bir dâvetiye güzelliğini her satırında teneffüs ettiğim mektubunun cevabı, yanılmıyorsam ilk defa olarak, mûtadım hilâfına gecikmiş bulunuyor. Pekâlâ takdir edersin ki, sebepsiz değildir. Hikâye şu: Tümen, alayımızdan sekiz, on subay alıp gene kendisine bağlı olan diğer birliklere tevzi etti. Bu subaylar arasında ben de varım. Bana Ilıca sahil muhafaza taburu çıktı. Bir haftadan beri bu taburun emir subayı bulunmaktayım. Ayniyat muhasipliği de benim uhdemdedir. Bu ikinci vazifenin devir ve teselüm işi

(1) Bakiri, canlıyı, güzeli bugün.

henüz bitmedi. Şimdilik tek meşguliyetim bu; yoksa, emir subaylığının pek rahat olduğunu söylemeye lüzum yok sanırım.

Romatizmaya birebir deva olan hamamiyle Ilıca, Edremit'in on dört kilometre batısında, Küçük Kaz dağlariyle sahil arasında Edremit'e tren yoliyle bağlı, birkaç balıkçı evinden, yalnız kışın faaliyette bulunan bir zeytinyağı fabrikasından, tabur karargâhından ve radyolu bir kahveden ibaret küçük, ıssız, âsude bir yer. Dağlarla, denizle ve gökyüziyle sıkı fıkı komşuluğum var. Fakat insanları, kalabalığı, hareketi ne kadar sevdiğimi bildiğine göre, burada sıkıldığımı elbette kî takdir edersin. İşin daha fenası, iznim tümene gelmiş olduğu halde, buradan ayrılamayışımdır. Müddetlerini doldıran yedek subaylar terhis edildikleri için bütün birliklerde subay ihtiyacı artmış bulunuyor. Mamafih, bizim tabur kumandanından söz aldım, devir ve tesellüm işlerim biter bitmez, yani âzami on beş güne kadar yola çıkabileceğim. Artık, İstanbul'u hem rüyada gördüğümü hem de bütün gün hayal ettiğimi söylemeye ne hacet!

İki gün evvel, "Gençlik" gazetesi sahibi Ziya Somar'dan bir mektup aldım. Hayranlık ve muhabbet satırları ne kadar hoşuma gittiyse, Vecdi Bürün'de bulunan ve hepsi Varlık'ta intişar etmiş olan "Ben Aşk Adamıyım" vesaire şiirlerimin Gençlik'te neşredildiğini söyliyen satırları da o kadar canımı sıktı. İnsanın soracağı geliyor: "Ziya bey kardeşim, mademki yazılarımı sevdiğini ve takibettiğini söylüyorsun, mezkûr şiirlerin Varlık'ta çıktığını nasıl bilmiyorsun?" Hem o şiirlerin Varlık'ta intişar eden şekilleri tashihli şekilleriydi. Vecdi'de olanlarsa ilk şekilleridir.

Sabahattin Kudret'ten de bir mektup aldım. O da İstanbul'a ne zaman geleceğimi soruyor ve Orhan Veli'nin de İstanbul'da bulunduğunu bildiriyor. Varlık'a yollanmak üzere altı tane de şiir göndermiş. En güzelini son sahifede kendi şiirlerim arasında bulacaksın.

Burada gazete ve mecmuaları göremiyorum. Edremit'e de haftada iki defadan fazla inmek mümkün olmuyor. Burânın en esaslı meziyeti bol bol, gani gani şiir düşünmeme imkân vermesidir. Bundan dolayı son derece memnunum. Görüyorsun ki, her sıkıntılı vaziyet, ferahlıklarını da beraberinde getiriyor. Topyekûn saadet nedir hâlâ bilmiyorsak da, hepimizin perakende saadetlerimiz olduğunu inkâr edemeyiz.

Hem biz hiç mesut olmasak da ne ehemmiyeti var? Léon-Paul Fargue'la beraber şu canım kıtayı hazla, hakikaten kendimiz mesut olmuş kadar şükranla mırıldanamaz mıyız?

Tout sera consommé, tout sera pardonné;
La peine sera fraîche et la forêt nouvelle.
Et peut-être qu'un jour, pour de nouveaux amis,
Dieu tiendra ce bonheur qu'il nous avait promis. (1)

Senin adlî subay olmana şüphesiz sevindim. Artık rahat edersin. Hele akşamları vapurla Boğaz'dan dönmek ve bilhassa Beyoğlu'nda dolaşabilmek elbette ki benim imreneceğim mazhariyetlerdendir.

Son şiirin hakkında bir şey yazamıyacağım, zira mektubun perişan evrak arasındadır. Arayıp bulmak hayli mesele olacak. Yalnız şunu söyliyeyim, bazan, hayatın bütün güzelliklerine rağmen, ölümü düşünmek daha güzel ve ferahlatıcı oluyor. Ne mükemmel söylemişsin:

çok şükür öleceğiz.

Ve muhakkak şunu da söyliyeceğiz:

Nasıl hatırlamazsın o türküyü,
Gök parçası, dal demeti, kuş tüyü,
Alıştığımız bir şeydi yaşamak.

Nolacak bizim bu hayatla ölüm arasında mekik dokuyuşumuz? Bana kalırsa, yaşamakta da, ölmekte de gönlümüze göre nağmeler keşfettiğimiz içindir ki, bu iki kutup arasında kararsız kalıyoruz. Haydi hayırlısı olsun.

Burada rakı yok. Edremit'te de bulunmuyor, içmediğime çok memnunum. İstanbul'da da ancak senin hatırın için birkaç duble bira içeceğim. Belki İbrahim'in ısrarına da dayanamaz, bir seksen beşlik içmeye de razı olurum. Herhalde bir daha kendimi kaybedercesine sarhoş olmıyacağım. Fakat bu kadınsız geçen hayatımızın sefaletini ne zaman izale edeceğiz? Şimdilik, şahsen, bundan daha mühim bir mesele tasavvur edemiyorum. Bunu şifahen bilhassa konuşmak lâzım.

---

(1) Her şey bitmiş olacak, her şey affedilmiş olacak. Keder taze, orman yeni olacak. Günün birinde de belki Tanrı bize vadettiği saadeti yeni dostlara nasib edecektir.

Sabahattin Kudret'in yazdığına göre, yeni bir mecmua çıkacakmış. Tabii, şiir istiyor. Bu batıp tekrar çıkan, tekrar batan mecmualara karşılık, Varlık'ın on bir senedir süregelen muzaffer hayatı ne güzel, değil mi? Yaşar'dan epeydir mektup aldığım yok. 1 Ağustos tarihli Varlık gelmediği gibi, 15 Temmuz tarihlisi de henüz gelmedi. Belki de Burhaniye'ye gelmiş bulunuyor, birkaç gün sonra alırım. Yeni adresim şudur:

. . . . . .

Askeri Posta 2655

Akçay

Edremit

Ilıca'da postahane yok. Akçay'da var, Ilıca'dan bir istasyon evvel. Onun için böyle yazmak lâzım. Emir subayı filân yazmak, tabii, fuzuli olur. İki yeni şiirimi yazıyorum. İstanbul'u rüyada görmek şiiri fevkalâde ilerliyor. İstanbul kadar güzel olmasına çalışıyorum. Oraya geldiğimde daha yeni şiirler okumak imkânını mahfuz tutuyorum. İbrahim'in gözlerinden öperim. Bu mektubuma cevap yazabilirsin. Küçük yenge . . . . . neyse orada konuşuruz. Gözlerinden öper, mektubunu muhakkak beklerim.

C. S. Tarancı

BUGÜN

Günlerden hangisi güzel,
Bugün gibi.
Bak şapkamı giymekteyim,
Mendilimi yerleştiriyorum
Küçük cebine ceketimin;
Sokağa çıkacağım.

Sabahattin Kudret

Nisan Yağmuru (Bu şiir, Otuz Beş Yaşta, Adnya Davet adiyle bulunmaktadır.); Böyle İşte! (Sonrası'nda var).

Bu da bir kıtacık:

Açmaz mı sandın gülü?
Dinle öten bülbülü.
Hallettik her müşkülü
Gönül zaviyesinden.

C. S. T.

Yapacağın itirazları tahmin etmekle beraber, onları senin ağzından dinlemek çok hoşuma gidecektir; zira daha emniyette ve hazla cevap verebileceğim.

37

Ilıca: 21.8.1942

Ziyacığım,

Ilıca'da alacağım ilk mektubun senden olacağını tahmin ettimdi. Yanılmamışım. Daha doğrusu, yanılmama meydan vermediğin için teşekkür etmeliyim. Şevket'in fıkrasını ve Celâl'in mektupçuğunu da beraber göndermen ayrıca şayan-i şükrandır. Eksik olma, Ziyacığım. Bulunduğum yerde, senden gelen bir mektubun kıymetine paha biçilmez. Hakikaten epey sıkılıyorum. Deniz, dağ, âsudelik, rahatlık, hepsi iyi hoş ama, insana insan lâzım. Bir bankanın buradan çok daha güzel olduğunu ben söylemeden anlamış olmalısın. Nerede hareket orada bereket sözü doğrudur. Bizim Thomas Mann amca, her şeyin başı dayanmaktır der, dayanıyorum. Bakalım, göreceğiz. Sıkıldığıma göre, bari kitap okuyabilsem, şiir yazabilsem! Ne gezer! Ancak Burhaniye'de başladığım şiirleri bitirebildim. İş saati, istirahat saati filân belli değil ki! Tam uzanıp şöyle kendimi dinlediğim bir anda, bir de bakıyorsun, tabur komutanının postası gelmiş, Binbaşı bey bizi çağırıyor. Derken onu hallediveriyoruz, arkasından bir sigara, bir kahve. Bu sefer de tümenden telefonla ararlar. Filân tarihli filân sayılı evraka acele cevap. Tümen kumandanı sıkıştırıyormuş ilh... ilh...

Temenni ettiğin gibi, Ilıca'nın her iki bakkalında da rakı yok. Buna memnunum. Buraya geleli on yedi gün filân oldu, beş akşam ancak içtim, tabii, Edremit'e veya Akçay'a indiğim günler. Çarşamba günü gene Edremit'teydim, Mustafa Sevit'i gördüm, İstanbul'dan yeni gelmiş. Halbuki biz burada İstanbul'u sayıklıyan şiirler düşünmekle gün öldürüyoruz. Yemekten yana da sıkıntıdayım. Et yüzü gördüğüm yok, balık da pek nadiren çıkıyor, hem de ateş pahası. Ve şüphesiz, yediğin sebzeleri hep zeytinyağiyle pisirttiriyorsun. Nerede canım Burhaniye! Tabldotumuz vardı, iki üç lokantası daima emre amadeydi, mektupların muntazam gelirdi. Mecmuaları, gazeteleri, hep görürdüm. Hattâ son zamanlarda bir de küçücük bir sevgili peydahlamıştım. Bermûtad "şarkılar

yarıda kaldı". Ya izinli gelemeyişime ne buyurulur? İznim tümene geldi, tümen tabura sordu, bir mahzur olup olmadığına dair. Taburda pek az subay olduğu için, tabur kumandam, bilmecburiye, şimdilik infikâkimde mahzur olduğunu yazdı. Haklı, adamcağız! Bütün yazıcılar filân da terhis edildi. İşim yok derken biraz mübalâğa etmiş oluyorum. Ama günde sekiz on tahrirat yazmayı iş telâkki etmediğim için böyle söylüyorum. Mamafih ilk fırsatta tabur kumandanı beni bırakacak, aksiliğe bak ki eylül içinde de tümenin manevrası var. Her ne kadar bizim tabur, manevraya iştirak etmiyecekse de, gene ayrılmak pek mümkün olmıyacaktır sanırım. Hâsılı, bu güzel teşebbüs teşrinlere kalacak gibi. Bilmem ki daha ne kadar zaman, saadetlerimizi tecile devam edeceğiz!

İşte böyle, Ziyacığım. Kollarını sıvayıp beni mektupsuz, mecmuasız, havadissiz bırakmıyasın. Harb havadislerini radyoda dinliyorum, gına geldi. Senin havadislerin şiire, küçük yengeye, geçmiş ve gelecek saadetlere dair olmalıdır ki bu sıkıntım biraz ferahlığa inkilâbedebilsin.

Şevket'in terhisine memnun oldum. Darısı senin başına. Ben şimdilik terhis filân düşünmek hakkını pek haiz değilim. Mayıstan evvel terhisimiz pek mümkün değil gibi geliyor bana. Haydi, hayırlısı!

Orhan'ın şiiri hoş. Elbette, şair çocuk. Melih'in ve Oktay'ın şiirleri de iyiydi, bilhassa Oktay'ınki daha güzel ve mükemmel söylenmiş bir şiir. Ahmet Necati'yi iyi tahmin etmişsin. Fena değildi.

Yukarda da söylediğim gibi, hiçbir mecmua göremiyorum. Alıp da koleksiyon yapmadığın mecmua varsa gönder. 15 Temmuz tarihli Varlık'ı ancak evvelsi gün alabildim.

Senin yeni işinden memnun olmadığını anlıyorum. Aldırma, sabah akşam o canım vapur safası var ya; bol bol dişi güzellikler görebiliyorsun ya! Hele Beyoğlu'nda akşamları şöyle Tünelden Taksime çıkmak az saadet mi? İstanbulda olduğuna göre, aldığın her nefesin, attığın her adımın kadrini bilmelisin. İstanbul şiiri bitti gibi, yazacağım. Burhaniye'de başladığım birkaç şiir daha var, kimi bitti, kimi bitmek üzere. Bilhassa yazacağım "Bütün Bir Yaz" şiiri, kelimelerin bütün meziyetlerinden âzamî surette istifade edilerek yazılmıştır. Âsude bir kıyıda ancak sezilebilen gizli bir ahenk de, bu şiirde kısmen mevcut sanıyorum. Bakalım nasıl bulacaksın.

Celâl'in mektubu da hoşuma gitti. Ona da, senin bildiğin bir kaç şiir yolluyorum; nasılsa Gençlik bir hayli düzeldi. Geçen gün Yaşar a kendimden bir şiir ("Bir Saadet" şiiri, en çok takıldığın mısraı mesut bir şekilde değiştirilmiş olarak) ve Sabahattin Kudret'ten üç şiir gönderdim.

Şevket'i görürsen, teşekkürlerimi ve selâmlarımı söylemekle beraber, şiiri de ihmal etmemesini, başlamış bulunduğu şiirlerini bitirmesini tarafımdan tembih edersin.

İbrahim ne âlemde? Yenge hanımla arası nasıl? Rakıyı terketmesi hususunda ben de yenge hanımla beraberim. Arasıra bir içsin, ziyanı yok. Şirin oğlana selâmlar ve en tezinden terhis temennileri. Ya senin küçük ne yapmaktadır? Herhalde Bankaya her hafta uğruyorsundur. Neyse, bunu şifahen konuşacağımızı söyledikti, o halde, izinli gelinceye kadar sabretmeliyim.

Başka yazacak şey de kalmadı ki! Akşam da oldu. Yemeğimi mektuba başlamadan evvel yedim. Şimdi sana şiirler yazayım, sonra eve, sonra da Celâl'e bir mektup. Her üçünü de yarın Akçay'a inip postaya atacağım. Yeni şiirlerini bekler, sıhhat ve saadet temennilerimle artan bir hasretle gözlerinden öperim, Ziyacığım.

C. S. Tarancı

Bütün Bir Yaz (Otuz Beş Yaş'ta var); İstanbul (Mangal Başı adiyle Sonrası'nda var).

88

Ilıca: 3.9.1942

Ziyacığım,

Ilıca gibi, sessiz filmlere yaraşır bir tabiat parçasını benimsemeye çalıştığım bu günlerde, aldığım İstanbul damgalı mektuplar arasında, gerek muntazaman gelmek ve gerekse beni tatmin etmek bakımından birincilik seninkilerdedir. 28 Ağustos tarihli son mektubunun velût tedaileri sayesinde zihnen İstanbul'a gidip gelmiş oldum. Hele vapurda kanapenin minderi arasına sıkıştırdığın mecmuaları da oracıkta unutmayıp gönderebilseydin herhalde bu güzel seyahatim daha uzun sürecekti! Hakikaten, talihinin lûtfu sayesinde, İstanbul'dan ayrılmamış sayılı bahtiyarlardansın. Hoş, zaten İs-

tanbul'un kadrini de bilirsin. Biliyorum, seni oraya bağlıyan kabristanlar da var, hastaneler de, bankalarda! Hâtıraların gibi hayallerin de ancak o iklimde yetişir çiçeklerdendir. Bunun için, İstanbul'u tatmak hususunda senin görmüş geçirmiş zevkine daima itimadederim.

İlerde, belki de birkaç sene sonra, Abdülhak Şinasi'nin "Boğaziçi Mehtapları" ayarında nefis bir yazı silsilesine başlıyabilecek yegâne şairimizsin. Belki de, farkında olmadan, tahteşşuurunda gelişmekte olan bir projeden seni haberdar etmekteyim. Sahiden, bu işi mükemmel becerirsin. Daha şimdiden, Varlık sahifelerinde bu yazıları okur gibi oluyorum. En anlayışlı karilerin arasında yer almama elbette müsaade edersin. Hele şu askerliğin bir bitsin, şiir kitabını bir çıkar! Kitap çıkarmak arzun güzel! Mamafih hatırlanmanın ve yahut unutulmanın kitap çıkarıp çıkarmamakla pek alâkası yoktur sanırım. Oscar Wilde'ın, patlamıyan donanma fişeğinde edebî mukadderatını görmeye her şeyden evvel şiirlerindeki asli kıymetler mânidir. Bu hususta emniyetin tam olmalıdır. Kitap çıkarmak, bir anlık sevinç veya hüzünlerimizi aksettiren kırık ayna parçalarını bir araya getirip bütün hayatımızı, bir endam, aynasında kendimizi boydan boya seyreder gibi, seyretmek gibi bir şeydir. Bazan kendi kendimize hasret kaldığımız doğrudur. Bu hasreti dindirmek de icabeder. İnşallah Avni İnsel'le uyuşursun. Tabiî, kendi hesabına bastıracaksın; zaten en iyi ve emniyetli şekil de budur. Kitabı hazırlarken beraber olmamızı çok isterdim! Senin olan bir kitap aynı zamanda benim demektir. Hayırlısı olsun. Avni İnsel sempatik edepsizlerdendir. Paris'te müşterek sarhoşluklarımızın haddi hesabı yoktur. Pekâlâ tahmin edebileceğin ve belki de etmiş olduğun gibi, işin sanat ve güzellik tarafından ziyade etmiş olduğub gibi, Ankara caddesinde bir arkadaşın kütüphane sahbii olması bize birçok kolaylıkların yolunu açar.

Şiir saatlerini, tahmin ettiğin gibi, dinliyemiyorum. Galiba cumartesi akşamları dokuzda yahut dokuz buçuktadır. Ekseri haftalar o saatlerde içki sofrasındayım. Ve tabiî, unutuverliyorum. Mamafih bu iş, dostumuz Baki Süha'ya emanet edilmiş olduğu için, endişeye mahal yoktur. Endişeden, iyi şiirlerimizin okunması ve güzel okunması keyfiyetini kastediyorum. Yoksa genç nesilden şiirler okunurken elbette ki senden de benden de okunacaktır. Bu, şimdiye kadar yazdığı-

mız şiirler tarafından emniyet altına alınmış bir hak, bir müktesep haktır.

Şevket, Celâl Sılay, Muhtar gibi, aralarında edebî alâka bakımından müşterek noktalar bulunan ve fakat apayrı muhitlere mensup olan arkadaşları böyle sık sık görebilmenden, bazı günler Anadolukavağına gitmemek mazhariyetine sahip olduğunu istihracediyorum. Güzel! İstanbul'un hakkını vererek yaşıyorsun demektir. Bir de, bankadaki tatlı muammayı İstanbul'un yaz akşamlarındaki aydınlığa kavuşturabilsen!

Yaşar'dan ben de bir mektup aldım. İstanbul'da bir hafta kalacağını, bir hafta için de İzmir'e uğrıycağını yazıyordu. Herhalde şimdi görüşmüşsünüzdür. "Nedim'e Dair" şiirimi, sana zahmet olacak, yeni harflerle yazıp önümüzdeki nüshalardan birine girmek üzere Yaşar'a verirsin.

Gençlik gazetesinin bozulmasına üzüldüm. Oraya iki şiir gönderdimdi. Sevdiğim imzalar arasında çıkmazsa, canımın sıkıldığı, belki şiirlerin duruşundan da belli olur. Yücel de yenibaştan çıkabilse şüphesiz seviniriz. Ne de olsa, derli toplu, ağırbaşlı, temizce bir mecmuaydı. Şiirlere para vermek gibi güzel bir itiyadı da vardı. Görülüyor ki, gene Varlık'tan şaşmamalı. Şevket'in de yazdığı gibi, şiire sadık kalan yegâne mecmua odur. Yaşar gibi, şiir kadri bilir bir dostun da mecmuanın başında bulunması cidden bir mazhariyettir.

Mealle söyleyiş güzelliği arasında tereddüt ettiğini gösteren "Hâtıra" isimli son şiirin, zâhirde bir kutup gibi görünen bu iki esaslı meseleyi kucaklaştırmak, uzlaştırmak arefesinde olduğunu müjdeliyor. Birinden yapacağın fedakârlıkların ötekinin yekûnunu kabartacak şekilde çalışmaya az daha dikkat edersen çok daha memnun olacağım. Hem nadide şeyler söylemek, hem de harikulâde pürüzsüz söylemek! Mealinde, bir fevkalâdelik olmıyan bu son şiirin, yukarda da kısmen işaret ettiğim gibi, hem meziyetleri hem de kusurları var. Bir kere, mevzu denen şeyin kulağından tutup kapı dışarı ederek, küçük tahassüsler, intibalar ve hâtıralarla da güzellikler yaratılabileceğine inandığını hükmettiren mısralar var. Bu, güzel!.. Bir de bu mısralarla beraber diğer mısraları da, Türkçenin pürüzsüzlük ve mükemmeliyet, kontrolünden geçirebilsen, mısralarda onların da vizesi olsa, mesele kalmıyacaktır. Sonra, şiirin nihayet bir correspondance'lar (1) nağ-

(1) Karşılıklı uymalar.

mesi olduğunu da hiç hatırdan çıkarmamak lâzım; yani, mümkün olsa, her şiir bizi, nağmesi sayesinde, yeni bir güzelliğe agâh etmelidir. Bütün bu noktaları göz önünde bulundurarak, çalışmalarımızı bu gayeler etrafında teksif edebildiğimiz gün, şiirin . . . . . (tâbiri mâzur gör) olmuşuz demektir; ki olmak lâzım. Ustalık, büyük ve cihanşümul şairlik ondan sonra başlar. Herhalde bu son şiirinin bir révision'a ihtiyacı var. Yaparsın. Kısalık veya uzunluğu, şiirin senin tahteşuurunda ihtizaz ettirdiği seslere ve nağmelere bağlı bir şeydir; daha doğrusu, şiirin nerede biteceğini ancak şiirin kendisinden öğrenebilirsin. Serbestle yazmanın sana kazandırdığı, ilk esaslı ganimet, Türkçeye sıkıntısız tasarruf etmeye başlamış olman keyfiyetidir. Şimdi bu keyfiyetten sonra, kelimeleri hüsn-i intihap, söyleyişte şahsilik ve tamamlık, nihayet bütün bunların neticesi olan "bütün" mimarlığı gelir. Bu merhaleleri mümkünse kısa bir zamanda katetmek çok lehinde olur.

Bana gelince; Ilıca'dayım demem kâfi sanırım. "Bütün bir yaz" ve "İstanbul" şiirleri gibi daha birçok şiir meseleleri üzerinde konuşmayı İstanbul sohbetlerimize bırakıyorum. Dünden itibaren, bizim tümen manevraya çıkmış bulunuyor, Dikili, Bergama, Ayvalık civarında. Bizim sahil muhafaza, adından da belli olduğu gibi, sahilleri muhafaza vazifesine devam ediyor. Bu hususta nisbi bir rahatlığım var. Belki ay sonunda gelmeye muvaffak olurum. Geçen cumartesi günü teğmenliklerimiz geldi. Artık zarfın üzerine "tğm." yazabilirsin. Maaş farkları da mayıstan itibaren işlemiştir. Onu da eylül aylığiyle beraber alacağımızı umuyorum. İstanbul'a yüzelli lirayla filân gelebilirsem, elbette ki daha iyi olur. Yedek üsteğmenlerin bir sene daha hizmet göreceklerine dair bir şey duymadım. Bizdekilerin hepsi levazım subayı olduğuna göre, hakikaten devrüteslim işi uzun sürebilir. Gözlerinden öperim.

Kendini uzlette ve gurbette bilen bir adamın birdenbire hemşerileri ve dert ortaklariyle karşılaşmasından mütevellit nisbî sevincinin tasannusuz ve samimî bir nağmesi olmasına âzami dikkat ettiğim, chonsonnette (1) kılıklı bir şiiri hazır bitirmişken sana da yazayım ve böylece bu mektubumu da

(1) Küçük ve hafif şarkı.

burada keserek teşekkürlerle ve hasretlerle gözlerinden öpeyim. Aynı şekilde muntazaman ve gününde mektup yazarsan, hele mecmua filân gönderirsen, Ilıca'da olduğuma kısmen olsun unuturum. Tekrar tekrar gözlerinden öperim, Ziyacığım.

ÂŞÎNALAR

Nereye böyle bulut abla?
Az bekle, beraber gideriz;
Ben de buralı değilimdir.

Mahzun durursun ağaç kardeş!
Galiba şikâyet rüzgârdan?
Anlaşıldı, dert ortağıyız.

Öyle ne daldın leylek amca?
Efkârın mı var akşam akşam?
O halde benden sayılırsın.

Mademki hep âşina çıktık,
Bir âlem yapsak mı dersiniz?
Her zaman bulunmaz bu mehtap!

C. S. Tarancı

Sana zahmet olmasın diye, "Nedim'e Dair" şiirimi yeni harflerle yazıp gönderiyorum. İcabını icra kılarsın. Mersi.

39

Ilıca: 18.9.1942

Ziyacığım,

Mektubunu, Ülkü'yü, Servetifünun'u ve Dikmen'leri iki saat evvel aldım. Ne diyeyim, var ol, sağ ol, büyük şair ol, mes'ut ol! İki saatten beri, Ilıca'da Ankara caddesinin hava sı esiyor. Demin, akşam yemeğimi yedim, yani patlıcan kızartmasını ve üzüm. Bir haftadır ki rakı içtiğim yok. Tabii bulamadığımdan. Daha uzun müddet bulamamayı temenni ediyorum.

Bu ayın beşinde bizim tümen manevraya çıktı. Dikili ve Çandarlı taraflarına. Sahil muhafaza taburu iştirak etmedi. demeye kalmadan, altı eylül cumartesi günü öğleye doğru tabur komutanına bir telefon geldi, paşadan. Acele bir subay

istiyormuş, yatağını da beraber getirsin demiş. Bizim taburun birlikleri, gözetlemekle ve muhafızlığını yapmakla mükellef olduğu sahilin uzun ve geniş olması dolayısıyle, şuraya buraya serpilmiş bir haldedir, ve taburdan bir hayli uzak. Tabur karargahında benden başka bekar subay olmadığı için —altmış yaşında bir kâtip var, onu saymıyorum, bir de laşe subayı genç bir arkadaş, o da evlidir— tabur komutanı beni çağırttı, "ya azız! dedi (kendisi Araptır) fırka kumandanı bir subay istiyor. Seni göndereceğiz!" Peki dedik ve yatağımızı mekkâreye yükleyerek yola düştük, doğru Edremit'e. Ne kadar düşünceli olduğumu tahmin ediyorsun. Paşanın huzuruna çıktık ve emri tebellüğ ettik. 109 uncu alayın perakendelerini 7 eylûl sabahı yola çıkıp üç günde varmak üzere Dikili'ye götüreceğim. Bak sen piyangoya! Neyse, gereken tedarikâtta bulunduktan sonra, pazar sabahı yola düzüldük, doksan kişilik bir kafile, Dikili de yüz kilometre ötede; erler sağlam, talimli erler olsa, 100 kilometrelik yol üç günde mükemmelen alınır. Fakat nerde bizde o talih? Kafileyi teşkil edenler hep sakatlar, hastalar yahut hastahaneden yeni çıkmış istirahatliler. Neyse, Burhaniyeye kadar "haydi oğlum haydi kardeşim!", "işte geldik, işte geliyoruz" diyerek idare ettik. Fakat Burhaniye'de on kişinin yürüyemiyeceğine ve hakikaten hasta olduğuna kanaat getirerek Edremit'e göndermek mecburiyetinde kaldım. Akşemleyin seksen kişiyle bir çeşme başında konakladık. Geceyi orada geçirdikten sonra, sabahleyin yola çıkarken daha on üç kişiyi geri yollamayı, kafilenin selâmeti icabından addettim ve öyle yaparak bakiye altmış yedi kişiyle, Dikili'ye doğru yolumuza devam ettik. Hâsılı üç günde, kestirme yollardan gitmek suretiyle, Dikili'ye vardık ama, bir hayli yoruldum. Yolun yarısını yaya yürüdüm, yürüyemiyenleri hayvana bindirip kafilenin başına düştüm, teşci yollu sözler söyliyerek erlerin yürümek kabiliyetini arttırmaya gayret ettim. Dikili'de kafileyi alay kumandanına teslim ettikten sonra, sırtımdan bir değirmen taşının kalktığını duydum, o kadar ferahlamıştım. O gece Dikili'de kaldım, bir güzel içtim. Dikili, zelzeleden harabolmuş bir sahil kasabası. Ertesi gün vapurla Ayvalık'a indim. Ayvalık çok güzel bir yer; denizin bütün iltifatlarına nail olmuş. Körfezler, adalar, çamlıklar... Hâsılı enfes bir kasaba. Halkı da zengin ve modern. Muhteşem bir kulüpleri var. Kasaba suyla sarhoş bir halde Tabii, rakı bul-

duğum akşamlar, bu güzelliklerin hakkını vermekte kusur etmedim. Ayvalık'ta tıraş da oldum. Tabiî değil mi? Tabiî ama, sorma başıma gelenleri! 12 Eylûl cumartesi, yani senin bana mektup yazdığın gün gene vapurla Akçay'a geldim ve oradan bir çeyrekte trenle Ilıca'ya. Akşam, soyunurken aynaya baktım, eyvah, yüzüm yara bere içinde; usturadan olmuş. Altı gündür yüzüme bakamaz oldum, başıma da sirayet etti. Şimdi bütün yüzüm ve başım merhem içinde. Birkaç güne kadar geçmezse, iki gün sonra manevradan dönecek olan tümen hastahanesine gideceğim, belki oradan Balıkesir'e ordu hastahanesine sevk ederler, zira bir cildiyeciye baktırmak istiyorum. Hâsılı, iznimi kullanabileceğimi zannettiğim bir sırada bu iş çıktı. Bakalım müteakip günler ne gösterecek? Kısacası, yaz mevsimi geldi geçti, ne senin gibi candan bir dostla kucaklaşmaya bedel bir sohbette bulunabildim, ne annemin müşfik bakışları altında kendimi emniyette hissedebildim, ne kızkardeşimin elinden su içebildim, ve ne de Oktay gibi, Şevket gibi, halden anlarcasına içen bir dostla şöyle ağız tadiyle bir rakı içebildim. Tek kârım, on dört yaşında bir Boşnak kızını, Edremit yakınlarında, zeytin ağaçlarının görmüş geçirmiş gölgesinde doya doya kucaklayabilmiş olmaktır. Ilıcadaysa, günler bir türlü alışamadığım sakin bir yeknesaklık içinde geçmekte; boş ve mânasız bir şekilde. Hani bu günler, mahşerde boğazıma sarılıp: "Niçin bizi yaşıyamadın?" deseler bir günahkâr kadar azap duyacağım. Halbuki sen Ziyacığım, ne muntazam bir hayat yaşamaktasın. Nâmütenahi tenevvü içinde, seçilmiş bir yeknesaklık insana "kendi kendini sadakat" hazzını verir. Gıpta ediyorum doğrusu. Bense hep istemediğim hayatı yaşıya yaşıya istediğim hayatın nasıl bir şey olduğunu unuttum gitti. Yarınıma dair hiçbir şey bilmiyorum. Üstüne eğildiğim mühim bir mazim de yok. Sürekli hüzünler, dertler, sıkıntılar, hüsranlar arasında perakende saadetleri, tesadüfî vuslatları hayal meyal hatırlıyorum. Geleceğime dair bir şey bildiğim de yok, dedim. Bu keyfiyet, bana kendimi her gün yeni baştan inşa etmek, şahsiyetimi, şiirimi, saadet tasavvurlarımı yenilemek ve tazelemek imkânını vermektedir sanıyorum. Belki de züğürt tesellisi, belki de değil! "Böyle işte! Mesut olamadım gitti." **Mais je ne perds pas l'espoir..** (1)

---

(1) Ama ümidimi kaybetmiyorum.

Melih Cevdet'in, aynalar mısraına itirazı, realite softalığından başka bir şey değildir. Şiir bahsinde, realist telâkkiler, romantik telâkkiler, bilmem ne... tik telâkkiler diye bir tasnifi kabul etmeye ne mizacım, ne de şiir anlayışım müsaittir. Hayat yalnız realitelerden ibaret değil ki! Yalnız kapıdan, pencereden, sokaktan, ölümden vesaire ibaret olan bir hayatın kuruluğunu anlıyan anlar. O kapı kırkıncı kapıdan olabilmeli (masaldaki gibi), o pencerede hayaller kurulabilmeli, o sokakta mehtaba bakılabilmek ve ölümden sonra da bir hayat mevcut olduğuna insan inanmalı bazen. Dahası var, aynaların konuşması halk diline düşmüş bir hayat mesabesindedir. Hattâ aslında bir hususiyeti de yoktur. Fakat, içkiden harabolmuş insanlara ilk ihtarın aynadan geldiğini tecrübelerimle bildiğim, bu ihtara bizzat birçok defalar muhatap olduğum için o mısraı orada alıkoymakla şiirin havasına vahşî bir şahadet nağmesi ilâve ettiğimi sanıyorum. Elbette, yerine göre, artık ihtiyarlıyorum da denilebilir. Nitekim son kıtada, yaş ilerliyor demiyor muyum? Tabiî bu nüansları fark etmek için şiir üzerinde kafa yormak lâzımdır. Bırak ki Melih, oldukça kafa yoranlardandır; fakat işte, ille de realite diye bir kere tutturmuşlar, o ve Orhan. Oktay daha mutedil, daha anlayışlı ve daha yakındır bize. Mamafih Melih'in de Orhan'ın da, şiirde hayale hattâ teşbihlere bile — yerinde ve orijinal olmak şartiyle — lüzum olduğunu, bunların da birer güzellik unsuru olduklarını anlayacakları gün elbette gelecektir. Halkta, halkın duyuş ve düşünüş sisteminde hayal ve teşbih fazlasiyle bile vardır. Ve nihayet, bazen bir hayatın realiteden daha kuvvetli bir realite olduğu cas lar (2) mevcut değil midir? Bazı roman kahramanlarının, bazı canlı kişilerden daha réel (3) olması gibi. Bu çocuklara anlatmak lâzım ki, maksat romantik veya realist telâkkilere uygun şiir yazmak değil, maksat güzel şiir yazmak değil, maksat güzel şiir yazmaktır; güzel şiir yazmanın sırrına vâkıf ve malik (mülkiyet haklarında olduğu gibi) olmalı insan. Böyle hayatı tek zaviyeden gören şairler kaybeder. Şair hayata muhtelif pencerelerden bakabilmeli ve her seferinde hayata yeni bakıyormuş gibi olmalı ki bakışlarındaki tazelik, eserine ve dolayısiyle karie intikal edebilsin. Oktay'dan değil, fa-

(2) Haller.

(3) Gerçek.

kât Orhan'dan, biraz da Melih'ten, bu hususta endişe etmekteyim. Kendi kendilerini yenileyemezlerse aynı şeyleri gevelemeye, hep aym tertip üzer şiirler yazmaya mecbur kalacaklar, aynı sesle iktifa eden şairler gibi. İnşallah işin büyük ehemmiyetini fark ederler de çalışmalarım bir tiren yolunun dar ve muayyen güzergâhından bir vapur yolunun imkânlar hazinesi enginliğine kavuştururlar.

Fâzıl Hüsnü'ye, Bedri Rahmi'ye ve Celâl Sılay'a da şeklin şiirdeki vital (4) ehemmiyetini, kendilerini darıltmadan, anlatabilsem çok memnun olacağım. Çünkü kabiliyetli ve kudretli çocuklar. Fakat böyle giderlerse, mühim ve büyük şeyler söylemek sevdasına kapılıp "söyleyiş" i ihmal ederlerse yazık olur. Bir şiiri okuduğumuz zaman, hayata veya ölüme, vuslata veya hüsrana, her neye dair olursa olsun, her şeyden evvel bize haz vermeli. Ben şahsen, "Ölümden Sonra" şiirimi büyük bir haz içinde yazmışımdır. Vakaa ölümden, hem ölümün sonrasından, ademden bahsediyorum, fakat tatminkâr bir şekilde, pürüzsüz olarak bahsettiğime zâhip olduğum için, yazarken haz duymuşumdur. "Alıştığımız bir şeydi yaşamak" mısraında alelâde bir medlûl (öyle ya, doğru, hayat alıştığımız bir şeydi) söyleyiş mükemmeliyeti sayesinde yazana ve okuyana haz veriyordu. Misal nasılsa kendimden geldi, senden veya sevdiğim diğer bir şairden de olabilirdi. Meselâ senin: "İndir perdelerini şu biten günümüzün!"

Mektubun sonuna yazacağım küçük bir şiir dolayısiyle birkaç şeyden daha bahsedeyim. Bilmem dikkat ettin mi, tiren, vapur, araba ilh.. gibi şeyler yani insan elinden çıkmış şeyler hareket halinde güzeldir. Seksen kilometre giden bir ekspresin, gardâ pinekleyen bir katardan milyonlarca defa güzel olduğunu söylemeye hacet bile yok. Halbuki hayvanların, meselâ kedilerin, köpeklerin, horozların bazan "dururken" halleri bazan da hareket halleri güzeldir. Gene bunun gibi, meselâ deniz, ağaç, bulut.. ilh.. gibi tabiat unsurları da keza bazan "dururken" güzeldirler, bazan da hareket halindeyken. Deniz bilhassa her haliyle güzeldir. Benim küçük şiirde, hareketsiz halinin güzelliğini teremmüm ediyorum. İstedim ki, bu şiirimi okumuş olan, yüzde yüz sakin bir deniz karşısında, benim şiirimi hatırlayıp mırıldanmağa mecbur olsun ve kendi kendine "Cahit'in denizi" desin. Zaten ifa-

(4) Hayatî.

dedeki sadelik ve berraklık da bu maksatla ihtiyar edilmiştir. Kendimden bahsetmediğim bir şiirde, dolayısiyle mevcut olduğum bilmem sezilebiliyor mu? Ilıca'da başladığım, Ilıca'da bitirdiğim ilk şiir budur. Şimdi de mektup var. Deniz tıpkı şiirimde söylediğim gibidir, hakikaten, üstünde at koşturacağın gelir. Yerine göre, tabiiliğin ve sadeliğin zirvesine çıkmakta bir mahzur yoktur, fakat yerine göre. Umumiyetle "şiirde güzellik" mefhumunu şöyle bir teşbihle hülâsa edeyim: Sokakta elbiseyle gezmek, pijamayla gezmekten daha güzeldir, yataktaysa aksi. İşte bütün mesele "ne" nin "nerede?" "ne zaman" güzel olabileceğini, küllün havasını bozmıyacağını sezmek ve bilmektedir. Bu bilindikten sonra, niçin filân tâbirin filân şiirde gitmediğini, fakat diğer bir şiirde pekâlâ gittiğini anlamak kolaylaşır.

Haydi, başım ağrıtmıyayım, gene tıraşa daldık, fakat benim usturam senin yüzünü yara bere içinde bırakmaz. Aynaya doya doya bakabilirsin. Yumuşak konuşacağına dair seni temin ederim. Artık evlensen, Ziyacığım! Tecrübe tentant (1) değil mi? Mesut olmazsan ayrılır, tekrar evlenirsin. Saadet bahsinde, On İkinci Şarl'ın muharebe felsefesini kabullenmeli. A force d'être vaincu, on apprend à vaincre gibi, A force d'être malheureux on apprend à être heureux!.. değil mi?

Yaşanmış ve yaşanacak hayat tâbirin güzel. Fakat yaşanmış hayatın daha gerçek ve esaslı bir sanat unsuru olduğunu unutma! Bütün güzel şiirler, esaslı kitaplar hep yaşanmış hayatların nağmesi ve senfonisi değil midir? İşte Le Lac, işte Le Balcon, işte Sagesse, işte Yahya Kemal'in Açık Deniz'i, Haşim'in Tahattür ü.. ilh... Adophe'ün, Dostoievski'nin birçok romanlarının, Proust'un keza, Gide'in.. ilh.. bütün âbide eserlerde hayatın henüz kesilmiş bir damardan akan kan gibi taze ve sahih damgasını görebilirsin. Daha kesif, daha mütenevvi, daha uzun yaşamaya bakalım. Esprimiz o nisbette buut kazanacak, o nispette beşerileşecektir. Gözlerinden öper, hakkındaki sonce malûm temennilerimi tazelerim.

C. S. Tarancı

Geçen seferki şiir hakkındaki fikrin yüzde doksan doğ-

(1) Cazip.

(2) Yenile yenile yenmeği öğrenmek gibi, mutsuz ola ola mutlu olmak öğrenilir.

ru. Zaten, ayak üstü mırıldanılacak bir şeydir. İçkiyle başın hoş olmadığı için, mehtapta, yalnız başına içen bir adamın, bulutla, ağaçla ve leylekle bir âlem yapmasındaki teselli ve hazzı elbette ki lâyıkiyle duyamazsın. İçki içme de, böyle firarî güzellikleri duymayıver, ziyanı yok. Kayıp sayılmaz.

Sen benim izinli gelmek ihtimallerine bakma. Mektup yazmaya, mecmua fîlân yollamaya devam et. Hastahaneye filân yatarsam seni derhal haberdar ederim.

C. S. T.

DENİZ

(Bu şiir, Otuz Beş Yaş'ta, Pèyzaj II adiyle bulunmaktadır.)

40

Ilıca 3.10.1942

Ziyacığım,

Düşünüyorum da, sen olmasaydın, Ilıca'daki yalnızlığım pek hazin olacaktı. Allaha çok şükür ki sen varsın, aramızdaki mesafeye rağmen, yalnızlığımı şenlendirmek için arkadaşlık ve dostluk kelimelerinin tazammun ettiği en güzel jestleri şaşılacak bir tabiilikle yapmakta beni müteşekkir ve minnettar bırakan bir sebat göstermektesin. 27 tarihli mektubun, Servetifünun ve Dikmen dün akşam geldi. Dün akşamki mezelerim arasında mektubunla bu mecmualar da vardı demek istiyorum.

Bugün cumartesi. Öğleye kadar taburda meşgul oldum, ajans dinledim, yemeğimi yedim ve şimdi sana yazıyorum. Dışarda pis bir yağmur. Artık sonbahar geldi. Gayriihtiyari Baudelaire'in şiiri aklıma geliyor

Bientôt nous plongerons dans les froides ténèbres;
Adieu vive clarté de nos étés trop courts.
J'entends déjà tomber avec des chocs funèbres
Le bois retentissant sur le pavé des cours. (1)

Yoksa

(1) Yakında soğuk karanlıklara gömüleceğiz, pek kısa yazlarımızın parlak aydınlığına veda. Avluların taşlarına gürültü ile düşen odunların acı seslerini duyuyorum şimdiden.

L'hiver, saison de l'art serein, l'hiver lucide (1)

mısraındaki, Mallarmé'nin ideal kış mevsiminin geldiğine sevinmeli mi?

Şimdilik, yüzümdeki ve başımdaki yaraların geçmiş olmasına sevinmekle iktifa edeceğim. Hastahaneye filân yatmaya lüzum kalmadı. Yalnız, ilâcın tesir edebilmesi için, saçlarımı ustura ile tıraş etmek mecburiyet-i sıhhiyesinde kaldım. Şimdi saçsızım, Yedek Subay'da olduğum zamanlar gibi. Bu vaziyetten benim kadar tarağım da müştekidir; fakat neylersin başa gelen çekilir.

Mektubunda epey havadis var. Sabahattin Kudret'le konuşmuş olman, şiirleri hakkında daha sarih bir fikir edinmene yarar kanaatindeyim. Yaşar'ın o şiirleri neşretmemesine hâlâ hayretler içindeyim. "Bugün" şiirini sana da yazmıştım, güzel değil miydi? Meselâ Rıza Apak'ın şiirlerinden elbette ki daha güzel ve hele çok daha mükemmeldir. (Rıza Apak, Ayvalık'ta Türkçe hocasıdır. Oradayken, Ayvalıklı bir genç söyledi, fakat ben kendini göremedim.) Sabahattin'in, Bedri Rahmi'de edebiyat bulması pek tabiîdir; zira kendisi tamamiyle onun aksini yapıyor. Bence, Bedri Rahmi'nin asıl kabahati, form mefhumunu hiç nazarı itibara almamasıdır. Sabahattin'in benim eski şiirlerimi tercih edişi de kabil-i izahtır. 1938 senesinde ilk şiirlerini bana getirmişti, o zaman Beşiktaş'taydım. Hepsi benim ve Muhip'in tesirimizde yazılmış şiirlerdi. Kendisi de o mizaçta bir gençtir. Fakat sonradan kendine mahsus bir yol aramaya çıkması ve başka türlü yazması, şüphesiz lehine oldu. Zamanla daha iyi şeyler yazacağına kaniim. Bilmem sende de aynı intibaı bıraktı mı? Keşke İlhan Berk gibi şairler de Sabahattin gibi, form anlayışiyle müteharrik olsalar. Bilhassa İlhan Berk'e form hakkında mufassal bir konferans vermek lâzım, zira böyle, bir şeyden maalesef haberi yok. Servetifünun'da bir canlılık göze çarpıyor. Fakat bütün bu çocuklara şunu öğretmek lâzım: Sanat meydanına tek başına atılmalı insan. Eş dostla, grup halinde filân atılmak (sen de tecrübelerinle bilirsin) pek hoş birşey değil. Meselâ "Orhan Velî ve arkadaşları" tâbirine Oktay'la Melih ne kadar kızsalar hakları var. Bir ticaret şirketinden ancak böyle bahsedilir. Fakat kabahat kendilerinde.

Sait Faik'in şiiri bütün çıplaklığiyle ve son derece sami-

(1) Huzur dolu sanatın mevsimi kış, aydınlık kış.

mi ifadesiyle çok hoşuma gitti. Aferin Sait'e! Görürsen benim tarafımdan kucakla! Celâl Sılay gene şekil endişesinden uzaklaşmaya başladı. Yazık!

İnkılâpçı Gençlik'te bir monotonie (1) var. Hep şiire dair yazılar. Edebiyat yalnız şiirden ibaret değil ki! Cahit Külebi sevimli bir şair, fakat pek mineure (2) seste kalıyor. Cahit Saffet'te de bir şeyler var ama, bir türlü beceremiyor. Dikmen'in en iyi şairi, gene Fethi Giray.

Ayın birinci günü Edremit'e inmiştim, o akşam orada kaldım. Dün akşam Ilıca'ya döndüm. Oradaki halkevinde bir sürü mecmua gördüm. Fakat Edremit'e muntazam inmediğim için bütün mecmuaları göremiyorum. Zaten senden bana mecmua göndermen ricasında bulunmam da bundan ileri geliyor. Sen de her isteğimi yerine getirmekte yekta bir dostsun. Var ol! Teşekkür ederim. İstanbul'dan uzakta bulunan her şairin Ziya Osman gibi bir şair dostu olmasını canügönülden dilerim.

Yaşar'ın askerlik meselesi cidden mucib-i endişe. Allah vere de, çocuğu biçimsiz bir yere vermeseler!

Boşnak kızı meselesi o kadar mühim değil canım.. Burhaniye'deyken komşumdu, hal ve etvarı, konuşması, serbestliği hoşuma gidiyordu. (Her şeyin tazesine olan inhimakimi bilirsin.) Bir akşam odamda oturmuş rakı içiyordum. Bir de baktım bizim emir eri, elinde iki iri, etli, lezzetli, harikulâde şeftali ile içeri girdi. Havran şeftalisi. "Komşu kızı gönderdi, asteğmenim!" dedi. Şeytan kız, kendisine mektup yazmamı da emir erime sıkı sıkı tembih etmiş. Eh, biz de gereken şekilde faaliyete geçtik. Yirmi yaşımı tekrardan yaşadım. Mektuplar gidip geldi, o bana yemişler, çiçekler gönderdi; ben de ona çoraplar, mendiller vesaire gönderdim. Nihayet bir biçimine getirip konuştuk. Ancak Edremit'te buluşup gezebileceğimizi söyledi ve nitekim öyle oldu. Maalesef, kucaklamaktan fazla bir şey yapamadım; zira esasen küçük bir kız, on dört yaş ne ki? Sonra yer yok. Muhit küçük ve mutaassıp. Mamafih yirmi beş gündür ses sada yok. Kimbilir, şimdi Burhaniye'de ne şeytanlıklar düşünmektedir. Laf arasında, tabii şaka olacak, seni İstanbul'a götüreyim, de-

(1) Monotonluk.
(2) Küçük.

dim, kaçar gelirim demesin mi? Ne buyurulur? Hâsılı hem tatlı, hem komik bir macera!...

Sana tuhaf bir şey söyliyeyim mi, dikkat ettim, her beş altı senede bir böyle bana tutulan küçük bir kız peydah oluyor. Bilmem ki bende hoşlarına gidecek ne buluyorlar? Mamafih buna memnunum. Zira kadın hususundaki bedbinliğimi azaltıyor. Fakat nerde Beşiktaş'taki sevgilim? Onun üzerine yoktur ve olamaz. Bu işe (yaşamak, şiir yazmak ilh...) onu sevmekle başladım, onu sevmekle bitireceğim.

Ya bizim nazenin yengeden ne haber? Deniz şiirimi ona mı okuyacaksın? İstanbul'a gelemedim ki bu işteki tereddütlerini bir çırpıda izale edip seni elceğizimle evlendirip mesut göreyim ve benim de saadet ümitlerim tazelensin!

Burada kitaplarım filân olmasına rağmen sıkılmaya devam ediyorum. Ben, insan ve kalabalık, hareket âşığı adam, meselâ, niçin Cavit Yamaç'a rastladığım akşam seninle beraber değildim, yahut niçin onlarla beraber değildim ve seni görünce boynuna sarılamadım?

Belki görmemişsindir, geçenlerde Nurullah Ataç'ın, Cumhuriyet gazetesinde "Kedi" başlıklı nefis ama pek nefis bir yazısı çıktı. Hele sen okusan, bayılırsın. Muhakkak bul ve oku. Şevket sana bu hususta yardım edebilir. Şevket'e selâmlar. Yeni şiirin yok galiba. Eski "ev" in inşası bitti mi? "Ev"e bir de güzel bir "bahçe" lâzım değil mi? Haydi "deniz" i benden olsun.

Ne zaman geleceğim hâlâ belli değil. Sen beni mektupsuz bırakmamıya devam edersen sevap işlemiş olursun.

Varlık'a geçmiş olsun demeli. Ben de bu günlerde Yaşar'a yazmak istiyorum. Benim "Kıtadan Mektup" şiirimi, lûtfen yeni harflerle yazıp Cavit Yamaç'a Servetifünun için verirsin. Hachette'e uğramayı da ihmal etme. Enteresan şeyler geliyorsa bana bildir. Şimdilik gittikçe kabaran teşekkürlerim ve hasretlerimle gözlerinden öper, seni frêle yengeye emanet ederim.

C. S. Tarancı

Cevaplarını mümkün mertebe çabuk yaz; zira mektup geldiği günler bayram yapacak kadar çocuklaştığım oluyor.

C. S. T.

CAN YOLDAŞI

[Bu şiir, Otuz Beş Yaş'ta bulunmaktadır.]

41

Ilıca 20.10.1942

Ziyacığım,

10.10.1942 tarihli mektubunu ancak dün akşam aldım. Şaşılacak, hatta inanılmayacak şey değil mi? İstanbul'dan buraya bir mektup on günde mi gelmeli? Hani P.T.T. idaresine bir istida, daha doğrusu bir şikâyetname vereceğim geliyor. Servetifünun, Dikmen ve Değirmen mecmualarım beş gün evvel almış bulunuyorum. Bana kalırsa, Ziyacığım, mektubun arkasına, askerî posta : 1088 filân yazmasan daha iyi! Nasılsa adresini ezbere biliyorum. Ancak senin mektupların ve gönderdiğin mecmualar sayesindedir ki İstanbul'la alâkam ajans haberlerinde İstanbul mahreçli telgraflara ve gündelik gazetelere inhisar etmekten kurtuluyor. Bu Ilıca'da, çok zamanlar Robenson'un, ıssız adasında nasıl yaşadığını uzun uzun düşündüm. Hakikaten Robenson efsanesi, ancak cemiyet içinde bunaldığımız zamanlar cazip olabilecek cinsten; yoksa tatbiki pek mümkün olmasa gerek. Benim Robenson şiirim, keza bir bunalmanın mahsulüdür. Zaten şiir, bir an için olsun, aklımızdan geçirdiğimiz hayallerin nağmesi değil midir?

Yücel'den bana gönderdiler. Senin de görmüş olacağın gibi, aceleye gelmiş bir hali var. Ümidederim ki, Ev şiirini vermedin, zaten son şeklini görmeyi pek isterdim! Bu kadar mühim bir "ev" in nihaî inşasını elbette ki merak etmek hakkımdır; ki o "ev", yengelerimin en azizi olacak olan, müstakbel karını bütün bir gece — belki de gecelerce — uykusuz bırakacaktır; şüphesiz keyfinden. Bu akşam, gene on günden beri bermûtad, Abbas sofranı hazırladı, içiyorum, yarı kederli yarı hazla Sait Faik ve Avni İnsel sana bira içirmişler, ben geldiğimde sana rakı içiririm, bu işteki elemi ve neşeyi, istersen, sana bir akşamcı argosiyle anlatırım. "Akşamcı" şiirimde, rakı içmekteki hakiki sebebin nağmesini bulacaksın. Rakı içen ve bu kahrolası ihtiyacı duyan adam olmadığın için bu şiiri tadabileceğini pek zannetmiyorum. Halbuki, meselâ, birçok mısraları ağlayaraktan yazılmıştır; ağlıyarak veya gülerek, sen şiire, mısraa, nağmeye bak; ki benim gözettiğim esas da bu. "Orman" daki akşamınız pek hoşuma gitti. Şevketin hayret ve lâtife etmekte hakkı yok mu ya?

Sahiden, sende terakkiler görüyorum, Ziyacığım; nerdeyse rakıya dair şiir yazacaksın. Şevketin, Rönesans şiirim için söylediği sözler, dostluk bakımından şüphesiz çok doğru ve güzel. Fakat-ben, o şiirde ve bütün şiirlerimde, söylediğim şeyden ziyade onu söylemek, Türkçeyi hoşnut ve şâd edercesine söylemek peşindeyim; aradığım haz ve — bence şiir — bu söyleyiş tarzındadır. Bilmem, dikkat edersen, Avrupa dönüşü yazdığım şiirlerde, bu söyleyiş şehveti göze çarpacak kadar aşkiârdır. Daha da aşikâr olacaktır. Şiir bir kelâm sanatı değil midir? Fuzulî'den, Nedim'den bile daha güzel söylemeye çalışacağım. Türkçenin ceğim.

Aşağı yukarı her mektubumda sana "söyleyiş" ten bahsetmem boş değildir. Şiirde istikbal bu meziyetle kaimdir. Aman Ziyacığım, bu esaslı şeyi Fazıl Hüsnü gibi ihmal etme(hattâ daha birçokları gibi). Bak Yahya Kemal, ne kadar sığ bir şahsiyet olduğu halde, bu form meselesini kavramış olduğu için, üzerinde ne kadar ısrarla duruluyor? Sait Faik'in, İlhan Berk'te şekilsizlikten şikâyeti de doğrudur. O çocuğun böyle bir şeyden hakikaten hiç haberi yok. Şüphesiz kendini kaybediyor.

Mektubum rastgele oluyorsa kusura bakma. Şimdi de, geçen mektubumdan beri başımdan geçenleri anlatmak istiyorum.

Yedi Teşrinievvel çarşamba akşamı, bermûtad içerken, yüz numaraya gitmek üzere koridora çıktım. Sen misin çıkan? Başım bir dönmeye başlasın. Sonrasını hatırlamıyorum. Emir erimin anlattığına göre, düşmüşüm, beni yatağıma kaldırmışlar, üç dakika kadar baygın ve kendinden bihaber yatmışım, tabur doktoru gelmiş, nabzımı filân muayene etmiş. Sonradan kendime geldim. Bu, vertige (1) denen ırsî bir marazdır. Öyle zannediyorum ki ölümüm de bu şekilde olacaktır. Aynı hissikablelvuku babamda mevcuttur. Allah gecinden versin! Bu baş dönmesi arada bir böyle geliverir. Geçen sene yazın Yedek Subay'dayken, bir cumartesi günüydü, aşı olduk, akşam Oktay'la beraber Yenişehir'de içerken aynı sahne tekerrür etmişti. Bereket versin Oktay yanımdaydı. Ayıldıktan sonra hiçbir şey olmamış gibi, içmeye, yani intihara devam ettik.

(1) Başdönmesi.

Sekiz teşrinievvel perşembe günüyse, Edremit'teki 10 uncu Alaya gittim, bizim tabura halk tipi semer almak için. Alayın deposu bir tepede olduğundan, taburun arabasiyle oraya kadar çıkmak mecburiyeti hâsıl oldu. Çıktık, semerleri arabaya yüksedik ve döndük. Fakat bayır aşağı olduğundan, arabacı hayvanları zaptedemedi, seninkiler aldılar başlarını.. Yallah gidiyoruz. Hemen kendimi yere attım; az sonra arabacı da aynı akıllı jesti yaptı ve biraz ilerde de hayvanlar, bereket versin üslu olduklarından, durdular. Bunu da kazasız, belâsız atlatmış olduk.

Ertesi gün, yani dokuz teşrinievvel cuma, öğleden sonra saat üçe doğru bir üşüme gelmesin mi? Hoş geldi sıtma cenapları! Halbuki rakıyı da bol bol içiyorum. Neyse, sıtma da bizden alacağını aldı, doktor kinin verdi, geçirdim zannettim. Pazar günü aym saatte aynı münasebetsiz misafir teşrif etmesin mi? Bu sefer kininle iktifa etmeyip ilâç da aldım ve hamdolsun atlattım. Bayramda rahattım, Burhaniye'ye ve Edremit'e gittim. Arkadaşlarda misafir kaldım ve tabii içildi. Son gece, Ahmet Hamdi'nin kardeşi Kenan Tanpınar'da misafirdim. Ahmet Hamdi'nin Cumhuriyet gazetesindeki — ya on beş ya on altı teşrinievvel tarihli nüshada — "Sonbahar Türküsü" isimli yazısını muhakkak bul ve oku! Ben çok beğendim, hattâ; bizde de böyle européen (1) yazılar yazabilen var diye göğsüm kabardı. Şimdi dışarda, sahilde kükremiş olan sonbahar denizini Hamdi'nin yazısında bulacaksın.

Aklıma gelmişken söyliyeyim, senin pek beğendiğin — niçin beğendiğine hâlâ da akıl erdiremediğim — . . . . Gençlik'teki son derece kötü ve son derece acemi şiiri yetmiyormuş gibi, ... gazetesine yazılar yazmıya başladı. Merak edip birini okursan nesrin sefaletini göreceksin. Meğer hiç yazı yazmasım bilmiyormuş, yazık! Zaten şimdiye kadar, şiirde bile, bir isim yapamamış olması hep bu işi ikinci plâna atmaktan ileri geliyor. Şiir hiç ikinci plâna atılır mı? Benden sana tavsiye, Ziyacığım, evlendiğin takdirde, yenge hanım şiir yazmana sınırlendiği veya onu kıskandığı gün, tereddütsüz onu boşa ve şiir yazmıya, bülbül sesli bir insan kalmaya devam et.

Mektubum gene uzadı. Hem pek mühim bahisler üze-

(1) Avrupalı.

rinde konuşmadığımız, yahut daha doğrusu, mühim bahisler üzerinde fazla durmadığımız halde.

Bayramda, Oktay'dan güzel bir telgraf aldım. Mufassal bir mektupla cevap vereceğim. Bugün Yaşar'dan ve Osman Attilâ'dan tebrik kartları aldım. Yaşar'a da yazmak istiyorum. Ankara'da kalmasına memnun oldum. Varlık'ın Birinciteşrin sayısı henüz gelmedi. Acaba senin bahsettiğin kazadan sonra ikinci bir kaza mı oldu?

Son Gençlik'ler geldi. . . . . heyhat, intihara devam ediyor. Çok acıyorum o çocuğa! Kendisine de kaç defa lisan-ı halle söyledim, anlamıyor vesselâm. Baudelaire'le başlamış olduğumuza sabah akşam dua etmeliyiz!

Gençlik'te mizanpaj sefaleti var. Rastgele yazı koyuyorlar. Sait Faik, neden bahsederse etsin, insanca konuşuyor. Sevdiğim bir san'atkâr vesselâm! Celâl Sılay'ın "Gamze" isimli yazısı vaitlerle dolu. Celâl, adam olacağa benziyor.

Edremit'teki 109 uncu alayda, Hasan Şimşek isminde genç bir şair tanıdım. Beni çok beğendiğini söylüyor. Artık yalan veya gerçek, Allah bilir. Varlık'ta bir iki şiiri çıktı. Sen de bu imzayı hatırlayabilirsin. Onun anlattığına göre, Halit Fahri Son Posta'da benim "Tereke" isimli şiirimden uzun uzadıya bahsetmiş, benim birçok güzel şiirlerimi okuduğunu fakat böyle bir şiir yazmaya nasıl ve niçin karar verdiğime hayret ettiğini söylüyormuş! Zaten o şiir sence de mahkûm edilmişti. Fakat Verlaine gibi, "Parnasyen misiniz, yoksa Sembolist misiniz?" sualine. **"Je suis comme le rossignol, je chante"** dersem, bilmem ki mukni bir cevap olur mu? Keşki bu cevabı günümüzün her şairi benimsese ve dar bir şiir telâkkisine saplanıp kalmasa!

Senin Vaniköylü olman, şüphesiz bir zaruret! Mamafih, sen, Boğaziçini, hiç değilse. Abdülhak Şinasi kadar seversin. Hem belki böylelikle yeni şiirler de yazabilirsin. Beyoğlunda, beni imrendiren gezintiler yapamadığına bilmem benim kadar üzülecek misin? İbrahim bey biraderimiz, demek hâlâ devr-üteslim işlerini bitiremediler. Nerde, canım takım komutanlığı? Ben emir subayı olduğum halde o vazifeyi hasretle arıyorum. İbrahim'e âcil terhis temennelerim ve selâmlarım.

Beni sorarsan, kitap pek az okuyabiliyorum, şiir yazmakta keza pek yavaş gidiyorum. Zaten, defalarca yazdığım gibi, bu işte zorlamaya gelmiyor. Ben de öyle yapıyorum.

Şiir, kendime rağmen, istediği şekilde saltanat sürüyor. Ben onun emir kullarından biriyim. O söyliyecek ben yazacağım. **De la patience avant toute chose.** (1)

Bu mektup pek saçma sapan kaçtı. Zaten şişem de bitmiş bulunuyor. İyisi mi, burada keseyim. Yalnız şunu bil ki, İstanbul'a dostlara, kalabalığa hasretim gittikçe artmaktadır. İzin işim hâlâ muallâkta! Belki teşrinisanide, ağleb-i ihtimal kânunuevvelde, ancak gelebileceğim. Aksi gibi, gene subay terhisleri mevsimindeyiz!

Ziyacığım, sen güzel şiirler yaz, mesut ol, şâd ol, ben bu güzel vakıalardan haberdar olayım, gerisi kolaydır. Haydi, gözlerinden, yanaklarından öpeyim. Mektubunu hep beklediğimi bir saniye olsun unutma.

C. S. Tarancı

YALAN (Otuz Beş Yaş'ta var)

Değişik, sonuncu mısraı :

Yârim olduğunu bütün Beşiktaş bilir!

42

Ilıca 5.11.1942

Ziyacığım,

27 birinciteşrin tarihli mektubunu alalı beş gün oluyor. Evvelsi gün de Yürüyüş mecmuasiyle Dikmen'i aldım. Bu dostane alâka ve dikkatlerini asla unutmıyacağım.

Demin, belki de sana tanıtmış olduğum, kardeşim Halit'e — ki Sapanca'da topçu teğmenidir — bir tebrik mektubu yazdım, kerata evlenmiş de haberim yok; ancak annemin son mektubundan öğrendim. Bir de seni düşünüyorum, değil evlenmek gibi hayati bir teşebbüsten, en küçük tasavvurlarından, sevinçlerinden, üzüntülerinden bile beni haberdar ediyorsun.

Vive l'Amitié! (2)

Hele sıhhatim hakkındaki endişelerin bende Zaro Ağa kadar diyelim Victor Hugo kadar yaşamak arzusunu uyandırıyor. Hani, onun gibi bir büyük baba olmak ve çocuklar

(1) Herşeyden önce sabır.
(2) Yaşasın dostluk.

hakkında öyle harikulâde şiirler yazmak az buz bir mazhariyet değildir.

Sıtma ,geçenlerde gene geldi, mukabil bir taarruzla — kinin himayesinde rakıyla yapılan bir taarruz — püskürttüm. Artık semtime uğradığı yok. Rakıya gelince; ona karşı da, kaleyi içerden fethedercesine, şiddetli ve fakat bellisiz bir mücadeleye başlamış bulunuyorum. Dört akşam evvel, rakıdan istikrah edinciye kadar, hem de nar ve ayva gibi müstesna yemişlerin lezzet delâletleriyle ve kasd-i mahsusla, içtim. Üç akşamdır içmiyorum. Bir on gün kadar böyle devam etmek niyetindeyim. Zaten ben müseccel akşamcı da sayılmam. Zira araya böyle fasılalar koyduğum oluyor. Bu seferki taarruzda kat'î neticeyi elde etmek ümidim kuvvetlidir. Şüphesiz arada, herhangi güzel bir vesileyle gene içerim, içeceğim; fakat rakının esiri olarak değil, efendisi ve sultanı olarak. Sana, sırası gelmişken, eroinden bahsedeyim. Avrupaya gitmeden evvel, ... le beraber, bu beyaz matmazele (Mademoiselle Blanche) bir hayli tutulduğumuzu bilirsin. Bu aşkın en hararetli akşamlarından birinde ..... i endişeli görünce sordum: "Hayrola?" Dedi ki: "Ne yapacağız Cahit? Bu zakkumun esiri olduk gitti; ilham kaynağımızı kuruttu. Şiir bile yazamıyoruz." . . . in şikâyetini paylaşmakla beraber, cesaretsizliğine şiddetli itiraz ettim: "Ne demek? Eroin gibi ancak basit adamları esiri eden bir aşifteden yakamızı kurtaramıyacak mıyız sanıyorsun? O halde yuf bizim şairliğimize, sanatkârlığımıza!" Ve ertesi günden itibaren bu iptilâya karşı mücadele açtık; ..... ilkin biraz gevşek ve zayıf davrandıysa da sonradan o da bana ayak uydurabildi ve hürriyetimize yeniden kavuştuk. Bunun için, rakıdan da korkmuyorum, sigaradan da. Şüphesiz, bünye birkere alışmış bulunuyor; ilk zamanlarda biraz güçlük çekilir; ama sonradan buna da alışılır ve ciğerler normal surette, sıhhatten yana, işlemeye başlar. Baudelaire'in bir sözü vardır: "İnsan uçurumun kenarına kadar gidip oradan dönebilmek cesaret ve kuvvetini kendinde bulabilmelidir!" Baudelaire'in bu güzel sözünü ancak sanatkâr tahakkuk ettirebilir; yoksa alelâde ayyaşlar, kumarbazlar, eroinmanlar filân o korkunç uçuruma yuvarlanmaktan maalesef kendilerini kurtaramıyorlar. Sanatın sanatla uğraşanlara verdiği bu erkek enerji sayesindedir ki, intihar eden yahut herhangi bir iptilâ yüzün-

den timarhaneye düşen sanatkârlara pek **az tesadüf** edilmektedir. **İl ne faut jamais se décourager.** (1) Sigara, rakı, kadın, kumar ve cümle iptilâlar birer vesileden başka bir şey değildir. Aslolan, yeryüzünde bulunmak bahtiyarlığını mümkün mertebe uzatmaktır gibi geliyor bana. Alman mütefekkiri Frédéric Schlegel şöyle diyor: **L'univers est et demeure ma seule solution.** (2) Şair aynı cümleyi şöyle söyliyemez mi? **L'univers est et demeure mon unique chanson!** Mamafih, bütün yukarda saydığım iptilâlarda, insana hayatı daha kesif yaşatmak gibi bir meziyet olduğunu da unutmamak lâzımdır. İyisi mi, güzel bir muvazeneye varmalı ve uçurumlar arasında gerili bir ip üzerinde yürüyen çambaz gibi, jestlerinin ve adımlarının ve dolayısiyle bütün o tehlikelerin hâkimi olmaya ve karşı tarafa zipzinde geçmeye bakmalı.

Senin yemekten sonra içtiğin bir sigaracığın, babanı yâd etmene vesile olması ne güzel! İnsanın o sigaraya kasideler yazacağı geliyor. Günde dört, beş, altı sigara içmene benden müsaade çıkmıştır. Babanı daha sık hatırlamakla kalmıyacak, aynı zamanda geleceğe dair mahrem hayallere de kolaycacık dalmış olacaksın! Belki bilirsin, hapishaneye giren arkadaşlarına sigara götürmek halk arasında yerleşmiş bir güzel dostluk âdetidir.

6.11.1942

Dün mektup yazarken ikindi vaktiydi, tam o sırada 339 doğumlu yeni celp eratın ilk kafilesi geldi. Mektubu yarıda bırakmak mecburiyetinde kaldım ve ancak bu akşam devam edebiliyorum.

Gelelim söyleyiş meselesine. Senin söyleyişinde, bir kere daha yazmış olduğum gibi, tabiî bünyenden, mizacından ve bilhassa sürdüğün hayattan mütevellit bir rekâket, bir tutukluk var. Eğer, Türkçeye tamamiyle hâkim olup **forme'a** (4) lâyık olduğu ehemmiyeti verseydin, bu rekabet bir orijinalite olurdu; fakat; **à mon grand regret** (5) şekli daima

(1) Umudu asla kaybetmemeli.
(2) Evren benim tek hal çaremdir ve öyle kalıyor.
(3) Evren benim tek şarkımdır ve öyle kalıyor.
(4) Şekil.
(5) Çok esef ediyorum ki.

ihmal etmekte âdeta kendine rağmen bir inat gösteriyorsun. Hattâ, elbette ki darılmazsın, sana serbest vezinle yazmamayı tavsiye etmeye kadar gideceğim. Çünkü hece vezninde gene derli toplu olmak bir derece ve nisbeten daha kolay dır. İfadendeki samimiyet ve ihmalleri biraz olsun mâzur gösteriyorsa da, yani ben bu ihmallere göz yumsam, herhangi bir şiir karii ya farkına varmasa, yahut hoş görse bile, titiz bir şiir münekkidinin mümkün değil gözünden kaçmaz. Söylemek istediğimiz şeyden ziyade söyleyişe ehemmiyet verilmesini bunca zamandır tekrarlayıp durdumsa, bu sırf seni Fâzıl Hüsnü'nün ve Bedri Rahmi'nin gittiği yoldan kurtarmak içindi. El'an da — söyleyiş bahsinde — onlara üstün tarafların olduğunu derhal söylemeliyim. Bir kere, samimiyetin başlı başına bir sanat kıymetidir. Hele fazla kelime müsrifliği göstermemek, kesif konuşmak bilhassa göz önünde bulundurulması gereken şartlardır. Bak.....e; hâlâ olduğu yerde sayıp durmaktadır. Sen, fond (1) bakımından olsun, sathî surette (forme (2) bakımından olsun — serbest vezne geçiş — terakkiler kaydettin. İnkılâplar yaptın, hâsılı şair şahsiyetini ve dolayısiyle şiirlerini zenginleştirdin. Ama bunları yaparken, meselâ Osmanlı İmparatorluğunun, Rumları, Bulgarları, Romenleri, sırpları kendi başlarına bırakıp onları assimiler (3) etmeye dikkat ve gayret etmemesi gibi bir ihmal ve terakki gösterdin. Geçmiş hataların mühim bir kısmı telâfi edilebilir. Tu peux te ressaisir (4) ve yapmalısın. Unutma ki, memnun etmeye mecbur olduğumuz şiir münekkidi hattâ karii yüz sene sonraki şiir münekkidi ve kariidir. Elimizdeki malzemeyi —kelimeleri— ona göre âzami dikkat, itina ve zevkiselimle kullanmak bizim hem vazifemiz, hem hazzımız, hem de — heyhat! — tesellimizdir!.

Sana adresser (5) ettiğim tenkidler bütün bugünkü şairleredir. Yalnız şurada şunu söylememe müsaade edersen, Oktay, Orhan ve ben — Melih Cevdet bile hâlâ şeklin ehemmiyetini tamamiyle müdrik değil — bunu idrak ettik, muhtelif zamanlarda ve ayrı ayrı vesileler bile olsa!. Bizim de hâlâ

(1) Öz.
(2) Şekil.
(3) Hazmetmek.
(4) Kendini toplayabilirsin.
(5) Yaptığım.

çok kusurlarımız vardır, zamanla ve yaşla düzelecektir. Seni aramızda görmek için çırpındığımı, can attığımı her mektubumda şiire dair kullandığım cümlelerden anlamışsındır. Vakitken, Ziyacığım, bize doğru adımlarını sıklaştır. Sende bizden çok daha mühim şiir meziyetleri de vardır. Hep bir araya gelirse çok kazanacaksın. Ve senin kazanmanı ne kadar istediğimi bilirsin. Vakit vardır, Türkçe yazdığım ve her şeyden evvel bu dili bir kadını memnun eder gibi memnun etmeye mecbur olduğunu, şair sıfatiyle, asla unutmamalısın. Meselâ niçin her mısraın "Eski bir evde olmak, orda, Eyüpsultanda!" mısraı cinsinden mükemmeliyette olmasın? Yahut: "İndir perdelerini şu biten günümüzün!" ?... Niçin her mısraında bu dil tamamlığı, bu kelime tasarrufu, bu pürüzsüz söyleyiş, karii sevincinden, hazzından sarhoş etmesin! Mamafih bütün bu — nasılsa olmuş — ihmallerden mütevellit vaziyetten dolayı üzülmeye katiyen gelmez, hele hiç değmez. Daha, genciz, daha çok tecrübeler yaşıyacağız, daha çok güzel, çok noksansız şiirler yacacağız; yeter ki bu aşkımıza o aşkla mütenasip bir sanatkâr dikkat, itina ve titizliği refakat etsin.

Servetifünun'da herhangi bir gencin herkesten bahseden bir yazısında senden bahsetmemiş olması hiçbir şey ifade etmez. Sen, şiir yazmak sevdasında gittikçe daha Mecnun olmaya bak!

Necip'in de, Muhip'in de konuşmaları iyidir; fakat kullandıkları vezinle mahdut bir konuşma. Ne isterdim ki, senelerce evvel, Nurullah Atâ'nın şiire dair makalelerini dikkatle okumuş olasın; beğendiği şairleri niçin beğendiğini fark etmiş olasın! Tekrar ediyorum, geç kalınmış değildir, her şey düzelebilir. Neyse, geldiğimde daha mufassal konuşur ve bu işi kökünden hallederiz.

Hasan Şimşek'e seden uzun uzun bahsettim, çok sevdi seni. Zaten kendisi de anlayışlı bir çocuk. Zararsızca bir şiirini, "Can Yoldaşı" şiirimle Yaşar'a gönderdim. Son şiirin, yani "Eşyalar" başlıklı şiirin şimdiye kadarki Ziya Osman'ın; yani onun sence de malûm meziyet ve kusurlarını aksettiren bir şiir. Bu haliyle neşretmemeni bilhassa rica ederim.

Bu mektup hoşuma gitmedi doğrusu. Hep canını sıkacak şeyler söyledim. Fakat ne yaparsın, **amitié oblige!** (1)

---

(1) Dostluk bunu gerektiriyor.

"Ne var sanki park olduysa eski mezarlık?" mısraiyle başlıyan ve esasen mühim olmıyan şiirin son mısraının, Orhan'ın "Dostum değil misin?" mısraını de loin en loin (1) bile olsa hatırlattığını hatırlatman hoşuma gitti. İşte bu ikazda haklısın. Şüphesiz, söyleyiş başka ama, ne de olsa hatırlatmamalı, değil mi? Şimdi, bu ikazını kabul ettiğime göre, bundan evvelki şiirlerimde Orhan'a benzetmiş olduğun tarafları niçin kabul etmediğimi bir düşünürsen bu hususdaki mübahesemiz biraz daha aydınlanmış olur.

İşte böyle, Ziyacığım. Şunu da unutma ki, bir şiirin kalabilmesi için, samimiyetten, söyleyişten çok daha başka ve ancak sezilebilir meziyetler de vardır. Hakiki bir şair olman hasebiyle istikbale en güzel ümitlerle bakmaktan kendini bir an olsun fârig tutma. Güzel bir şiirin nesini, neresini sevdiğimizi ekseriya bilemeyiz, yahut ifade edemeyiz. Hakikaten de böyledir. Yalnız "dil işi", "kelime mimarisi" olduğunu hiç hatırdan çıkarmamak lâzım!

Bu mektubun edasında, ben farkında olmadan, nasihat yollu bir şey sezersen kusura bakma. Böyle bir şey katiyen aklımdan geçmez, Benimki, sadece dostane bir hasbihal; nitekim ben de senin birçok tenkidlerinden istifade etmiş değil miyim? Bilhassa ilk zamanlarımda.

Bütün bunlar şiire yani -gene heyhat!- hayale dair. Gelelim hayat bahislerine; ne oldu yenge hanım meselesi? Vaniköy'de nasıl vakit geçiriyorsun? İstanbul'a sık sık inmek imkânını bulabiliyor musun? Bekârlıktan bıkmadın mı? Niçin mesut olmak hususunda bu kadar istiğna gösteriyorsun?

Başka ne yazayım Ziyacığım? Bir itiraf, mektubun ikinci kısmı gene rakı sofrasında yazılmış oldu. Mamafih birinci kısımda söylediklerim bazı gecikmelerle bile olsa tahakkuk edecektir.

Yeni bir şiirim, yani bitmiş bir şiirim yok. Kıtalar, beyitler veya mısralar yazmaktansa bu mektubumun şiirsiz olması daha iyi. Nihayet her mektubun şiirli olması şart değildir ya!

Yaşar'ın, Panait Istrati'den tercüme ettiği üç kitabı da satın aldım. Okuyorum. Çok güzel tercüme etmiş. İnsan, Türkçe bir sanat eseri okuduğunu her cümlede hazla duyuyor.

Beni sorarsan, hep aynı haletteyim. Mamafih buraya kıs-

(1) Uzaktan uzağa.

men bile olsa alıştım. İzin işim bermûtad belli değildir. Sen mektuplarına devam et. Bu akşam, 1 teşrinisani tarihli Dikmen'i de aldım. Gene teşekkür ederim.

Gençlik'ler iki haftadır gelmiyor. Acaba ne oldu? Hoş, ben de yeni şiir yollamadım ya... Gözlerinden öper, bir résurrection (1) yapmanı diler, mektup ve şiirlerini beklerim, canım Ziyacığım.

C. S. Tarancı

43

Ilıca: 29.11.1942

Ziyacığım,

Benim anladığım mânada insan kalbinin en güzel çarpıntılariyle malâmal mektubunu üç gün evvel aldım. Mecmualar daha evvel gelmiş bulunuyordu. Minnet derecesine varan teşekkürlerimi tekrarlamama, bilmem, müsaade edecek misin? Hayatta insan birkaç mahdut kişinin tesirinde kalır: anne, sevgili ve dost. Anne ve sevgili sence de malûm; dost keza; zira sensin. Racine'in bilmem hangi trajedisinde, maalesef aklımda iyi kalmamış, Polyeucte mü, Oreste mi, herhalde ikisinden biri şöyle bir beyit söyler:

Du moment oue je trouve un ami si fidèle,
Ma fortune va prendre une face nouvelle. (2)

Ben aynı beyti, hamd-ü sena makamında, adım başında tekrarlamak saadetine ermiş bulunuyorum. Dünyada en çok sevdiğim ve bende yaşamak arzusunu ve iştahını arttıran şeylerden biri olan "dostluk" a dair yazacağım şiir elbette ki sana ithaf edilecektir. Ziyacığım, bugünlük, yeryüzündeki insanlardan ancak iki kişiden hoşnudum: biri annem, öteki sen.

Bu akşam, pek az içtim, zira rakılara gene zam geldi; sigaralara keza. Bilmem ki bu gidişle halimiz ne olacak? Rakı içmeden uyuyamıyorum, Ziyacığım. Uyuyabilmem için, gözlerimin sislenmesi, başımın dönmesi, vücudumda tatlı bir rehavetin başlaması ve hâfızamın, kurulmamış bir saat gibi

(1) Diriliş, canlanış.

(2) Bu kadar vefalı bir yar bulduğuma göre bahtım değişecek herhalde.

durması lâzım! Bir zaman, Burhan Toprak da, birkaç kadeh içmeden uyuyamazdı. O, çaresini bulduktan sonra, ben elbette ki bulacağım. Hayatı onun kadar severim, iradem o kadar kuvvetlidir. Sen bu stratejik ricatlara bakma. Sonunda, pek yakın bir gelecekte, aşılmaz bir müdafaa cephesi kuracağıma emin olabilirsin. Sana bir pseudo (1) müjde de verebilirim. Pek sevdiğim babam, geçenlerde aldığım bir mektubunda, beni evlendirmek istediğinden, tab'ıma ve mizacıma uygun bir kız bulduğundan gayet müşfik ve benim tadabileceğim, beni minnettar bırakacak bir lisanla bahsediyordu. Şâd oldum, Ziyacığım, dehşetli hoşuma gitti. Ben babamı çok ama pek çok severim, bilhassa insan meziyetlerine hayranımdır. Belki onun beni, sevmediğine değil, ama beğenmediğine emindim. Belki gene beğenmez, fakat bu kadar şahsî bir saadetle alâkadar olması hakikaten beni mest edecek kadar güzel. Bulduğu, bana münasip gördüğü yahut daha doğrusu beni ona münasip gördüğü kız, Diyarbakırlı olup yirmi üç yaşında ve Erenköy Kız Lisesi mezunu bir bayandır, üstelik edebiyat ve bilhassa şiir meraklısı ve hakikaten benim de hoşuma giden, apprécier ettiğim (2) bir genç kızdır. Fakat bakalım o benden hoşlanıyor mu? İşte asıl mesele, büyük ve terletici istifham burada! İşte bu mesut evlenme işi tahakkuk ettiği takdirde, bekârlık belâsı bir sürü kötü -kötü demeye dilim varmıyor ya!- itiyada esaslı ve katî surette "paydos!" demek icabedecek. Rüyalarıma girmemiş, girememiş bir saadet uğruna -hem de böylesine bir saadet!- elbette ki dünyanın en akıllı, uslu kocası olmaya âmadeyim. Laissons faire le temps et les évènements. (3).

"Ev" şiirine memnun oldum diyebilirim. Ufak tefek tiklerin kalmış ama, umumiyet itibariyle, zararsız bir şiir olmuş. Bu kabil gayretlerinin temadisini dilemekten başka söyliyeceğim söz yoktur. Pardon, var. C'est tout ce que je peux faire (4) diyerek işin içinden sıyrılmana dost gönlüm asla razı olmaz.

Bu akşam, artık seni anmıyan İstanbul'un
Bomboş bir camiinde uyumak istiyorum.

---

(1) Sahte.
(2) Takdir ettiğim.
(3) Zamanı ve olayları bekliyelim.
(4) Bütün yapabileceğim bu.

Ve daha bunun gibi sayısız mükemmel beyitler ve mısralar söylemiş bir şairden ben çok şeyler beklemek mecburiyet-i dostane ve sanatkârânesindeyim; mest edici bir mecburiyet. Bu işte yorulmaca, gına getirmece, kesilmece filân istemem. Aynı şevk ve aşk ve hele gayret, sonuna kadar devam etmelidir. Ah! beraber olsak! Ben seni kamçılamasını, aşka getirmesini, senden umduğum nağmeleri çıkartmasını bilirim!

Oktay Akbal'ın yazısını -yani senden bahseden kısmını- gördüm. Hatasını tamir ettiği için hoşuma gitti, fakat aynı zamanda seni Salâh Birsel ve Gavsi gibi henüz toy çocuklarla bir arada zikretmesi canımı sıktı. Bu çocuklardan, ciddî, efradını câmi, ağyarını mâni bir şiir tetkik ve tahlili beklemek abestir. Bana gönderdiğin bütün mecmualarda şiire dair olan makalelerin hepsinde bu zevk çocukluğu ve müvazenesizliği nazar-i dikkatimi celbetti. Sen, Nil gibi, tarihler ve saltanatlar arasından, kendi bildiğin veçhile, akmaya, şırıldamaya, dağların selâmını denize götürmeye bak. Kıyılarında oturanlar Fellahlar olursa elbette ki kadrini bilmezler; medenî ve zevkî süzülmüş bir kavim olursa mesele elbette ki değişir. Şiiri bir hayat aşkı seviyesine yükseltmek lâzım. Tesadüfen söylenmiş üç beş güzel mısrala şair olmaya hiçbirimizin ne ihtiyacımız ne de hevesimiz vardır. Bugünkü genç şairlerde canımı sıkan cihet de budur: şiirin hayata olan nisbetini henüz kavrıyamamışlar; onu fanteziden ibaret sanıyorlar. 1933 senesinde, Varlık'ta şiir yazan gençlerden kaç tanesi devam etti? On sene sonra sana belki gene mektupla soracağım: 1942 senesinde şiir yazan gençlerin kaç tanesi devam etti- Bu, şiir dünyamız hesabına acı bir müşahededir, fakat neylersin ki böyledir. Mısraın bir **inspiration** ve **expiration** (1) a muadil olduğunu idrak etmedikçe bu sahada kalmaya namzet sesler ve nağmeler çıkarmak elbette ki mümkün değildir. Oktay'ı ne kadar sevdiğimi bilirsin. Geçenlerde aldığım bir mektubunda roman yazmaya başladığını söylüyor; Orhan da geçen sene yazdığı bir mektupta aynı arzuya ve teşebbüsü izhar etmişti. Yazık ikisi de şiiri terk etmeye hazırlanıyorlar demektir. Halbuki, bugünün en güzel şairlerinden değil midirler? Dedim ya, şiire dört elle, kollarının olanca kuvvet ve aşkiyle sarılmak lâzım. Şiir, insan oğlunun ruhundaki her suale, bülbül sesiyle, acı veya tatlı, yanık veya

(1) **Nefes alıp verme.**

şen, cevap verebilecek bir kudrettedir; yeter ki o tele dokunmasını, ondan istediğin nağmeyi çıkarmasını bilesin. Heyhat ki Ziyacığım. **Les vrais poètes se font rares.** (2)

Claudel'in bir mısraını buldum:

Il ya qelqu'un en moi plus moi-même que moi! (2)

Yunus'un:

Bir ben vardır bende benden içeru!

mısraı elbette ki daha güzel söylenmiş ve daha **évocateur.** Fakat Claudel hakikaten güzel şair. Hachette'te ona dair, yani kitaplarından bir şey bulabilirsen derhal al ve bana gönder. Başka hoşuma gidecek kitaplar da gözüne ilişirse aynı âlicenap ve dostane jesti tazeliyebilirsin. Sana olan beş lira borcuma ilâveten bu kitap bedellerini de İstanbul'a geldiğimde takdim ederim.

Yaşar'ın, Panait Istrati'den tercüme etmiş olduğu her üç kitabı da okudum. Yaşar'ı kucaklamak lâzım. Çok sanatkârane tercüme etmiş. Bu kitapları alıp okumalı, Panait Istrati'yi tatmalı ve Yaşar'ı sen de kucaklamalısın.

Ben burada, son zamanlarda, bir hayli güzel kitap okudum. El'an da okumaktayım. Ilıca'daki vaziyetim bir tuhaf. Hem taburun bütün işi benim üzerimde -onun için ayrılamıyorum- hem de rahatım. Hâsılı şikâyete pek hakkım yoktur. Annem yazıyor, babam yazıyor, sen yazıyorsun; yalnızlığım sık sık âşina ve aziz meşalelerle aydınlanıp şenlenmekte. Şiir de, şimdilik az bile olsa, yazabiliyorum. Amâ çok doluyum. Bakalım, akümülâtörü ne zaman boşaltmaya muvaffak olacağız.

Senin "Bir Köşe Biliyorum" şiirini hoş; fakat daha ister. Meselâ, halk arasında kullanılan "bir yer bilirim" tâbirine imtisalen "bir köşe bilirim" desen daha iyi olur. Diğer mısralarda da bu çeşit salâbeti gözetirsen, o aziz ve güzel köşe daha emniyette olur ve ben seni orada daha kolay bulabilirim.

Büyük yengeyi unutamadığın anlaşılıyor. Ama küçük yengenin bunda bir gûna kabahati yoktur. Sen bilirsin. Her-

(1) Gerçek şairler gitgide azalıyor.
(2) Benden de fazla ben olan biri var bende.

halde yeryüzünün tadını çıkarmak lâzım. Sana, Oktay'ın iki şiiriyle, kendi iki şiirimi yazıyorum. Gözlerinden öper, beni minnettar etmeye devamım dilerim.

C. S. Tarancı

Baudelaire'in veya Mallarmé'nin yahut her ikisinin de nesirlerini bulup gönderirsen memnun olurum. Boş vakitlerimde ancak bu kabil tercümelerle uğraşabilirim.
Evvelâ Oktay'ın şiirlerini yazayım:

BALKONDAKİ BEYAZLI KADIN

Balkondaki beyazlı kadın
Düğün noktası manzaranın.
Bu hudutsuz düzenin kalbi,
Mavisi altında semanın.

Balkondaki beyazlı kadın,
Ölçüsü rengin ve mekânın.
Düşer omuzlarından sanki
Billûr çağlıyanı zamanın.

Oktay Rifat

BENİM YÂRİM

Benim yârim iki dirhem bir çekirdek,
Hoppa mı hoppa.
Rakı içer, kadeh kırar,
Benim yârim sırasında benden hovarda.

Kavuniçi mendil,
Markalı çanta;
Benim yârim çıtkırıldım,
Benim yârim alafranga.

Oktay Rifat

(Otuz Beş Yaş'ta, İnsan Hali adiyle bulunan bu şiirin, henüz adı konmamış değişik şeklini alıyoruz.

İnanmasına inanırım dostlarım
İnanırım,
Rakı sofrasında bile olsa,
Beni zaman zaman hatırlıyacağınıza

Ya sen güzel yârim, nazlı yârim!
Bilirim,
Sen de çok göz yaşı dökeceksin;
Beslenmesi lâzım değil mi denizin?

Kırıldım sanmayın birinizden birinize;
Dersem ki size:
— Sahiden öldüğüme olursa cevaz,
Bana kimse anam kadar yanmaz.

Cahit Sıtkı Tarancı

ANACIĞIM

(Bu şiir, Otuz Beş Yaş'ta bulunmaktadır.)

44

Ilıca: 14.12.1942

Ziyacığım,

9.12.1942 tarihli mektubunu günlerden sonra ancak bugün alabildim. Galiba senin benim kadar boş vaktin yok. Bizim peder ve valde tarafından yapılan evlenme teklifinin içimde kımıldattığı saadet ümitleri senin gibi bir dostun teşvikiyle büsbütün filizlenmiş bulunuyor. Hele söylediğin gibi, "benimki" ile "seninki" hakikaten mektep arkadaşlığı yapmışlarsa bu işe dört elle sarılmak benim için farz olacaktır. Senin yengen olmaya lâyık bulduğum kızı ta çocukluktan gayet iyi tanırım. Kız kardeşlerimin de arkadaşıdır. Dört beş sene evvel şiirlerini bana göstermişti, dilimin döndüğü kadar kendisini tenvire çalışmıştım. Hattâ 1938 de liseyi bitirdiği zaman, şiirle meşgul olmamı hoş gören ve beni sahiden seven babası, ... ı (kızın adı), Üniversiteye gönderip göndermemekte müteredditi görünüyordu, bu hususta benim de fikrimi sormak centilmenliğini gösterdi. Ben de, mademki . . . . . okumayı ve düşünmeyi seviyor, dedim, o halde ev-

de kendi kendine canının istediğini okuması ve bu suretle aynı zamanda iyi bir ev hanımlığına hazırlanması münasiptir. Tesadüfen babası da bu fikre taraftar çıktı. Babası dediğim zat da bizim peder beyin çocukluk arkadaşıdır, çok sevişirler. Elyevm . . . de . . . . . Bankası müdürü bulunmaktadır. Bana öyle geliyor ki ikisi bu meseleyi aralarında konuşmuşlar ve biz çocuklarını şöyle bir yoklamak noktasında mutabık kalmışlardır. Herhalde, belki de muhakkak, **Le terrain est favarable** (1). Fakat her şeyden evvel, ... hanım yengenle bu meseleyi bizzat konuşmalıyım. Bana karşı bir sempatisi olabilir. Ama kâfi değil. Beni olduğum gibi, kusurlarım ve meziyetlerimle -varsa eğer- kabul etmesi icabeder. **Il faut se donner tout entier l'un à l'autre.** (2) Hâsılı bütün mesele gönüllerin mutabakatına inhisar etmektedir. Şimdilik, hayırlısı olsun demekten başka bir şey gelmiyecek elimden. Böyle, hem ailemin beğendiği, hem Ziyacığımın münasip gördüğü, hem de benim gizli gizli arzuladığım bir kız her zaman bulunmaz. Bu fırsatın ehemmiyetini müdrikim. Zaten, hayatın her safhası gibi, evlenmeyi de zengin bir şiir tecrübesi olarak görmekteyim. Ne taze, ne duyulmamış, işitilmemiş şiirler yazacağımı şimdiden hazla düşünmekteyim.

Karımdır o benim, gerçek,
Merdivende ışık tutan.
Başımı koruyan melek,
Cümle kazadan belâdan.

gibi mısraların bâkir hazinesine kırk haramilerin en küçüğündeki hayret ve safiyetle ve çılgıncasına dalacağım.

Peki ya sen, Ziyacığım? Sen ne zaman bana örnek olacaksın? Benim düğünümün senin düğününden evvel olmasına gönlüm razı değildir. **Tu dois me précéder comme tu l'as fait en poésie.** (3) Haklı değil miyim? Şayet terhis bekliyorsan diyeceğim yok. Mamafih bahara terhisiniz muhtemel hattâ muhakkaktır. Bizler de belki hazirana. Ben daha şimdiden:

---

(1) Zemin müsrit.

(2) Bütün benliğimizle birbirimize vermeliyiz kendimizi.

(3) Şiirde olduğu gibi bu işte de benden önce davranmalısın.

"Ben terhis oldum,
Darısı dostlar başına"

diye bir şiir düşünmekteyim.

Tahmin ettiğin gibi, Oktay'ın "Benim Yârim" şiirini beğendim. Öteki de zararsız. Benim "İnanmasına inanırım, dostlarım" şiirim için yaptığın itirazlar belki de doğrudur. Herhalde aradan bir iki ay geçmesini beklemek lâzım. Senin şiir hoş ve sıcak. Mısralara biraz daha salâbet vermek şart. "Genç evliler" desen daha iyi olur. "Gel, memleketten konuşalım, hemşerim" diyebilsen o mısra da ve onun gibileri de, kulağın exiger ettiği (1) bu takdim tehirden hayli kazançlı çıkacaktır sanırım. Herhalde bu şiirin bahtı açıktır, onu ihmal bulutlariyle karartmıyacağına emin olmak isterim.

Ben, bildiğin gibi, kitap okumaya devam ediyorum. Şiirler de kabarmaya başladı; galiba içime cemre düştü. Bitmiş olanları peyderpey sana yazacağım. Bu şiirlerde bilhassa hayat dozunu yakalamaya çalışmaktayım. Hayatla şiirin daha daha sarmaşdolaş, birbirini seven, sevecek (!) karı kocalar gibi yekvücut olmasını istiyorum. Şimdiye kadarki şiir dayranışımdan anlamış olacağın gibi, bu işi serhadlerine kadar götürmeye azmetmiş bulunuyorum. Arasıra seni yadırgatan sesler çıkarıyorsam, bunu da, kucaklamak istediğim şiir dünyasının kalbimdeki şiir aşkı kadar geniş ve hudutsuz olmasına bağışlamalısın. En yaşlı şair kadar olgun ve kâmil, en genç şair kadar hattâ ondan da taze ve yeni olabilmek, ne yalan söyliyeyim, şiir ihtiraslarımın başında gelmektedir. Zaten bu gayreti mısralarım arasında sezmek pek güç olmasa gerek. Her felâketi, mihneti, sevinci, saadeti, dünyanın en büyük hâdiselerinden en küçük vakalarına kadar her şeyi, şiir için bir vesile telâkki ediyorum. Bana kalırsa, Valéry gibi: **Tout est prétexte à mon chant"** (2) demeli. Bu cümlede hayatımın sonuna kadar israr edeceğim. Beni yalnız tasdik etmekle kalmayıp senin de aynı ısrarda ısrar edeceğine eminim.

Rakıyı aralıkla içiyorum. Meselâ bu akşam sana bu satırları yazarken rakı değil çay içiyorum. Varlık'ın 15 teşrinisani nüshası hâlâ gelmedi. Gençlik'ler de gecikiyor. Meselâ son aldığım Gençlik 21 teşrinisani tarihlidir. Yücel'den de,

(1) Mutlaka istediği.
(2) Şarkım için her şey bir vesiledir.

Vedat'tan da ses seda çıkmadı. Şevket Rado dostumuzu arasıra görebiliyor musun? Ya İbrahim ne yaptı? Terhis edilip de sivilliğin tadım çıkarmaya, cakasını satmaya ve dolayısiyle seni imrendirmeye başladı mı dersin? Yoksa karısına dert anlatmaktan başım kaşıyacak vakit mi bulamıyor? Selâmlarımı tazelersin.

İstanbul'da tam sinema ve tiyatro mevsimidir. Herhalde güzellerini -kadınların, genç kızların olduğu gibi, filmlerin ve piyeslerin de- kaçırmıyorsundur. Ben burada bazan aklımı kaçıracak raddeye geliyorum. Gene taburdan birkaç subay terhis edilmektedir. İşim de mühim. Taburun bütün tahriratı benden çıkıyor. Ne halt edeceğimi bilemiyorum. İzinli de gidemedim gitti.

Şaşırdım kaldım nasıl atsam adım;
Gün kasvet, gece kasvet!

mısralarımın havası içinde bunalmaktayım dersem doğrudur. Şimdilik, sana mektup yazmanın verdiği keyifle gözlerinden öpeyim.

C. S. Tarancı

Kış Mevsimi (Sonrası'nda var); Uçtu Uçtu (Otuz Beş Yaş'ta var); Kavsikuzeh (Sonrası'nda var); Değirmen (Sonrası'nda var).

45

Ilıca: 6.1.1943

Canım Ziyacığım,

İstanbul'a, sivil hayatın ihtiraslar nispetinde çeşitli hürriyetlerine, dostlara -başta sen olmak üzere!-, kalabalığa, harekete, yakın ahbaplarla içip muhabbet etmeye olan sabırsız hasretimin deliliğe tahavvül ettiği bir gün, 31 kânunievvel 1942 perşembe günü "âni bir kararla" Edremit'e indim. Geceyi, yani yılbaşı gecesini Edremit'in içkili, bir lokantasında kafayı tütsüledikten sonra sinemaya uğrıyarak, daha sonra mahfildeki baloya şeref vererek ve nihayet oteldeki yatağımda sızarak geçirdim. Senelerdir hiçbir yeni yıla ayık girdiğimi hatırlamıyorum. Ertesi gün Balıkesir'e kalkan otobüste yer almış bulunuyordum. Tren ve vapur seyahatlerim de eğ-

leneeli oldu. 1 kânunisani cuma akşamı saat on buçukta Tophane rıhtımına ayak bastığım zaman, vapurda hafif tertip içmiş olduğumu da hatırlatarak diyebilirim ki, bir sermestî içindeydim. Rıhtım boyunca yürüyüp Karaköy'e varıncaya kadar alıp verdiğim nefeslerdeki saadet ve huzur bahçelerini belki günün birinde **mallarméen** (1) bir şiirde sana da gezdiririm. Elimde küçük bir valiz olduğu için, gelip gelmiyeceği şüpheli tramvayı beklemek külfetinden kendimi âzade tutarak Beyoğlu'nu yaya olarak fethe karar verdim ve tırmandım. Yüksekkaldırım'ı. Nihayet işte Beyoğlu: Bizim cadde, gençliğimin en serâzad senelerini, kâh sefil kâh ulvi bir hayat yaşıyarak geçirdiğim, her meyhanesinde başka türlü sarhoş olduğum, her kahvesinde başka bir adam olarak göründüğüm bu ihtiraslar, sefaletler, sefahetler ve fahişeler mahallesi, ışığın, kalabalığın, hareketin, hayatla ölümün kol kola dolaştığı İstiklâl Caddesi; keyifle ve olur olmaz şeyler hatırlıyarak, olur olmaz tesadüfler tahayyül ederek yürüyorum. İlk konakladığım yer Petrograd, yani şimdiki Ankara pastahanesi oldu. Orada Mina'yı, Cahit Saffet'i ve Samim Kocagöz'ü gördüm. Mina'yla Paris hayatımızı yâd ettik. Derken Celâl Sılay mantar gibi yerden bitti. Kucaklaştık, öpüştük, hasretler teati edildi, şiirler okundu, sen sık sık, muhabbet ve hasretle yâd edildin. O geceyi halamda geçirdim. Ertesi gün, Ayazpaşa'daki apartımandan çıkar çıkmaz, ver elini Beşiktaş dedim. Yıldız'ı, eski Mülkiye Mektebi civarını, şimdi park olmuş olan eski Abbasağa mezarlığının çevresini derin bir melâl içinde dolaştım. Yerli yerinde olan şeyler var, fakat ya olmıyanlar! Ben hem mevcut hem namevcuttum. Sık sık gözlerim yaşardı. Ne de olsa, mizacımın esaslı unsuru hassasiyettir. Belki bir gün bu gezintinin nağmelerini bir şiirde sana dinletebilirim. Öğleden sonra, Niçoise pastahanesine uğradım. Celâl Sılay ve Faik Baysal oradaydı. Az sonra Hilmi Ziya geldi. Beş on dakika da onunla konuştuk. "İnsan" mecmuasını tekrardan çıkaracakmış. Şiir istedi, Celâl Sılay'a bırakacağımı vadettim. Bu arada benim gözüm hep kapıdaydı, İbrahim'i bekliyordum; senden haber getirecekti, belki seni de beraberinde getirecekti. İşte! İbrahim kapıyı açtı, fakat sen yoksun. Neyse İbrahim'le kucaklaştık, seni sordum, evvelsi gece kendilerinde olduğunu söyledi. Teklif ettim, kabul etti:

(1) Mallarmée tarzında.

istikamet meyhane! Kapıda Sabahattin Kudret'e rastladım, onu da beraber aldık. "Nektar" tâbir edilen meyhanede içiyoruz. Sabahattin'e birkaç şiir okuttum, hoşuma gitti. Ben de kendisine bir iki tane okudum. İbrahim'le hep senden konuştuk, Vaniköy'den sık sık inemediğini söyledi. Kerata oğlan, bıyıklariyle ne de sevimli olmuş! Evlilikten beyan-i memnuniyet etti. Baktım, benim projeden de haberdar. Neyse, İbrahim biraz içtikten sonra kalktı, hesabı da görerek beni mahçup etti. Gecenin geriye kalan kısmını, Peyami, Vecdi Bürün ve Celâl Sılay'la aynı meyhanenin üst katında geçirdim. Peyami'yle hafif tertip kavga ettik. Galiba Peyami'yle dostluğumuz nihayet bulmak üzeredir. Bana beyan-i tâziyet edebilirsin. Ertesi gün, Kadıköyü'ndeki yengeme, sonra da Suadiye'ye, Vefik'lere uğradım. Akşam saat beşte çaya davetliydim, aile arasında bir çay. Bil bakayım kim vardı o çayda? **Mon ange gardien y régnait en souveraine.** (1) Orada olacağını esasen biliyordum. Onu görür görmez içimde baygınlığa, sarhoşluğa benzer bir şeyler hissettim. Gülüşerek karşılaştık. Çayımı eliyle getirip vermeyi ihmal etmedi. Pastaları da onun elinden yedim. Sade giyinmişti, tam benim istediğim gibi. Dört beş sene evvel balık etindeydi. Şimdiyse tam zarif bir bayancık olmuştu. Hali, etvarı, konuşuşu, cidiyetten hız alan serbestliği, hele benimle göze çarpacak derecede alâkadar oluşu beni mest etti. Sen olsaydın, muhakkak Cahit uçmak üzeredir derdin. Uçtu uçtu Cahit uçtu... Şiirlerinden okudu, okumuş olduğu kitaplardan bahsetti, benden şiir dinledi, üşenmeden birkaçını yazdı. Hâsılı beni hoşnut etmek için ne mümkünse yaptı. Birkaç defa uzun uzun, tatlı tatlı bakıştık. Bir sırasını getirip günün züppe kızlarından hoşlanmadığını, ev işlerini ve edebiyatı hepsine tercih ettiğini... ilh. söyledi. Nesirlerinden de okudu, hem de ezbere. Sana hoşuma giden bir cümlesini yazayım: "O kadar içimdesin ki sana sen değil ben diyeceğim geliyor!" Bir münasebetini düşürüp adresimi yazmasını temin ettim; kendisininki bence malûm. Akrabaların hepsi bizi biribirimiz için yaratılmış telâkki ettiklerini gizli imalarla anlatmaktan, sezdirmekten fârig olmadı. Şâd oldum o gece vesselâm. "Ümitler içindeyim!" Tıpkı senin gibi, Ziyacığım.

---

(1) Benim koruyucu meleğim orada mutlak surette hükümrandı.

Uzatmıyayım, pazartesi günü sekizde vapura bindim. Akşam on buçukta Edremit'e geldim. Buraya ancak dün öğleden sonra dönebildim. Benim gaybubetim esnasında tabur kumandanı bir hayli kızmış, söylenmiş. Bereket versin iaşe subayı can bir arkadaştır, Burhaniye'de olduğumu, bu kadar geciktiğime göre muhakkak sıtmaya tutulduğumu söyliyerek, binbaşıyı biraz yatıştırmış. Nitekim, karşısına çıktığımda, "nerdesin ya aziz?" dedi. Burhaniye masalını anlattım. Hiçbir şey söylemedi. Ve bu suretle ben de, iki gün için bile olsa, İstanbul'a gidip gelmiş oldum, heyhat ki seni göremeden. Ne yapalım kısmet böyleymiş. Avdetimde mektubunu buldum; henüz gelmiş. Münderecatı beni tekrar İstanbul'a götürüp getirdi. Az daha unutuyordum, Şevket'i de gördüm fakat ancak yarım saat muhabbet edebildik.

. . hanım yengen namına çok teşekkürler. O kıtanın yeni kıtalara gebe olduğunu müjdeliyebilirim. . . hanım için bütün endişelerin lüzumsuzdur. Ben, kadın bahsinde iştahlarını tatmin etmiş yakışıklı, Don Juan bir sanatkâr değilim ki, tâbirin veçhile, ondan şiir özünü aldıktan sonra onu yüzüstü bırakayım. İstiyorum, temenni ediyorum ki, o benim devamlı ve bereketli ilham kaynağım olsun. Bu kabiliyette olduğuna kanaat de getirdim. Sonra nihayet şiir bir teselliidir, saadetin nakaratıdır, bir şükran nağmesidir, hâsılı hayat **à la puissance x** tir. . . hanım yengenden her hususta memnun kalacağına seni temin edebilirim. Varlık'a göndermek üzere iki şiirini aldım, ama kötü şeyler. Bilmem ki ne yapmalı? Acaba nerde neşredebiliriz?

İşte böyle Ziyacığım. Hachette'e ben de uğradım. Kitaplar çok pahalı. Şimdilik bir şey istemiyorum. Gönderdiğin mecmualarla, yengenin hayaliyle iktifa edeceğim. Demek sen kendini frêle (1) . . . hanımdan biraz uzak hissediyorsun. Acaba ondan alabileceğin bütün şiir özünü aldın mı ki böyle söylüyorsun? Zannetmiyorum. Haydi bakalım, istikamet küçük yenge:

> Yeni baştan hayaller kurmalı,
> İstersen en eski aşka dair.

---

(1) Narin.

Bu sahifeyi şiirlere tahsis etsem elbette ki mektubumun kısalığından şikâyet etmezsin. Gavsi Halit'in, hakkımızdaki yazısını ihtiva eden Servetifünun'u bulup gönderebilirsen memnun olurum. Şimdilik, tekrarlamaktan bıkmıyacağım teşekkürlerimi, sevgi ve hasretlerle beraber göndererek iki gözünden öperim, canım Ziyacığım.

C. S. Tarancı

Gündüz Olsun (Otuz Beş Yaş'ta var); Cem (Otuz Beş Yaş'ta var); Hepsinden Beter (Otuz Beş Yaş'ta var); İşte (Otuz Beş Yaş'ta "Âkibet" adiyle var).

Değişik mısraları:

Mescidin minaresinde,
. . . . . .
Ki geçiyor caddeden vakur ve sade,
Dalgalardan farksız omuzlar üzerinde!

46

Ilıca: 20.1.1943

Ziyacığım,

Sana nereden hitabettiğimi mümkün değil aklına getiremezsin. Şüphesiz gene Ilıca'dayım, ama çadırda ve ihtiyarî olarak. Sebep mi? Bu civarda sık sık zelzele olmaktadır. Her ne kadar bugüne değin bu semtte zelzele yüzünden hasar vuku bulduğu görülmemişse de, tabur karargâh subaylarına tahsis edilen binanın çürüklüğünü nazar-i itibara alarak, bunca güzel ve şerefli ölümlerin yağma edildiği bir zamanda, yıkılacak bir duvarın altında ezilmek yahut düşecek bir tuğla parçasiyle ebediyen nakavt olmak istemediğimiz için, yaşamayı benim kadar seven iaşe subayı arkadaşla çadıra çıkmayı münasip bulduk ve öyle yaptık. On iki günden beri, soğuğa, yağmura ve konforsuzluğa rağmen çadırdan hoşnut olduğumuzu söyliyebilirim. Soba bile kurduk. Mükemmelen ısınıyoruz. Tabur kumandanı biraz rahatsız olduğu için bugün, belki yarın da, gelmiyecek. Şimdi arkadaşla sobamızı yakmış, o Ankara Hukukundaki Medeniye bakaloryasını hazırlıyor, ben de, dostlarımın en samimisine ve en vefalısına nefes almakta olduğumu bildirmeye gayret ediyorum.

14.1.1943 tarihli son mektubun evvelsi akşam geldi. Dün

de Yücel'in kânunievvel nüshasını aldım. İstanbul seyahatimden kısmen mahzun ve kısmen de memnun olduğumun sebeplerini biliyorsun. Herhalde benim için bir nevi öğle teneffüsü oldu. Hasretlerimin ancak yüzde beşini dindirebildiğimi saklamıyacağım.

Peyami Safa'yla kavgamızın sebebi onun koyu faşist olması, benimse Demokrasiler tarafını iltizam etmemdir. Şüphesiz sonra gene öpüştük, birbirimize kırılmadığımızı ihsas etmek istedik ama, eski dostluğun yerinde yeller estiğini tahmin edebilirsin. Zaten Peyami'nin, dostluklarında pek de sebatkâr olmadığını . . . . . ve Necip misalleriyle sen de benim kadar bilirsin. Islâh-i nefs eylemesi için duacı olduğumu söylemekle iktifa edeceğim. İbrahim'in şahit olduğu hâdisenin kahramanı bizim Salâh Birsel'dir. Sabahattin Kudret bilâkis soğukkanlılığı ve sükûtiyle daha efendi, daha şair ve hele daha insandı. Okuduğu şiirler de hakikaten güzeldi. Fakat aklımda kalmadı. Mamafih, bana mektup yazacağına göre, o şiirlerden de bir ikisini yazacağını umuyorum. O akşam Sabahattin Kudret'ten çok memnun kaldım.

Senin, Beyoğlu'nda bazı şairlere tesadüf etmekten çekinmen pek yerinde tevakkidir. Hakikaten, bu güzel işin çok çirkin ve iğrenç mümessilleri de var. Şairin cemiyette kredisini düşüren de gene bu kabil münasebetsizlerdir. Hepsinin köküne kibrit suyu diyeceğim geliyor. Senin gibi, Oktay gibi şairlere hususi bir muhabbetle meşbu olmamın sebebi gerek sende gerek Oktay'da şair kadar insanı da selâmlıyabildiğim içindir. Beyoğlu'nda siz ahlâkta şaire tesadüf edemezsen şaşma, sadece müteessir olman yetişir.

Ben şimdi burada, İstanbul dönüşümden beri, zihnen hep . . . hanım yengenle meşgulüm. Bütün bonne humeur (1) üm onun eseridir. Başımı koruyan melek olacağına artık tamamiyle kanaat getirmiş bulunuyorum. Bir kartını aldım. Cevabı derhal yazıldı. İçim içime sığmıyor tâbirini sevinçli bir salâhiyetle kullanabilirim. Şu Cahit Sıtkı da biraz mesut olmalı değil mi? Bir şiirini Yaşar'a gönderdim ve çıkmasını arzu ettiğimi lisan-i halle anlattım. Yaşar'ın, beni kırmıyacağını umuyorum.

Ben de yengene bir ev yaptırsam mı dersin? İyi ama, sen yaptırdın fakat evi boş bıraktın. hanım yen-

(1) Neşeli, keyifli hal.

gem namına sitem ediyorsam pek haksız sayılmamalıyım. İbrahim de benim fikrimdedir. İkimiz ittifak ettikten sonra senin halin duman demektir. Hani istesen frêle yengenin arzularını sana dikte ettirebiliriz. Mamafih düşünmek, teemmül etmek için sana bir mühlet veriyorum. Ona göre davran.

Varlık'ın son sayısındaki şiirlerden Şinasi Özden'in şiirini beğendiğini yazıyor, bilhassa duyuş olarak güzel bulduğunu ilâve etmeyi unutmuyorsun. Duyuş bakımından seninle beraberim dersem o şiiri senin kadar beğeniyorum demek değildir. Ben titiz bir okuyucuyum, şair bana duygusunu, düşüncesini, tasvirini duyurabilmelidir. Bu meziyetten mahrum bir şiirde **chant** bulunmıyacağını benim kadar sen de bilirsin. Bana öyle geliyor ki asıl ehemmiyetin ve dolayısiyle şiirin söyleyişte aranacağı hususunda seni henüz tamamiyle ikna edememiş bulunuyorum. Bak meselâ, Hasan Şimşek çok daha şairce konuşabiliyor. . . ı beğenmediğine şüphesiz çok memnunum, zira o çocuk, hiç ama hiç şiir yazmasını bilmiyor. Mademki Varlık'tan bahsediyoruz, aklıma gelmişken sana da sorayım, benim "Can Yoldaşı" şiirim çıktı mı? Arada bir nüsha bana gelmediği için çıkıp çıkmadığını bilemiyorum.

Gavsi'nin hakkımızda yazdığı yazıyı Edremit Halkevinin kütüphanesinde buldum ve okudum. Pek dostane bir yazı. Beni en çok memnun eden cihet, aynı makalede ikimizin de beraber methedilmiş olmamızdır. Zannedersem bu ilk defa olarak vâki oluyor. Bunu ilk yapan da Gavsi'dir. Bu yazı bana, bundan senelerce evvel, sen, Baki, Gavsi ve ben beraber çektirdiğimiz bir resmi hatırlattı ve daha çok şeyler hatırlattı. Görüyorsun ki, böyle küçük şeyler bazan insanı mesudetmeye kâfi geliyor. **Drôles de créatures que nous sommes** (1).

İstanbul'dayken Hilmi Ziya, "İnsan" mecmuasını yeniden çıkaracağını söylemiş ve şiir istemişti. Geçen gün de Salâh Birsel den bir mektup aldım, "İnsan" için şiir istemekteydi. Birkaç tane gönderdim. Üç gün evvel Osman Atillâ'dan da bir mektup geldi; o da Ankara'da yeni bir mecmua çıkacağından bahisle şiir istemekte; zannedersem mecmuayı Muvaffak Sami Onat çıkaracakmış. Henüz bir şey göndermedim. Varlık'ın 1 şubat nüshasında çıkacak üç şiirim var. Yenge-

(1) Ne acayip mahlûklarız.

nin şiiri de aynı nüshada çıkarsa pek memnun olacağım.

Gelelim senin geçen seferki şiirlerim hakkındaki itirazlarına: "Cem" kıtası için söylediğin doğru. "Gündüz Olsun" için pek sert gitmişsin gibi geldi bana. Ça ne dit pas grand'-chose (1) cümlenden de anlaşılacağı veçhile, notre cher (2) Ziya Osman, gene ille söylenen şeye ehemmiyet atfetmekte. Geçelim. "Hepsinden Beter" şiiri için, bilhassa son beyit için gene eski Ziya Osman'ın muzipliğinden mütevellit sözler sarf etmişsin. Sevda çekmenin bazan ne büyük bir azap ve felâket olabileceğini sen de benim kadar bilirsin. Çocukluk bunun neresinde a Ziyacığım? Yoksa aşk ve sevda hakkında bu kadar sert hükümler vermek otuz üç yaşın icaplarından mı? Yenge hanıma karşı takındığın vaziyeti kısmen anlar gibi oluyorum, fakat seni mahkûm ederek. Tekrardan sevmek lâzım.

"İşte!" şiirine piyango isabet etmiş. Salâ verilmek meselesini de izah ederek şiiri daha çok tatmana yardım edeyim ve dolayısiyle senden bir teşekkür koparayım. Cuma günleri öğle ezanından tahminen bir saat evvel salâ verilir; bunun herhangi bir ölüm vakasiyle alâkası yoktur. Bir de, haftanın diğer günlerinde salâ verilir, ki bu, o camiin bulunduğu mahallede bir vefat hâdisesine delâlet eder. Pek iyi hatırlıyorum, küçükken, büyük annem, böyle hafta arası günlerinde salâ verildiği zaman, Allah rahmet eylesin diyerek birtakım dualar mırıldanırdı. Sen de büyük annene sorsaydın belki muknî bir cevap alırdın. Tamamiyle tatmin olman için, pratiquant (3) bir Müslüman asorabilirsin. Her iki kıtanın da aynı kafiyede olması ve bu kafiyenin kapalı, yani kısa olması ölüm obsession (4) unu verebilmek içindir.

Ölüme dair çok şeyler var aklımda; meselâ şöyle başlıyacak bir şiir:

> Döndüm dolaştım sana geldim
> Kara gözlü ölüm perisi.

Ve şöyle bitecek bir diğer şiir:

---

(1) Büyük bir şey söylemiyor.
(2) Sevgili...
(3). Âbit, ibadet eden.
(4) Sabit fikir.

Ha ölmüşsün ha kalmışsın,
Kim kime dum duma.

Bu sefer senden bir kitap istiyorum, Hachette'te gördümdü, Maurois'nın: Les cinq visages de l'Amour. Eline geçecek mecmuaları da tabiî okuduktan sonra gönderirsin.

Bu sefer yazdığım şiirlerden "Hareket" bir nevi art poètique tir. Bütün estetik kıymetlerin harekette mündemiç olduğunu sezdirmek istiyorum; tabiî Baudelaire'in aksine, zira Baudelaire:

Je hais le mouvement qui dêplace les lignes;
Et jamais je ne pleure et jamais je ne ris. (1)

diyor. Halbuki bence kadın raksederken güzeldir... ilh.

İşte böyle. İbrahim'e pek çok selâmlar. Apollinaire'in, **Je souhaite dans ma maison** (2) mısraiyle başlıyan küçük şiirini de tercüme ettim, onu da yazıyorum. Gözlerinden öper, mektuplarını geciktirmemeni rica ederim.

C. S. Tarancı

Hareket (Bu şiir, Otuz Beş Yaş'ta bulunmaktadır.)
Apollinaire den:

İsterdim evimde olsun.
Aklı başında bir hatun;
Kitap delisi bir kedi; (bu mısra değişecektir)
Eş dost her mevsimde olsun;
Ben dostsuz edemem gayri.

47

Ilıca: 12.2.1943

Ziyacığım,

Bu sefer mektubun hakikaten gecikti. Seni azarlıyamamış olmamı o ağrıyan dişine medyunsun. Sen rahat ettin ya, ben mektubuna kavuştum ya, mesele yok demektir. Basını dinlemek için benim gibi Robenson ağabeye müracaat etme-

(1) Yüz çizgilerine yer değiştirten hareketten nefret ederim. Asla ağlamam ve asla gülmem.

(2) Evimde temenni ediyorum.

yip evinde, sevdiklerin arasında muhayyel bir uzlet ihtiyar etmen sıcak bir aile muhitine olan hasretimi büsbütün arttırdı. Teyzengilde büyük annemin şahsında Abdülhak Şinasi'nin Boğaziçi Mehtapları'na iştirak etmiş hanımları selâmladığına şüphe etmiyorum. Ona, büyük annene, uzun ömürler dilerim. İbrahim'in yakında baba olması da pek hoş. Halbuki biz? Gecikiyoruz, Ziyacığım, gecikiyoruz. Sen, küçük yengeden bahsetmez oldun. "Rüzgâr gibi geçti" demek lâzım? Hani doğrusunu istersen, şu şairlerden hakikaten cemiyete pek hayır yok. Eflâtun'un. Şairleri Atina sitesinden kovmakta hakkı var diyeceğim geliyor. Bugünkü cemiyet gene zannettiğimizden fazla mütehammil; şairleri iyi kötü hazmedip sinesinde barındırıyor. Bu söylediklerimin aksi de sahihtir yani cemiyetin şairlere de ihtiyacı vardır. **En fin de compte ça se compense.** (1).

Gördüğün filmleri sayıp dökmekle beni âdeta kasti bir şekilde imrendiriyorsun. Hayırlısiyle bir terhis olayım, bir sulh olsun, yengen olacak . . hanımı koluma takıp Paris'i boylıyayım ve sana oradan ağzının suyunu akıtacak mektuplar göndereyim! Ancak Paris gibi bir şehirde, Baudelaire'in söylediği **bain de multitude** (2) ü yapmak mümkündür. Hareket ve kalabalığa olan aşkımı bildiğin için Paris faslını fazla uzatmaya lüzum görmüyorum.

Hachette'ten elin boş çıktığına canım sıkıldı. Hiç değilse, İsmail Habip'in "Edebî Bilgiler" adında yeni çıkan kitabını gönderebilsen! Bizim gibi, divan edebiyatı hakkında malûmatı kıt adamlara bir hayli faydası olacağı kanaatindeyim.

"İnsan" geldi. Bu sayıdaki ağırbaşlılığını muhafaza ederek çıkarsa fena değil. Benim hangi şiirimin hangi mecmuada çıkmaya müsait olduğunu bildiğim hususundaki iddian doğrudur. Ama bu bizdeki mecmuaların dar bir şiir anlayışiyle müteharrik oldukları kadar benim de geniş, haydi beşeri diyelim, bir şiir anlayışiyle müteharrik olduğuma alâmet değil midir? Mamafih senin pek mübalâğa ederek söylediğin gibi "İnsan" da çıkan bir şiirimi "Yücel"e gönderemiyeceğim keyfiyeti vârit değildir. Bir mecmua bana itimadederek benden şiir istediği zaman gönderdiğim şiiri basar zannındayım. Ama ben o mecmua sahibini daha çok memnun etmek için be-

(1) Hasılı karşılıklı oluyor.
(2) Kalabalık banyosu.

nim beğendiğini bildiğim tarafımın ifadesi olan şiiri yollarsam sadece bir nezaket kaidesine -pek ince bile olsa!- riayet ederek hareket ediyorum demektir.

Genç yaşında ölen Rüştü Onur'un şiiri mükemmel olmamakla beraber benim de hoşuma gitti. Öldüğüne hakikaten yazık! Oktay da beğenmiş olacak ki, Zonguldak'taki mecmualardan birinde onun hakkında yazı yazmış. Ahmet Hamdi'nin şiirini henüz göremedim. Edremit'e ilk inişimde bulup okurum. Senin beğenmiş olman benim için kâfi bir garantidir. Geçen sefer yolladığın Doğu mecmuasındaki yazı şüphesiz hoşuma gitti. Bu neviden hazlarımı sana borçlu olduğumu unutmuyorum. Bu hususta dediğin pek doğru: tanımadıklarımızın bizim hakkımızdaki yazıları bizi daha çok memnun ediyor.

"Boğaziçi Mehtapları"ndan bana da geldi. İthafiye aynen şöyle: "Sevdiğimiz şiir ve sanatın en genç yüzünü gösteren Cahit Sıtkı Tarancı'ya muhabbetle." Seninki de bu şekildeyse, Abdülhak Şinasi'yi standardize ithafiyeler üstadı olarak selâmlamak lâzım. Kitabı Varlık'ta parça parça okumuş olmama rağmen tekrar ve toplu olarak okudum. Güzel şüphesiz; fakat çok tekrar var. Fâzıl Hüsnü'nün "ki" lerine benzer bir yeknesaklık da göze çarpıyor. Herhalde condensation (1) yok. Gevşek, rahavetli bir sanat. Mamafih güzel bir yazı yazmaya vesile olur. Yaşar, bana da gönderdiği bir mektupta bir yazı yazmamı rica ediyor, daha doğrusu Abdülhak Şinasi'nin ricasını naklediyor. Çoktan beri nesir, makale kabilinden birşey yazmadığım için bu işe kendimi pek hazırlıklı bulamıyorum. Mamafih belli olmaz. Belki eşref bir saatte, sobamı yakar, masanın başına geçer ve Boğaziçi mehtaplarına dalarım. Bakalım.

"Bir Nehir Bilirim" şiiri Paris'te yazılmıştı, Seine nehri kastedilmektedir. Neşredilmemiş şiirlerimi kaybeder miyim hiç? Hepsi ezberimde. Terhisten sonra kitap çıkarmak niyetindeyim. Şimdilik üstünde durduğum ve hoşuma giden isim şudur: İnsan Sesi. Bilmem bu isim senin de hoşuna gidecek mi? Fransızcası daha güzel oluyor: Voix humaine. (2) Kitap, "Gün Eksilmesin Penceremden" şiiriyle başlıyacak, "Paydos" şiiriyle bitecek. Anlatabiliyorum değil mi? Hayatımın bir safhası bu suretle kapanacak. Ondan sonra, hanım-

(1) Teksif.
(2) İnsan sesi.

la beraber yaşıyacağım hayatın şiirleri yazılacaktır, yani üçüncü kitabın şiirleri.

. . . . . yeter ki
Gün eksilmesin penceremden.

Yahut bir başka tâbirle, yeter ki can sağlığı olsun.

Yaşar, . hanımın şiirini bir iki nüsha sonra neşredeceğini yazıyor. . hanımdan geçen gün mektup da geldi. Şüphesiz hep edebiyat ve şiire dair konuşuyoruz. Aksi halde mektuplaşmamız pek münasebet almaz. Babam da son mektubunda, terhis edilmemi beklediğini, ancak ondan sonra ciddî bir teşebbüse girişilip . . . hanımın babasından isteneceğini yazmaktadır. Doğru söze ne denir.

Sana hanımın bu mektubunda gönderdiği bir kıtayı yazayım:

. .

Eski ifade ve eski kalıplar içinde bir ruhun kanad çırpıntıları duyulmuyor değil. Ama işte, irşad lâzım, elinden tutmak lâzım, ona rehberlik, hocalık etmek lâzım. Beni bu vazifelere lâyık görüyorsan onu yengeliğe kabul etmiş demeksindir. Seni utandırmamıya çalışırım.

Dışarda münasebetsiz bir şubat gecesi. Fırtına kıyamet. İçerde sobam gürül gürül yanıyor. Çay bulduramadığım için ıhlamur içiyorum. Sivil olmadığım için seni bizzat kucaklamaya gelemediğimden sana bu mektubu yazmaktayım. Rakı mücadelesi muvaffakiyetle devam ediyor. Gene kitapsız kaldım. Yaşar, Panait Istrati'nin üç eserini daha tercüme edip Remzi'ye vermiş ama, ne zaman basılacağını Allah bilir. Salâh Birsel, tercüme ettiği kitabını bugün yarın gönderir zannındayım. Ankara'da Gerçek Yolu diye bir mecmua çıkmaya başlamış. Osman Attilâ şiir istemişti. "Durgun Deniz" i yolladım. Varlık'ın 1 şubat tarihli nüshası henüz gelmedi. İstanbul'da basılması mecmuayı pek geciktiriyor.

Muhip'in, şu "Su Kızı" adaptesini görüver de fikrini yaz. Fakat her şeyden evvel, güzel bir şiir gördüğün takdirde beni haberdar et. Hâfızam yeni ve güzel şiirlere susamış bir halde bulunuyor. Eskileri tekrardan usandım. Senin gene yazdığın yok. Bu kaçıncı mektuptur ki şiirsiz geliyor. Nerdeyse, Vaniköy sana yaramadı diyeceğim. Beni dinlersen sen gene bankaya dön, ne varsa frêle yengemin silhouette indedir.

Tasını o çeşmeye uzat, hayat, ümit, saadet, teselli, huzur, türküler, her şey oradadır. Ciddî söylüyorum, şöyle bir silkinip normal bir hayat yaşamalıyız. O hayatın da şiir hazinelerini açmak keza bize düşer. Bu sefer iki küçük şiir yazıyorum. Tamamlanmaya talip dört beş şiir de mebus namzetleri gibi sıra beklemektedir, yahut devlet devairinde ashab-ı mesalih gibi. Sobam tamamiyle sönmeden mektubu bitireyim ki yatağıma girdiğim zaman bir sıcaklık vehmi içinde uyuyabileyim.

Aklına gelen mısraların çabuk büyümelerini, bir çığ gibi yuvarlana yuvarlana muazzam -güzellik bakımından- şiirler haline gelmesini diler, diş ağrılarına senin hesabına paydos der, gözlerinden öper, mektubunu beklerim, Ziyacığım.

C. S. Tarancı

Çaresiz (Bu şiir, Otuz Beş Yaş'ta bulunmaktadır); Yarın Pazar Değil (Bu şiir, Otuz Beş Yaş'ta bulunmaktadır.)

Değişik son beyti:

Gece daha uzun olacaktı,
Daha çok sevişebilmek için!

(Evliler bu şiiri severler sanıyorum. İbrahim'e sor bakalım bu hususta fikri nedir?)

C. S. Tarancı

43

Ilıca: 6.5.1943

Ziyacığım,

Diyarbakır'da on beş ve Ankara'da üç gün kaldıktan sonra ancak bir ay evvel buraya gelebildim. O gün bu gündür hep terhis sabırsızlığı içindeyim; zaten sana daha evvel yazmamış olduğumun baş sebebi bu kuvvetli terhis ihtimalidir. Bugüne kadar bir şey çıkmış değil. Ay sonuna kadar çıkmazsa bizi altı ay daha silâh altında tutacaklar demektir. Bu arada sen terhis oldun, bankaya ve küçük yengeye kavuştun. Sana imrenmemek mümkün mü? Mamafih, doğrusunu istersen, ben İstanbul'dayken, seni biraz bedbin ve hayat karşısında hem cesaretsiz, hem itimatsız gördüm; üzülmedim değil. Otuz üç yaşında bu gibi haletlere sahip çıkmak bize ya-

kışmaz. Sen küçük yenge hayalini caresser etmeye (1) ve neticede tahakkuk ettirmeye çalışmalısın.

Burada, baharın nasıl geçtiğinin farkında olmıyacak kadar karanlık bir dalgınlık içindeyim. İnşallah bu ay terhisimiz gelir de ben de mânevî havamı değiştirmiş olurum. Bununla beraber, terhisimiz geldiği takdirde, sivil hayatta da hazırlanmış saraylar ve cariyeler beni beklemiyor. Evvelâ bir iş tutmak icabedecek, bir meslek sahibi olmak lâzım değil mi? (Hazin!) Sonra, sıraya girmiş, eli ekmek tutar bir insan sıfat ve imtiyazlarını iktisap eder etmez, valde hanımı, .
hanım ailesi nezdine görücü göndermek lâzım. Görüyorsun ki, beni de bir gaile beklemektedir. Evelallah hepsinin altından kalkabileceğimi umuyorum. Bizimkiler de bu günlerde İstanbul'a taşınmak üzereler. Terhisimde ben de İstanbul'dayım demektir, hiç değilse ilk aylarda! Başka ne yazayım, Ziyacığım, havadisler hep sendedir, zira İstanbul'un baharını yaşıyan sensin.

İbrahim'e selâmlar. Bu yaz turneye çıkmıyacaklardı, yoksa çıktılar mı? Senin bilmediğin son iki şiirimi yazıyorum. Sen de derhal cevap yazmalısın. Gözlerinden öper, bu bahar mevsiminin en aziz hulyalarının tahakkukuna zemin ve vesile teşkil etmesini canü gönülden dilerim.

C. S. Tarancı

İstanbul'da senden aldığım yirmi lirayı ancak bugün gönderebiliyorsam kusura bakmazsın. Başka borçlarım da olduğu için seninkini bu kadar geciktirmek mecburiyetinde kaldım.

C. S. T.

İlk Öpüş (Bu şiir, Otuz Beş Yaş'ta, İlk Aşk adiyle bulunmaktadır.)

Değişik mısraları:

Ne kadar kahretse Felek kalbimize,

. . . . . .

O mayıs gecesi, o mehtap, o havuz!

Peyzaj (Bu şiir, Otuz Beş Yaş'ta, Peyzaj I adiyle bulunmaktadır.)

---

(1) Okşamaya.

49

Ilıca: 28.5.1943

Ziyacığım,

Yanılmıyorsam üç aya yakın bir zamandan beri mektuplarımız inkıtaa uğramıştı. Yirmi gün evvel muhabereyi yeniden tesis zımnında kaleme aldığım mektuba cevabın bermûtad biraz gecikti. Nihayet dört gün evvel İstanbul damgalı mektubuna kavuştum. Fakat bu haklı sevince, mektubunu okumaya başlayınca bir o kadar da hayret karıştı. Demek ilân-i istiklâl eylemiş bulunuyorsun? Bu tasavvurunu bana, hatırladığıma göre, **vaguement** (1) anlatmıştın. Fakat doğrusu, tahakkukunu bu kadar hızlandıracağını tahmin etmiyordum. Bu hareketinde seni gayet iyi anlıyorum. İbrahim'lerde oturmak imkânı ortadan kalkınca üvey annen ve kardeşinle oturmaya mecbur oldunsa da aradığın aile havasının samimiyetini ve sıcaklığını bulamadığın için kendi başının çaresine bakmak ve bir milyon nüfuslu koca İstanbul'da Robenson hayatı yaşamak ihtiyacını duydun. Pek çok sevdiğini söylediğin "insan" lardan bu zaruri kaçışın fal-i hayır olmasa gerek. **Vieux célibataire** (2) kaderini şimdiden kabulleniyorsun demektir. Buraya kadar hak vereyim, daha doğrusu Vaniköy'deki yalıdan seninle beraber çıkmış olalım. Sonra? Herhalde, Yüksekkaldırım'ın Yahudi mahallesine kadar seninle beraber gelemem; zira seni daha iyi bir mahalleye, daha aydınlık bir istikbale giden yokuşta görmek isterdim. . hanım yengemizi niçin düşünmedin? Yoksa düşünmek cesaretini mi kendinde bulamadın? Bu sonuncu ihtimal daha kuvvetli. Yazık ediyorsun Ziyacığım kendine; "bütün saadetler mümkündür" diyen, diyebilen bir adamın hayat karşısında böyle menfi bir tavır takınması bilmem ki neyle izah edilebilir? Ne kütüphane, ne radyo, hiçbir şey bir **présence humaine**'in (3) yerini tutamaz. Yakının olan bir insanın yüzündeki ve bakışlarındaki sıcaklığı hiçbir kitapta bulamazsın. "Kendi işlerimi kendim görürüm" diyorsun. Âlâ. Hakikaten de becerirsin. Fakat kahvaltı tepsisini getirip önüne bırakan, ceketini tu-

(1) Müphem bir şekilde.
(2) İhtiyar bekâr.
(3) Yanında insan bulunmanın...

tan, şapkana son bir fırça darbesi vuran taze bir compagne (1) ın yerini neyle dolduracaksın? Gece yataktaki mevtai yalnızlıktan bahsetmiyorum. Bu haleti senden daha çok yaşadığım için dehşetini bilirim. O halde? Bilmem ki ne demeli. Peki, bir müddet de Yahudi mahallesinin münzevi sakinlerinden ol bakalım. Ben İstanbul'a geldiğimde zorla kolundan tutup seni hayatın en civcivli yerine sürükliyecek ve kalabalık arasında olmanın ne büyük bir nimet, bir mazhariyet teşkil ettiğini sana göstereceğim. Leylî mekteplerin koğuşlarında yatmak bir apartıman odasında yalnız başına yatmaktan hem daha emniyetbahş hem de estetik bakımdan daha güzeldir. Şüphesiz, o kadar arkadaş arasında bile onlardan ayrılığım duymak ancak ince ruhlu adamların işidir; ve bu duygu, acılığı nisbetinde gerçek ve güzeldir. Aynı gönül dilini konuşan adamlar olduğumuz için bu sözlerimi elbette ki yadırgamazsın. Bu Cahit ille de beni evlendirmek istiyor diye düşüneceksin. Evet öyledir. Anne ve kız kardeş sevgisinden mahrum olduğun için sana hiç değilse onlar kadar yakın bir dişinin muhabbet ve şefkatine muhtaçsın. Bu ihtiyaç da gayet tabiîdir. Tabiî olmıyan, senin bu ihtiyacı karşılamakta gösterdiğin tereddüttür. Bu hususta orucu daha fazla uzatmakta fayda değil zarar var. Bu hayatta hep kayıp mı edeceğiz? Biraz da kazansak ve yüzümüz gülse! Ne olur sanki!..

Her neyse, bu işlerde ikimiz de geri kalmışızdır. Seni teşçi için yazdığım şeylere kendim de muhatap sayılırım. Bunun için değil midir ki askerlikten sonraki hayatımın askerlikten evvelki hayatıma benzememesine gayret edeceğim. Rakıya karşı mücadelem tedricî surette bile olsa normal gelişme seyrini takibetmektedir. Meselâ dört akşamdır ki rakının damlasını ağzıma koymadım. Ve bu böyle, yani fâsılalarla içme bir itiyad haline gelecektir. Hattâ . . . . . hanım yengenin muhabbetli ve yakın müdahalesine bile lüzum kalmadan bu tiryakilikten kendimi terhis edeceğim ve terhis tezkeremi de sana tasdik ettireceğim. İstanbul'a yerleşmek de mümkün olsa! Seni de daha sık görmek imkânlarına malik olurum. Şimdilik terhisten bir haber yok. Ben de artık düşünmüyorum. Canı isterse gelsin. Fakat canım yaz mevsimini İstanbul'da geçirmek varken Ilıca'da hapsolup kalmak pek de tatlı bir şey değil. İnşallah terhis cenapları teşrif ederler.

(1) Eş.

Şevket'in nişanlanmasına da memnun oldum. Muhip, Baki, Şevket... sonra sen, daha sonra da ben tabii. Hakkımızda hayırlı olan hangisiyse o olsun! İbrahim'in iki ay daha İstanbul'da kalması, doğacak çocuğunun yüzü suyu hürmetinedir. Nevzada minnettar olması lâzım. Pek çok selâmlarımı söylersin; ve şayet çocuğu doğduysa baba olmak hususundaki gayretini tarafımdan tebrik edersin.

Ahmet Hamdi'nin şiirini beğenmene memnun oldum. Hakikaten güzel şiir; bazı yerlerinde şekil ihmali olmasına rağmen. Doğrusunu istersen ne Yahya Kemal edasından bir aksisada bulabildim ne de Haşim'in kuşlarından ve ağaçlarından bir gölge; hattâ Valéry nin ayak izlerine de rastlıyamadım. Bursa valisi olsaydım, Hamdi'ye bu şiirinden dolayı Bursa'nın fahrî hemşehriliğini teklif ederdim. İşte şiirde mahallîlik, Türklük, kısacası şairlik böyle olur; senin Eyüpsultanlı müstesna mısraın da aynı gerçek şiir anlayışının mahsulü değil midir? Benim "Bugün Cuma" isimli şiirimi beğenmenin sebeplerinden biri de bu olsa gerek.

Gelelim senin son şiirine: "Bütün saadetler mümkündür" mısraının tabii fışkırışı ve mükemmel söyleyişi diğer mısralara da sirayet etmiş olsaydı ne kadar sevinecektim! Sonra, şiiri biraz fazla uzatmışsın gibi geldi bana. Her sanat gibi şiir de bir **sélection**, (1) bir **choix** (2) ya muhtaçtır. Bütün saadetler mümkündür, dedikten sonra, beşer tahayyülünde yer alan saadetlerden üç beş taneyi ustaca ve yerinde söylemek kâfiydi. Aksi takdirde şair kendi kendini taklidetmenin fâsit dairesi içine yuvarlanır. Meselâ aym mucizenin tezahürlerinden olan.

Koşuvermesi topalların,
Körlerin gün görmesi.

mısralarından birini atmak icabeder. Farkında olmadan aynı şeyi söylüyorsun; zira ikisi de bir fizik noksanın ansızın tamamlanması ve normale avdeti mânasına geliyor. Bütün şiire bu gözle bakarsan aksıyan mısraları derhal fark edersin. Bütün saadetler mümkündür! Ne güzel! Keşke mümkün olsa!

---

(1) Ayırma, ayıklama.
(2) Seçme.

Hoş, sahiden mümkündür de ya! Supervielle de, dünya yemişlerinden bahseden bir şiirinde şu nefis beyti söyler:

Si beaux, à force d'être
A portée de la main. (1)

Bütün saadetler mümkündür mısraı tam seni içine sokmak istediğim nikbin halet-i ruhiyeyi terennüm etmektedir. Hayatınla şiirini tekzibetmeye daha ne kadar müddet devam edeceksin, Ziyacığım? Şu üç beş günlük, birkaç mısralık ömrümüzü iyi geçirmeye bakalım; nasılsa şiir bitecek ve öleceğiz. Herhalde sen de duydun, ben Tasviriefkâr gazetesinde okudum, Kenan Hulûsi'nin öldüğünü. Halbuki terhisimde, İstanbul'da, Ankara caddesinde ve arasıra Kadıköy vapurunda karşılaşacağım âşina çehrelerden biri de oydu. Vapurda yanyana oturacaktık, bana askerlik hayatını anlatacak, yeni hikâyelerinden söz açacaktı. Bir ara benden seni soracak ve derken vapur Kadıköy iskelesine yanaşmış olacaktı. Ben gene Kadıköy vapurunda olacağım, fakat Kenan Hulûsi artık vapura binemiyecek ve ben onu asla hiçbir yerde göremiyeceğim. Ben de bir gün ölüverirsem benim için böyle düşünecek dostlar bulunacaktır. Aynı şey senin için de vâriddir. Fakat Kenan Hulûsi'nin ne benim Ilıca'da olduğumdan haberi var, ve ne de sana yazdığım mektupta ölümüne ağladığımdan.. Adresi mezarlık olan dostlar sayısının çoğalmamasını Cenab-ı Haktan niyaz edelim. Bugünlük bu kadar, Ziyacığım. İki vasat şiirim var. Onları da sana yazayım da gözlerinden öperek mektubunu beklediğimi arz edeyim.

C. S. Tarancı

Radyoda şiir saatlerini herhalde dinliyorsun. Geçen hafta Muhip gecesiydi. Bakalım bize ne zaman sıra gelecek. Vedat Nedim'den aldığım mektupta on beş şiir istiyordu. Gönderdim. Sana da böyle bir mektup ya gelmiştir ya gelecektir. Ankara'dayken Baki Süha söylemişti.

Gönderdiğim yirmi lirayı alıp almadığından hiç bahsetmiyorsun. Mektubunda bu hususu da bildirirsen müsterih olurum.

C. S. T.

(1) El ulağında olmaları yüzünden o kadar güzel.

Gün Olur Ki (Bu şiir, Otuz Beş Yaş'ta bulunmaktadır.); Karanlıkta (Bu şiir, Otuz Beş Yaş'ta, Peyzaj IV adiyle bulunmaktadır.)

• 50

Ilıca: 1.7.1943

Ziyacığım,

Gene bermûtad geciken son mektubuna, bir Boğaziçi çocuğu olduğunu ve denizi çok sevdiğini bildiğim için, 1 Temmuz günü yani bütün Türk kıyılarında deniz bayramı şenlikleri yapıldığı gün cevap yazdığıma memnun olacağını sanıyorum. Bizim Akçay iskelesinde de şenlikler öğleden sonra başlıyacaktır. Tabiî şeref vereceğim. Zaten şimdi de, Binbaşının Edremit'e inmiş olmasından bilistifade, masamı taraçaya çıkarttırmış, cana can katan bir melteme kendimi bırakmış, en sevgili ve en vefakâr dostum, dostluğa bir kaside -şiir- yazmak arzusunu bende uyandıran Ziyacığıma uzaktan bile olsa sesimi ulaştırmaya çalışıyorum.

Allah versin, Belediye gazinosunda . . . . . hanımla dans etmeler filân demek gırla gidiyor. Kalbi münasebatınızın mesut bir gelişme safhasında olduğunu kuvvetle tahmin ediyorum. . . . in hayatta olması sende bir vicdan azabı uyandırıyorsa bu gayet tabiîdir. Onu kurtarmak elinde olmadığına göre, ona karşı olan koca, dost ve insan vazifelerini imkân nisbetinde ifaya devam etmen yeni bir saadet teşebbüsüne girişmeme mâni değildir sanırım. Mamafih bu meselede bu derece tereddüt etmen yahut korkman ona ehemmiyet vermenden mütevellittir. Öyle bir yaşa geldik ki kendimizce aziz meseleleri halletmek isterken her ihtimali -en zayıfını bile- hesaplamamızın kendi menfaatimiz icabı olduğunu biliyoruz. Senin de, dilediğim büyük ve güzel karara varmanı uzak görmüyorum. Zamanla sen de yola geleceksin. Ziyacığım. . . . . hanım gibilere karşı mağlûp olmak mukadderdir. Öyle tahmin ediyorum ki hanımın ilham ettiği yeni bir şiir üzerindesin.

Büyük annene sıhhatler ve uzun ömürler dilerim. Kendisi için olmasa bile senin için, senin muhabbet ve şefkat ihtiyacını tatmin için yaşaması, hiç değilse daha bir müddet yaşaması lâzımdır.

İbrahim, baba oldu demek. Babalık, ihtisaslarını artık kendisinden dinleriz. Selâmlarım ve tebriklerim.

. . . . . .

Dikmen'den kesip gönderdiğin yazıyı kimin yazdığını bilmiyorum. Herhalde beni seven bir arkadaştır. Mustafa Seyit'le tanışmamızı bu şekilde anlatan herhalde kendisi yani Mustafa Seyit olmuştur. Aklınca, bakın işte, Cahit Sıtkı ayağıma kadar gelip aradı filân gibilerden. Tahmin ediyorum ki bunu Mustafa Seyit, Ankara'ya veya İstanbul'a geldiğinde bazı arkadaşlarına anlatmıştır. O yazının muharriri de ondan dinlemiş olacaktır.

. . . . . .

Hasan Şimşek'i gittikçe seviyorum. Kabiliyetli olduğu kadar temiz bir çocuk da. Sana sevdiğim bir şiirini yazacağım.

Geçen pazar, şiir saatini dinliyemedim. Hasan Şimşek'in yazdığına göre, Cevdet Kudret kendi şiirlerini bizzat okumuş. Hasan, fena okuduğunu söylüyor. Belki. Bana kalırsa bizim şiirlerimiz yüksek sesle okunmaya müsait şiirler değildir. Bizim şiirlerimiz mırıldanmak için yazılmış şiirlerdir. Ancak Namık Kemal'n, Fikret'in, Âkif'in... ilh. şiirleri yüksek sesle ve inşad edilerek okunabilir. Muhip geçen sene zararsız okuyordu. Muhip dedim de aklıma geldi, acaba şimdi nerelerde? Şiir de neşrettiği, belki de yazdığı yok. Oktay da yeni evli olduğu için, tabiî, dostlarına mektup yazamıyordur. Yeni şiirleri olduğunu kuvvetle tahmin ediyorum. Bana gelince, malûmun olan hayatıma her gün biraz daha artan ve kesafet kazanan bir aşkla, şuurlu bir aşkla devam ediyorum. Elimde beş şiir var. Üçü bitti. Sana yazacağım. Yaşar'a da bugün şiir göndermek niyetindeydim. Abdülhak Şinasi'ye şiir ithaf etmemin sebebini pek güzel tahmin etmişsin. Kenan Hulûsi için ben de bir şey yazmak isterdim, hem geç oldu, hem de kitaplarından Edremit'te tedarik etmek imkânı yok. Kendi yazına mektubumdan bir cümle almakla bu hususiaki vazifemi yapmış olmak zannım uyandırmış oluyorsun bende. Zavallı Kenan Hulûsi!

Ha ölmüşsün haf kalmışsın
Kim kime dum duma!

"Yalnızlığa Dair" şiirimi yazarken kendi yalnızlığım ka-

dar senin yalnızlığını da düşündüm, tabii bu bir teselli şiiridir. Şahap Sıtkı'nın, Melih'in şiiri hakkında söylediği gibi, Supervielle için yazılmış bir makalede şöyle bir cümle okuduğumu hatırlıyorum: **Jules Supervielle est le poète qui s'efforce sans cesse à apprivoiser le monde, à en obtenir la même confiance qu'il lui accorde** (1) Hoşuma gitmiş olacak ki aklımda kalmış. Yanılmıyorsam bende de aynı gayret var. Tabii yadırgamamak, garipsememek, ona emniyet ve itimat etmek ve tabii ondan da bunun karşılığını koparabilmek. "Yalnızlığa Dair" şiirinde bu gayret biraz var sanırım. "Su sesi" adındaki küçük şiiriyse, taburumuzun üçüncü bölüğünün bulunduğu Manastır çayında —Ilıca'ya bir saat mesafededir— kaldığım bir gece yazdım. Tam yattığım odanın yanından, aşağıdaki değirmene su akıyordu; bu su sesi — ki çok güzeldi — saatlerce beni uyutmadı ve nedense uyuyamadığıma, şiirde de söylediğim gibi, kızamadım. Bu şiir de o gecenin mahsulüdür. "Bahar Geceleri" şiiriniyse bütün nisan ve mayıs aylarında geveleyip durdum. Bu şiire Peyzaj da denebilir. Bakalım, içinde leylekler olduğu için, Haşim'in tesiri var diyebilecek misin? Senin mektubundaki küçük şiir fena değil. Ama biraz aceleye gelmişe benziyor.

Görünmez çayırlarda Pan'ın çaldığı kaval
Görünmez sıfatı istisna edilirse, bu mısra hoşuma gitti.

Başka ne yazayım, Ziyacığım. Tabur kumandanını kandırabilirsem; iki gün için olsun — ancak ağustosta — İstanbul'a gelmek istiyorum. Plâjlara filân başladın mı? Öyle yerlere de yalnız gidilmez ki! "Çift olmak, sevişmek lâzım" Ziyacığım. Bugünlük de bukadar olsun. Mektubunu geciktirmezsen memnun olurum. Soran arkadaşlara selâmlar. İstanbul'a hasretli selâmlarımı iblâğ etmen ricasiyle gözlerinden öperim kardeşim Ziyacığım.

C. S. Tarancı

. . . . . .
Güzel geçsin diye günümüz
Her sabah mavileşir gökyüzü.
Suyun, yaprağın, kuşun türküsü
Muttasıl şâd eder gönlümüzü;

---

(1) Jules Supervielle durmadan dünyayı ehlileştirmeye, ona bağlâdığı güveni ondan görmeye çalışan bir şair.

Güneşi kardeşçe bölüşürüz.

Hasan Şimşek

Bahar Geceleri (Bu şiir, Otuz Beş Yaş'ta, Peyzaj III adiyle var); Su Sesi (Bu şiir, Otuz Beş Yaş ta var); Yalnızlığa Dair (Bu şiir, Otuz Beş Yaş ta var).

Değişik mısraları :

Kendini yalnız sanmıyasın;

. . . . . .

Bir sırrın varsa açabilirsin ağaçlara:

. . . . . .

Bırak ölüler bahsetsin yalnızlıktan. ("bahsetsin" yerine "şikâyet etsin" de olabilir. Hangi kelimeyi tercih ettiğini yazarsan memnun olurum.)

51

Ilıca: 18.7.1943

Ziyacığım,

İnsan, bir sevdiğinden bahsettiği zaman sesinde ne güzel ihtizazlar peyda oluyor.! Bunu, babana bir hommage (1) telâkki ettiğim satırları okurken anladım. Sen anasız babasız kalmıyacaktın Ziyacığım! Sen ve senin mizaçta adamlar için sevilmek teneffüs etmek kadar hayatî bir ihtiyaçtır. Ben de bu ihtiyacı şiddetle duyanlardan olduğum için..... hanımın avukatlığını yapmaktan bir türlü bıkmıyorum. Sen kendi kendine itiraf etmekten çekiniyorsun, fakat sezdiğime göre . . . . hanım seni yavaş yavaş şefkatli kanatlarının gölgesine almaktadır. Radyoda şiirlerinin okunması geciktiği için ona karşı mahçup düşmekten korktuğunu söylerken, farkında olmadan, ... hanımın bu alâkasına verdiğin ehemmiyetin ve dolayısiyle ..... hanıma karşı duyduğun za'fın derecesini itiraf etmiş oluyorsun; ki bunda haklısın. Herkes sevdiğinin gözüne girmek ister ve bu meşru arzusu tatmin edildiği takdirde sadece bahtiyar olur. Ben Baki Süha'nın yerinde olsaydım ve ..... hanımın şiir saatini dinlediğini bilseydim, Ziya Osman'dan her hafta bir şiir okuyarak ..... hanımı şâd ve seni minnettar ederdim. Eminim ki geceleri yata-

(1) Saygı ve sevgi ifadesi.

ğına girdiğin zaman ilk aklına gelen ..... hanımdır ve karanlıkta beliren ilk sevgili yüz onun yüzüdür. Rüyalarında bile onunla meşgul olduğuna yemin edebilirim. Ben de aşk başlangıcı tatlı bir ruh haleti içindeyim. Ahmet Necati'nin şiirinde olduğu gibi istasyonlarda, vapur iskelelerinde dolaşıyorum. Şimdi esmer bir sevgilim var Ziyacığım, bizim Ilıca'ya bir saat mesafede bulunan ..... köyünden, Ilıca'daki .....yı işleten adamın i, on yedi yaşlarında var yok.. Onsuz edemiyorum desem yalan değil. Onu gördüğüm zaman, onunla konuşurken, bana gülümsediği vakitler mesut olduğumu idrak ediyorum. Daha ancak öpüşebildik. Fakat bilsen hayatımı nasıl dolduruyor! Köylü kız deyip geçme. Öyle tatlı bir konuşması, hele öyle cana can katan bir gülüşü var ki! Valéry'nin mısraını hatırlatıyor:

Son rire congédiait l'univers! (1)

Bazı akşamlar beraber dolaşırken küçücük kulaklarına fısıldayacağım geliyor:

Princesse, nommez-moi berger de vos sourires! (2)

Kendisi için yazdığım şiiri okuduğum zaman gülerek "Sahi mi? dedi. Bütün bunlar hep benim şerefime mi?" Dudaklarına asılarak evet dedim. Şiir şu:

ESMER GÜZELİ YÂRİM

Bu meltemli geceler,
Su sesi, ay ışığı,
Uzayan türküleri
Cırcır böceklerinin,
Bu cümbüş, bu muhabbet,
Bu tatlı uykusuzluk,
Hep senin şerefine,
Esmer güzeli yârim.

C.S.T.

..... siyle birkaç gece rakı içtik, o bize hizmet etti. Bir insan, hayatında kadın ne mühim ihtiyaçtır! Kokusiyle,

(1) Gülüşü evrene yol veriyordu.
(2) Sultanım, beni gülüşlerinizin çobanı tayin edin.

di. Burada da bir değişiklik yaparsan şiir kazanır zannındarüzgâriyle, konuşmasiyle, hareketleriyle insanın öyle gizli taraflarına hitap ediyor ki! İnsan âdeta daha ferah nefes alıyor. Sevdiklerimiz camlar arkasında bulunmalı, yanımızda, kolumuzda, göğsümüzde, soframızda, koynumuzda olmalıdır. Iztırap şiirleri kadar saadet şiirleri de yazabiliriz, yeter ki mesut olduğumuzu idrak edelim.

Nisbi de olsa, muvakkat de olsa, mesut geçen her dakika için insanın, Goethe gibi,

O instant, arrête - toi, to es si beau! (1)

diyeceği geliyor. Esmer güzeli yârim için yazdığım ve henüz kendisine okumadığım "Misafir" isimli şiirimi de aklımdayken yazıvereyim

Misafir (Otuz Beş Yaş'ta var).

Son kıta fena değil sanırım. Fakat sana, beğeneceğini umduğum hakiki şiirimi yazayım:

Yaz Gecesi (Otuz Beş Yaş'ta var).

Sana uyarak ben de bu mektuba şiirle başlamış oldum. Senin şiire gelince; avuçlarını gene çocukluk pınarına daldırmışsın. O berrak ve soğuk, içine karpuz atsan ikiye bölünecek kadar soğuk suda annenin ve babanın hayallerini kucakladığım, küçük mektepli Ziya Osman'a öpücükler yolladığını görür gibi oluyorum. Birinci beyit zararsız söylenmiş; ikinci beyitteki;

Benim de sözlerim vardı öyle ateşli!

mısrai fena söylenmiş. Benim de sevgilim vardı, ona böyle ateşli şeyler anlatırdım demek istiyorsun. İşte bunu söylemek lâzım. Ondan sonraki mısraı da düzeltmek icabeder.

Ben de şu parkın sıralarında oturdum,
Ümidettim hayal kurdum.

mısralariyse nefis. Söylemek istediğin şeyle söyleyişin öyle güzel kucaklaşmışlar ki! Keşke bütün mısralar bu mısralar kadar bahtiyar olsaydı. Şiirin sonrasını da biraz işlemek lâzım.

Şiirler yazmak için öğrendiğim güzel Türkçe

mısraı, Türkçeye bir hommage sayılabilir; dudaklarımdan düşmiyecektir. Şiirin son tarafı da şeklen beni tatmin etme-

(1) Ey geçen ân, dur, öyle güzelsin ki!

yım. Velhasıl un coup de main ile (2) çocukluğa seyahat şiirlerinin en mükemmellerinden biri olabilir. Bu şiire uzun ömürler dilerim.

Hasan Şimşek, tahmin ettiğin gibi temiz bir çocuk. Ben de kendisinden hoşnudum. Şiirleri de gittikçe düzeliyor. Sana mektup yazmak arzusunu izhar etmesi gibi güzel! Radyoda şiirlerimi maalesef dinleyemedim. Dinlemiş olan arkadaşlar iyi okunmadığını söylüyorlar. Fakat asıl hoşuma gitmiyen cihet, beni ..... ile bir araya getirmiş olmalarıdır. Sevmediğim ve inanmadığım bir şairle beraber anılmak canımı sıkar. Mademki üç kişiden bir arada bahsetmek zarureti hâsıl olmuş, seni, beni, Fâzıl Hüsnü'yü bir araya getiremezler miydi? Nasılsa aramızda birçok hususlarda yakınlıklar vardır. Dahası var, ... e, ... e birer gece tahsis edilir de Fâzıl Hüsnü'yle ben, beşer dakikaya sığdırılırsak, şiir saatini idare edenlerin şiirden anlamadıklarına hükmetmek lâzım gelmez mi? Yani senin anlıyacağın, her işimizde olduğu gibi bu işte de hatır gönül ve daha bilmem ne rol oynamıştır. .....'. diye bir şair var mı ki ondan şiir okuyorlar!. Şiir saati hazırlanırken ben Diyarbakır dönüşü Ankara'da bulunuyordum. Şiirleri okunacak şairlerini listesini Baki bana gösterdi. Oktay, Melih ve Orhan'a bu listede rastlamayınca Baki'ye çıkıştım. Benim elimde değil, ben ne yapayım, dedi. Halbuki, ... den, . den, ... den filân okuyacaklar, Oktay'lardan okunmaması ne derece ağır olur, bir düşün. den şiir okunur da Oktay'dan okunmazsa canın sıkınmaz mı? Hattâ Sabahattin Kudret'ten ve Cahit Külebi'den de okumazlarsa canın sıkılmalıdır. Oktay'cık gene matem içinde. Karısının öldüğünü Tasviriefkâr gazetesinde okudum ve derhal telgraf çektim. Halbuki ne kadar sevişiyorlardı! "Karınca" şiirini hatırlıyorsun değil mi? İstanbul'da Degustasyon'da karısının yanında bana okumuştu. Saadetten gözleri parıl parıldı, sesinde talihe şükran ihtizazları sezdimdi. Onun saadeti o gece beni de mesut etmişti! Karısı da ne şen, ne şiir bir kızdı. Yengeciğim demeğe başlamıştım bile! Kim bilir, Oktay'ı şâd eden daha ne güzel tarafları vardı! Hayat hazinesi olan o körpe vücuda ölüm nasıl kıyabildi? Oktay çocuğun ne kabahati vardı ki, annesinin de yerini tutan sevgili karısını elinden aldılar! Çok müteessir oldum. Aklına gelirse, hatırlayabilirse, Lamartine'in ebedî mısraını dilinden düşürmez sanırım:

(2) Yeni bir gayretle.

Un seûl être vous manque et tout est dépeuplé! (1)

En yakın iki dostum, sen ve Oktay, ikiniz de anasız babasız ve şimdilik karısız kaldınız! Çok metin olmanız lâzım. İkinize de sabırlar.

Le vent se lève, il faut tenter de vivre! (2)

Demek ..... in mecmuası nihayet çıkabilecek. Mademki benden şiir koymak istiyor, iki satırlık bir mektup yazıp isteyemez mi? Büyüklüğünden mi kaybeder? Haydi bu seferlik senin hatrın için iki şiir yollıyayım. Yeni harflerle yazıyorum, kendisine verirsin. . . . hakkında yazdığın satırlar onu tebriye etmez, yalnız senin altın kalbini gösterir, o kadar. O, senin anne sütü kadar temiz muhabbet ve müsamahana hiç lâyık değildir.

Şevket oğlan nerelerde? Galiba sen de görmüyorsun. Evlenen dostlar için "zayiatandır!" demek mi lâzım? Görürsen selâmlarımı söylersin. Varlık'ın Kenan Hulûsi nüshası henüz gelmedi. Yaşar İstanbul'a geldiği takdirde misafir etmek istediğini söylüyorsun, iyi edersin. ..... i misafir edeceğine Yaşar gibi pırlanta kalpli, temiz ve mükemmel bir insanı, vefalı bir arkadaşı misafir et, odan ferahlar.

Bana gelince; artık terhisten ümit kestik. Anlaşılan teşrinievvele kaldığımız katileşti. Deniz kenarına çadır kurdum,. dalgaların sesi bir taraftan, mehtap bir taraftan gecelerimi paylaşıyorlar, hattâ uykumda kavga ettiklerine bile şahit oluyorum. Esmer güzeli yârim de bazan présence ı ile, bazan da hayaliyle gecelerimde saltanat sürmektedir! ..... hanıma hiyanet ettiğimi düşünmemelisin. Bu nasılsa bir gönül eğlencesidir. Ama kim bilir! En âni ve en güzel kararlar kalbden çıkmaz mı? Şimdilik bahtımdaki sislerin devam etmesinden başka bir şey istemiyorum. **L'incertitude** (3) bazan ne güzel oluyor, içinden müjde mi, kara haber mi çıkacağı henüz bilinmeyen açılmamış bir mektup gibi! Zaten ne içtimaî mevkide ne de servette gözüm var. Tek ihtirasım güzel şiirler söylemektir. Yeryüzünde türküler söylemiş olmakla iktifa edeceğim. Şüphesiz yâr ile dostlar bu hayatın

---

(1) Bir tek insan kaybedersiniz ve dünya boşalıverir birden.

(2) Rüzgâr çıkıyor, yaşamaya çalışmalı.

(3) Kararsızlık.

esaslı unsurlarını teşkil ederler. Yahya Kemal'in şu kıtasını biliyor musun

Dünyada ne ikbal, ne servet dileriz,
Hattâ ne de ukbada saadet dileriz.
Aşkın gül açan, bülbüt öten seherinde
Yâran ile tarab, yâr ile vuslat dileriz.

Yahya Kemal

Ve öldükten sonra da o canım su sesini duymak mümkün olsa! Ölüme dair aklımda şöyle bir beyit var:

Benim de bir namazlık saltanatım olacak
O musalla taşında.

Bir şiirin sonu olabilir. Fakat üstünü getirmek, zaman ve hava meselesidir. Şimdiyse, gözlerimle, ellerimle, ayaklarımla, kalbimle ve kafamla, hâsılı her şeyimle hayata bağlıyım; ölümü aklıma getirmek istemiyorum. Bütün temennim Giono gibi,

Que ma joie demeure! (1)

diyebilmektir, daha doğrusu bunu diyorum da, dediğimin tahakkuk etmesini istiyorum. Bu mektup gene fazla uzadı. Farkındayım. Mamafih faydası da oldu, bu akşam rakı içmedim, çok daha zevkli bir şey yaptım, sana mektup yazmış oldum. Saat de epey ilerledi. Yatmak lâzım. Oktay gibi mırıldanıyorum (esmer güzeli yârimi düşünerek):

Sensiz döşeklerde yatamıyorum.

Gözlerinden öper, mektubunu, şiirlerini ve müjdeni beklerim, Ziyacığım.

C. S. Tarancı

52

Ilıca : 3.9.1943

Ziyacığım,

Rakı içmediğim ve esmer güzeli yârim köye çıktığı geceler ya eve yahut da eşe dosta mektup yazmakla vakit geçiriyorum. Yaz gecelerinde nedense kitap okunmuyor. Meğer kitap okumak kış gecelerine mahsus mevsimlik bir saadetmiş! Haftada üç dört gece içmeden edemiyorum; her sabah "paydos!" kararıyle uyandığım halde, terhisimizin gecik-

(1) Tek neşem, saadetim bozulmasın.

mesi beni her akşam değilse de ekser akşamlar "haydi Abbas!" diyerek sofra başına oturmaya mecbur ediyor. Bir tatlı bakışa, bir lâtif gülüşe tutuluvermem de bundandır. Ve bereket versin, hiçbiri olmasa da şiir var, tesellilerin en emektarı, en vefalısı ve muhakkak en tesirlisi. İnanır mısın, rakı içmediğim için bazı uykum kaçtığı geceler, civar çeşmedeki su sesine uyarak, ezberimde olan bütün güzel şiirleri içime sindire sindire okuyor, mest oluyor ve bu sarhoşlukla uykuyu fethediyorum, senin tâbirinle, sükûtun tadılması gibi bir şey olan uykuyu. Karanlık ve kasvetli günlerimi aydınlatmak ve ferahlatmak hususunda esmer güzeli yârimin hizmetini de unutmıyacağım. Bir körpe ve mütecessis bakıştan bir mahcup ve samimi gülümsemeden, bir ürkek ve raks eder gibi yürüyüşten ve ruhuma hitabeden bir ses ihtizazından ibaret olan o katıksız dilber, böğürtlen lezzetinde olan dudaklarını dudaklarıma teslim etmeseydi bile, sadece **sa présence favorable** (1) ile, farkında olmadan, beni o kadar şâd etmiştir ki, ona, minnet ve şükran makamında, lâyık olduğu şiiri henüz yazamadığım için utandığımı söylersem beni anlıyacağını umuyorum. Ben bu kıza âşık mıyım? Bugün için muhakkak, onu göremediğim günler Mecnun'un bütün hasretlerini birden duyuyorum. Fakat.... burada Proust'tan şu parçayı tercüme ederek dolayısiyle kendi halet-i ruhiyemi de sana anlatmış olayım:

"Işığın kendisinden bile daha sürekli olarak yüzü gözümüzün önünde olan kadın — mademki gözümüzü yumduğumuz takdirde dahi güzel gözleri, lâtif burnu üzerine titremekten, onları tekrar görmek için her çareye başvurmaktan geri durmuyoruz — şayet ona rastladığımız şehirden başka bir şehirde olsaydık, başka mahallelerde dolaşsaydık, başka salonlara devam etseydik, başka bir kadının da bizim için bu biricik kadın olabileceğini gayet iyi biliyoruz."

Her cümlesinde muhakkak beşerî bir hikmet bulunan Alain amca da: "Kadınların itibarını yapan şey, geç kalmaları ve namevcut olmalarıdır" diyor. Hakikaten de öyledir. Teehhür ve yokluk esrara, endişeye yol açar ve dolayısiyle aşk, ihtirasımızı kamçılamış olur.

Sen bu şeker kızı zafer bayramı günü görmeliydin Ziyacığım! Saçlarını yaptırmış ve **avec des riens** (2) o kadar

(1) Hayırlı mevcudiyeti.
(2) Hiçten şeylerle.

sade ve zarif olarak giyinmiş kuşanmıştı ki görür görmez gözlerim kamaştı, resmigeçidi unutup gün içinde gün olan sevgilimi doya doya seyre daldım; bakışlarımız karşılaştıkça, pardon kucaklaştıkça, sahici bir sarmaş dolaşın tatlı heyecanları ve ürpermeleriyle sarsılıyordum. Mesuttum mesut! Böyle anların şirini yazmaya bir ömür kifayet etmez. İpek gömleklerimi, elbiselerimi, kravatlarımı tabii ona ütületiyorum. Gündüz ve gece havaya, teneffüs ettiğim havaya hükmeden onun kokusudur. Saçının her teli için bir şiir yazmak isterdim! Bu kızda ne var ki Cahit; bu kadar, bu kadar meşgul edebiliyor diyeceksin. Fevkalâde hiçbir şey yok. Zaitleri ve nakısları ile sadece bir genç kız, hem de köylü, ama görgülü cinsinden. Kim bilir, belki de burada ne kadar sıkıldığımı sezmiş de, bir iyilik yapmak, bir sevap işlemiş olmak için beni avutmayı kendine vazife ve haz edinmiştir! Ve muhakkak, her genç kız gibi, evlenmek hayalleri de vardır ve belki de bu hayalleri arasına ben de, herhalde farkında olmadığım bir sempatik sözüm veya jestimle karışıvermişim!. Tout est possible (1). Ona baktıkça ferahlıyorum. Bazan, yaşamak böyle bir sevgiliyle karşılıklı gülümsemekten ibaret sanıyorum. "Sen bir tarafa, dünya bir tarafa" diye bir şiire başlıyacağım geliyor. Sözün doğrusu, benimle evlenmek istediğini gerek ninesinin, gerekse halasının imalarından anlıyorum. Yarın da köye, halasının bahçesine davetliyim. Tabii ..... — adı — hizmet edecek.

Beni şâd etmeye yeter
Elinden içtiğim şerbet.

diyeceğim.

Aşk-ı cihanı bu dil-i nâlâna verdiler,
Bir raşedar ele dolu peymane verdiler.

diyen şaire benden selâm olsun. Fuzuli amcamız da asırlarca evvel ne hârika bir beyit söylemiş:

Aşk imiş her ne var âlemde,
İlm bir kıyl ü kal imiş ancak.

Selçukilerin Rabia Hatun nam şairinin de en hararetli ve gerçek vuslat deminde kopardığı çığlığa bak:

Bir kâsedir alev dolu, gönlüm yana yana,
Men ta senin yanında dahi hasretem sana!

Vuslattan öte vuslat arıyan bu bülbül sesli kadına iba-

(1) Her şey mümkündür.

det etmeliyiz. Kabrinde şâd olsun! Aşk! Ama yalnız mahçup bakireleri veya Kleopatra hafidesi şerare gibi kadınları mı sevmeli, hayır; güzel havaları da, çocuk bahçelerini de, kedi yavrularını — pisi pisiler — da, bütün insanları, bütün kâinatı bir âşık bakışiyle kucaklamasını bilmelidir. Hele kendimize seçtiğimiz mesleğe karşı bu aşk icabında cinnet hududunun, hudutlarının ötesine de geçmelidir. Şiire âşık olmıyan adamlardan beşer hafızasında yer etmeye lâyık nağmeler beklemek abes olur. Birçoklarının yarım şair kalmaları bundan değil midir? Senden benden şiire sonuna kadar ibadet ve sadakat. Şiirin pınar başlarını, ağaç altlarını, yıldızlı gecelerini, zifaf odalarını, vuslat demlerini ancak şiire âşık olanlar bulabilir, zaten böyle yerlere gitmek için kılavuza ihtiyaç yoktur. Şair, hakiki şair buraların kokusunu almakta bir tazı genzinin hassasiyet hazinelerine maliktir.

Ziyacığım, bu mektupta sana yazabileceğim şiir yok. Ufak tefek mısraları veya beyitleri sıralamaktansa, iştahımı gelecek mektuplara saklamayı daha münasip görüyorum. Varlık'ın son sayısında Cahit Külebi'nin şiiri hoşuma gitti; şair adam vesselâm! O Rıza Apak ne kadar hassas ve muztarip bir çocuk intibaını veriyor! Fakat heyhat ki şiir yazmasını bilmiyor. Çardak şiirinde Türkçeye etti'ği işkence nedir? O canım kelimeler öyle mi kullanılır? Mısra öyle mi olur? Düpedüz nesirden, hem de acemi bir nesirden başka bir şey değil. Yazık!.. Hasan Şimşek de hazır güzellikleri terennümden kendini bir kurtarabilse! Geçenlerde sekiz sahife tutan uzun bir mektubunu aldım. Sana çok selâm yazıyordu. Bu çocuğun en çok hoşuma giden jesti seni şahsen tanımadığı halde, sana mektup yazmak, seninle gıyabî bile olsa dostluk tesis etmek arzu ve iştiyakıyla yanmasıdır. İyi çocuk. Şairliğini de temenni ettiğim istikamette inkişaf ettirebilirse, bir kazanç teşkil eder. Toprak Ofis memurlarından olduğu için, bir hafta on güne kadar, üç ay müddetle izinli gidecektir.

Koskoca yaz mevsimi de gümbürdeyip gitti. "Yaz geçti, çipuradan tadamadım" mısraında çipura nam balık — ki gayet lezzetli bir balıktır — bütün hasretlerin mümessilidir. Teşrinievvel sonunda, yani Cumhuriyet Bayramı arefesinde terhisimize muhakkak nazariyle bakıyorum. Bizim birader Halit'in —hani kışın evlenmişti— bir kızı dünyaya geldi, yedi aylık. Küçük bayan, dünyayı şereflendirmekte amma sa-

bırsızmış! Senin anlıyacağın, amca olduk çıktık. Fakat asıl hüner, asıl haz, saadet ve şeref baba olmaktadır. Bakalım, bu gibi şeyler düşünmekle ve söylemekle olmuyor. Chacun vivra sa vie (1). Galatasaraydaki sergiyi herhalde birkaç kere gezdin. Havadis isterim. Servetifünun, İnkılâpçı Gençlik, Yücel mecmuaları galiba kapandı. "İnsan" mecmuasının, içinde "hareket" şiirim çıkan nüshasını da göremedim. Sende varsa gönderirsen memnun olurum. Tabii, yeni bir nüsha çıktıysa onu da isterim.

Şiire dair kitap yüzüne de hasret kaldım. Bir şeyler bulursan beni hatırlamalısın. Biz, alıp verdiği her nefeste bir şiir söylemesi gereken adamlarız, bunun için beslenmemiz lâzımdır. Sanatkârın cemiyet içinde, farkında olmadan o kadar hayırlı bir rolü var ki! Müzeyyen Senar'ın, Safiye'nin hastahanelerde konser vermeleri başlı başına bir şiir değil midir? Hastaların sanatla — şiir, musiki, resim, tiyatro.. ilh.. — tedavisi yoluna gidilmesini ne kadar isterdim! Ben şahsen, Aspirinle dinmiyen bir baş ağrısının güzel bir şiir okumakla dindiğini bir saadet gibi hatırlıyorum. Bu cümleye senden başka herkes güler, bilhassa doktorlar! İlim bazı kimseleri ne kadar zavallı yapıyor!

Sevgilim bu gece köyünde. Şimdi, mucize kabilinden, kapıyı açıp içeri girse, derhal senden müsaade alır, onu kucakladığım gibi annemin elinden çıkmış yatağımın en yumuşak yerine oturtarak önünde diz çöker, ibadete başlardım.

Ben hiçbir şey duymadan, ben yalnız seviyorum!

Ve nasılsa "Bütün saadetler mümkündür" diyorsun. O halde ben burada . . hanım yengenle bu kadar aşkla meşgul ken, sen orada ..... hanım yengemle neden meşgul olmuyorsun? Bu sualin cevabını acele beklediğim mektubundan öğrenmek ümidiyle hasretle gözlerinden öperim Ziyacığım.

C. S. Tarancı

Oktay'ın felâketi maalesef sahidir. Karısını hatırlatmamış olmak için, kasten mektup yazmadım. Eminim ki o da, şimdi yanan dudaklarını şiir çeşmesine uzatmış, teselli-sini orada aramaktadır.

C. S. T.

---

(1) Herkes kendi hayatını yaşar.

53

Ankara 4.1.1945

Ziyacığım,

Geldiğim günden beri kaç defalar sana mektup yazmaya teşebbüs ettim! Ayinesi iştir kişinin... diyeceksin. Doğru! Fakat bugün yazdığıma göre beni affedeceğine eminim. Daha evvel Baki Süha ile bir akşam "Yeşil Fıçı" meyhanesinde kafa çekerken sana bir muhabbet telgrafı yollamaktan kendimizi alamadık. İşim fena değil; elime geçen para tam 157 lira 9 kuruştur. Evvelsi akşama kadar gündüzleri çalışıyordum. İki gündür gece mesaisi yapmaktayım, yani akşam yedideri gece bir ilâ bir buçuğa kadar çalışıyorum. Bu çalışma şeklinin daha çok işime geleceğini takdir edersin. Bir kere akşamın o tehlikeli saatlerinde meyhanede ifna-yı ten edeceğime Ajansta ıslâh-i hal ederim; saniyen bütün gün boş olduğuma göre, şiirle, hikâyeyle ve tercümeyle uğraşmaya vakit bulabilirim. Şimdilik Şahap'ta misafirim; fakat bugün yarın bir oda bulmak ümidim kuvvetlidir. Bilirmisin ki bu satırları yazarken, pırıl pırıl yüzünü daha da aydınlanmış görüyorum. Gömleğin ne kadar temiz! Kravatın ne şeker şey öyle! Elbisen ne saadet Ziyacığım! "Kişi ev bark edinmeli vakitken!" Seni de, yengeler kraliçesi yengemi de, garip kişiliğimi hiç aklıma getirmeden, tebrik eder, belki bana hiç kısmet olmayacak bir saadeti, başlarınızın aynı yastıkta dinlenerekten tatmanızı dilerim. Balayınız Ocak ayına rastladığı için pek hararetli geçeceğine eminim. Yaşar'ı birkaç defa gördüm. Evlenme davetiyeni de o bana gönderdi. Ben de **ma soeur d'élection** (1) diyebileceğim bir kız bulsam ne iyi olacak! Şimdilik bu kadar. ..... hanım yengeme kemal-i meserretle arz-ı hürmet eder, seni de, müsaadesini istihsal ettikten sonra, hasretle kucaklarım Ziyacığım.

C. S. Tarancı

Anadolu Ajansı mütercimlerinden Cahit Sıtkı Tarancı bendeniz. Adresim bundan ibaret.

Bu mektubu Ülkü idarehanesinde yazıyorum. Osman Atillâ'nın selâmı var ve kitaplarından istiyor.

C. S. T.

(1) Gönlümce bir eş.

54

Ankara : 14.2.1945

Sevgili Ziyacığım,

Bahayındır diye beni böyle cevapsız ve meraklar içinde bırakmana akıl erdiremiyorum. Acele yaz, sıhhatini ve saadetini bildir. Bekliyorum. Yengeme hürmetler. Gözlerinden öperim.

C. S. Tarancı

55

Ankara : 25.2.1945

Ziyacığım,

Hele şükür mektubun geldi. Beni bu kadar uzun müddet merakta bıraktığın hiç olmamıştı. Şüphesiz, aksiliklerle karşılaşmış olmana üzüldüm. Ama, benim tanıdığım ve sevdiğim Ziya bir sabır ve metanet kahramanı olduğuna göre, elbette ki bu vartaları da atlatmasını bilir. Bana öyle geliyor ki seni en çok üzen nokta, frêle yengeciğimin üzülmüş olmasıdır. Artık onu da teselli etmesini bilirsin. Sanatkâr, bir teselli ustası değil midir?

Evet, İstanbul'da, Kadıköy'de, vaktiyle benim authentique (1) Beşiktaşlı sevgilimin oturduğu Misakımillî sokağında temelini attığınız yuva, bünyesine yabancı ve melûn kuvvetler tarafından biraz sarsılmış olabilir. Bu yuvanın her imtihandan alnı açık çıkacağına dair sana senet verebilirim. İnşallah Sümer Bank işin olur da Ankara'ya gelmekten kurtulursun. Hiç sana göre bir yer değil, ben bile neden sonra hem de güçlükler içinde ancak bir ocacık bulabildim. Beni sorarsan iyiyim, işimden memnunum, söylediğim gibi, oda buldum, somye, masa, sandalye vesaire tedarik ettim, elbise filân da yaptırdım; şüphesiz birkaç yüz lira borca girerek. Ne ziyanı var, ödiyebilecek olduktan sonra! Öyle değil mi?

Oktay evlendi. Tahmin ettiğinin aksine, pek az buluşabiliyoruz; buna mukabil, Şahap'la ve Melih'le hemen hemen her akşam beraberiz. Garip kişiliğim maalesef daha devam ediyor.

Bitirdiğim bir şiiri sana yazıyorum. Yaşar'ı ve Cevdet'i arasıra görüyorum.

---

(1) Gerçek.

Artık harb halindeyiz. Bakalım bizi alacaklar mı almayacaklar mı? İstikbal hakkında bermûtad katıksız ümitlerim var. Yengeme arz-ı hürmet eder, seni de muhabbet ve hasretle kucaklar, mektubunu beklerim.

C. S. Tarancı

BAHAR SARHOŞLUĞU

[Bu şiir, Otuz Beş Yaş'ta bulunmaktadır.]

Ankara 13.9.1945

Sevgili Ziyacığım,

Mektubunu alalı epey oldu, oldu ama, işte cevabı da nedense gecikti. Hiç kabahatli değilmiş gibi konuşuyorum değil mi? Bermûtad hem gülümseyerek hem de azarlıyarak beni affedersin. Yeni işinden memnun olduğuna bilhassa sevindim. Demek koskoca bir şef oldun. İnşallah umum müdür filân da olursun. Şaka bertaraf, bankanın sıkıcı mesaisinden ve hele havasından kurtulduğun için sen de, seni sevenler de ne kadar sevinseler azdır. ..... hanım yengemiz, tabiî, istirahatte. Hakkıdır. Şeye (?) de pek az kaldı galiba. Hayırlısı olsun.

Bana öyle geliyor ki hayatından en çok memnun olduğun devre bu devredir. İlânihaye devam etmesini dilerim.

Ben bildiğin gibi. Hep dert ve sıkıntı içinde. Bu sene İstanbul'a gelemedim. Sebep mi? Parasızlık. Mamafih ümitsiz, hele cesaretsiz hiç değilim. Er geç başıma bir devlet kuşu konacağına inanmışım bir kere. Yaz da geçti. Kış geliyor ve beraberinde bir alay dert. Bakalım bütün bu müşkülleri nasıl halledeceğiz.

Başlanmış fakat henüz bitirilmemiş şiirler var. Tercüme şiirleri de sayabilirim. Sen ne yaptın? Yücel'e bir şiir verdiğini Vedat Günyol'dan duydum. Acaba hangisidir?

Ben tercümeme dört elle sarılalı bir hafta oluyor. Zaten şimdi on beş gün mezun bulunuyorum. Bu müddet zarfında hayli ilerleteceğimi umuyorum. Seninki nasıl gidiyor?

Burada bir yenilik yok. Eski taş eski hamam. Oktay'ı ve Melih'i arasıra görüyorum. Şahap'la bermûtad hep beraberiz.

Başka yazacak bir şey de kalmadı. Yengeler sultanı yengeciğime sonsuz hürmetlerimi söylersin. Seni de muhabbet

ve hasretle kucakladığımı ve mektubunu beklediğimi arz ederim canım Ziyacığım.

C. S. Tarancı

Ankara 24.10.1946

Canım Ziyacığım,

Poème en prose (1) un harikulâde bir örneği olan yazını defaatle ve her seferinde hem utanarak hem keyiften uçarak okudum. Ne diyeyim, ne teşekkür, ne minnettarlık, hiçbir kelime duyduğumu ifade edemez; kimbilir, belki günün birinde dostluk hakkındaki bir mısra, beyit veya kıtada bu duygumu **cristallisé** (2) olmuş görürsün.

Nasılsın Ziyacığım? Senin yeryüzünde, Türkiye'de, İstanbul'da, Kadıköy'de bir dost — hem de ne dost — olduğunu düşünmek tek tesellim oluyor; teselli burada saadet mânasınadır.

Yaşar'a da yazdığım gibi, bütün noksanlar bende; fakat bereket versin kemal sahibi dostlar var. Kitabı ciltli yollıyacağım, gecikmesi ondandır. Kusura bakılmasın. Minnacık yengeme ve Osman beye hürmetler. Seni de muhabbet ve hasretle kucaklarım Ziyacığım.

C. S. Tarancı

---

(1) Mensur şiir.

(2) Kristalize olmuş, billûrlaşmış.

SON

Kaderleri şaşılacak derecede birbirine benziyen iki rahmetli büyük şairimiz arasındaki dostluğun sıcak tanıkları olan bu mektuplar asıl önemini Tarancı'nın şiir üzerine, zamanımızın şairleri üzerine bütün düşündüklerini tam bir açıklıkla ortaya koymasındadır. Denebilir ki, şimdiye kadar memleketimizde şiir estetiği üzerine bu eser kadar önemli bir kitap daha yazılmamıştır.

Eserin başına Ziya Osman'ın Cahidin ölümünden sonra onun için yazdığı o tadına doyulmaz yazıların eklenmesi kitabın değerini bir kat daha arttırıyor.

---

2 lira

VARLIK 41 ZİYA'YA MEKTUPLAR • C.SITKI TARANCI